
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

BİYOLOJİ ÖĞRETMENLERİNİN VE ÖĞRETMEN ADAYLARININ "SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ" DERSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Buket Gökçen

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

BİYOLOJİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EYLÜL, 2026

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Buket

Soyadı : Gökçen

Bölümü : Biyoloji Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Biyoloji Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

İngilizce Adı : An Analysis of the Views of Biology Teachers and Teacher Candidates About Health Knowledge and Traffic Culture Course

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğim ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Buket Gökçen

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Buket Gökçen tarafından hazırlanan "Biyoloji Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Melike Özer Keskin
(Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)……

Başkan: Doç. Dr. Nilay Keskin Samancı
(Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ……

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Bahadır Aktan
(Fen Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi) ……

Tez Savunma Tarihi: 02/09/2026

Bu tezin Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Osman ÇİMEN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü ……

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve tamamlanması sürecinde bilgi, deneyim ve yol göstericiliğiyle bana her zaman destek olan değerli danışmanım Prof. Dr. Melike Özer Keskin'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu araştırmaya katkı sağlayarak görüş ve deneyimlerini benimle paylaşan kıymetli biyoloji öğretmenlerine ve biyoloji öğretmen adaylarına teşekkür ederim.

Araştırmanın veri toplama sürecinde, ders saatlerinde gerekli kolaylığı sağlayarak çalışmamı tamamlamama destek olan görev yaptığım okulun değerli yöneticileri Oğuzhan Topçu ve Ertuğrul Namsal'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca araştırma süresince desteklerini esirgemeyen Fırat Başdemir'e teşekkür ederim.

Tez yazım sürecinde her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteğiyle bana güç veren, sabrı ve emeğiyle bu çalışmanın tamamlanmasında en büyük pay sahibi olan sevgili annem Mehtap Gökçen'e sonsuz teşekkür, sevgi ve minnetlerimi sunarım.

Son olarak, bu uzun ve zorlu süreçte karşılaştığım tüm güçlükleri azim, sabır ve kararlılıkla aşmaya çalışarak hedefimden vazgeçmeyen kendime de emeklerim için teşekkür ederim.

Buket Gökçen

BİYOLOJİ ÖĞRETMENLERİNİN VE ÖĞRETMEN ADAYLARININ "SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ" DERSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Buket Gökçen
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Eylül 2026

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine ilişkin biyoloji öğretmenleri ile biyoloji öğretmen adaylarının görüşlerini incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada 119 biyoloji öğretmeni ile 30 biyoloji öğretmen adayından açık uçlu sorulardan oluşan anket yoluyla; ayrıca gönüllü 14 biyoloji öğretmeniyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin büyük bir bölümünün dersin kapsam ve kazanımlarını genel olarak yeterli bulduğu, ancak ders saatinin yetersiz olduğunu ve uygulamaya dayalı etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Öğretim sürecinde ağırlıklı olarak geleneksel öğretim yöntemleri ile klasik ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanıldığı, öğrenci merkezli uygulamaların ve alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin ise sınırlı düzeyde tercih edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin önemli bir kısmının lisans eğitimlerinde bu derse yönelik doğrudan bir eğitim almadıkları, hizmet içi eğitimlerin ise sayı ve içerik bakımından yeterli görülmediği belirlenmiştir. Araştırmada ders materyallerinin yetersizliği, uygulama eksikliği, öğrencilerin derse ilgisinin düşük olması ve ders saatinin yetersizliği temel sorunlar olarak öne çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler : Biyoloji öğretmeni, biyoloji öğretmen adayı, öğretmen görüşleri, sağlık eğitimi, trafik kültürü
Sayfa adedi : xxiv+197
Danışman : Prof. Dr. Melike ÖZER KESKİN

AN ANALYSIS OF THE VIEWS OF BIOLOGY TEACHERS AND TEACHER CANDIDATES ABOUT HEALTH KNOWLEDGE AND TRAFFIC CULTURE COURSE

(M.S. Thesis)

Buket Gökçen

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

September 2026

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the views of biology teachers and biology teacher candidates regarding the Health Knowledge and Traffic Culture course. Qualitative research design was employed in the study. Data were collected through a survey consisting of open-ended questions from 119 biology teachers and 30 biology teacher candidates, as well as through semi-structured interviews conducted with 14 volunteer biology teachers. The collected data were analyzed through content analysis. The findings revealed that most of the teachers considered the scope and learning outcomes of the course to be generally adequate. However, they believed that the course hours were insufficient and that greater emphasis should be placed on practice-based activities. It was also found that traditional teaching methods and conventional assessment and evaluation tools were predominantly used in the instructional process, whereas student-centered instructional practices and alternative assessment and evaluation methods were employed to a limited extent. Furthermore, a considerable proportion of the teachers reported that they had not received formal education related to this course during their undergraduate studies, and the in-service training programs were considered insufficient in terms of both number and content. The major problems identified in the study included inadequate instructional materials, a lack of practical applications, low student interest in the course, and insufficient course hours.

Keywords : Biology teacher, biology teacher candidate, teachers' views, health education, traffic culture

Page Numbers : xxiv+197

Supervisor : Prof. Dr. Melike ÖZER KESKİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU ..... **i**

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ..... **ii**

JÜRİ ONAY SAYFASI ..... **iii**

TEŞEKKÜR ..... **iv**

ÖZ ..... **v**

ABSTRACT ..... **vi**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xviii**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xxii**

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xxiv**

BÖLÜM I **1**

GİRİŞ **1**

1.1. Problem **4**

1.2. Araştırmanın Amacı **4**

1.3. Araştırmanın Önemi **5**

1.4. Problem Cümlesi **11**

1.4.1. Alt Problemler **11**

1.5. Varsayımlar **12**

1.6. Sınırlılıklar **13**

1.7. Tanımlar **13**

BÖLÜM II **14**

KAVRAMSAL ÇERÇEVE **14**

2.1. Kuramsal Açıklamalar **14**

2.1.1. Sağlık Bilgisi **14**

2.1.2. Trafik Kültürü **18**

2.1.3. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi **20**

2.1.4. Hizmet İçi Eğitim **27**

2.1.5. Ülkemizde 'Sağlık Bilgisi' ve 'Trafik Kültürü' Konularına Yönelik Hizmet İçi Eğitimler **31**

BÖLÜM III **33**

YÖNTEM **33**

3.1. Araştırma Deseni **33**

3.2. Çalışma Grubu **34**

3.3. Veri Toplama Araçları **34**

3.4. Verilerin Toplanması **37**

3.5. Verilerin Analizi **38**

BÖLÜM IV **42**

BULGULAR **42**

4.1. Biyoloji Öğretmenlerinden Elde Edilen Açık Uçlu Anket Bulguları **42**

4.1.1. Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programının Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Bulgular **42**

4.1.1.1. Programın Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Değerlendirmeler ***44***

4.1.1.2. Programın Güçlü Yönleri ***45***

4.1.1.3. Programın Öğrenci Düzeyine Uygunluğu ***45***

4.1.1.4. Ders Süresi ***45***

4.1.1.5. Programın Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Öneriler 45

4.1.1.6. Ders Süresinin Başka Amaçlarla Kullanımı 46

4.1.1.7. Derse Verilen Önem 47

4.1.2. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Ünitelerine Ayrılan Ders Sürelerinin Yeterliğine İlişkin Bulgular 47

4.1.2.1. Ders Süresinin Yeterliliği 48

4.1.2.2. İçerik ve Süre İlişkisi 49

4.1.3. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklere İlişkin Bulgular 49

4.1.3.1. Geleneksel Öğretim Yöntemlerinden Yararlanma 51

4.1.3.2. Görsel ve Dijital Materyallerden Yararlanma 51

4.1.3.3. Öğrenci Merkezli ve Etkileşimli Yöntemler 52

4.1.4. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Bulgular 52

4.1.4.1. Geleneksel Ölçme-Değerlendirme 54

4.1.4.2. Alternatif Ölçme-Değerlendirme 54

4.1.4.3. Ölçme Sorunları 55

4.1.5. Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Bulgular 55

4.1.5.1. Lisans Eğitimi Deneyimi 56

4.1.5.2. Lisans Programında Yer Alan Dersler 57

4.1.5.3. Sağlık Bilgisini Destekleyen Alan Dersleri 57

4.1.6. Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular 58

4.1.6.1. Öz Yeterlik Algısı 59

4.1.6.2. Yeterlik Algısının Kaynağı 60

4.1.6.3. Yetersizlik Nedeni 60

4.1.7. Lisans Eğitiminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular 61

4.1.8. Lisans Öğrenimi Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Bulgular 62

4.1.9. Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular 62

4.1.9.1. Öz Yeterlik Algısı 63

4.1.9.2. Yeterlik Algısının Kaynağı 64

4.1.9.3. Yetersizlik Nedeni 64

4.1.10. Lisans Eğitiminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular 65

4.1.11. Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Bulgular 66

4.1.11.1. Hizmet İçi Eğitim Deneyimi 67

4.1.11.2. Alınan Eğitim Türleri 67

4.1.11.3. Eğitimlerin Değerlendirilmesi 67

4.1.12. Sağlık Bilgisi Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Bulgular 68

4.1.13. Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Bulgular 69

4.1.13.1. Hizmet İçi Eğitim Deneyimi 69

4.1.13.2. Eğitimlerin Değerlendirilmesi 70

4.1.14. Trafik Kültürü Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Bulgular 70

4.1.15. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Anlatmaya İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular 71

4.1.15.1. Öz Yeterlik Algısı 71

4.1.15.2. Yeterliğin Kaynağı 72

4.1.15.3. Yetersizliğin Nedeni *72*

4.1.16. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Kaynaklara İlişkin Bulgular **73**

4.1.16.1. Basılı Materyal *74*

4.1.16.2. Çevrim İçi Ortam *74*

4.1.16.3. Görsel-İşitsel Materyaller *75*

4.1.16.4. Kaynak Kullanmama Durumu *75*

4.1.17. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular **75**

4.1.17.1. Tek Ders Okutulmasına İlişkin Görüşler *76*

4.1.17.2. Ders Yapısına İlişkin Görüşler *77*

4.1.17.3. Derslerin Niteliği *78*

4.1.18. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular **78**

4.1.18.1. Öğretim Sürecine İlişkin Sorunlar *80*

4.1.18.2. Program ve İçerik Sorunları *81*

4.1.18.3. Sorun Yaşamama Durumu *82*

4.1.19. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular **82**

4.1.19.1. Program ve Yapısal Düzenlemeler *84*

4.1.19.2. Öğretim Sürecinin Zenginleştirilmesi *85*

4.1.19.3. Öğrenci Motivasyonu *86*

4.1.19.4. Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesi *86*

4.1.19.5. Öneri Durumu *87*

4.2. Biyoloji Öğretmenlerinden Elde Edilen Görüşme Bulguları **87**

4.2.1. Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programının Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Görüşme Bulguları **89**

4.2.1.1. Programın Güçlü Yönlerine İlişkin Bulgular 91

4.2.1.2. Programın Öğrenci Düzeyine Uygunluğuna İlişkin Bulgular 92

4.2.1.3. Ders Süresine İlişkin Bulgular 92

4.2.1.4. Derse Verilen Öneme İlişkin Bulgular 93

4.2.1.5. Programa Yönelik Önerilere İlişkin Bulgular 94

4.2.2. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Ünitelerine Ayrılan Ders Sürelerinin Yeterliğine İlişkin Görüşme Bulguları 94

4.2.2.1. Ders Süresinin Yeterliliğine İlişkin Bulgular 95

4.2.2.2. İçerik ve Süre İlişkisine Yönelik Bulgular 96

4.2.2.3. Programın Yapısına İlişkin Görüşler 96

4.2.3. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Görüşme Bulguları 97

4.2.3.1. Geleneksel Öğretim Yöntemlerinden Yararlanma 98

4.2.3.2. Görsel ve Dijital Materyallerden Yararlanma 99

4.2.3.3. Öğrenci Merkezli ve Etkileşimli Yöntemler 99

4.2.4. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Görüşme Bulguları 100

4.2.4.1. Geleneksel Ölçme Değerlendirme 101

4.2.4.2. Alternatif Ölçme-Değerlendirme 102

4.2.4.3. Ölçme Sorunları 102

4.2.5. Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Görüşme Bulguları 103

4.2.6. Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları 104

4.2.6.1. Öz Yeterlik Algısı 105

4.2.6.2. Yeterlik Algısının Kaynakları 105

4.2.6.3. Yetersizlik Nedeni 106

4.2.7. Lisans Eğitiminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları 107

4.2.8. Lisans Öğrenimi Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Görüşme Bulguları 108

4.2.9. Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları 108

4.2.9.1. Öz Yeterlik Algısı 109

4.2.9.2. Yeterlik Algısının Kaynağı 110

4.2.9.3. Yetersizlik Nedeni 110

4.2.10. Lisans Eğitiminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları 111

4.2.11. Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Görüşme Bulguları 112

4.2.11.1. Hizmet İçi Eğitim Deneyimi 113

4.2.11.2. Alınan Eğitim Türleri 113

4.2.11.3. Eğitimlerin Değerlendirilmesi 114

4.2.12. Sağlık Bilgisi Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliğine İlişkin Görüşme Bulguları 114

4.2.13. Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Görüşme Bulguları 115

4.2.14. Trafik Kültürü Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliğine İlişkin Görüşme Bulguları 116

4.2.15. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Anlatmaya İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları 116

4.2.15.1. Öz Yeterlik Algısı 117

4.2.15.2. Yeterliğin Kaynağı 118

4.2.15.3. Yetersizliğin Nedeni 118

4.2.16. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Kaynaklara İlişkin Görüşme Bulguları 118

4.2.16.1. Basılı Materyaller 119

4.2.16.2. Çevrim İçi Ortam 119

4.2.16.3. Görsel-İşitsel Materyaller 120

4.2.17. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları 120

4.2.17.1. Tek Ders Okutulmasına İlişkin Görüşler 121

4.2.17.2. Ders Yapısına İlişkin Görüşler 121

4.2.17.3. Derslerin Niteliği 121

4.2.18. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşme Bulguları 122

4.2.18.1. Öğretim Sürecine İlişkin Sorunlar 123

4.2.18.2. Program ve İçeriğe İlişkin Sorunlar 124

4.2.19. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşme Bulguları 124

4.2.19.1. Program ve Yapısal Düzenlemeler 126

4.2.19.2. Öğretim Sürecinin Zenginleştirilmesi 127

4.2.19.3. Öğrenci Motivasyonu 128

4.2.19.4. Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesi 128

4.3.Biyoloji Öğretmen Adaylarından Elde Edilen Açık Uçlu Anket Bulguları 129

4.3.1. Öğretmenlik Uygulaması Yapılan Okullarda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Yürüten Öğretmenlerin Uzmanlık Alanlarına İlişkin Bulgular 129

4.3.2. Öğretmen Adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programındaki İçerik ve Kazanımlarına İlişkin Bilgilerine Yönelik Bulgular 130

4.3.2.1. Programın İçeriğine İlişkin Bilgi 131

4.3.2.2. Programa Hakimiyet Düzeyi *131*

4.3.2.3. Uygulama Deneyimi *132*

4.3.3. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Ders Alma Durumu ve Aldıkları Derslere İlişkin Bulgular **132**

4.3.3.1. Lisans Eğitimi Deneyimi *133*

4.3.3.2. Lisans Programında Yer Alan Dersler *133*

4.3.3.3. Sağlık Bilgisini Destekleyen Alan Dersleri *134*

4.3.4. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Aldıkları Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Yönelik Bulgular **134**

4.3.4.1. Öz Yeterlik Algısı *135*

4.3.4.2. Yeterliğin Kaynağı *135*

4.3.5. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular **136**

4.3.5.1. Dersin Zorunlu Olmasına Yönelik Görüşler *137*

4.3.5.2. Gerekçeler *137*

4.3.5.3. Zorunlu Olmamasına Yönelik Gerekçeler *138*

4.3.6. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimleri Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Ders Alma Durumuna İlişkin Bulgular **138**

4.3.7. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimlerinde Aldıkları Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Yönelik Bulgular **139**

4.3.7.1. Öz Yeterlik Algısı *140*

4.3.7.2. Yeterliğin Kaynağı *140*

4.3.7.3. Yetersizlik Nedeni *141*

4.3.7.4. Mesleki Gereksinim *141*

4.3.8. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular 142

4.3.8.1. Dersin Zorunlu Olmasına Yönelik Görüşler 142

4.3.8.2. Gerekçeler 143

4.3.8.3. Alternatif Öneriler 143

4.3.9. Öğretmen Adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular 144

BÖLÜM V 147

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 147

5.1. Sonuç ve Tartışma 147

5.1.1. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Programına İlişkin Sonuç ve Tartışma 147

5.1.2. Öğretim Sürecine İlişkin Sonuç ve Tartışma 150

5.1.3. Lisans Eğitimine ve Öz Yeterliğe İlişkin Sonuç ve Tartışma 157

5.1.4. Hizmet İçi Eğitimlere İlişkin Sonuç ve Tartışma 163

5.1.5. Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Sonuç ve Tartışma 167

5.2. Öneriler 171

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler 171

5.2.2. Gelecekte Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler 172

KAYNAKLAR 174

EKLER 184

Ek 1. Etik Kurul İzni 185

Ek 2. Etik Kurul İzni Uzatma 186

Ek 3. Görüşme Formu 187

Ek 4. Öğretmenlere Uygulanan Açık Uçlu Anket Formu 192

Ek 5. Öğretmen Adaylarına Uygulanan Açık Uçlu Anket Formu 195

Ek 6. Katılımcı Bilgi ve Onam Formu 197

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *2018 Yılı Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ünite, Ders Saati, Konu ve Kazanımlar*.....21

Tablo 2. *2026 Yılı Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programı Tema, Ders Saati, Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri*.....23

Tablo 3 *İçerik Analizi Sürecinde Kod ve Temaların Oluşturulmasına İlişkin Örnek*.....39

Tablo 4 *Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programının Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Bulgular*.....43

Tablo 5 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Ünitelerine Ayrılan Ders Sürelerinin Yeterliğine İlişkin Bulgular*.....48

Tablo 6 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Bulgular*.....50

Tablo 7 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Bulgular*.....53

Tablo 8 *Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Bulgular*.....56

Tablo 9 *Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular*.....58

Tablo 10 *Lisans Eğitiminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular*.....61

Tablo 11 *Lisans Öğrenimi Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Bulgular*.....62

Tablo 12 *Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular* 63

Tablo 13 *Lisans Eğitiminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular*.....65

Tablo 14 *Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Bulgular* 66

Tablo 15 *Sağlık Bilgisi Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Bulgular*.....68

Tablo 16 *Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Bulgular* 69

Tablo 17 *Trafik Kültürü Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Bulgular*.....70

Tablo 18 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Anlatmaya İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular*.....71

Tablo 19 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Kaynaklara İlişkin Bulgular* 73

Tablo 20 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular* 76

Tablo 21 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular* 79

Tablo 22 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular*.....83

Tablo 23 *Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler* 88

Tablo 24 *Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programının Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Görüşme Bulguları* 90

Tablo 25 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Ünitelerine Ayrılan Ders Sürelerinin Yeterliğine İlişkin Görüşme Bulguları*.....95

Tablo 26 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Görüşme Bulguları*.....97

Tablo 27 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Görüşme Bulguları* 101

Tablo 28 *Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Görüşme Bulguları* 103

Tablo 29 *Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları* 104

Tablo 30 *Lisans Eğitiminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları* 107

Tablo 31 *Lisans Öğrenimi Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Görüşme Bulguları* 108

Tablo 32 *Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları* 109

Tablo 33 *Lisans Eğitiminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları* 111

Tablo 34 *Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Görüşme Bulguları* 112

Tablo 35 *Sağlık Bilgisi Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Görüşme Bulguları* 114

Tablo 36 *Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Görüşme Bulguları* 115

Tablo 37 *Trafik Kültürü Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Görüşme Bulguları* 116

Tablo 38 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Anlatmaya İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları* 117

Tablo 39 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Kaynaklara İlişkin Görüşme Bulguları* 119

Tablo 40 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları* 120

Tablo 41 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşme Bulguları* 122

Tablo 42 *Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşme Bulguları* 125

Tablo 43 *Öğretmenlik Uygulaması Yapılan Okullarda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Yürüten Öğretmenlerin Uzmanlık Alanlarına İlişkin Bulgular* 129

Tablo 44 *Öğretmen Adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programındaki İçerik ve Kazanımlara İlişkin Bilgilerine Yönelik Bulgular* 130

Tablo 45 *Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Ders Alma Durumu ve Aldıkları Derslere İlişkin Bulgular* 133

Tablo 46 *Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Aldıkları Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Yönelik Bulgular* 134

Tablo 47 *Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular* 136

Tablo 48 *Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimleri Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Ders Alma Durumuna İlişkin Bulgular* 139

Tablo 49 *Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimlerinde Aldıkları Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Yönelik Bulgular* 139

Tablo 50 *Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular* .. 142

Tablo 51 *Öğretmen Adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular* 144

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programının kapsam ve kazanımlarına ilişkin kelime bulutu bulguları.....44

Şekil 2. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ünitelerine ayrılan ders sürelerinin yeterliğine ilişkin kelime bulutu bulguları.....48

Şekil 3. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin kelime bulutu bulguları.....51

Şekil 4. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullanılan ölçme değerlendirme yöntemlerine ilişkin kelime bulutu bulguları.....53

Şekil 5. Lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına ait kelime bulutu bulguları.....59

Şekil 6. Lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda trafik kültürü kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına ait kelime bulutu bulguları.....63

Şekil 7. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin kelime bulutu bulguları.....80

Şekil 8. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin kelime bulutu bulguları.....84

Şekil 9. Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programının kapsam ve kazanımlarına ilişkin kelime bulutu bulguları.....91

Şekil 10. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin kelime bulutu bulguları.....98

Şekil 11. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullanılan ölçme değerlendirme yöntemlerine ilişkin kelime bulutu bulguları.....101

Şekil 12. Lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına ait kelime bulutu bulguları 105

Şekil 13. Lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda trafik kültürü kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına ait kelime bulutu bulguları 109

Şekil 14. Sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim deneyimlerine ilişkin kelime bulutu bulguları 113

Şekil 15. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin kelime bulutu bulguları 123

Şekil 16. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin kelime bulutu bulguları 126

Şekil 17. Öğretmen adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programındaki içerik ve kazanımlara ilişkin bilgilerine yönelik kelime bulutu bulguları. 131

Şekil 18. Öğretmen adaylarının lisans öğreniminde sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasına ilişkin görüşlerine yönelik kelime bulutu bulguları 137

Şekil 19. Öğretmen adaylarının lisans öğrenimlerinde aldıkları dersler doğrultusunda trafik kültürü kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına yönelik kelime bulutu bulguları..... 140

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

A	Öğretmen Adayı Kodu (A1-A30)
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
K	Açık Uçlu Ankete Katılan Öğretmen Kodu (K1-K119)
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Ö	Görüşme Yapılan Öğretmen Kodu (Ö1-Ö14)
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OGM	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim, önceden belirlenmiş kurallara göre kişilerin eylemlerinde çeşitli gelişmeleri sağlamaya yönelik olan planlı etkiler bütünüdür (Yılmaz, 2014). Eğitim, yeni nesillere toplumun var olan ilkelerinin, bilgilerinin, düşünüş biçimlerinin ve yeterliliklerinin öğretilmesini amaçlayan bir süreçtir (Kerimoğlu, Kızılçelik & Gündüz, 1996; Yılmaz, 2014). Eğitim sistemleri etkileşimde bulundukları bireyleri, toplumla bütünleşecek bir biçimde hazırlamayı hedefler. Bu sistemler, toplumların kendi ihtiyaçlarına göre biçimlenir ve toplumların duydukları ihtiyaçlara önemli ölçüde cevap oluşturduğu sürece devamlılığını sürdürebilir. Bu kapsamda eğitim sistemlerinin verimli olması, hali hazırda var olan sistem içerisindeki çeşitli problemlere ne denli duyarlı olabildikleri ve bu problemlere hangi oranlarda cevap verebildikleri ile doğru orantılı olmaktadır (Yılmaz, 2014).

Kişilerin, ailenin ve bir toplumun ilk amacı, sağlıklı ve verimli olmaktır (Seçken & Morgil, 2000). Bilgi çağını yaşadığımız günümüzde sağlığa ilişkin sistemler, kişilerden bireysel sağlıklarını tanımlayabilmelerini, çeşitli belirtileri ve bulguları süreç içerisinde takip edebilmelerini, kişilerin haklarını ve sorumluluklarının farkında olabilmelerini ve sağlıklarına ilişkin çeşitli kararları alabilmelerini beklemektedir (Balçık, Taşkaya & Şahin, 2014; Dönel Akgül & Karaca, 2024). Bu da ancak etkili bir sağlık eğitimi ile mümkün olmaktadır. Günümüzde toplumlar, sağlıklı bir gelecek oluşturmak adına eğitimli olan kişilere ihtiyaç duymaktadır. Fakat bu kişilerin sadece eğitimli olmaları yeterli gelmemektedir. Aynı zamanda bedensel olarak, ruhsal olarak ve fiziksel olarak da sağlıklı bir biçimde olmaları gerekmektedir. Bu sebeple kişilerin sağlıklı birer birey olarak yetişmeleri, toplumların beklentileri arasındadır (Yalçın, 2025).

Sağlık Eğitimi kavramı kişilerin bireysel sağlıklarına ilişkin kontrol etme becerileri geliştirmelerine ve bireylerin yaşamlarında sağlığı destekler nitelikte seçimlerde bulunmalarını sağlamak amacıyla yapılan eğitimler şeklinde nitelendirilebilir (Çakırlar Altuntaş & Yılmaz, 2023; Ulusoy Gökkoca, 2001). Okullarda verilen sağlık eğitiminin öncelikli amacı okul çağına gelmiş olan bireylere en üst seviyede bedensel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklarına kavuşmalarını mümkün kılacak ve sağlıklı olan eylemler geliştirilmelerine olanak sağlayacak davranışlar geliştirmektir. Böylelikle önce çocukların daha sonra ise toplumların sağlık düzeylerinin yükseltilmesi hedeflenmektedir (Pelen & Günay, 2013).

Okullarda öğretilen sağlık eğitiminin temelde üç amacı olmalıdır (Şahinöz, Şahinöz & Kıvanç, 2017);

1. Kişiye sağlığını koruması amacıyla elzem ve doğru olan bilgiyi öğretmek,
2. Sağlığın korunması ve iyileştirilmesi amacıyla gerekli olan eylemleri öğretmek,
3. Sağlıklı bir hayat için elzem olan davranış değişikliği sağlamaktır.

Özetle sağlık eğitiminin temel amacı bireylerin sağlığını koruyucu ve geliştirici davranışları kazanmasını sağlayarak bireylerin yaşam kalitesini arttırmaktır. Bu kapsamda sağlık eğitimi yalnızca hastalıkların engellenmesi ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarının geliştirilmesiyle sınırlı değildir. Aynı zamanda bireyin günlük yaşamda karşılaşabileceği riskleri tanıması ve bu risklere karşı önlem alması, güvenli davranış biçimleri geliştirmesini de hedeflemektedir. Günlük yaşamın önemli bir parçasını oluşturan trafik ortamı, bireylerin sağlık ve güvenliğini doğrudan etkileyen alanlardan biridir.

Okullar, çocuk ve ergenlerin büyük bir kısmına düzenli ve sistematik bir biçimde ulaşabilmesi sebebiyle yol güvenliği eğitiminin yürütülmesi açısından önemli bir eğitim ortamı oluşturmaktadır. Okul temelli yol güvenliği eğitimlerine sınıf içi öğretimin yanı sıra etkileşimli ve teknoloji destekli yöntemlerin kullanılması, öğrencilerin güvenli davranışlara ilişkin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesini destekleyebilmektedir (Nawaz vd., 2026).

Gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye'de, trafikte kayıt altında olan araçların sayısı gün geçtikçe artış göstermekte olup, gün geçtikçe trafik emniyetine ilişkin problemler büyümektedir (Selvi & Bıçak, 2013; Süslü, 2021). Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM)'nün hazırlamış olduğu trafik kazalarının yaşanmasından sonra tertip edilen kaza tespitine ait tutanaklar incelendiğinde yayımlanmış olan trafik istatistiğine ilişkin yıllıklar,

trafikte yaşanan kazaların çok büyük bir kısmının kişilerin hatalarının, kusurlu eylemlerinin ve trafik içerisindeki dalgınlıklarının bir sonucu olarak gerçekleştiğini ortaya koymuştur (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2025).

Bu nedenle trafik güvenliğine ilişkin bilgi, tutum ve davranışların kazandırılması, sağlık eğitiminin koruyucu ve önleyici işleviyle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda trafik eğitimi ve trafik kültürünün geliştirilmesi sağlık eğitiminin amaçlarının somut olarak gerçekleştirildiği önemli alanlardan biri olarak ele alınmaktadır.

Shahril ve Sidek (2023), okul temelli yol güvenliğine ilişkin sistematik inceleme yaptıkları çalışmalarında, bu tür eğitimlerin öğrencilerin trafik güvenliğine ilişkin bilgi ve davranışlarının geliştirilmesine ve yol güvenliğinin önemine yönelik farkındalıklarının arttırılmasına katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Trafikte yaşanan kazaların azaltılması, kurallara uygun eylemlerde bulunan kişilerin olduğu bir trafiğin oluşturulması, en temelde kişilere yol ve trafik emniyeti konularına ilişkin yeterli bir eğitim verilmesi sonucu mümkün olabilir (İnal, 2014; Süslü, 2021). Trafik ve yol emniyeti eğitimi, erken çocukluk döneminden başlamak suretiyle trafik sürecinde yer edinen bütün bireylere hayat boyu sürdürülebilir bir şekilde verilmelidir (Kalkınma Bakanlığı, 2018; Süslü, 2021). Yetişkin birer birey olduklarında trafikte daha da etkin bir biçimde yer alma sürecinde olan orta öğretim öğrencilerinin iyi ve etkin bir trafik eğitimi almaları, trafik kazalarına neden olan durumları ve bunların sonuçlarının daha net bir biçimde görmelerine ve problemin bir parçası olmaları yerine probleme ilişkin çözümün bir parçası olmaları adına oldukça önem arz etmektedir (Yılmaz, 2014).

Birçok ülkede trafik konusuna ilişkin verilen eğitimlerde derslerin süreleri, işleniş biçimleri, kazanımları gibi çeşitli konularda belirgin bir biçimde farklılıklar bulunmasına rağmen, bütün ülkeler trafikte yaşanan kazaları önemli bir sorun olarak ele almakta ve trafik eğitiminin yaşanan trafik kazalarını engelleme konusunda elzem bir yol olduğunu kabullenmektedir (Özdemir, 2010; Süslü, 2021). Trafik eğitimi, sürücülerin eğitimi ve bununla beraber trafikte yer alan bireylerin tamamının eğitimi şeklinde ele alınmaktadır (Gökdağ & Atalay, 2015). Bugünün çocukları gelecek zamanın sürücüsü, trafik denetçisi ve hatta trafiğin düzenine ilişkin karar mercisi olacaktır. Bu sebeple öğrencilere verilecek olan doğru ve etkin bir trafik eğitiminin olması oldukça önemlidir (Gökdağ & Atalay, 2015).

1.1. Problem

Eğitimin ilkelerinden bir tanesi hayata yakınlık ilkesidir. Bu ilke eğitimin sosyal hayatlarımızın içerisindeki ihtiyaçlara cevap oluşturabilmesi için oldukça elzemdir. Hayata yakınlık ilkesinin temel felsefesi öğretim sürecinde ve içeriklerinde günlük yaşantımızda faydalanabileceğimiz ve uygulayabileceğimiz bilgilerin yer bulmasıdır (İhtiyaç Yayıncılık, 2009; Yılmaz, 2014). Bu ilkenin başka bir anlamı da okulda edindiğimiz teorik bilgilerin yaşantımızda pratiğe dökebilmemize imkan vermesidir (Yılmaz, 2014). Ülkeler için en gerekli unsur eğitilmiş bireylerin gücüdür. Hiç şüphesiz ki eğitilmiş bireylerin topluma kazandırılmasında öğretmenlerin rolü önemlidir (Işık & Soran, 2005). Öğretmenler, eğitim-öğretim faaliyetlerinin en elzem öğelerinden bir tanesidir (Işık & Soran, 2005). Bu sebeple okullarda eğitim veren öğretmenlerin nitelikli bir bilgi birikimine sahip olmaları ve bu bilgileri öğrencilerine en efektif şekilde aktarmaları oldukça büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, Ortaöğretim 9. sınıflarda zorunlu ders olarak haftada 1 ders saati okutulan ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersinin ayrıntılı incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersi hem okullarda dersi yürüten biyoloji öğretmenlerinin bakış açısıyla hem de gelecekte bu dersi yürütecek olan biyoloji öğretmen adaylarının bakış açısıyla incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersi kapsamında kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin tespit edilmesi, dersin işlenişi sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, öğretmenlerin derse ilişkin yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi ve öğretmenlerin eğitim süreçlerinde bu konuya yönelik aldıkları eğitimin incelenmesidir. Ayrıca, çalışmada gelecekte bu dersi yürütecek olan Ankara’da bir üniversitede öğrenimine devam eden biyoloji öğretmen adaylarının bu derse ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması da amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ergenlik süreci, bireylerin biyolojik değişimlerinin hız kazandığı bununla beraber kişilerin kimlik oluşumları ve bireyselleşmeleri gibi psikolojik durumlarının da tamamlandığı, çocukluk sürecinden yetişkin sürece bir geçiş dönemidir. Bütün bu değişimler ve sorumluluklar ergen bireylerin kendi kimliklerini ve bağımsızlıklarının da arayışını arttırmaktadır (Dalkılıç, 2006; Yılmaz, 2014). Ortaöğretim süreci insan hayatında ergenlik ve gençlik dönemlerine denk geldiği için kimliklerinin şekillenmesinin en şiddetli yaşandığı dönemdir. Bu dönemde kişilerin aldıkları eğitim oldukça önemlidir (Yılmaz, 2014). Bireylerin kimlik oluşumlarıyla birlikte düşünce tarzları ve eylemleri de kalıplaşmaya başlamaktadır. Bu dönemde kazanılan davranışları bireyler ilerleyen yıllarda kolay bir biçimde terk edememektedir. Bu sebeple orta öğretim sürecinde olan her bireyin kendi hayatlarıyla birlikte yaşadıkları toplumun yapısıyla da ilgili pozitif yönde eylemler edinmeleri birçok bakımdan oldukça önemlidir (Yılmaz, 2014).

Okullar, ergenlerin sağlığa ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarının arttırılması açısından önemli bir eğitim ortamı olarak nitelendirilebilir. Okul temelli sağlık eğitimi, öğrencilerin fiziksel aktivite ve beslenmeye ilişkin bilgi, tutum ve eylemlerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Lee vd., 2023). Shackleton ve arkadaşları (2016), okul temelli sağlık müdahalelerini inceledikleri derleme çalışmasında, sınıf içerisinde verilen sağlık eğitiminin kişilerin sağlığının geliştirilmesinde, özellikle cinsel sağlık, şiddetin önlenmesi ve madde kullanımının önlenmesi gibi çeşitli alanlara katkı sağlayabildiğini ortaya koymuştur.

Jacob ve arkadaşları (2021), 10-19 yaş arasında olan ergen bireylere yönelik okul temelli sağlık eğitimi müdahalelerini sistematik olarak incelemiş ve sağlık eğitiminin okul ortamında yürütülmesinin ergenlerin sağlık davranışlarının geliştirilmesi açısından önemli bir müdahale alanı olduğunu ortaya koymuştur.

Bir başka çalışmada ise Xu ve arkadaşları (2020), okul temelli sağlık müdahalelerinin ergenlerin bilgi, tutum ve davranışlarında olumlu yönde değişiklikler sağlayabildiğini ortaya koymuştur.

Ülkelerin eğitim sistemleri sadece bireylere akademik anlamda bir başarı elde etmelerini sağlamayı, belirli bazı bilgileri, becerileri ve davranışları kazandırmayı hedefleyen bir yapı değildir. Bireylere ülkenin temel değerlerini benimsetmeyi, yeni neslin inançlarını, hali hazırda var olan alışkanlıklarını ve davranışlarını etkilemeyi hedeflemektedir (MEB, 2018). Bu kapsamda eğitim yoluyla kazandırılması hedeflenen temel davranış alanlarından

biri de kişilerin sağlığını korumasını ve geliştirmesini sağlayan sağlıklı yaşam biçimi davranışlarıdır.

Sağlıklı yaşam biçimi davranışları, bireylerin hali hazırda var olan sağlıklarını sürdürebilmesi ve çeşitli hastalıklardan korunabilmesi amacıyla sağlığını etkileyebilecek eylemleri kontrol edebilmesi ve sağlığının sürdürülmesine ilişkin eylemleri seçmesi, farkında olduğu, inanç duyduğu ve faaliyete geçirebildiği eylemleri benimsemesi şeklinde ifade edilmektedir (Dönel Akgül & Karaca, 2024).

Pelen ve Günay (2013), 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Kayseri ilinde yaptıkları müdahale çalışması sürecinde ilköğretimde öğrenim gören öğrencilere verilen sağlık eğitiminin, bireylerin sağlığa ilişkin konulardaki bilgi düzeylerine, tutumlarına ve eylemlerine etkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada sonuç olarak, öğrencilerin bireysel hijyen, dengeli beslenme, hastalıklardan korunma ve çeşitli sağlık hizmetlerinden faydalanma konularına ilişkin bilgilerinin, tutumlarının ve eylemlerinin yetersiz olduğu fakat sağlık eğitimi ile birlikte öğrencilerin bu konulara ilişkin bilgilerinin, tutumlarının ve eylemlerinin pozitif yönde değiştirilebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsam doğrultusunda sağlık bilgisi dersinin yürütülmesi sürecinde amaç sadece öğrencilere akademik bilgiler sunmak olmamalıdır. Aynı zamanda bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, bireye hayatı boyunca uygulayabileceği sağlık davranışlarının kazandırılması önemlidir. Bu öğretimin sağlanması da temelde öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgi düzeyine sahip olması ve bu bilgilerini en efektif şekilde öğrenciye aktaracağı uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Günümüz bilgi çağıdır. Toplumların bilgi düzeyleri, gelişmişlik seviyelerini ifade etmektedir. Kişilerin, varlıklarının devamlılığı için sağlıklarına ilişkin bilgi sahibi olmaları oldukça elzemdir (Gökoğlu, 2021). Bireyler, hastalanmaları durumunda ihtiyaç duyabilecekleri sağlık hizmetleri ve bunlardan nasıl faydalanabilecekleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Ayrıca bireysel sağlıklarına faydalı olabilecek kararlarda almaları gerekmektedir. Bireylerin aldığı bu kararlar, ülkedeki sağlık hizmetlerinin kalite düzeyini, etkililiğini ve etkin olmasını belirlemektedir. Süreçte doğru kararların alınması, sağlık okuryazarlığı seviyesi ile ilişkilidir (Balçık vd., 2014; Gökoğlu, 2021). Bütün bu sebepler göz önüne alındığında okullarda verilen sağlık bilgisi eğitiminin etkin ve nitelikli olması oldukça büyük önem arz etmektedir.

Sağlık okuryazarlığı kavramını, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) "var olan sağlığın korunması ve bu sağlığın sürdürülmesi amacıyla kişilerin sağlık bilgilerine erişme, anlama ve bu bilgileri kullanma becerileri" şeklinde ifade etmiştir (Gökoğlu, 2021; WHO, 1998). Ülkemizde yaklaşık olarak 35 milyon bireyin yetersiz düzeyde sağlık okuryazarlığı seviyesine sahip olduğu belirtilmiştir (Çopurlar & Kartal, 2016; Dönel Akgül & Karaca, 2024). Bu sebepten ötürü, çeşitli ve etkin müfredatlar geliştirilerek toplumun sağlık okuryazarlık düzeyinin arttırılması oldukça elzemdir. Hayatımızın büyük bir kısmını okullarda geçirdiğimizi varsayarsak; sağlığımızı korumak ve hali hazırda var olan sağlığımızı geliştirmek için en elzem dönemin okul dönemi olduğu çıkarımında bulunabiliriz (Şahinöz vd., 2017). Okullarda verilecek nitelikli sağlık eğitimi bireyin sağlığını koruması ve geliştirmesi için yönlendirici olacaktır. Bunun için uygun bir öğretim programı ve konuya ilişkin nitelikli öğretmenlerin olması gerekmektedir. Okullarda verilen nitelikli sağlık eğitimi kısa vadede bireyi, uzun vadede toplumu etkileyecektir. Bireye verilecek olan sağlık eğitimi programı; bireyin kısa ve uzun vadede sağlığına ilişkin ihtiyaçlarını göz önüne alarak hazırlanmalı ve bireyin gelişim dönemlerine uygun olmalıdır (Şahinöz vd., 2017). Bu öğretim programının efektif şekilde uygulanmasını sağlayacak olan öğretmenlerin ise 'Sağlık Eğitimi' konusunda nitelikli olması gerekliliğini arz etmektedir. Nitekim sağlığa ilişkin eğitimlerin okullarda etkin bir biçimde yürütülmesi, öğrencilerin genel iyilik halinin desteklenmesi adına önemli görülmekte; ancak bu sürecin uygulanmasında ders programı, kaynaklar, hazırlık süresi ve okulun sağlık eğitimine ilişkin önceliği gibi çeşitli faktörlerin etkili olduğu belirtilmektedir (Morrison vd., 2026).

Bireylerin ve toplumun sağlık düzeyinin korunması ve geliştirilmesi, yalnızca hastalıkların önlenmesine yönelik uygulamalarla sınırlı olmayıp günlük yaşamda karşılaşılan risklerin azaltılmasını da kapsamaktadır. Sağlığın korunması açısından bireylerin günlük yaşamda karşılaşabileceği risklere yönelik farkındalık ve güvenli davranışlar geliştirmeleri önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bireylerin sağlıklarını ve yaşamlarını tehdit eden önemli risklerden biri de trafik ortamında ortaya çıkan tehlikelerdir (WHO, 2026). Trafik kazaları; yaralanma, sakatlanma ve ölüm gibi doğrudan sağlık sonuçlarının yanı sıra bireyler, aile ve toplum üzerinde önemli sosyal ve ekonomik sonuçlara yol açabilmektedir. Bu nedenle trafik ortamında güvenli davranışların geliştirilmesi, bireylerin sağlıklarının korunması ve yaşam kalitelerinin sürdürülmesi açısından önemli bir gereklilik olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla sağlık eğitiminin bireylere kazandırmayı amaçladığı koruyucu ve risklerden kaçınmaya yönelik davranışların, trafik ortamındaki davranışlarla da ilişkili olduğu

söylenebilir. Bu bağlamda trafik eğitimi ve trafik kültürü, bireylerin güvenli ve sorumlu davranışlar geliştirmelerini sağlayarak toplum sağlığının korunmasına katkı sağlayan bir eğitim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de trafiğin hacmine kıyasla kaza oranları ile bu kazalarda meydana gelen ölüm ve yaralanmaya ilişkin oranlar çok yüksektir (Gökdağ & Atalay, 2015). Bunun çok çeşitli sebepleri olmakla birlikte en temel sebep eğitim yetersizliğidir. Bireylerin yeterli düzeyde ilk yardım eğitimini bilmemesi veya trafik kültürünü bilmemesi çeşitli kazaların meydana gelmesine sebep olmaktadır. Trafik kültürü ve trafik bilincinin eksikliğinin bir sonucu olarak sayıca artan trafik kazaları, kaza sonucunda yaşanan ölümler, ekonomik açıdan yaşanan kayıplar, hasar almış olan araçların servis bakımları sonucunda ortaya çıkan çevre kirliliği gibi pek çok problem ortaya çıkmaktadır (Çetin, 2023). Diğer ülkelere kıyasla Türkiye'deki kazalarda ölüme ilişkin oranların yüksek olmasının sebeplerinin başında trafiği oluşturan 4 faktörden (insan, taşıt, çevre ve yol) insan faktörünün trafik konusuna ilişkin yeterince bilinçlendirilmemiş olması gelmektedir (Gökdağ & Atalay, 2015).

Türkiye, trafik kazalarının çok yaygın yaşandığı ülkelerden bir tanesidir. Kazaların tamamının önlenebilmesi pek mümkün olmasa bile daha güvenli bir sürüş yaşayabilmek ve trafik kurallarını doğru bir şekilde uygulayabilmek, yaşanan bu kazaların sayısını düşürecektir. Bunların sağlanması ise ancak etkin bir trafik kültürü eğitimi ile mümkün olmaktadır (Çetin, 2023). Ülkemizin genelinde kusurlu olan sürücülerin eğitim seviyelerine ilişkin sıralama yapıldığında ortaya çıkan veriler sonucunda ilkokuldan mezun olan sürücülerin kaza yapmaya ilişkin oranlarının diğer sürücülere nazaran daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Gökdağ & Atalay, 2015). Ülkelerde trafiğe ilişkin güvenliği sağlayabilmek adına sadece kurallar belirlemek yeterli gelmeyebilir. Trafiğe ilişkin güvenlik yöntemlerinin ortaya koyulmasında eğitim süreci, denetleme ve en elzem olarakta trafiğe ilişkin bir kültürün oluşması gerekmektedir (Parmak, 2014). Bireylere eğitim vasıtasıyla etkin bir şekilde kazandırılan trafik kültürü, trafik güvenliğinin sağlanabilmesi adına oldukça önemlidir. Trafik konusuna ilişkin problemlerin, bilhassa ortaöğretim okullarında iyi hazırlanmış bir müfredat ve anlatım biçimiyle öğretilmesi oldukça faydalı olacaktır. Bunun sonucu olarak trafik problemine ilişkin erken dönemde bilinçlendirilmiş olan kişilerin konu hakkında daha duyarlı olması ve konunun öneminin farkına varmaları bu konuda yapılan hataların önüne geçmesi için dikkatli davranış sergilemelerine sebebiyet verebilir (Yılmaz, 2014). Çok sayıda ülkede, trafik emniyetinin kişilere eksiksiz şekilde öğretilebilmesi amacıyla çocukluğun erken dönemlerinde trafik

farkındalığının oluşumuna ilişkin trafik emniyeti hakkında eğitim verilmektedir. Konu hakkında araştırma yapan uzmanlar, verilen eğitim ile gerçekleşen kaza arasındaki ilişkileri göz önüne çıkararak eğitimin ne denli önemli olduğu konusuna vurgu yapmaktadır (Payam, 2018; Süslü, 2021). Trafik kazaları veya trafik kurallarına ilişkin çeşitli programların "Trafik Haftası Etkinlikleri" olarak sadece bir hafta anlatılması değil de tüm bir yıla yayılarak anlatılması önerilmektedir. Çok kısa bir sürede yapılan uygulamaların kişilerde istenilen etkiyi ortaya çıkarmayacağı vurgulanmıştır (Yılmaz, 2014).

Avrupa Birliğinde yer alan ülkelerde, trafik farkındalığının erken yaşlarda oluşturabilmesi adına ilköğretim düzeyinde ve okul öncesi süreçte ulusal eğitim programlarında konuya ilişkin derslere yer verilmiştir (Payam, 2018; Süslü, 2021). Ülkemizde ise Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 29.01.1992 tarihinde ve 131 sayılı Kurul Kararıyla birlikte Trafik Bilgisi dersi eğitim programlarında seçmeli bir ders olarak yer alırken, 2007-2008 eğitim öğretim yılından itibaren 11. Sınıfta öğrenim gören bireylere haftada bir ders saati olarak zorunlu Trafik ve İlk Yardım dersi konmuştur. Sonraki yıllarda 04.11.2011 tarihinde ve 160 sayılı çıkan kararla beraber 12. Sınıfta öğrenim gören bireylere haftada bir ders saati olacak şekilde zorunlu Trafik ve İlk Yardım dersi adı altında bir ders okutulmuştur. Daha sonra 30.05.2017 tarihinde ve 53 sayılı Kurul Kararı ile Trafik ve İlk Yardım dersinin ismi Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü olarak revize edilmiş ve 2017-2018 eğitim ve öğretim yılından itibaren 9. Sınıflarda zorunlu bir ders olarak sunulmaya başlanmıştır (MEB, 2018; Süslü, 2021).

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi toplum sağlığı ve trafik güvenliği açısından stratejik bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Trafik kazalarının önlenmesi, trafik kültürünün oluşturulması, sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının kazandırılması ve güvenli davranış kültürünün geliştirilmesinde Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi önemli bir rol oynamaktadır.

Konuya ilişkin literatürde yer alan çalışmaların pek çoğunun sağlık okuryazarlığına ve ilk yardım bilgisine ilişkin olduğu görülmektedir. Fakat sağlık okuryazarlığı ve ilk yardım konusunun öğretildiği okullarda okutulan 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersi kapsamında yeterli çalışma bulunmamaktadır. Bu yönüyle bu araştırma alan yazınına katkı sağlamaktadır.

Yaşam tarzı haline gelmiş olan eylemlerin ve tutumların değiştirilmesi oldukça zor olup, bu yaşam tarzı hayatın erken dönemleri içerisinde edindiğimiz alışkanlıklarımızdan

kaynaklanmaktadır (Şahinöz vd., 2017). Bu sebeple okullarda anlatılan ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersinin etkin geçmesi bireyin sağlıklı olmasına, sağlığının iyileştirilmesine yönelik doğru kararlar vermesine ve trafik güvenliğinin sağlanması açısından da etkili bir trafik kültürüne sahip olmasına sebebiyet verecektir.

Yapılan çalışmalarda sağlık bilgisi dersini biyoloji öğretmenlerinin verdiği görülmektedir (Sağlam, 1996). Bu kapsamda bu dersi hali hazırda veren biyoloji öğretmenleri ve üniversitede öğrenimlerine devam eden biyoloji öğretmen adaylarının konuya ilişkin yeterli eğitimi almış olmaları ve konuya ilişkin hakimiyetlerinin yüksek olması büyük önem arz etmektedir. Öğretmenlerin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersini anlatımı esnasında karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi, konuya ilişkin çözüm önerilerinin ortaya koyulmasına neden olarak literatüre katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu araştırma, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders programının uygulamalarında karşılaşılan sorunların görünür kılınması açısından da önem taşımaktadır. Program uygulamalarında karşılaşılan problemler ve bu problemlerin çözümüne yönelik öneriler dersin hedeflerine tam olarak ulaşılması açısından önem taşımaktadır.

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini yürüten biyoloji öğretmenlerinin ve gelecekte bu dersi okutacak olan biyoloji öğretmen adaylarının derse yönelik yeterlik düzeylerinin ortaya konulması mesleki gelişim program ihtiyaçlarının ortaya konması ve öğretmen yetiştirme programlarının değerlendirilmesi açısından önemlidir.

Özetle, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi, bireylerin sağlıklı yaşam davranışları geliştirmesi, sağlık okuryazarlığı kazanması ve trafik güvenliği konusunda bilinçli bireyler olarak yetişmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu dersin amaçlarına etkili bir biçimde ulaşabilmesi, büyük ölçüde dersi yürüten öğretmenlerin alan bilgisi, pedagojik yeterliği ve derse ilişkin tutumları ile yakından ilişkilidir. Biyoloji öğretmenleri ve biyoloji öğretmen adayları, insan sağlığı ve yaşam bilimleri alanındaki bilgi birikimleri nedeniyle bu dersin yürütülmesinde önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin uygulamadaki yeterlik düzeyi ve karşılaşılan sorunlarla birlikte değerlendirilmesine yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir.

Bu araştırma biyoloji öğretmenleri ile biyoloji öğretmen adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine ilişkin görüşlerini, yaşanılan problemleri ve yeterlik düzeylerini ortaya koyarak öğretmen yetiştirme programlarının geliştirilmesine, hizmet içi eğitim gereksinimlerinin belirlenmesine, dersin öğretim sürecinin iyileştirilmesine ve sağlık ile

trafik güvenliği alanındaki eğitim politikalarının oluşturulmasına katkı sağlaması bakımından önem taşımaktadır.

1.4. Problem Cümlesi

Biyoloji Öğretmenlerinin ve Biyoloji Öğretmen adaylarının ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersine yönelik ‘Sağlık Bilgisi’ ve ‘Trafik Kültürü’ konularına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.4.1. Alt Problemler

1. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersi öğretim programına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ ders saatlerinin yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersinde kullandıkları öğretim yöntem-teknikler nelerdir?
4. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersinde kullandığı ölçme ve değerlendirme yöntemleri nelerdir?
5. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersini anlatma konusunda yeterlilik düzeylerine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersinin tek ders olarak okutulmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Biyoloji öğretmenleri, lisans eğitimi sırasında ve sonrasında 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersine yönelik herhangi bir eğitim almış mıdır?
8. Biyoloji öğretmenlerinin, lisans eğitimi sırasında ve sonrasında ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersine yönelik aldıkları eğitimin yeterliliği hakkındaki görüşleri nelerdir?
9. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersini anlatırken yararlandığı kaynaklar nelerdir?

10. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Sağlık Bilgisi’ dersinin lisans sürecinde zorunlu bir ders olarak okutulması gerekliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
11. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Trafik Kültürü’ dersinin lisans sürecinde zorunlu bir ders olarak okutulması gerekliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
12. Biyoloji öğretmenlerinin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersini anlatırken karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?
13. Biyoloji öğretmen adaylarının ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersine ilişkin görüşleri nelerdir?
14. Biyoloji öğretmen adaylarının ‘Sağlık Bilgisi’ dersinin lisans sürecinde zorunlu bir ders olarak okutulması gerekliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
15. Biyoloji öğretmen adaylarının ‘Trafik Kültürü’ dersinin lisans sürecinde zorunlu bir ders olarak okutulması gerekliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
16. Biyoloji öğretmen adayları lisans eğitimi sırasında ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersine yönelik herhangi bir eğitim almış mıdır?
17. Biyoloji öğretmen adaylarının lisans eğitimi sırasında almış oldukları eğitim çerçevesinde ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersini yürütebilme konusunda kendilerini yeterli görme düzeyleri nedir?

1.5. Varsayımlar

1. Çalışmaya katılan biyoloji öğretmenlerinin anket sorularına ve görüşme sorularına samimiyetle ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
2. Çalışmaya katılan Ankara’da bir üniversitede öğrenimini sürdüren biyoloji öğretmen adaylarının anket sorularına samimiyetle ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
3. Liselerde Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersleri biyoloji öğretmenleri tarafından yürütülmektedir.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu çalışma Türkiye'de görev yapan biyoloji öğretmenleriyle ve Ankara'da bir üniversitede öğrenimine devam eden son sınıf biyoloji öğretmen adaylarıyla sınırlıdır.
2. Araştırmada anket uygulanan katılımcılara ilişkin demografik bilgiler toplanmadığından, elde edilen bulgular demografik değişkenler bakımından karşılaştırılamamıştır.

1.7. Tanımlar

a. Sağlık Bilgisi: Kişilerin sağlığına ilişkin bütün bilgilerini içermektedir (Kilit & Eke, 2019).

b. Sağlık Eğitimi: Bireylere yaşamları boyunca sağlıklı kalabilmek adına davranış değişikliği sağlayarak, sağlık düzeyi yeterli olan bir toplum ortaya koymayı amaçlayan bir eğitimdir (Özcebe vd., 2008; Pelen & Günay, 2013).

c. Sağlık Okuryazarlığı: Bu kavram, karmaşık olan çeşitli bilgileri anlamlandırma ve bu bilgileri kullanma becerisi şeklinde ifade edilebilir (Parvanta vd., 2010; Dönel Akgül & Karaca, 2024).

d. Trafik: Canlıların ve bununla beraber araçların kara yolundaki eylemleridir. Bir başka deyişle trafik, motorlu araçların, motorsuz araçların ve canlıların arasında gerçekleşen iletişimdir. Sözü edilen bu iletişim kara yolunda, hava yolunda veya deniz yolunda belli başlı yol durumlarında gerçekleşebilmektedir (MEB, 2018; Süslü, 2021).

e. Trafik Kültürü: Sosyal çevre tarafından kabul edilmiş ve toplumun sahip olduğu kültüre uygun olarak eylemlerde bulunulduğunda destek gören ancak toplumun sahip olduğu kültüre uygun olmayan eylemlerde bulunulduğunda hoş şekilde karşılanmayan ve çeşitli yaptırımları olan kurallar şeklinde nitelendirilebilir (Çetin, 2023).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kuramsal Açıklamalar

2.1.1. Sağlık Bilgisi

Kişilerin sağlığa ilişkin konularda temel bilgileri öğrenmeleri, anlamaları ve bu bilgileri kullanabiliyor olma yetilerine sahip olmaları, sağlıklı bir toplumun oluşması adına önem arz etmektedir (Yalçın, 2025). Sağlığa ilişkin yapılan çeşitli araştırmalar, daha sağlıklı kişilerin genellikle daha yüksek düzeyde akademik başarıya sahip oldukları ve yaptıkları işlerde daha üretken davranışlar gösterdiklerini ortaya koymaktadır (Çınar, Ay & Boztepe, 2018; Nutbeam, 2000; Yalçın, 2025).

Kişiler sadece sağlığını olumsuz olarak etkileyecek olan bir etmenle karşılaştığında veya hastalığa yakalandığında değil, hali hazırda var olan sağlığını korumaya ve geliştirmeye yönelik de bilgilere erişmeye çalışırlar. Sağlıklı olma birçok sebepten ötürü etkilenebilir. Bu sebeplerin bir kısmı çevresel faktörlerden dolayı olabilirken bir kısmı da kişilerin bilgilerinden, sağlığa ilişkin tutum ve eylemlerinden de kaynaklanabilen kişisel etmenler olabilir (Kilit & Eke, 2019; Sağlık Bakanlığı, 2011). Sağlığa ilişkin bilgi arama davranışı, kişilerin hastalık, sağlığa ilişkin riskler ve sağlığı arttıracak olan davranışlara ilişkin bilgileri barındıran bir bilgiye ulaşma yoludur (Kilit & Eke, 2019). Kişilerin sağlığa ilişkin çeşitli bilgileri araması, sağlıklı yaşam sürdürme biçimleri ve koruyucu sağlık davranışlarının eyleme geçmesinde oldukça önemli bir faktördür (Kilit & Eke, 2019; Shi, Nakamura & Takano, 2004).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2026), sağlık ve eğitim konuları arasında önemli bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Bu sebeple kişilerin sağlığına ilişkin okuryazarlık

yeteneklerinin geliştirilmesi için sağlık kapsamındaki konuların öğretimi erken yaştan itibaren verilmeli ve bu süreç kişilerin yaşamları süresince devam etmelidir (Kickbusch, 2001; Kickbush, 2012; Yalçın, 2025; WHO, 2023).

Bröder ve arkadaşları (2017), sağlıklı kişilerin yetiştirilmesinde okullarda verilen sağlığa ilişkin okuryazarlık becerilerinin önemli bir biçimde etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda okulda verilen öğretim programlarında bulunan konuların ve sağlığa ilişkin bilgilerin, kişilerin sağlıklı bireyler olmalarında ve toplumda sağlıklı eylemlerde bulunmalarında doğrudan etkisi olduğu ortaya koyulmaktadır (Kickbusch, 2012; Simovska, 2010; Yalçın, 2025).

Morrison ve arkadaşları (2026) tarafından Kanada'da gerçekleştirilen çalışmada, sağlık eğitiminin okullarda uygulanmasını destekleyen ve engelleyen faktörler öğretmen görüşleri doğrultusunda araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 120 Kanadalı sağlık eğitimi öğretmeni oluşturmuş ve veriler anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular okul yönetimi, ders programında sağlık eğitimine ayrılan zaman, finansman, kaynakların yeterliliği, mesleki gelişim olanakları ve öğretmenlerin hazırlık süresi gibi unsurların sağlık eğitiminin uygulanmasında önemli rol oynadığını ortaya koymuştur. Araştırmacılar, sağlık eğitiminin okullarda daha etkin bir biçimde yürütülebilmesi adına mevcut desteklerin güçlendirilmesi ve uygulamadaki engellerin giderilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Sağlık bakanlığı (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, sağlık okuryazarlığı düzeyi ve sağlık okuryazarlığına ilişkin faktörler araştırması yapılmış olup, çalışmaya katılmış olan katılımcıların %30,9'unun sağlık okuryazarlığı düzeyinin yeterli olmadığı, %38'inin sağlık okuryazarlığı düzeyinin eksik-sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Şenyurt, 2021). Bu durum gerek bireyler ve gerekse toplum açısından büyük bir noksanlık oluşturmaktadır. Yine aynı çalışmada bireylerin eğitim düzeyleri ile sağlık okuryazarlığı arasında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya koyulmuş olup, çalışmaya katılan katılımcıların %67'sinin bilgi edinmek amacıyla iletişim araçlarını kullandıklarını, bu katılımcıların %48,6'sının iletişim aracı olarak interneti kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2018; Şenyurt, 2021). Yeterli sağlık okuryazarlığına sahip olmayan bireylerin çeşitli kaynakların bulunduğu internet ortamında güncel ve doğru bilgi kaynağına ulaşılmasının zor olacağını söylemek mümkündür. Bu durumda da bireyler sağlık konusunda efektif davranışlar sergilemekte zorluk çekerler.

Sağlıklı bir toplumun olabilmesi için öncelikle öğrencilerin yeterli düzeyde sağlık bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü sağlıklı olan kişiler, toplumun geleceği ve sürdürülmesi için oldukça önem arz etmektedir (Yalçın, 2025). Sağlıklı bir biçimde yaşamı devam ettirmek, hizmeti kişilere sunanlar kadar kişiler ve onların aileleri içinde oldukça önemli bir durum haline gelmiştir. Bu sebeple hastalıkların ortaya çıkması ve bu hastalıklardan korunmak amacıyla bilgi sahibi olunması, bilgi kaynaklarına erişilmesi ve bu bilgilerin doğru ve etkin bir biçimde algılanması ve uygulamaya dökülmesi gerekmektedir (Bilir, 2014; Kilit & Eke, 2019; Sezgin, 2014).

Ulusoy Gökkoca (2001), sağlık eğitimine yönelik faaliyetlerin uygulanmasının, temel sağlık hizmetleri olarak varsayılması ve sağlığa yönelik vazgeçilmez faaliyetler arasında bulunması gerektiğini ifade etmiştir (Çakırlar Altuntaş & Yılmaz, 2023).

Yalçın (2025) yaptığı araştırmada farklı yıllara ait hayat bilgisi dersine ilişkin öğretim programlarını betimsel analiz yöntemiyle ele alarak programlarda yer alan sağlık konularının mevcut durumlarını araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre, hayat bilgisi dersinin öğretim programlarında sağlığa ilişkin konuların, sağlık okuryazarlığı kapsamındaki bilgilere ve beceri düzeylerine uygun olduğu ifade edilmiştir. Yine aynı çalışmada geçmiş zamandaki öğretim programlarında sağlık bilgilerinin, daha çok bilgiye dayalı bir şekilde ele alındığı fakat günümüzde ise bireylerden sağlıklı bir yaşama ilişkin davranışların benimsenmeleri ve faaliyete geçmeleri gerektiği beklendiği ifade edilmiştir.

Çoban ve arkadaşları (2021) yapmış olduğu çalışmada Milli Eğitim Temel Kanunu ve öğretim programları yönetmeliklerinde bulunan sağlık konusuna ilişkin ifadeleri incelemiş olup, bu programlarda sağlığa ilişkin derslerin var olup olmadığını irdelemiştir. Okul öncesi eğitiminin genel amaç ve görevlerinde sağlığa vurgu yapılırken, İlköğretim ve Ortaöğretim eğitiminin amaç ve görevler kısmında konuya ilişkin beyana rastlamamıştır. İlköğretim Haftalık Ders Çizelgesi (MEB, 2018a) içerisinde sağlık kavramı bulunan bir dersle karşılaşmamıştır. Bu durumda sağlık eğitimine ilişkin önemli bir noksanlığın olduğunu ortaya koymuştur. Sağlık adı altında bir dersin bulunmamasına karşılık farklı derslerin içeriğinde sağlığa ilişkin kazanımların yer aldığını tespit etmiştir. Ortaöğretim 9. Sınıflarda sağlık konusuna ilişkin "Sağlık Eğitimi ve Trafik Kültürü" dersinin olması ortaöğretim eğitiminde sağlık konusuna ilişkin kısmen yer verildiği şeklinde değerlendirilmiştir. Sağlık konusuna ilişkin gerek ilk öğretim gerekse ortaöğretim düzeylerinde bireylerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak konuya ilişkin

yeterince yer verilmediği sonucuna ulaşmış olup, programlarda sağlık kapsamının genişletilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Seçken ve Morgil (2000), yaptığı çalışmada liselerde öğrenim gören öğrencilerin beslenme konusuna ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları ve dengeli beslenmenin ne derece elzem olduğu konusunda da yeterli düzeyde bilgilerinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Gelişme çağında olan bu bireylerin dengeli beslenmeye ilişkin yeterli bilgiye sahip olmamaları oldukça sakıncalıdır. Bu sebepten okullarda beslenme ve sağlığa ilişkin yeterli düzeyde eğitim verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ögel ve arkadaşları (2000), İstanbul şehrinde 1998 yılında öğrenim gören 7849 lise öğrencilerinin kötü alışkanlıklarının belirlenmesi amacıyla anket kullanarak yaptığı çalışmada, öğrencilerin %65.1'inin hayatları boyunca en az bir defa nikotin ürünü kullandıklarını, her gün nikotin ürünü kullananların oranını ise %22.5 ve 30 gün içerisinde alkol kullanan öğrencilerin oranı %18, yasaklı madde kullanım oranı %15.5 olarak ortaya koymuştur. Sonuçlar, konuya ilişkin daha önceki zaman dilimlerinde yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında madde kullanımında bir artış olduğu görülmüştür.

Sarıkaya ve Görgülü (2022), 12 fen bilimleri öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmada, katılımcıların ilk yardım eğitimine ilişkin teorik olarak almış oldukları bilgileri, pratiğe dökmekte sorun yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bu da okullarda verilen sağlık eğitimi derslerinin günlük hayata uyarlanamaması açısından oldukça önemli bir eksiklik oluşturmaktadır.

Bir başka çalışmada ise Kilit ve Eke (2019), Isparta ilinin merkezinde yaşayan ve 18 yaşını doldurmuş olan 408 bireyin demografik değişkenlere bağlı olarak kişilerin sağlık bilgilerini aramaya yönelik davranışlarını incelemiştir. Çalışma sonucunda en fazla sağlık bilgisi edinilen kaynaklar arasında sağlık çalışanları, internet ve sosyal medya kaynakları olduğu ortaya koyulmuştur. Çeşitli formal veya informal yollar vasıtasıyla elde edilmiş olan sağlığa ilişkin bilgiler sürekli olarak artış gösterip, toplum içerisinde yayılmayı sürdürmektedir. Toplumda yaygınlık gösteren bu bilgilerin, herhangi bir sağlıkçıya danışılmadan veyahut bilinçsiz olarak uygulanması kişilerin sağlık durumlarında önlenemeyecek zararlara sebebiyet verebilir. Bu nedenle bireylerin sağlığa ilişkin bilgilerini hangi kaynaklardan edindikleri, bu bilgilere ne denli güvendikleri, bunlar ışığında ne gibi uygulamalar yapılması gerektiği gibi soruların cevap bulması oldukça

önem arz etmektedir (Kilit & Eke, 2019). Bunlar göz önüne alındığında sağlığa ilişkin bilgilerin bireylere etkin bir şekilde verilmesi oldukça önemlidir.

Bir başka araştırmada ise ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören çocukların sağlık okuryazarlıklarının yetersiz olduğu fakat sağlığa yönelik olan konularda pozitif bir tutuma sahip oldukları tespit edilmiş, bu sebepten ötürü çocukların ilkokul döneminden itibaren sağlık konusunda okuryazarlık bilgilerinin olmasının ilerleyen dönemlerde sağlık konusundaki bilgilerinin gelişmelerine pozitif yönde bir etkisi olacağı öngörülmüştür (Sönmez, 2015; Yalçın, 2025). Temel düzeyde sağlık bilgisi ve konuya ilişkin becerileri içeren çeşitli eğitim programlarıyla desteklenmiş olan kişilerin, sağlıklı yaşam davranışlarını kazandığı belirtilmektedir. Bu kapsamda çocukların sağlık konusuna ilişkin bilgi seviyelerinin yeterli düzeyde olmaması, sağlıksız olan olumsuz eylemleri sergilemelerine sebebiyet verebilir (Çınar vd., 2018; Yalçın, 2025).

2.1.2. Trafik Kültürü

Karayollarında istenilen seviyede tedbirlerin alınamaması, altyapı, eğitim ve denetim konularındaki eksiklikler, trafik kazalarına sebebiyet vermektedir (Gökdağ & Atalay, 2015). Trafikte yer alan insan etkeni, her geçen gün öneminin daha fazla farkına varıldığı ve trafik emniyeti için oldukça elzem olan bir konudur. Bütün dünyada gerçekleştirilen uygulamalar, yolların ve araçların sahip olduğu sistemleri kusursuz bir biçimde geliştirse bile emniyetli bir trafik sisteminin olması adına tek başlarına yeterli gelmemektedir (Süslü 2021; Tekeş, 2020).

Ülkemizde trafik kazalarına ilişkin temel sebeplerden bir tanesi de sürücü olarak, yolcu olarak veya yaya olarak trafik sisteminde yer edinen bireylerin eylemleridir. Trafikte yaşanabilecek problemlere ilişkin yeterli bilgiye sahip olmamak, trafik eğitimine ilişkin bilinen yanlışlar, trafikte emniyetli bir bilincin ortaya koyulması konusunda yaşanan güçlükler, bireylerin yaşları, fiziksel özellikleri, psikolojik özellikleri gibi durumlar trafikte çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Ekici, 2014; Süslü, 2021).

Türkiye'de çeşitli yıllarda yapılan çalışma verilerine göre sürücülerin, yayaların ve yolcuların eylemleri ülkemizde kazalara sebebiyet vermede %95-98 oranında etkili olmaktadır (Gökdağ & Atalay, 2015). Kazaların ortaya çıkmasına neden olan sorunların temelinin büyük bir kısmını oluşturan sebebin insan olması, bu konuya ilişkin verilecek olan eğitimin önemini ortaya koymaktadır (Gökdağ & Atalay, 2015). Kültürler genel kabul

gören kurallar çerçevesinde ortaya koyulduğundan trafik kültürünü ortaya çıkarmakta yalnızca nitelikli bir eğitimle birlikte söz konusu olabilmektedir (Çetin, 2023).

Yılmaz (2014), yaptığı çalışmada Türkiye'yi uzun zamandan beri etkileyen, maddi ve manevi olarak çok büyük kayıplara neden olan aynı zamanda çok sayıda insanın ölümlerine ve ciddi yaralanmalarına sebebiyet veren trafik kazaları konusunun ortaöğretim kitaplarında ve müfredatında yer almadığını ortaya koymuştur. Seçmeli bir ders olarak okullarda okutulan "Trafik ve İlk Yardım Bilgisi" dersinin bulunmasıyla birlikte bu dersin hangi okullarda seçildiği, dersin içeriğinin ve konuyu anlatım biçiminin tartışmaya açık olduğunu ifade etmiştir.

Trafik emniyeti eğitiminin temel amacı, trafikte yer alan kişilerin, trafikte karşılaşabilecekleri problemleri yönetmelerine ilişkin beceriler kazandırılmasını sağlamak ve böylelikle daha emniyetli hareketliliklerini gerçekleştirebilmelerini kolaylaştırmaktır (OECD, 2004; Süslü, 2021).

Orta öğretim sürecinde bireylere verilen trafik eğitimleri görsel materyallerle ve teknolojinin etkin kullanılmasıyla desteklemeli, trafik kazalarında yaşanan ölümlerin ve çeşitli yaralanmaların ciddiyeti ve ülkemize bunların maliyeti efektif bir biçimde anlatılmalıdır. Bu bilgilerin kişilere öğretilmesinde trafikle ilgili görevli bütün kurumların birlikte eyleme geçerek orta öğretim kurumlarıyla çeşitli iş birlikleri yapmaları oldukça etkili olacaktır (Yılmaz, 2014).

Türkiye'de hatalı eylemde bulunan sürücülerin, %37 oranındaki kişilerin ilkokul mezunu, %15 oranındaki kişilerin ortaokul mezunu, %1 oranındaki kişilerin ilköğretim mezunu, %29 oranındaki kişilerin lise mezunu, %17 oranındaki kişilerin yüksekokul mezunu bireyler olduğu, %1 oranındaki kişilerin ise eğitim durumlarına ilişkin bilgilerinin tespit edilemeyen kişiler olduğu ortaya koyulmuştur. Bu veriler göz önüne alındığında, ilkokuldan mezun olan kişilerin diğer kişilere oranla trafikte kaza yapmaya ilişkin riskinin daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, trafikte yer alan tüm kişilere trafik emniyetine ilişkin bir eğitimin verilmesinin ne denli elzem olduğu sonucu bir kez daha ortaya çıkmaktadır (Gökdağ & Atalay, 2015; Süslü, 2021).

2.1.3. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi

Türkiye'de derslerin yürütülmesi sürecinde kullanılan öğretim programları 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 2. Maddesinde yer alan "Türk Milli Eğitimin Genel Amaçları" ile "Türk Milli Eğitimin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır (MEB, 2018).

1929 senesinden itibaren sağlığa ilişkin dersler meslek okullarında öğretilmeye başlanmıştır. 1985 senesinde Talim ve Terbiye Kurulu kararında, ortaöğretim kapsamında sağlık konusuna ilişkin genel bilgilerin verilmesi ve bu bilgilerin toplumun tamamına aktarılması gerekliliği yer almaktadır (MEB Tebliğler Dergisi, 1984; Sütçü & Yılmaz, 2023). 1984-1985 Eğitim-öğretim yılından sonra ortaöğretim düzeyinde "Sağlık Bilgisi" dersi öğretim programlarında yer almaya başlamıştır (Sütçü & Yılmaz, 2023). 2017 senesinde Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersleri tek ders olarak okutulmaya başlanmıştır (MEB Tebliğler Dergisi, 2017; Sütçü & Yılmaz, 2023). Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi 2018 yılı öğretim programında yeniden gündeme alınmış ve ders saati haftada 1 ders saati olarak liselerde uygulanması kabul görmüştür (MEB Tebliğler Dergisi, 2018).

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programında iki ünite yer almaktadır. İlk ünitenin ismi 'Sağlık Bilgisi', ikinci ünitenin ismi ise 'Trafik Kültürü'dür. İlk ünite olan 'Sağlık Bilgisi' ünitesinde 27 kazanım, ikinci ünite olan 'Trafik Kültürü' ünitesinde ise 18 kazanım yer almaktadır. 'Sağlık Bilgisi' dersine ayrılan süre 20 ders saati olup, 'Trafik Kültürü' ünitesine ayrılan süre 16 ders saatidir (MEB, 2018a).

Sağlık Bilgisi ünitesinde "Kişisel ve Toplumsal Sağlık, Ergenlik, Beslenme ve Fiziksel Aktivite, Zihinsel-Duygusal ve Sosyal Sağlık, Sağlığa Zararlı Alışkanlıklar ve Madde Kullanımı, İlk Yardımla İlgili Temel Bilgiler" konuları yer almaktadır. Trafik Kültürü ünitesinde ise "Trafik Adabı, Trafik Kuralları, Trafik Güvenliği, Trafik Kazaları, Trafik ve Çevre" konuları yer almaktadır (MEB, 2018a).

Tablo 1.
2018 Yılı Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ünite, Ders Saati, Konu ve Kazanımlar

Ünite	Ders Saati	Konu	Kazanımlar
Sağlık Bilgisi	20	Kişisel Toplumsal Sağlık	1. Sağlık kavramını açıklar. 2. Çevresel etmenlerin kişi ve toplum sağlığına etkilerini analiz eder. 3. Sağlık hizmetlerinden yararlanma yollarını açıklar. 4. Hasta hakları ve sorumluluklarını açıklar. 5. Akılcı ilaç kullanımının önemini açıklar. 6. Sağlıklı yaşam için hijyenin önemini açıklar. 7. Ağız ve diş sağlığının korunması için yapılması gerekenleri açıklar. 8. Bulaşıcı hastalıklardan korunma yollarını açıklar.
		Ergenlik	1. Büyüme ve gelişme süreçlerinden biri olan ergenlik döneminde fiziksel, duygusal ve sosyal değişimleri açıklar.
		Beslenme ve Fiziksel Aktivite	1.Fiziksel aktivitelerin sağlığın üzerindeki etkilerini değerlendirir. 2. Yeterli ve dengeli beslenmenin önemini açıklar. 3. Obezitenin nedenlerini ve sağlık üzerindeki etkilerini açıklar.
		Zihinsel, Duygusal ve Sosyal Sağlık	1. Sağlıklı yaşam için zihinsel, duygusal ve sosyal sağlığın ergen bireyler açısından önemini açıklar. 2. Stres kaynaklarını örneklerle açıklar. 3. Stresle başa çıkma yollarını açıklar. 4. Şiddetin birey üzerindeki etkilerini değerlendirir.
		Sağlığa Zararlı Alışkanlıklar ve Madde Kullanımı	1. Tütün ürünleri, alkol ve madde kullanımının sonuçlarını değerlendirir. 2. Tütün ürünleri, alkol ve madde bağımlılıklarından korunmak için kararlı ve tutarlı iletişim becerilerine sahip olması gerektiğini fark eder. 3. Teknoloji bağımlılığının sonuçlarını değerlendirir.
		İlk Yardımla İlgili Temel Bilgiler	1. İlk yardımın önemini açıklar. 2. İlk yardımın amaçları ve temel uygulamalarını açıklar. 3. Güvenli ilk yardım uygulaması için alınması gereken önlemleri açıklar. 4. Hastanın/yaralının durumunu değerlendirir. 5. Solunum yolu tıkanıklığı durumunda yapılacak ilk yardım basamaklarını açıklar. 6. Kanamalarda yapılacak ilk yardım uygulamalarını açıklar. 7. Şok durumunda yapılması gereken ilk yardım uygulamalarını açıklar. 8. Zehirlenmelerde uygulanacak ilk yardım basamaklarını açıklar.
Trafik Kültürü	16	Trafik Adabı	1. Trafikte sergilenmesi gereken tutum ve davranışları açıklar. 2. Trafik ortamında etkili iletişimin önemini açıklar.

	Trafik Kuralları	1. Toplu taşıma araçlarında uyulması gereken kuralları açıklar. 2. Okul servislerinde uyulması gereken kuralları açıklar. 3. Trafik işaretleri ve işaret levhalarını tanır. 4. Trafik işaret levhalarını korumanın önemini açıklar. 5. Kara yollarında uyulması gereken kuralları açıklar. 6. Trafikte ilk geçiş hakkı ve geçiş üstünlüğünü açıklar.
	Trafik Güvenliği	1. Trafik eğitiminin önemini açıklar. 2. Güvenli yolculuk için alınması gereken önlemleri açıklar. 3. Raylı sistemlerde güvenli yolculuk için uyulması gereken kuralları açıklar. 4. Hava yolu araçlarında güvenli yolculuk için uyulması gereken kuralları açıklar. 5. Trafikte bisiklet ve motosiklet ile güvenli yolculuk için uyulması gereken kuralları açıklar. 6. Trafikte aydınlatmanın yetersiz olduğu ve hava koşullarının fark edilmeyi güçleştirdiği durumlarda alınacak önlemleri ifade eder.
	Trafik Kazaları	1. Trafik kazalarının nedenlerini açıklar. 2. Trafik kazalarının sonuçlarını değerlendirir.
	Trafik ve Çevre	1. Trafiğin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için alınabilecek önlemleri açıklar.

Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı (2018a).

Güner ve Özkan'ın (2018) yazmış olduğu Ortaöğretim Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Ders Kitabı, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 28.05.2018 tarihli ve 78 sayılı kararı ile 2018-2019 eğitim öğretim yılından başlayarak beş yıl boyunca ders kitabı olarak kullanılması amacıyla onaylanmıştır (Şenyurt, 2021).

2024-2025 Eğitim öğretim yılından itibaren uygulanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeliyle birlikte kazanım kavramının yerini öğrenme çıktısı kavramı almıştır. Aynı zamanda ünite kavramı kaldırılmıştır. Bunun yerine konular tema olarak nitelendirilen başlıklara ayrılmıştır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programı yeniden düzenlenmiş ve program; Sağlıklı İnsan ve Toplum temasında 6, Sağlıklı Yaşam Alışkanlıkları temasında 4, Ergenlik ve Sosyal Yaşam temasında 3, Hayat Kurtaran Bilgiler temasında 2 ve Güvenli Ulaşım ve Trafik Bilinci temasında 6 öğrenme çıktısına yer verecek şekilde beş tema altında yapılandırılmıştır (MEB, 2026).

Tablo 2.
2026 Yılı Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programı Tema, Ders Saati, Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri

Tema	Ders Saati	Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri
Sağlıklı İnsan ve Toplum	8	1. Sağlığı etkileyen faktörlerin toplum sağlığı üzerindeki etkilerini sorgulayabilme 2. Halk sağlığı ve sağlık hizmetleri ile ilgili bilgi toplayabilme 3. Kişisel hijyen ve temizliğin sağlığa etkileri ile ilgili eleştirel düşünebilme 4. Hastalıklar ve engellilik ile ilgili güvenli ortam oluşturabilme 5. İlaçlar ve ilaçların etkileri ile ilgili bilgi toplayabilme 6. Psikolojinin biyopsikososyal yaklaşımı doğrultusunda, bireyin zihinsel, duygusal ve davranışsal süreçlerinin sağlık üzerindeki etkilerini değerler ve maneviyat çerçevesinde yorumlayabilme
Sağlıklı Yaşam Alışkanlıkları	7	1. Fiziksel aktivitenin sağlık üzerindeki etkilerine yönelik eleştirel düşünebilme 2. Uykunun sağlık üzerindeki etkilerini sorgulayabilme 3. Beslenme davranışlarını yapılandırabilme 4. Gıda kaynaklı hastalıklara ilişkin problemleri çözebilme
Ergenlik ve Sosyal Yaşam	5	1. Ergenlik döneminde gerçekleşen fiziksel ve sosyal-duygusal değişimleri çözümleyebilme 2. Stres ve stres kaynaklarına ilişkin problem çözebilme 3. Bağımlılığın birey, aile ve toplum üzerindeki etkilerine yönelik eleştirel düşünebilme
Hayat Kurtaran Bilgiler	6	1. İlk yardım bilgilerine dair deneyimleri yansıtabilme 2. Sağlıklı ve güvenli yaşam için güvenli ortam oluşturabilme
Güvenli Ulaşım ve Trafik Bilinci	9	1. Trafikteki tutum ve davranışlarda etkili iletişimin toplum üzerindeki etkisine yönelik eleştirel düşünebilme 2. Trafik güvenliği bilincinin insan hayatına etkilerini sorgulayabilme 3. Yaya güvenliği ile ilgili bilgi toplayabilme 4. Yolcu güvenliği ile ilgili bilgi toplayabilme 5. Sürücü güvenliği ile ilgili bilgi toplayabilme 6. Trafiğin çevre üzerindeki etkileri ile ilgili tümevarımsal akıl yürütebilme

Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı (2026).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesi esas alınarak hazırlanmış olan "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" Dersi Öğretim Programıyla öğrencilere 'Sağlık Bilgisi' ve 'Trafik Kültürü' kapsamında kazandırılması istenen amaçlar şunlardır (MEB, 2018a; MEB, 2026);

1. Sağlığa ilişkin temel kavramları ve terimleri benimsetmek,

2. Sağlıklı kalmak ve sağlıklı bir hayat sürdürmenin, temel bir insan hakkı olduğunu fark etmelerini sağlamak,
3. Koruyucu sağlık hizmetlerinin bireyin ve toplumun sağlığı üzerinde olumlu etkilerini fark etmelerini sağlamak,
4. Bireylerin şahsi olarak sağlıklarını iyileştirmek ve korumak konusuna ilişkin istekli olmalarını sağlamak ve sağlıklı bir hayatı sürdürebilmek için gerekli olan ilkeleri günlük hayatlarında eylem haline getirmek,
5. Sağlığa ilişkin gelişmeleri takip etme davranışını geliştirmek,
6. Hastalık durumlarında veya yaralanma durumlarında uygulanması gereken temel ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi ve davranış sahibi olmalarını sağlamak,
7. Trafik kültürünün gerektirdiği davranış biçimlerini kavrayarak, bunları hayata geçirmek,
8. Trafikte geçerli olan kuralları anlamak,
9. Trafikte düzen ve güvenliğin sağlanmasında kurallara uymanın hem insanlık hem de vatandaşlık sorumluluğu olduğunu kavramak,
10. Trafikte bilinçli bir yaya, yolcu ve sürücü olma sorumluluğunu edinmek,
11. Trafik kazalarının sebeplerini fark etmek,
12. Türkiye'deki trafiğe ilişkin problemlerin ve bu problemlerin günümüzdeki boyuta ulaşmasının sebeplerini tartışmak ve problemlere ilişkin çözüm yolları üretmek,
13. Trafik kazaları neticesinde ortaya çıkabilecek maddi ve manevi olası zararları değerlendirmek ve analiz etmek,
14. Olası kazalarda yardımlaşma ve koordinasyonun değerini benimsemelerini sağlamak.

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programı ve ders kitabı incelendiğinde sağlığa ilişkin temel bilgilerin aktarılması konusuna yoğun olarak yer verildiği görülmektedir. Fakat hali hazırda mevcut olan bilgilerin hızla geçerliliğini kaybettiği bu günlerde hayat boyu öğrenmeyi destekleyici nitelikte ve bireyin kendi kendine öğrenme davranışlarını geliştirecek niteliklerin kazandırılması da öğretim programlarının hedefleri arasında daha fazla yer almalıdır (Şenyurt, 2021). Bu durum Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatacak olan öğretmenlerin kullandığı öğretim yöntem ve tekniklerinin

hayat boyu öğrenmeyi destekleyici nitelikte ve öğrencilerin süreç boyunca efektif olmasını sağlayacak nitelikte olmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öğretim programlarımızda sağlık eğitimine ilişkin konular ilköğretim döneminde Hayat Bilgisi derslerinde kapsamlı olarak yer alırken, Ortaöğretimde Fen Bilimleri derslerinde kapsam azalmakta ve sadece belirli üniteler içerisinde yer almaktadır. Lise gruplarının öğretim programlarında ise sağlık eğitimine ilişkin konular belli başlı fen bilimleri derslerinin içerisinde nadiren geçmekte ve Sağlık Bilgisi dersinde okutulmaktadır (Kırım & Hırça, 2015; Dönel Akgül & Karaca, 2024).

2020 yılında İstanbul'da bir üniversitede öğrenimine devam eden 12 fen bilimleri öğretmen adayı ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda öğretmen adaylarından alınan görüşler doğrultusunda ilk yardım eğitiminin lisans derslerinde zorunlu olması gerektiği görüşü 12 öğrenci tarafından da ifade edilmiştir (Arı, Aslan & Deniz, 2020).

Sütçü ve Yılmaz (2023), "Ortaöğretimde sağlık konusunun öğretim programlarındaki yerinin incelenmesi" amacıyla yapmış olduğu çalışmada; 9. ve 10. Sınıflarda zorunlu olarak okutulan, 11 ve 12. Sınıflarda seçmeli olarak okutulan Biyoloji dersi öğretim programı ve 9. Sınıflarda zorunlu olarak okutulan Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programlarını doküman analizi yaparak incelemiştir. İçerik analizini kullandığı bu çalışmada öğretim programında yer alan alt temalar; hali hazırda var olan sağlığın sürdürülmesi ve hali hazırda var olan sağlığın kaybedilmemesi temaları ile ilişkilendirmiş olup, öğretim programlarının yoğunluklu olarak hali hazırda var olan sağlığın kaybedilmemesi üzerine yoğunlaştığını ortaya koymuştur. Ayrıca öğrencilerin sağlığa ilişkin konularla yalnızca 9. Sınıf ve 10. Sınıfta karşılaşmakta olduklarını, 11. Sınıf ve 12. Sınıfta biyoloji dersinin seçmeli olmasıyla bazı öğrencilerin sağlığa ilişkin kazanımların hepsine ulaşamadan okullardan mezun oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Trafikte güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla en elzem konu eğitimdir. Türkiye'de trafik kazalarının %99'unu oluşturan insan etmeninin kazalara etkisi diğer Avrupa ülkelerinde ancak %50 düzeyindedir. Bu kapsamda sürücü, yaya ve yolcu olarak ele alınan insan temelli problemin çözülmesinde eğitim oldukça önemlidir (Gökdağ ve Atalay, 2015). Bu bağlamda ülkemizde verilen trafik kültürü eğitiminin nitelikli ve efektif bir biçimde işlenmesinin ne denli önemli olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Dewey'e göre eğitim toplumların ilerleme sağlamaları ve yeniliklerin oluşmasının temel yöntemidir (Yılmaz, 2014). Eğitim toplumların amaçlarını açıklayabilir, kendi araçlarını ve

kaynaklarını düzenleyebilir, kişileri gitmeyi amaçladıkları yöne doğru yönlendirebilir (Dewey, 1916; Yılmaz, 2014). Bir toplumda kişilerin nasıl davranışlar sergilemeleri gerektiği konusundaki kurallar ve bilgilerde eğitim süreciyle beraber kişilere aktarılır (Yılmaz, 2014).

Öğrencilerin iyi eğitilmesi, öğretmenlik mesleğini yürüten kişilerin verdikleri eğitimin kalitesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu kişilerin verdikleri eğitimin nitelikli olabilmesi adına da öğretmenlerin doğrudan etkin bir biçimde yetiştirilmesi gerekmektedir (Gebel & Tekin Bozkurt, 2022; Seferoğlu, 2001). Ortaöğretimde 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersini biyoloji öğretmenleri vermektedir. Bu sebeple bu derse giren biyoloji öğretmenlerinin konuya ilişkin yeterliliklere sahip olması oldukça önemlidir.

Moschovi ve arkadaşları (2020), bireylerin erken yaşlarda sağlığa ve fiziksel aktivitelere yönelik olumlu faaliyetlerde bulunmalarının iyi bir biçimde hazırlanmış olan öğretmenler ve eğitimcilerin destekleriyle gerçekleşebileceğine vurgu yapmışlardır (Çakırlar Altuntaş & Yılmaz, 2023).

Işık ve Soran (2005), yaptığı bir çalışmada Türkiye'de Biyoloji Öğretmenliği eğitimi veren 11 tane üniversitenin öğretim programlarında bulunan dersleri karşılaştırmış ve sonuç olarak öğretmenliğe dair meslek dersleri haricinde üniversitelerin öğretim programlarında çeşitli farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Yine aynı çalışmada çeşitli üniversitelerin öğretim programlarında Sağlık Bilgisi derslerinin yer almadığını belirlemiştir.

Fen Bilimleri öğretmenlerinin sağlık okuryazarlık düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan bir başka çalışmada ise 117 fen bilimleri öğretmenine 32 soru barındıran "Türkiye Sağlık Okuryazarlığı (TSOY-32)" ölçeği uygulanmış olup öğretmenlerin büyük bir kısmının sağlık okuryazarlık düzeylerinin yeterli ve mükemmel seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Dönel Akgül & Karaca, 2024).

Cerrah ve Ayas (2003), yaptıkları çalışmalarda öğretmenlerin bir kısmının sağlık bilgisi derslerine ilişkin bazı konularda yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıklarını ve sağlık bilgisi konularıyla ilgili hizmet içi kurslara gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir (Işık & Soran, 2005).

Çakırlar Altuntaş ve Yılmaz (2023), yaptıkları çalışma sonucunda sağlık eğitiminin okul içerisinde efektif bir biçimde verilebilmesi amacıyla biyoloji, fen bilgisi gibi konuya ilişkin branş öğretmenleri ve öğretmen adayları için çeşitli hizmet içi ve hizmet öncesine yönelik eğitimlerin planlanmasına ilişkin öneride bulunmuştur.

2.1.4. Hizmet İçi Eğitim

Var oluşlarını devam ettirebilmek adına kuruluşlar dönemin gereksinimlerini gerçekleştirmek ve ortaya çıkan yeni durumlara entegre olmak zorundadırlar (Gebel & Tekin Bozkurt, 2022; Helvacı, 2015). Son yıllarda eğitim alanındaki değişiklikler devamlı bir biçimde sürdürülmektedir. Daha önceki dönemlerde sahip olunan klasik eğitimin yerini günümüzde öğrencilerin daha etkin olduğu bir eğitim almıştır. Bu durum okullardaki değişikliği de beraberinde getirmiştir. Okullarda açılan laboratuvarlar, atölyeler vb. yerler günümüzde eğitimi sınıftan uzaklaştırmıştır. Öğretmenlik mesleğini yürüten kişilerin de bu konularda kendilerini güncellemeleri ve bilgilerini yenilemelerinin gerekliliği ortaya çıkmıştır (Özdemir, 2021; Özyürek, 1981).

Kuruluşların gelecek zamanda var oluşlarının devamlılığını sağlamalarında kurumda görev yapan kişilerin değişim ve dönüşümlerin hızına yetişebilme nitelikleri oldukça elzem bir etkendir (Gebel & Tekin Bozkurt, 2022). Öğretmenlik mesleği, uzun soluklu bir süreçtir. Bu zaman zarfı içerisinde öğretmenlik mesleğini yürüten kişilerin durağan bilgileriyle mesleklerini sürdürmeleri oldukça zor bir durumdur. Öğretmenlik mesleğini yürüten kişilerin süreç içerisinde ilerleme kaydedebilmeleri mesleki tecrübeden ziyade güncelliğini koruyan bilgiler ve yeni deneyimler gerekmektedir (Özdemir, 2021; Özyürek, 1981). Bugünlerde herhangi bir üniversiteden mezun olmuş olan bir kişinin, edinmiş olduğu kazanımların bütün mesleklerde görev yaptığı süre boyunca başarı, süreklilik ve etkililiğinin devamlılığının sağlanması bakımından yeterli gelmeyeceğini dile getirmek oldukça mümkündür (Gebel & Tekin Bozkurt, 2022). Sürekli gelişen ve dönüşe teknoloji karşısında mesleğini sürdüren öğretmenlerin hizmete başlamadan önceki dönemde almış oldukları eğitimin eksik kalacağı oldukça açık bir durumdur (Özdemir, 2021; Özyürek, 1981).

Öğretmenlik mesleğini yürüten kişilerin günümüzdeki değişime ayak uydurabilmeleri için noksan ve güncelliğini yitirmiş pedagojik yönlerini devamlı bir biçimde yenilemesi ve güncelliğini koruması gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğini yürüten kişilerin, dünyada sürekli bir biçimde gerçekleşen değişim ve dönüşümlerden haberdar olmaları oldukça önemlidir (Özdemir, 2021; Özyürek, 1981). Hizmet içi eğitimler bu konuda öğretmenlere büyük olanaklar sunabilme potansiyeline sahiptir.

Kurumlarda görev yapan kişilerin hizmete başlamadan önce aldıkları eğitimler ve bu süreçteki edinimleri zaman içerisinde çalıştıkları alanlarda geçersizleşecektir. Bu nedenle

günümüzdeki örgütlerin yeni değişim ve dönüşümleri takip ederek, kendi kurumuna münasip bir biçimde eğitim programları düzenlenerek, çalışan kişilerin eğitimleri sürdürülmelidir (Gebel & Tekin Bozkurt, 2022; Yavuz, 2015). Öğretmenlik gelişim odaklı bir meslek olduğundan ötürü bu mesleğin niteliklerinin zaman içerisinde devamlı bir biçimde geliştirilmesi gerekmektedir (Gebel & Tekin Bozkurt, 2022).

Hizmet içi eğitimler ve yetkinlik arttırma etkinlikleri, öğretmenlik mesleğini sürdüren bireylerin mesleğe ilişkin bilgilerini, yeterliliklerini ve davranışlarını iyileştirmek amacıyla düzenlenen faaliyetler olarak nitelendirilebilir (Gebel & Tekin Bozkurt, 2022; Rahman vd., 2011).

Hizmet içi eğitimler titizlikle planlanmış ve programlı bir biçimde uygulanan uzun soluklu bir prosedüre tabi olarak uygulanmaktadır. Bu sürecin ilk aşaması eğitim ihtiyacına yönelik yapılan analizdir. Bu aşama, uygulanacak olan eğitimin hangi gereksinimden kaynaklandığının ortaya koyulmasıdır. Sürecin ikinci aşaması eğitim sürecinin planlanmasıdır. Bu aşamada, yapılan analiz sonucuna göre verilecek olan eğitimin nasıl bir biçimde verileceği, ne şekilde uygulama yapılacağı ve eğitimin nerede gerçekleşeceği ortaya koyulur. Bir diğer aşama ise eğitime uygun olarak öğretim teknik ve yöntemlerinin kararlaştırıldığı aşamadır. Sürecin devamında ise eksiklerin tespit edildiği ve bu eksikliklerinin giderilmesine yönelik eğitim programının düzenlenmesi ve faaliyete geçme aşaması yer almaktadır. Son aşama olarakta kişilerin hedefledikleri edinimleri kazanıp kazanmadığının tespit edildiği eğitimin analiz edilmesi yer almaktadır. (Altınışık, 2006; Özdemir, 2021).

Hizmet sırasında verilen eğitimler 6 başlıkta toplanır. Bunlardan ilki oryantasyon eğitimidir. Bu eğitim göreve yeni başlamış olan kişiler için sürdürülen eğitimdir. Oryantasyon eğitiminin amacı kişilerin hizmet öncesi süresince var olan noksanlıklarını kapatmak, kişilere sürdüreceği hizmetin nitelikleri, sorumlulukları, yetki alanları ve görevleri konusunda bilgi kazandırmak; kurumlarda var olan politikayı, görev yapacağı meslektaşlarını, kişinin çalışmayı sürdüreceği çevre ve ürün hakkında edinim kazandırmaktır. Oryantasyon eğitimi adaylık eğitimi olarakta nitelendirilmektedir (Özdemir, 2021; Taymaz, 1978). Hizmet sırasında verilen eğitimlerden bir diğeri ise Temel Eğitimdir. Bu eğitim örgütte göreve yeni başlayan kişilerin sahip oldukları işlerinin bir gerekliliği olan enformasyon, kabiliyet ve eylemleri kazandırmayı hedefleyen bir eğitimdir (Demirtaş, 2010; Özdemir, 2021). Bir başka eğitim ise Geliştirme Eğitimidir. Bu eğitim kurumda görev yapan kişilerin kendilerinden beklenen gereklilikleri yetkinleştirmek, sahip

olduğu bilgilerin, kabiliyetlerin ve eylemlerin istendik bir biçimde geliştirilmesi ve üretim sürecinde etkin bir verimliliğin sürdürülmesini hedefleyen bir eğitimdir (Özdemir, 2021; Taymaz, 1978). Tamamlama Eğitimi ise kurumda vazife değişikliği gerçekleştirecek olan kişilere yeni görevinin yetkinliklerini edindirmek, kişinin göreve ilişkin noksan yönlerini gidermek için yapılan eğitimdir (Özdemir, 2021). Bir diğer eğitim ise Yükseltme ve Yönetici Eğitimidir. Kişilerin, örgüt içerisindeki daha üst mevkilere yükselmesinin sağlanması için verilen eğitimdir (Özdemir, 2021; Taymaz,1978). Son olarak bir başka eğitim ise Özel Alan Eğitimidir. Bu eğitim kurumda görev yapan kişilerin daha farklı alanlarda geliştirilmesini sağlamak ve kişilerden özel hizmetlerde faydalanmak amacıyla verilen eğitimdir. Verilen bu eğitimlerle beraber bireylere çeşitli uzmanlık edinimi sağlamak amaçlanmaktadır (Demirtaş, 2010; Özdemir, 2021).

Öğretmenin görevi dönem boyunca yalnızca müfredatı işlemek olmamalıdır. Ayrıca öğretmenler, müfredatı öğrencilere açıklayıcı durumda olmalı ve onlara öğrenmeyi basite indirgemek adına gündelik hayatlarıyla konuları ilişkilendirmelidir (Özdemir, 2021). Kişilerin mesleklerinin nasıl özelliklere sahip olduğunu öğrenebilmeleri, mesleği usulüne uygun bir biçimde yerine getirebilmelerini sağlayan eğitimler hizmet içinde verilen eğitimlerdir. Meslekte kendini yeterince geliştirmiş ve yetkinlik kazanmış olan kişiler, çalışma alanlarında donanımlı olarak, özgüvenleri, işe karşın motivasyonları ve iş doyumları oldukça yüksek bir biçimde vazifelerini sürdürürler. Bu süreçte yönetici olan kişilerde var olan bu durumdan oldukça memnuniyet duyarlar (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973; Özdemir, 2021).

Hizmet İçi Eğitimin verilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır (Özdemir, 2021; Taymaz, 1978).

- Verilecek eğitimlerin öncesinde bir amaç ve ihtiyaç durumu ortaya koyulmadan yerine getirilen faaliyetlerde etkililik sağlanamaz. Bu eğitimlerin ortaya koyulabilmesi için ilk olarak verilecek olan eğitimin hangi amaca hizmet edeceği ve hangi ihtiyaca cevap oluşturacağı ortaya çıkarılmalıdır.
- Kişilerin gereksinim duydukları ihtiyaçlarının ve amaçlarının dikkate alınmadığı hizmet içi eğitimlerde pozitif yönde bir sonuç elde edilemez.
- Verilecek olan eğitimler kişilerin sahip oldukları potansiyellerine ilişkin, çeşitli bilgi, kabiliyet ve yetkinliğine uygun olacak bir biçimde hazırlanmalıdır. Kişilerin mesleki tecrübeleri, yaşları, bu zamana kadar almış oldukları eğitim seviyeleri

verilecek eğitimin şeklini ve düzeyini ortaya koyacak etkenler arasındadır. Verilecek eğitimin kazanımlarının içeriği eğitimi alacak kişilerin seviyelerine uygun olacak bir biçimde basit olandan zor olana veya yalın olandan daha karmaşık olana doğru hazırlanmalıdır.

- Verilecek olan eğitimlerin uygulamaya dökülmesine ilişkin bir ortam bulunmuyorsa hizmet içi eğitimden bir yarar sağlamak mümkün olmayacaktır.
- Çalışanların sahip olduğu potansiyellerini desteleyecek nitelikte olmayan bir eğitim kişilere yarar sağlamayacaktır. Verilecek eğitimin, çalışanların sahip olduğu becerilerini, bilgilerini ve yeteneklerini ortaya koymasını ve kişileri daha ileriye taşımasını gerektirmektedir.
- Kişilerden beklenilen uyumluluğun ve etkililiğin sağlanması adına bütün kademelerin etkili bir hizmet içi eğitim görmesi gerekmektedir. Bu durum gerçekleşmediğinde beklenen yararın sağlanması mümkün olmayacaktır.

Gebel ve Tekin Bozkurt (2022), yaptığı araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda çalışan öğretmenlere ilişkin yürütülen uzaktan hizmet içi eğitimler kapsamında öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda yaptıkları çalışmada 2020-2021 eğitim-öğretim yılında çeşitli branşlardan 15 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitim faaliyetlerine yönelik görüşleri ele aldığında bu eğitimlerin olumlu yönleri arasında zamansız ve mekânsız olması ve erişiminin kolay olması pek sık belirtilmiştir. Uzaktan eğitime ilişkin zayıf yönler için ise eğitimi veren öğretmenlerle doğrudan diyalog kuramadıklarını ve geribildirim alma konusunda yetersizliklerin olduğu dönütlerini elde etmişlerdir.

Kurumların hali hazırda var olan etkinliğini ve meslek tatminini arttırmak, kurum içerisindeki problemlere çözümler geliştirmek, personellerin düşüncelerine ve beklentilerine yönelik olacak bir biçimde öneriler sunmak, görev yapan kişilerin kendilerini olumlu bir biçimde geliştirmelerini ve kendilerine ilişkin var olan noksanlıklarının bilincinde olmalarını sağlamak, kurum içerisindeki rekabeti canlı tutmak, kuruma ilişkin bir memnuniyet ortaya çıkarmak ve inovasyonu sağlamak gibi nedenler hizmet süresince verilen eğitimlerin ne denli gerekli olduğunu ortaya koymaktadır (Özdemir, 2021).

2.1.5. Ülkemizde ‘Sağlık Bilgisi’ ve ‘Trafik Kültürü’ Konularına Yönelik Hizmet İçi Eğitimler

Öğretmenlik mesleğini yürüten kişiler, değişmekte ve gelişmekte olan bir sistem içerisinde öğrencilerini daha etkili bir biçimde anlamaları ve onlara daha yararlı olabilmeleri adına hizmet içi eğitimlerden faydalanabilirler (Özdemir, 2021).

Ülkemizde ‘Sağlık Bilgisi’ ve ‘Trafik Kültürü’ konularına yönelik verilen hizmet içi eğitimlerin ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersinin işlenişine olumlu bir etki yaratacağı yadsınamaz bir gerçektir.

Ülkemizde 2025 yılına ait ‘Sağlık Bilgisi’ ve ‘Trafik Kültürü’ konularına ilişkin verilen eğitimler arasında Bağımlılık Yapan Maddelerle Mücadele Kursu, Çatışma ve Stres Yönetimi Kursu, Öfke Yönetimi Kursu, Yaşam Becerileri Kursu, Bağımlılıkla Mücadelede Yaşam Becerileri Eğitimi Kursu, Akran Zorbalığını Önleme Kursu, Çocuk ve Ergenlerde Madde Bağımlılığı Kursu, Bağımlılıkla Mücadele İçin Eğitici Eğitimi Kursu, Teknoloji Bağımlılığı ile Mücadele İçin Eğitici Eğitimi Kursu, Tütün Bağımlılığı ile Mücadele İçin Eğitici Eğitimi Kursu, Bağımlılıkla Mücadele Kursu, Madde Bağımlılığıyla Mücadele İçin Eğitici Eğitimi Kursu, İlkyardım (Kardiyo Pulmoner Resüsitasyon-CPR) Kursu, Ağız ve Diş Sağlığı Kursu, Lise Öğretmenlerinin Akran Zorbalığı Konusunda Kapasitelerinin Güçlendirilmesine Yönelik İçerik ve Örnek Uygulamalar Eğitici Eğitimi Kursu, Bağımlılıkla Mücadelede Yaşam Becerileri Eğitici Eğitimi Kursu, İlk Yardım Eğitici Eğitimi Kursu, İlk Yardım Eğitici Eğitimi Sertifika Yenileme Kursu, İlk Yardım Eğitimi Kursu, Temel İlk Yardım Eğitimi Kursu, İlk Yardım Eğitimi Sertifika Yenileme Kursu yer almaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2025).

2023 Yılında ülkemizde öğretmenlere verilen ‘Sağlık Bilgisi’ ve ‘Trafik Kültürü’ konularına yönelik hizmet içi eğitimler arasında Ergenliğin Yılmazlık Becerileri ile Desteklenmesi Semineri, Sosyal Duygusal ve Bilişsel Gelişim Semineri, Bağımlılıkla Mücadelede Yaşam Becerileri Eğitici Eğitimi Kursu, İlk Yardım Eğitici Eğitimi Kursu, Teknoloji Bağımlılığı ile Mücadele İçin Eğitici Eğitimi Kursu, Okulda Bağımlılığa Müdahalede (OBM) Eğitici Eğitimi Kursu, Duygu Düzenleme (Öfke ve Stres Yönetimi) Semineri, Hız Çağında Öğretmen Olmak ve Dijital Obezite Semineri, İlk Yardım Uzaktan Eğitimi Semineri, Kadına Karşı Şiddeti Önleme Semineri, Akran Zorbalığı Semineri, İhmal ve İstismar Semineri, Madde Bağımlılığı Semineri, Bağımlılıkla Mücadele Semineri

1, Bağımlılıkla Mücadele Semineri 2, Eğitimde Pozitif Psikoloji Uygulamaları Eğitimi, Ortaöğretimde Akran Zorbalığı Semineri yer almaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2025).

Öğretmenlere verilen 'Sağlık Bilgisi' ve 'Trafik Kültürü' konularına yönelik 2022 yılı hizmet içi eğitimler incelendiğinde ise Sosyal Duygusal ve Bilişsel Gelişim Kursu, Ergenliğin Yılmazlık Becerileri İle Desteklenmesi Kursu, İlk Yardım Eğitici Eğitimi Kursu, İlk Yardım Uzaktan Eğitimi Semineri, Akran Zorbalığı Kursu, İhmal ve İstismar Semineri, Madde Bağımlılığı Semineri, Dijital Bağımlılık Mesleki Gelişim Topluluğu Eğitim Programı, Duygu Düzenleme (Öfke ve Stres Yönetimi) Semineri, Kadına Karşı Şiddeti Önleme Semineri, Hız Çağında Öğretmen Olmak ve Dijital Obezite Semineri eğitimlerinin yer aldığı görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2025).

2021 Yılına ait 'Sağlık Bilgisi' ve 'Trafik Kültürü' konularına ilişkin hizmet içi eğitimler arasında Bağımlılıkla Mücadele Kursu, Psikolojik İlk Yardım Eğitici Eğitimi Kursu, Ergenliğin Yılmazlık Becerileri ile Desteklenmesi Semineri, Sosyal Duygusal ve Bilişsel Gelişim Semineri, Bağımlılıkla Mücadelede Yaşam Becerileri Eğitici Eğitimi Kursu yer almaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2025).

2020 Yılında pandemi sebebiyle hizmet içi eğitimler gerçekleştirilmemiş olup 2019 yılında öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimler arasında Ağız ve Diş Sağlığı Kursunun 'Sağlık Bilgisi' konusuyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Yine 2018 ve 2017 yıllarında öğretmenlere verilen hizmet içi eğitim kursları arasında İş Sağlığı ve İş Güvenliği, İlk Yardım Eğitici Eğitimi Kursunun 'Sağlık Bilgisi' konusuna ilişkin olduğu tespit edilmiştir.

2016 yılında öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimler arasında 'Sağlık Bilgisi' konusuna ilişkin Ergenlik ve Gelişim Süreçlerinin Yönetimi Semineri verilmiştir. 2015 yılında ise öğretmenlere 'Sağlık Bilgisi' ve 'Trafik Kültürü' konularına yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim verilmemiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2025).

Son 10 yılda verilen hizmet içi eğitimler incelendiğinde 'Sağlık Bilgisi' konularına yönelik hizmet içi eğitimlerin sayısında bir artış olduğu görülmektedir. Ancak 'Trafik Kültürü' konularına yönelik hizmet içi eğitimlere rastlanılmamaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Ortaöğretim kurumlarında gören yapan Biyoloji öğretmenlerinin ve Ankara'da bir üniversitede öğrenimine devam eden Biyoloji öğretmen adaylarının 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersine yönelik görüşlerinin incelendiği bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Geleneksel eğitimi konu alan çalışmalarda önemli görülen yerler geçici varsayım oluşturma, çalışmadaki değişkenleri kontrol altında tutma, sayısal verileri elde etme ve bunları genelleyerek bilgiyi ortaya koymaktır. Ancak eğitim söz konusu olduğunda eğitimin fiziksel, sosyal, zihinsel ve psikolojik etkenleri göz önüne aldığında bu verileri elde etmenin genellikle mümkün olmayacağı bilinen bir durumdur. Eğitim konusunda tercih edilen nicel araştırmaların, durumları ve olayları ortaya koyma konusundaki sınırlılığı zaman içerisinde durumların niteliklerinin ortaya çıkarılması amacının doğmasına sebebiyet vermiştir (Malakcıoğlu, 2022). Nitel araştırmaların en temel özelliklerinden bir tanesi de mevcut olan veya geçmiş zamanda var olan bir durumu irdeleyerek, araştırmanın amaçlarına uygun olacak olan olayları, durumları anlamlandırmak ve bunları yorumlamaktır (Creswell, 2017; Yalçın, 2025; Yin, 2003).

Bu araştırmanın nitel boyutunda Ortaöğretim kurumlarında görev yapan gönüllü biyoloji öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış olup, 'Sağlık Bilgisi ve Trafik

Kültürü' dersine ilişkin görüşler derinlemesine incelenmiştir. Nitel araştırmalar teori oluşturma gayesiyle sosyal olan olguları içerisinde bulunduğu çevreyle ilişkilendirerek anlamlandırmayı amaçlar (Malakcıoğlu, 2022; Yıldırım, 1999).

3.2. Çalışma Grubu

Biyoloji öğretmenlerinin ve biyoloji öğretmen adaylarının 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersine yönelik görüşlerinin incelendiği bu çalışmanın katılımcılarını Ortaöğretim kurumlarında görev yapan ve 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersini veren Biyoloji öğretmenleri ile Ankara'da bir üniversitede öğrenimine devam eden Biyoloji öğretmen adayları oluşturmuştur. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır.

Amaçlı (purposive) örnekleme, çalışmanın hedefinden sapmadan bilgi bakımından donanımlı durumların tespit edilerek detaylı bir çalışma yapılmasını mümkün kılar. Amaçlı örnekleme yönteminin belli başlı kriterlere cevap oluşturan veya istenilen niteliklere sahip olan kişilerle araştırma yürütülmek istendiği durumlarda kullanımı uygun bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2022). Ölçüt örnekleme yönteminde belirli niteliklere sahip bireyler örneklem içerisine alınır (Büyüköztürk vd., 2022). Nitel çalışmalarda örneklemlerin belirlenmesi yapılan çalışmanın geçerliliği ve tutarlılığıyla doğrudan ilişkilidir (Malakcıoğlu, 2022).

3.3. Veri Toplama Araçları

Ortaöğretim kurumlarında görev yapan ve 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersini veren Biyoloji öğretmenlerinin 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersine ilişkin görüşlerinin alınması çalışmasında veri toplama aracı olarak hem açık uçlu anket hem de yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Ortaöğretim kurumlarında görev yapan ve 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersini veren öğretmenlere, öğretmenlerin dersin işleyişi esnasında kullandıkları öğretim yöntem ve teknikler, karşılaştıkları sorunlar, yararlandıkları kaynaklar, öğretmenlerin lisans dönemlerinde veya sonrasında 'Sağlık Eğitimi' veya 'Trafik Kültürü' dersini alıp almadıkları, 'Sağlık Eğitimi' ve 'Trafik Kültürü' dersinin lisans sürecinde zorunlu olup olmamasına ilişkin görüşleri, 'Sağlık Eğitimi' ve 'Trafik Kültürü' konusuna ilişkin

öğretmenlerin yeterlikleri, ‘Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü’ dersi öğretim programlarına yönelik görüşlerini içeren bir açık uçlu anket hazırlanmıştır (Ek 4).

Açık uçlu anket yoluyla elde edilen verilerin daha ayrıntılı ve derinlemesine incelenebilmesi adına aynı konu başlıklarını içeren yarı yapılandırılmış görüşmeler de hazırlanmıştır (Ek 3). Böylelikle açık uçlu anketlerden elde edilmiş bulguların görüşme verileriyle desteklenmesi ve katılımcı görüşlerinin daha detaylı biçimde ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ise katılımcılardan cinsiyet, yaş, mezun olduğu bölüm, mesleki kıdem, çalıştığı okul türü, şehir, öğrenim durumu ve daha önce hizmet içi eğitim alma durumuna ilişkin verilerin elde edilmesi amacıyla demografik form hazırlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış mülakatlar, sabit yanıt seçenekleri ile ilgili alanda kapsamlı bir keşfi birleştirir. Bu sebepten ötürü, yapılandırılmış mülakat ve yapılandırılmamış mülakatın avantajlarını da içerir (Büyüköztürk vd., 2022). Yarı yapılandırılmış mülakatlar, verilerin analiz edilmesinde kolaylık ve görüşme yapılan kişilerin kendi görüş ve düşüncelerini açık şekilde ifade edebilme fırsatı sağlar (Büyüköztürk vd., 2022). Yarı yapılandırılmış görüşme çalışmalarında araştırmacı uygulama öncesinde katılımcılara soracağı soruları düzenler. Görüşme süresince araştırmacı görüşmenin ilerlemesine bağlı bir biçimde alternatif sorularla görüşmenin gidişatını değiştirebilir ve katılımcıların cevaplarının irdelenmesine neden olabilir (Gebel & Tekin Bozkurt, 2022; Türnüklü, 2000).

Yarı yapılandırılmış mülakat soruları hazırlanırken soruların açık, anlaşılır olmasına ve soruların yönlendirici olmamasına dikkat edilmiştir. Hazırlanacak yarı yapılandırılmış mülakat soruları uzman görüşleri alındıktan sonra katılımcılara uygulanmıştır.

Verilerin toplanması sürecinde tercih edilen açık uçlu anket soruları, çalışmaya katılan kişilerin serbest bir biçimde yanıt verebilmelerinin talep edildiği durumlarda faydalanılan bir tekniktir. Bu tekniğin avantajları arasında çalışmayı yürüten kişilerin hiç beklemediği yanıtları alabilmesi ve böylelikle çalışma konusuna yönelik daha fazla ve detaylı bilgilere erişebilmesi yer almaktadır (Büyüköztürk, 2005). Açık uçlu anketlerin farklı veri toplama araçlarına kıyasla çeşitli bölgelerden daha geniş gruplara kısa bir süre içerisinde uygulamaya koyma olanağı tanıması ve maliyetinin daha az olması gibi çeşitli avantajları bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2005).

Açık uçlu anket soruları katılımcıların yanıtlama şekillerine göre çeşitli gruplara ayrılabilir (Büyüköztürk, 2005). Yorumlama soruları, bir konuya yönelik olarak tarafsız ve detaylı yanıtların elde edilmesini amaçlar (Büyüköztürk, 2005).

Açık uçlu anket geliştirirken ilk aşamada literatür taranarak problem tanımlanır. Daha sonra maddeler yazılır. Sonrasında uzman görüşü alınarak kapsam geçerliliğine bakılır. Düzeltmeler yapıldıktan sonra ön uygulama yapılır. Ön uygulamada soruların açık, anlaşılır ve cevaplanabilir olmasından yola çıkılarak güvenilirlik ele alınır. En son düzenlenmiş açık uçlu anket soruları katılımcılarla paylaşılır. Ön uygulama, yapılan açık uçlu anketlerin geçerliliklerine ve güvenilirliklerine ilişkin verilerin gözleme dayalı bir biçimde ele alındığı aşamadır (Büyüköztürk, 2005; Büyüköztürk vd., 2022).

Katılımcılara uygulanan açık uçlu anketlerdeki geçerlilik, çalışılan konuya veya kişilere yöneltilen sorulara yönelik uygun yanıtlar edinebilme gücünü ifade etmektedir. Güvenilirlik ise yapılan uygulamalar tekrarlandığında benzer neticeler ortaya koyabilme becerisini ifade etmektedir (Aiken, 1997; Büyüköztürk, 2005; Özoğlu, 1992).

Kapsam geçerliliği, ölçme aracındaki soruların ölçülmesi hedeflenen belirlenmiş eylemlerin bütününü ölçmek için ne derecede ifade ettiğidir. Kapsam geçerliliğinde bütün maddelerin belirlenmiş eylemleri ölçme konusunda uygun düzeyde ve yeterli bir soru olma derecesine bakılır (Büyüköztürk vd., 2022). Kapsam geçerliliğinin sağlanması adına hazırlanan açık uçlu anket sorularının incelenmesi için uzman görüşü alınmıştır.

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve açık uçlu anket soruları hazırlanmadan önce konuya ilişkin literatür taramaları yapılmış olup, derse ilişkin görüşlerle ilgili farklı yayınlar incelenmiştir. Sonrasında taslak sorular hazırlanarak uzman görüşü alınmıştır. Hazırlanan sorular 2 alan uzmanına ve aktif olarak Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine girmekte olan bir devlet okulunda çalışan 3 öğretmene inceletilerek uzman görüşü alınmıştır. İfadelerin anlaşılırlığı ve imla açısından uygunluğu sağlamak amacıyla bir Türkçe öğretmeni ile çalışılmıştır. Dil uzmanı görüşüne göre gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme sorularına son hali verilmiştir. Hazırlanan anket ve ilgili belgelerle etik kurula başvuru yapılmıştır. Etik kurul onayı alındıktan sonra öğretmen ve öğretmen adayları için açık uçlu anket soruları Google Forms'a dönüştürülmüştür.

Ayrıca Ankara'da bir üniversitede öğrenime devam eden biyoloji öğretmen adaylarının 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersine ilişkin görüşleri, derse ilişkin kendilerini yeterli görme düzeyleri ve 'Sağlık Eğitimi' ile 'Trafik Kültürü' dersinin lisans sürecinde zorunlu

bir ders olarak okutulmasına ilişkin görüşlerinin alındığı bir açık uçlu anket benzer süreçler yürütülerek geliştirilmiştir (Ek 5). Öğretmenler için hazırlanan açık uçlu anket 19 sorudan; öğretmen adayları için hazırlanan anket ise 9 sorudan oluşmaktadır (Ek 4, Ek 5).

3.4. Verilerin Toplanması

Öğretmenler için hazırlanan açık uçlu anket Google Forms yardımıyla dijital forma dönüştürülerek açık uçlu anket linki Türkiye genelinde liselerde görev yapan Biyoloji öğretmenlerine ulaştırılmıştır. Bu amaçla Facebook, Instagram gibi sosyal medya araçları üzerinden Biyoloji öğretmen toplulukları aracılığıyla öğretmenlere ulaşılmıştır. Aynı zamanda kartopu örneklem yöntemi kullanılarak öğretmenlere ulaşılarak veriler toplanmıştır. Bu süreçte 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersini veren 119 Biyoloji öğretmenine ulaşılmıştır.

Öğretmen adayları için hazırlanan açık uçlu anket Google Forms yardımıyla dijital forma dönüştürülerek açık uçlu anket linki Ankara'da bir üniversitede öğrenimine devam eden 30 tane son sınıf biyoloji öğretmen adayına uygulanmıştır.

Bu araştırmada aynı zamanda ortaöğretim kurumlarında görev yapan gönüllü 14 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme yapılmış olup 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' dersine ilişkin derinlemesine bilgiler elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeye katılacak öğretmenlerin belirlenmesinde farklı illerde ve okul türlerinde görev yapan, farklı cinsiyet ve yaş gruplarında yer alan biyoloji öğretmenlerinin çalışmaya dahil edilmesine özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda görüşme grubunun farklı tecrübelerini ve bakış açılarını yansıtacak çeşitliliklerin oluşturulması amaçlanmıştır.

Bireylerin bilgileri, inançları ve eylemleri bir sistemi oluşturmaktadır. Görüşmede temel amaç bu sistem içerisinde yer edinen unsurları ele almaktır (Büyüköztürk vd., 2022). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, katılımcının görüşlerini, yaklaşımlarını ve düşüncelerini açığa çıkarmaya yarayan bir araç olarak çok sık kullanılmaktadır. Katılımcı bireyin görüşlerini rahat bir biçimde ortaya koyabileceği bir ortam inşa etmek, açık ve anlaşılır sorular hazırlamak, görüşme sürecinde anlaşılırlığı arttıracak çeşitli takip soruları sormak görüşmede oldukça elzem olan hususlardır (Turner, 2010; Malakcıoğlu, 2022). Görüşme sürecinde "içerik" çalışmaya katılan kişinin ne ifade ettiğidir. Görüşme içeriğinin kayıt altına alınmasının en basit yolu ise bir kayıt cihazından faydalanmaktır (Büyüköztürk vd., 2022). Görüşme öncesinde katılımcılardan kayıt cihazının kullanılması adına izin

alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanırken katılımcıların önceden hazırlanmış olan sorulara yüzeysel yanıtlar vermeleri değil, görüşme süresince kendilerini araştırmacıya açma konusunda yatkın olmalarını sağlamak öncelikli olmalıdır (Malakcıoğlu, 2022). Bu çalışmada araştırmacı, verileri toplama ve verileri analiz etme süresince ön yargılarından uzaklaşmış olmaya dikkat etmiştir.

Uygulama öncesinde katılımcılara açık uçlu anket ve yarı yapılandırılmış görüşmelere ilişkin bilgi verilmiştir. Katılımcıların kişisel bilgilerinin hiç kimse tarafından bilinmeyeceğine dair bilgilendirme yapılmış olup, araştırma sonuçlarının yalnızca bilimsel bir çalışma için kullanılacağına ilişkin bilgi verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Biyoloji öğretmenleri ve öğretmen adaylarından açık uçlu anket yoluyla elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Veriler iki bağımsız değerlendirici tarafından değerlendirilmiştir. Analiz sürecinde benzerlik gösteren ifadeler kodlanmış, kodlar temalar altında birleştirilmiş ve her bir tema ile koda ilişkin frekans değerleri tespit edilerek yorumlanmıştır. Biyoloji öğretmenlerinden elde edilen yarı yapılandırılmış görüşme verileri ise ses kayıtlarından eksiksiz bir biçimde yazıya aktarılmış olup, elde edilen bulgular içerik analizi ile incelenmiştir. Görüşme neticesinde elde edilen verilerin analiz edilmesinin en temel amacı, saptanan bulgular ile yapılan çalışmanın konusunu bağdaştırmaktır (Büyüköztürk vd., 2022). İçerik analizinin yapılmasıyla birlikte kişilerin veya toplulukların bilgileri, duyguları, davranışları, inançları ve değerleri belirlenebilir (Büyüköztürk vd., 2022; Stemler, 2001).

İçerik analizi, belli başlı kurallar temeline dayalı olarak kodlamalarla bir metnin içerisindeki belirli bazı kelimelerin daha küçük içerik kategorilerine özetlenmiş olduğu, sistematik ve yinelenebilir olan bir tekniktir. Bir mesaja ilişkin belirli özelliklerin objektif olarak ve sistematik şekilde ifade edilmesine ilişkin çıkarımların yapıldığı bir tekniktir (Büyüköztürk vd., 2022). İçerik analizinde araştırmacı, uygun olan kategoriler, çeşitli sınıflamalar veya işaretler geliştirmeyle beraber araştırılan konuya ilişkin çeşitli karşılaştırmalar yapılmasına fırsat sunar (Büyüköztürk vd., 2022).

İçerik analizinin aşamaları; konuya ilişkin amaçları tespit etme, kavramları belirleme, analiz birimini veya analiz birimlerini tespit etme, konuya ilişkin verilerin yerlerini tespit etme, mantıksal bir çerçeve oluşturma, kodlamaya ilişkin kategorileri ortaya koyma,

sayma, verileri yorumlama ve araştırma sonuçlarını yazma süreçlerinden oluşur (Büyüköztürk vd., 2022). İçerik analizinde kodlamaya ilişkin kategorileri tespit etme aşamasında bu kategorilerin farklı araştırmacılar tarafından aynı veriler ele aldığında aynı yanıta erişmesini sağlayacak biçimde açık ve net olmasına dikkat edilmiştir.

Çalışmada içerik analizi süreci Microsoft Excel programı aracılığıyla yürütülmüş; katılımcıların yanıtları düzenlenerek tekrar tekrar incelenmiş ve anlamlı veri birimleri belirlenmiştir. Belirlenen anlamlı veri birimlerinden hareketle kodlar oluşturulmuş, benzer ve ilişkili kodlar bir araya getirilerek temalar altında sınıflandırılmıştır. Analiz sürecinin şeffaflığını sağlamak ve ham verilerden kod ve temalara nasıl ulaşıldığını göstermek amacıyla örnek kodlamalara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3
İçerik Analizi Sürecinde Kod ve Temaların Oluşturulmasına İlişkin Örnek

Katılımcı İfadesi (Ham Veri)	Anlamlı Veri Birimi	Oluşturulan Kod	Oluşturulan Tema
"Kapsam ve kazanımlar gayet yeterli."	Programın kapsam ve kazanımlarının yeterli olduğunun belirtilmesi	Kapsam ve Kazanımları Yeterli Bulma	Programın Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Değerlendirmeler
"Kapsam ve kazanımlar yetersiz."	Programın kapsam ve kazanımlarının yetersiz olduğunun belirtilmesi	Kapsam ve Kazanımları Yetersiz Bulma	Programın Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Değerlendirmeler
"Kazanım sayısının çok fazla olduğunu düşünüyorum. Özellikle trafik kültüründe pek çok levhanın gereksiz bir şekilde öğrencilere aktarıldığını düşünüyorum."	Kazanımların ve trafik konularının gereğinden fazla ayrıntılı olduğunun belirtilmesi	Kapsam ve Kazanımları Ayrıntılı Bulma	Programın Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Değerlendirmeler
"Sağlık Bilgisi dersi öğrencileri hayata hazırlayan bir derstir."	Dersin öğrencileri günlük yaşama hazırladığının belirtilmesi	Günlük Yaşam Becerilerine Katkı Sağlama	Programın Güçlü Yönleri
"Anlaşılır ve eğitici."	Ders içeriğinin anlaşılır olduğunun belirtilmesi	İçeriği Anlaşılır Bulma	Programın Güçlü Yönleri
"Çok yüzeysel. Ortaokul düzeyinde belki ilkokul."	Ders içeriğinin lise öğrencilerinin düzeyinin altında olduğunun belirtilmesi	Programın Öğrenci Düzeyinin Altında Olması	Programın Öğrenci Düzeyine Uygunluğu

“Kazanımlar için ders saati yeterli değildir.”	Ders saatinin kazanımları gerçekleştirmek için yetersiz olduğunun belirtilmesi	Ders Saatinin Yetersiz Olması	Ders Süresi
“Sağlık bilgisi dersi daha kalıcı olması adına uygulamaya dönük çalışmalarla desteklenmelidir.”	Dersin uygulamalı çalışmalarla desteklenmesi gerektiğinin belirtilmesi	Uygulamalı Öğretim Önerme	Programın Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Öneriler
“Kapsam ve kazanımlar gayet yeterli fakat sağlık bilgisi kısmına daha fazla ağırlık verilebilir.”	Sağlık bilgisi konularına daha fazla yer verilmesi gerektiğinin belirtilmesi	Sağlık Konularının Artırılmasını Önerme	Programın Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Öneriler
“Bu dersin ortaokulda verilmesi gerektiğini düşünüyorum.”	Dersin farklı bir eğitim kademesinde verilmesinin önerilmesi	Dersin Eğitim Kademesinin Düzenlenmesini Önerme	Programın Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Öneriler
“İkisi birlikte yanlış olduğunu ayrı ayrı olarak işlenmesi gerektiğini düşünüyorum.”	Sağlık bilgisi ve trafik kültürü konularının ayrı dersler olarak verilmesinin önerilmesi	Sağlık ve Trafik Konularının Ayrılmasını Önerme	Programın Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Öneriler
“Bir de çoğu okulda bu ders biyoloji dersinin üçüncü saatiymiş gibi işlendiği için amacına ulaşmıyor.”	Ders saatinin biyoloji konularının öğretimi için kullanıldığının belirtilmesi	Ders Süresinin Biyoloji Konularına Ayrılması	Ders Süresinin Başka Amaçlarla Kullanımı

Ölçme sonucunda elde edilen verilerin değerlendiriciler arasındaki tutarlılığının hesaplanması, birden çok yanıtın belirli bir niteliğe sahiplik durumuna ilişkin iki veya daha çok gözlemcinin değerlendirmiş olduğu yanıtların güvenilirliğini ortaya koymada kullanılır. Değerlendiricilerin aynı yanıtlara ilişkin verdikleri cevapların birbirine yaklaştığı durumlarda çalışmanın güvenilirliğinin artacağını ifade etmek mümkündür (Büyüköztürk vd., 2022). Güvenilirlik, ölçme neticesinde elde edilen verilerin rastgele hatalardan arınmasını ifade eden bir kriterdir (Büyüköztürk vd., 2022). Bir niteliğin aynı ölçme aracıyla çok kez ölçüldüğü zaman elde edilen sonuçların birbirlerinden önemli bir ölçüde değişkenlik göstermemesi, araştırma bulgularının kararlılığını ortaya koymaktadır (Büyüköztürk vd., 2022). Miles ve Huberman (1994) tarafından kodlamayı yapan

araştırmacılar arasındaki güvenilirliğin ortaya koyulmasını amaçlayan bir formül hazırlanmıştır. Bu formül, [Güvenilirlik = Görüş birliği sayısı / (Görüş birliği sayısı + Görüş ayrılığı sayısı) × 100)] şeklindedir. Güvenilirliğin sağlanabilmesi adına elde edilen sonucun değerinin %70 oranından fazla olması beklenmektedir (Büyüköztürk vd., 2022).

Bu araştırmada biyoloji öğretmenlerine uygulanan açık uçlu anket sorularının değerlendirilmesi süresince 19 soruda iki değerlendirici arasında Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen formül kullanılmış olup, kodlayıcılar arasında %82,90 ve %100 arası tutarlılıklar sağlanmıştır. Farklı değerlendirilen maddeler için uzlaşı çalışması yapılarak değerlendiriciler arası tutarlılık %100'e çıkartılmıştır. Biyoloji öğretmen adaylarına uygulanan açık uçlu anket sorularının değerlendirilmesi sürecinde ise 9 soruda iki değerlendirici arasında %93,33 ve %100 arası tutarlılıklar sağlanmış olup, farklı değerlendirilen maddeler için uzlaşı çalışması yapılarak değerlendiriciler arası tutarlılık %100'e çıkartılmıştır. Bu değerler yapılan kodlamaların güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçme neticesinde elde edilen sonuçların geçerliği, hedeflenen ölçme durumunun ortaya koyulabilme derecesi şeklinde nitelendirilebilir (Büyüköztürk vd., 2022). Biyoloji öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler neticesinde elde edilen bulguların güvenilirliğinin sağlanması adına katılımcı ifadelerine ilişkin alıntılara doğrudan bulgular bölümünde yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında biyoloji öğretmenlerinden elde edilen açık uçlu anket verilerinin, biyoloji öğretmenleriyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin ve biyoloji öğretmen adaylarından elde edilen açık uçlu anket verilerinin analizi neticesinde ortaya çıkarılan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular araştırma soruları doğrultusunda tema ve kodlar altında düzenlenmiş, kodların frekanslarına yer verilmiş ve katılımcı ifadelerinden alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır.

4.1. Biyoloji Öğretmenlerinden Elde Edilen Açık Uçlu Anket Bulguları

4.1.1. Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programının Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programı hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Bu amaçla katılımcılara "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programını kapsam ve kazanımlar açısından değerlendirdiğinizde ders hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. 119 kişiye uygulanan ankette bu soruya yanıt veren 116 öğretmenin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programının kapsam ve kazanımlara yönelik görüşleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4
Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programının Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Programın Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Değerlendirmeler	Kapsam ve Kazanımları Yeterli Bulma	30
	Kapsam ve Kazanımları Yetersiz Bulma	25
	Kapsam ve Kazanımları Ayrıntılı Bulma	10
Programın Güçlü Yönleri	Günlük Yaşam Becerilerine Katkı Sağlama	1
	Dersi Keyifli Bulma	1
	İçeriği Anlaşılır Bulma	1
Programın Öğrenci Düzeyine Uygunluğu	Programın Öğrenci Düzeyinin Altında Olması	4
Ders Süresi	Ders Saatinin Yetersiz Olması	11
Programın Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Öneriler	Uygulamalı Öğretim Önerme	14
	Sağlık Konularının Artırılmasını Önerme	4
	Dersin Eğitim Kademesinin Düzenlenmesini Önerme	2
	Sağlık ve Trafik Konularının Ayrılmasını Önerme	2
	Dersin Sürekliliğinin Sağlanmasını Önerme	2
	İnteraktif Materyal Kullanımını Önerme	1
Ders Süresinin Başka Amaçlarla Kullanımı	Ders Süresinin Biyoloji Konularına Ayrılması	4
Derse Verilen Önem	Derse Önem Verilmesi	42
	Dersi Gereksiz Bulma	3

Öğretmenlerin Programın Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Değerlendirmeleri incelendiğinde, Programın Güçlü Yönleri, Programın Öğrenci Düzeyine Uygunluğu, Ders Süresi, Programın Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Öneriler, Ders Süresinin Başka Amaçlarla Kullanımı ve Derse Verilen Önem temaları altında toplandığı görülmektedir (Tablo 4). Öğretmenler aynı soru kapsamında birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı, kodlara ilişkin frekansların toplamı öğretmen sayısından farklılık göstermektedir.

Bu soruya verilen cevaplar aynı zamanda kelime bulutu ile incelenmiştir. Metin içinde geçen kelimelerin kullanılma sıklıklarını görsel olarak gösteren kelime bulutu Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programının kapsam ve kazanımlarına ilişkin kelime bulutu bulguları

4.1.1.1. Programın Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Değerlendirmeler

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların programın kapsam ve kazanımlarına ilişkin farklı değerlendirmelerde bulundukları bulgusu elde edilmektedir. Katılımcıların bir kısmı programın kapsam ve kazanımlarını yeterli bulurken (f=30), bir kısmı ise mevcut olan kapsam ve kazanımların yeterli olmadığını belirtmiştir (f=25). Bunun yanı sıra bazı katılımcılar (f=10) ise programın kapsam ve kazanımların aşırı ayrıntılı olduğunu ifade etmişlerdir.

Programın kapsam ve kazanımlarına yönelik öğretmen görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

"Dersin içeriği ve kapsamı yeterli. Özellikle hastalıklara ve güncel sorunlara değinilmiş" (K14).

"Kapsam ve kazanımlar geliştirilmeli lise öğrencilerine uygun düzeyde olmalı" (K113).

"Konular çok uzun ve detaylı anlatımda öğrenci sıkılıyor" (K73).

4.1.1.2. Programın Güçlü Yönleri

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların programın güçlü yönlerine ilişkin az sayıda görüş belirttikleri görülmektedir. Katılımcılar öğretim programının günlük yaşam becerilerine katkı sağladığını, dersin keyifli olduğunu ve içeriğin anlaşılır olduğunu belirtmişlerdir.

Bu tema kapsamında Günlük Yaşam Becerilerine Katkı Sağlama (f=1), Dersi Keyifli Bulma (f=1) ve İçeriği Anlaşılır Bulma (f=1) görüşleri eşit sıklıkta belirtilmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Muhakkak alınması gereken derslerden biri, çocuklar daha iyi bilinçleniyorlar" (K74).

"Öğrencilerin aklında kalan keyifli bir ders olduğunu düşünüyorum" (K1).

4.1.1.3. Programın Öğrenci Düzeyine Uygunluğu

Bu tema incelendiğinde, sınırlı sayıda katılımcının (f=4) programın seviyesinin öğrenci düzeyinin altında kaldığına ilişkin görüş bildirdiği görülmektedir.

Bu temaya ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Konular öğrenciler için hayat bilgisi seviyesinde kalıyor" (K55).

4.1.1.4. Ders Süresi

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların bir kısmının haftada 1 ders saati olan Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders saatinin programın kazanımlarını etkin bir biçimde gerçekleştirmek adına yetersiz geldiğini düşündükleri görülmektedir (f=11).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Kazanımlar için ders saati yeterli değildir" (K61).

"Öğretim programı ve kazanımlar örtüşüyor. Ancak ders saati, bu kadar fazla kazanımın bu süre içinde verilmesi için yetersiz" (K116).

4.1.1.5. Programın Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Öneriler

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların programın iyileştirilmesine yönelik çeşitli önerilerde bulundukları görülmektedir. Katılımcılar en fazla uygulamalı öğretime ağırlık

verilmesini önerirken, sağlık bilgisine ilişkin konuların arttırılması, dersin eğitim kademesine uygun olacak şekilde yeniden yapılandırılması, sağlık bilgisi ve trafik kültürü konularının ayrılması, dersin sürekliliğinin sağlanması ve interaktif materyallerin arttırılması yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu tema kapsamında en sık dile getirilen öneri Uygulamalı Öğretim Önerme (f=14) olmuştur. Bunu Sağlık Konularının Artırılmasını Önerme (f=4), Dersin Eğitim Kademesinin Düzenlenmesini Önerme (f=2), Sağlık ve Trafik Konularının Ayrılmasını Önerme (f=2) ve Dersin Sürekliliğinin Sağlanmasını Önerme (f=2) takip etmektedir. Ayrıca bir katılımcı tarafından İnteraktif Materyal Kullanımını Önerme (f=1) ifadesi de belirtilmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"Özellikle ilk yardım konusunun uygulamalı olarak verilmesi günlük hayatta kullanılması açısından daha verimli olacaktır" (K97).

"Sağlık bilgisi dersinin daha kalıcı olması adına uygulamaya dönük çalışmalarla desteklenmelidir" (K66).

"Meslek liselerinde 11. Sınıfta verilmesinin yanlış olduğunu düşünüyorum" (K22).

"Sağlık bilgisi ve trafik derslerinin ayrı ders saatlerinde işlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü ikisinin de kazanımları çok önemli ve zaman yetersizliği var" (K89).

"Sadece 9. veya 12. sınıfta bir yıl ders verilmesinin hiçbir anlamı olmayacağını, öğrencilere ortaokul ve lise düzeyinde her sınıf seviyesinde haftada bir saat uygulamalı ders verilmesi gerektiğini düşünüyorum" (K111).

"Öğrencilerin hem sağlık hem de trafik güvenliği konularında bilinçlenmelerini sağlayacak önemli bir içerik sunmakta, ancak daha fazla uygulamalı eğitim ve interaktif materyalle desteklenmesi faydalı olabilir" (K13).

4.1.1.6. Ders Süresinin Başka Amaçlarla Kullanımı

Bu tema incelendiğinde, bazı katılımcıların Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi için haftalık bir saat olarak ayrılan sürenin biyoloji ders konularının işlenmesi amacıyla kullanıldığına ilişkin görüş belirttikleri görülmektedir (f=4).

Bu duruma ilişkin katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Dersi ciddi anlamda işlenmesi gündelik hayat için önem arz ediyor ama gördüğüm kadarıyla herkes biyoloji işliyor" (K25).

"Aslında bazı okullarda bu ders önemsenmiyor. Derste biyoloji anlatılıyor" (K81).

4.1.1.7. Derse Verilen Önem

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların bir kısmının (f=42) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine önem verilmesi gerektiğine ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir. Buna karşılık daha az sayıda katılımcı (f=4) ise dersi gereksiz olarak nitelendirmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Ders hayat becerileri açısından önem arz ediyor" (K58).

"Bence sağlık dersi, öğrencilerin günlük hayatta dikkat etmeleri gereken noktalara dikkat çektiği için önemli bir ders" (K16).

"Dersi çok gerekli görmüyorum. Aynı anda birden fazla şeyi öğretmeye çabalıyoruz; ancak bunu uygulamaya dökmediğimiz için hep havada kalıyor" (K19).

4.1.2. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Ünitelerine Ayrılan Ders Sürelerinin Yeterliğine İlişkin Bulgular

Katılımcı öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ünitelerine ayrılan ders sürelerinin yeterliğine ilişkin görüşleri alınmıştır. Bu amaçla katılımcı öğretmenlere sağlık bilgisi ünitesi için ayrılan 20 ders saatinin; trafik kültürü için ayrılan 16 ders saatinin kazanımların işlenmesi açısından yeterli bulunup bulunmadığı sorulmuştur. Öğretmenlerin ders sürelerinin yeterliliğine ilişkin cevapları Tablo 5'te ve kelime bulutu olarak Şekil 2'de verilmiştir.

Tablo 5
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Ünitelerine Ayrılan Ders Sürelerinin Yeterliğine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Ders Süresinin Yeterliliği	Süreyi Yetersiz Bulma	60
	Süreyi Yeterli Bulma	44
	Süreyi Kısmen Yeterli Bulma	14
İçerik ve Süre İlişkisi	Sağlık Bilgisi İçin Süreyi Yetersiz Bulma	14
	Trafik Kültürü İçin Süreyi Fazla Bulma	4

Şekil 2. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ünitelerine ayrılan ders sürelerinin yeterliğine ilişkin kelime bulutu bulguları

Öğretmenlerin ders süresinin yeterliliği konusunda farklı görüşlere sahip oldukları görülmektedir (Şekil 2). 118 katılımcının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ünitelerine ayrılan ders sürelerinin yeterliliğine ilişkin bulguların Ders Süresinin Yeterliliği ve İçerik ve Süre İlişkisi temaları altında toplandığı görülmektedir (Tablo 5). Katılımcılar aynı soru kapsamında birden fazla yanıt verebildiklerinden dolayı kodlara ilişkin frekansların toplamı katılımcı sayısından farklılık göstermektedir.

4.1.2.1. Ders Süresinin Yeterliliği

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların önemli bir kısmının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ünitelerine ayrılan ders süresinin yetersiz geldiğine ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir (f=60). Buna karşılık ders süresinin yeterli (f=44) veya kısmen yeterli (f=14) olduğuna ilişkin görüş bildiren öğretmenlerin olduğu da görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bir saat yeterli değil önceden iki ders saati olduğundan ders anlamlı geçiyordu" (K67).

"Mevcut müfredat için yeterli" (K71).

"İlk yardım için yetersiz, diğerleri için yeterli" (K64).

4.1.2.2. İçerik ve Süre İlişkisi

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların ders sürelerini ünitelerin içerikleri doğrultusunda değerlendirdikleri görülmektedir. Katılımcıların bir kısmı, genel olarak ders süresinin yetersiz geldiğini belirtmelerinin yanı sıra, bu yetersizliğin özellikle sağlık bilgisi konularının yoğunluğundan kaynaklandığını vurgulamışlardır (f=14). Buna karşılık daha az sayıda katılımcı, Trafik Kültürü ünitesi için ayrılan sürenin fazla olduğunu ifade etmiştir (f=4).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Sağlık bilgisi ünitesine ayrılan sürenin daha fazla olması daha faydalı olacaktır. Trafik kültürü ünitesi konu olarak sadeleştirilmeli ve ayrılan süre azaltılmalıdır" (K75).

"Trafik kültürü açışından süre fazla, sağlık bilgisi için ders saati daha fazla olmalı" (K88).

4.1.3. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklere İlişkin Bulgular

Katılımcı öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandıkları öğretim yöntem ve teknikleri incelenmiştir. Bu amaçla öğretmenlere Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerinin neler olduğu sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin cevapları Tablo 6'da ve kelime bulutu Şekil 3'te verilmiştir.

Tablo 6
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Geleneksel Öğretim Yöntemlerinden Yararlanma	Düz Anlatım Yöntemi	75
	Soru-Cevap Yöntemi	39
Görsel ve Dijital Materyallerden Yararlanma	Video ve Görsel Materyal Kullanımı	28
	Akıllı Tahta/Sunum Kullanımı	25
	EBA/OGM Materyalleri	2
	Kavram Haritası	1
Öğrenci Merkezli ve Etkileşimli Yöntemler	Tartışma	17
	Örnek Olay	15
	Gösterip Yaptırma	8
	Beyin Fırtınası	6
	Yaparak-Yaşayarak Öğrenme	5
	Araştırma Görevi Verme	5
	İş Birlikli Öğrenme	4
	Drama	4
	Problem Çözme	2
	Grup Çalışması	2
	Proje Tabanlı Öğrenme	2
	Benzetim	1
	Panel	1
	Gezi-Gözlem	1

Şekil 3. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin kelime bulutu bulguları

Öğretmenlerin derste kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerinin Geleneksel Öğretim Yöntemlerinden Yararlanma, Görsel ve Dijital Materyallerden Yararlanma ve Öğrenci Merkezli ve Etkileşimli Yöntemler temaları altında toplandığı görülmektedir (Tablo 6). Öğretmenler aynı soru kapsamında birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı kodlara ilişkin frekansların toplamı öğretmen sayısından farklılık göstermektedir.

4.1.3.1. Geleneksel Öğretim Yöntemlerinden Yararlanma

Tablo 6 ve Şekil 3 incelendiğinde, katılımcıların derslerinde genellikle geleneksel öğretim yöntemlerinden faydalandıkları görülmektedir. Katılımcılar sıklıkla düz anlatım yöntemini kullandıklarını belirtirken (f=75), bunu soru-cevap (f=39) yöntemi takip etmektedir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Düz anlatım tekniğini, soru cevap tekniğini kullanıyorum" (K27).

4.1.3.2. Görsel ve Dijital Materyallerden Yararlanma

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların derslerini desteklemek amacıyla çeşitli görsel ve dijital materyallerden de faydalandıkları görülmektedir. Bazı katılımcılar video ve görsel materyallerden yararlandıklarını belirtirken (f=28), bazıları da akıllı tahta ve sunumlardan faydalandıklarını ifade etmişlerdir (f=25). Buna karşın daha az sayıda katılımcı EBA/OGM

materyalleri (f=2) ile kavram haritasını (f=1) kullandıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 6, Şekil 3).

Bu duruma ilişkin örnek bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Eğitim videoları, slaytlar ve örnek olay videolarını kullanıyorum" (K104).

4.1.3.3. Öğrenci Merkezli ve Etkileşimli Yöntemler

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların derslerinde öğrenci merkezli ve etkileşimli öğretim yöntemlerinden de faydalandıkları görülmekle birlikte, bu yöntemlerden faydalanma sıklığının geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha düşük olduğu dikkat çekmektedir (Şekil 3). Katılımcılar en çok tartışma (f=17), örnek olay (f=15), gösterip yaptırma (f=8), beyin fırtınası (f=6), yaparak-yaşayarak öğrenme (f=5) ve araştırma görevi verme (f=5) gibi yöntem ve tekniklerden faydalanırken; iş birlikli öğrenme (f=4), drama (f=4), problem çözme (f=2), grup çalışması (f=2), proje tabanlı öğrenme (f=2), benzetim (f=1), panel (f=1) ve gezi-gözlem (f=1) gibi yöntem ve teknikleri daha sınırlı biçimde kullandıkları bulgusu elde edilmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Tartışma, soru-cevap, örnek olay şeklinde yürütüyorum" (K57).

"Yaparak yaşayarak öğrenme, tümevarım ve öğrenci merkezli anlatım" (K32).

"Göster yap tekniği" (K105).

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin anlatımında genellikle öğretmen merkezli ve geleneksel öğretim yöntemlerinden faydalandıklarını; öğrenci merkezli ve etkileşimli yöntemlerden ise daha sınırlı düzeyde yararlandıklarını göstermektedir (Şekil 3).

4.1.4. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Bulgular

Bu araştırmada öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandıkları ölçme değerlendirme yöntemleri incelenmiştir. Bu amaçla öğretmenlere "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandığınız ölçme ve değerlendirme yöntemleri nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. 119 katılımcının 111'i bu soruya cevap vermiştir. 111 katılımcının

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandıkları ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşleri Tablo 7'de ve Şekil 4'te verilmiştir.

Tablo 7
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Geleneksel Ölçme-Değerlendirme	Yazılı Sınav Kullanımı	93
	Çoktan Seçmeli Test Kullanımı	21
	Sözlü Sınav Kullanımı	8
Alternatif Ölçme-Değerlendirme	Performans Görevi Kullanımı	10
	Süreç Değerlendirmesi/ Ders İçi Katılımın Değerlendirilmesi	6
	Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik) Kullanımı	2
	Öz Değerlendirme	1
	Akran Değerlendirmesi	1
Ölçme Sorunları	Ölçme Yapılmaksızın Yüksek Not Verilmesi	2

Şekil 4. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullanılan ölçme değerlendirme yöntemlerine ilişkin kelime bulutu bulguları

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcı öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandıkları ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşlerinin Geleneksel Ölçme-Değerlendirme, Alternatif Ölçme-Değerlendirme ve Ölçme Sorunları temaları altında toplandığı görülmektedir. Öğretmenler aynı soru kapsamında birden fazla ölçme-değerlendirme yöntemini kullandıklarını belirttiklerinden dolayı kodlara ilişkin frekansların toplam sayısı katılımcı sayısından farklılık göstermektedir.

4.1.4.1. Geleneksel Ölçme-Değerlendirme

Şekil 4 incelendiğinde, katılımcıların ölçme ve değerlendirmeye ilişkin süreçte genellikle geleneksel yöntemleri kullandıkları görülmektedir. Katılımcılar sıklıkla yazılı sınav (f=93) kullandıklarını ifade ederken, çoktan seçmeli testler (f=21) ve sözlü sınavlardan (f=8) da ölçme aracı olarak faydalanıldığı görülmektedir. Şekil 4'te verilen kelime bulutunda da yazılı sınav kullanımının ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Çoktan seçmeli, açık uçlu veya kısa cevaplı sorular kullanıyorum" (K57).

"Klasik yazılı sınavları uyguluyorum" (K104).

4.1.4.2. Alternatif Ölçme-Değerlendirme

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden sınırlı düzeyde faydalandıkları görülmektedir (Şekil 4). Bazı katılımcılar performans görevlerine (f=10) ve süreç değerlendirmesine (f=6) yer verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca dereceli puanlama anahtarı (rubrik) (f=2), öz değerlendirme (f=1) ve akran değerlendirmesi (f=1) gibi alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden çok az faydalandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Grup çalışmaları ve sınıf içi katılım gibi çeşitli ölçme yöntemleri kullanarak öğrencilerin hem teorik bilgilerini hem de pratik becerilerini değerlendiriyorum. Ayrıca, öğrenci geri bildirimleri ve öz değerlendirme araçlarından da yararlanıyorum" (K13).

"Öz ve Akran değerlendirme yapıyorum" (K66).

"İki yazılı sınav ve iki performans ödevi ile değerlendirme yapıyorum" (K73).

"Öğrencilerin beslenme alışkanlıklarını belirli bir program dahilinde performansa dayalı olarak değerlendirme, diş sağlığı hakkında günlük deneyimlerine ilişkin not tutma gibi performans görevleriyle değerlendirme yöntemlerini kullanıyorum" (K20).

4.1.4.3. Ölçme Sorunları

Sınırlı sayıda öğretmenin ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin sorunlara dikkat çektiği görülmektedir. Katılımcıların görev yaptıkları okullarda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine yönelik herhangi bir ölçme-değerlendirme yapmadıklarını ve bütün öğrencelere yüksek not verdiklerini (f=2) ifade ettikleri görülmektedir.

Bu duruma ilişkin katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Herkese 100 veriyorum" (K23).

"Ölçme ve değerlendirme yapmıyorum. Zorunlu seçmeli olduğu için notlar 100 oluyor" (K45).

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullanılan ölçme-değerlendirme yöntemlerine ilişkin elde edilen bulgular, katılımcıların ölçme ve değerlendirme sürecinde genellikle geleneksel yöntemlerden faydalandıklarını; süreç temelli ve alternatif ölçme-değerlendirme uygulamalarından ise daha sınırlı düzeyde yararlandıklarını göstermektedir.

4.1.5. Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmenlere lisans öğrenimleri süresince sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik ders alıp almadıkları, ders almışlarsa hangi ders/dersleri aldıkları sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cevapları incelendiğinde lisans öğretim programlarında doğrudan sağlık bilgisi konularına yönelik derslerin yer almasının yanı sıra bazı biyoloji derslerinde sağlık içeriklerine de vurgu yapıldığı görülmüştür (Tablo 8).

Tablo 8
Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Lisans Eğitimi Deneyimi	Sağlık Bilgisine Yönelik Ders Almama	71
	Sağlık Bilgisine Yönelik Ders Alma	27
	Biyoloji Dersleri Kapsamında Sağlık İçeriklerini Görme	19
	Alan Dışı/Yardımcı Derslerde Sağlık Konularına Yer Verilmesi	1
	Lisans Derslerini Hatırlamama	1
Lisans Programında Yer Alan Dersler	İlk Yardım	8
	Beslenme ve Sağlık	7
	İş Sağlığı ve Güvenliği	1
	Halk Sağlığı	1
Sağlık Bilgisini Destekleyen Alan Dersleri	Anatomi	8
	Fizyoloji	8
	Biyokimya	4
	Mikrobiyoloji	4
	Genetik	3
	Viroloji	3
	Bakteriyoloji	3
	Histoloji	2
	İmmünoloji	2
	Sitoloji	1
	Genel Biyoloji	1
	Parazitoloji	1

Tablo 8 incelendiğinde, 116 biyoloji öğretmeninin lisans öğrenimleri boyunca Sağlık Bilgisi kazanımlarına yönelik aldıkları derslere ilişkin görüşlerinin Lisans Eğitimi Deneyimi, Lisans Programında Yer Alan Dersler ve Sağlık Bilgisini Destekleyen Alan Dersleri temaları altında toplandığı görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenler aynı soru kapsamından birden çok görüş belirtebildiklerinden, kodlara ilişkin frekansların toplamı öğretmen sayısından farklılık göstermektedir.

4.1.5.1. Lisans Eğitimi Deneyimi

Öğretmenlerin lisans eğitimine ilişkin deneyimleri incelendiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının lisans öğrenimleri boyunca sağlık bilgisine yönelik doğrudan bir ders

almadıklarına ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir (f=71). Buna karşın bazı öğretmenler (f=27) sağlık bilgisine yönelik ders aldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı öğretmenler biyoloji dersleri kapsamında sağlık içeriklerine yer verildiğini belirtmişlerdir (f=19). Ayrıca yalnızca bir katılımcı alan dışı veya yardımcı derslerde sağlık bilgisi konularına yer verildiğini belirtirken, bir başka katılımcı ise lisans süresince aldığı dersleri hatırlamadığını ifade etmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Evet, üniversitede Sağlık Bilgisi dersimiz vardı. Ayrıca Beslenme ve Sağlık dersini de aldık" (K99).

"Hayır, almadım" (K4).

"Ayrı bir ders olarak almadım, anatomi, fizyoloji, histoloji, genetik vb. derslerin içerisinde hastalıklar ve tedavileri birlikte verilmişti" (K67).

4.1.5.2. Lisans Programında Yer Alan Dersler

Bu tema incelendiğinde, öğretmenlerin lisans öğrenimleri süresince sağlık bilgisi kazanımlarını destekleyen dersler arasında genellikle İlk Yardım (f=8) ile Beslenme Sağlık (f=7) derslerinin yer aldığı görülmektedir. Buna karşılık birer katılımcı tarafından İş Sağlığı ve Güvenliği (f=1) ile Halk Sağlığı (f=1) derslerinden bahsedilmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"İlk yardım dersi aldım" (K1).

"Evet. Sadece beslenme ve sağlık dersi aldım. Fakat bu ders bütün sağlık bilgisi kazanımlarını karşılamıyor" (K55).

4.1.5.3. Sağlık Bilgisini Destekleyen Alan Dersleri

Bu tema incelendiğinde, biyoloji öğretmenlerinin sağlık bilgisini destekleyen alan dersleri olarak sıklıkla Anatomi ve Fizyoloji derslerini ifade ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra Biyokimya, Mikrobiyoloji, Genetik, Viroloji, Bakteriyoloji, Histoloji, İmmünoloji, Sitoloji, Genel Biyoloji ve Parazitoloji derslerinin de sağlık bilgisi kazanımlarına fayda sağladığı belirtilmiştir.

Bu tema kapsamında en sık dile getirilen dersler Anatomi (f=8) ve Fizyoloji (f=8) olmuştur. Bunları Biyokimya (f=4), Mikrobiyoloji (f=4), Genetik (f=3), Viroloji (f=3), Bakteriyoloji (f=3), Histoloji (f=2) ve İmmünoloji (f=2) dersleri takip etmektedir. Bunun yanı sıra Sitoloji (f=1), Genel Biyoloji (f=1) ve Parazitoloji (f=1) dersleri de öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Bu duruma ilişkin katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Doğrudan ilgili bir ders almadım. Anatomi, fizyoloji, genetik gibi derslerden edindiğim bilgiler yardımcı oluyor" (K90).

"Doğrudan bu kapsamda bir ders almadım. Fakat aldığım diğer derslerde, örneğin fizyoloji dersinde, bu konulardan bahsedildi" (K113).

4.1.6. Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular

Öğretmenlerin lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algıları incelenmiştir. Bu amaçla öğretmenlere "Lisans öğreniminiz süresince almış olduğunuz dersler doğrultusunda "Sağlık Bilgisi" ünitesi ile ilgili kazanımlara ilişkin kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 9'da ve verilen cevapların kelime bulutu ise Şekil 5'te verilmiştir.

Tablo 9
Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Öz Yeterlik Algısı	Kendini Yeterli Görme	57
	Kendini Kısmen Yeterli Görme	31
	Kendini Yetersiz Görme	26
Yeterlik Algısının Kaynağı	Bireysel Araştırma ve Öz Öğrenme	6
	Lisans Eğitimiyle Kazanılan Alan Bilgisi	6
	Mesleki Deneyim ve Uygulama	2
	İlk Yardım Sertifikası Sahibi Olma	2
Yetersizlik Nedeni	Eksiklik ve Gelişim İhtiyacı	9
	Lisans Eğitiminde Ders Almamış Olmak	3
	Alan Uzmanlığının Olmaması	1

Şekil 5. Lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına ait kelime bulutu bulguları

Tablo 9 incelendiğinde, biyoloji öğretmenlerinin lisans öğrenimleri süresince aldıkları dersler doğrultusunda sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına yönelik bulguların Öz Yeterlik Algısı, Yeterlik Algısının Kaynağı ve Yetersizlik Nedeni temaları altında toplandığı görülmektedir.

4.1.6.1. Öz Yeterlik Algısı

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların yarısının (f=57) sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin kendilerini yeterli olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte bazı katılımcılar kendilerini kısmen yeterli (f=31) olarak nitelendirirken, bazı katılımcılar ise kendilerini yetersiz (f=26) şeklinde nitelendirmiştir. Şekil 5'te verilen kelime bulutunda kendini yeterli görme ve kendini kısmen yeterli görme ifadeleri ön plana çıkmaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bir lise öğrencisine tüm kazanımları kazandıracak bilgi düzeyinde görüyorum" (K41).

"Oldukça yeterli görüyorum" (K44).

"Biyoloji mezunu olarak yeterli görüyorum" (K78).

"Bu dersleri almadığım için kendimi tam anlamıyla yeterli gördüğümü söyleyemem" (K54).

"Bazı içeriklerde yetersiz görüyorum" (K72).

"Yeterli olduğumu düşünmüyorum. Ben de öğrenciler gibi konuları ders kitabından okuyarak öğreniyorum" (K27).

4.1.6.2. Yeterlik Algısının Kaynağı

Bu tema incelendiğinde, bazı öğretmenlerin sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin yeterlik algılarını bireysel araştırma ve öz öğrenme süreçleri (f=6) ile lisans eğitimleri süresince edindikleri alan bilgisiyle (f=6) ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra mesleki tecrübeler ve uygulamalar (f=2) ile ilk yardım sertifikasına sahip olmanın (f=2) da öğretmenlerin yeterlik algılarına fayda sağladığına ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Lisans eğitiminin yanı sıra sağlık konularına yönelik ilgi ve merakım doğrultusunda kendimi geliştirdiğim için kendimi yeterli görüyorum" (K90).

"İlk Yardım kursu aldığım için yeterli görüyorum" (K73).

"Bu dersi yıllardır okuttuğum için kendimi yeterli görüyorum" (K86).

4.1.6.3. Yetersizlik Nedeni

Bu tema incelendiğinde, öğretmenlerin sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin yetersizlik algılarının genellikle bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik ihtiyaçtan kaynaklandığına ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir (f=9). Bunun yanı sıra lisans eğitiminde sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik bir ders almamış olmanın (f=3) ve sağlık alanında uzmanlığa sahip olmamanın (f=1) da yetersizlik nedenleri arasında ifade edildiği görülmüştür.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Geliştirmem gereken konular mevcut" (K100).

"Tam yeterli değilim fakat kendimi geliştirmeye çalışıyorum" (K113).

"Lisans eğitiminde ders almadım" (K19).

"Lisansta ders almadım. Bu derse ilk girdiğimde yetersizdim" (K106).

4.1.7. Lisans Eğitiminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmenlere "Lisans eğitiminde "Sağlık Bilgisi" kazanımlarına yönelik ders/derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 10'da özetlenmiştir.

Tablo 10
Lisans Eğitiminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Öğretmen Yetiştirme Programı	Zorunlu Olmalı	89
	Zorunlu Olmamalı	27

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların lisans eğitiminde sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasına ilişkin görüşlerinin Öğretmen Yetiştirme Programı teması altında toplandığı görülmektedir. Öğretmenlerin büyük bir kısmının sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin lisans eğitiminde zorunlu olarak okutulmasına ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir. Buna karşın daha az sayıda katılımcı sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin lisans eğitiminde zorunlu olmaması gerektiğini ifade etmiştir.

Bu tema kapsamında, öğretmenler tarafından en fazla ifade edilen görüş Zorunlu Olmalı (f=89) olmuştur. Bu görüşü Zorunlu Olmamalı (f=27) izlemektedir. Katılımcı sayısının 116 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların büyük bir kısmının sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin lisans eğitiminde zorunlu olarak okutulması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Evet, kesinlikle okutulmalı ve ilk yardım konusuna ağırlık verilmeli" (K69).

"Evet, zorunlu olarak okutulması gerekiyor. En önemli derslerden biri" (K99).

"Hayır, bence gerek yok" (K7).

4.1.8. Lisans Öğrenimi Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcı öğretmenlere "Lisans öğreniminiz süresince "Trafik Kültürü" kazanımlarına yönelik herhangi bir ders aldınız mı? Yanıtınız evet ise hangi ders/dersleri aldınız?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin yanıtları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11
Lisans Öğrenimi Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Lisans Eğitimi Deneyimi	Trafik Kültürüne Yönelik Ders Almamış Olma	118

Tablo 11 incelendiğinde, biyoloji öğretmenlerinin tamamının (f=118) lisans öğrenimleri süresince trafik kültürü kazanımlarına ilişkin herhangi bir ders almadıklarını belirttikleri görülmektedir.

4.1.9. Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular

Araştırmada öğretmenlere "Lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda "Trafik Kültürü" kazanımlarına ilişkin kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin soruya ilişkin cevapları Tablo 12'de ve Şekil 6'da verilmiştir. Elde edilen bulgular; Öz Yeterlik Algısı, Yeterlik Algısının Kaynağı ve Yetersizlik Nedeni olmak üzere üç tema altında toplanmıştır.

Tablo 12
Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Öz Yeterlik Algısı	Kendini Yeterli Görme	42
	Kendini Yetersiz Görme	41
	Kendini Kısmen Yeterli Görme	31
Yeterlik Algısının Kaynağı	Sürücülük Deneyimi	19
	Günlük Yaşam Deneyimleri	6
	Bireysel Öğrenme ve Araştırma	2
	Mesleki Deneyim ve Uygulama	1
Yetersizlik Nedeni	Lisans Eğitiminde Ders Almamış Olmak	17

Tablo 12 incelendiğinde, öğretmenlerin lisans öğrenimleri süresince aldıkları dersler doğrultusunda Trafik Kültürü kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarının farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Elde edilen bulgular temalar doğrultusunda aşağıda özetlenmiştir. Bu soruya verilen cevapların kelime bulutu Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. Lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda trafik kültürü kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına ait kelime bulutu bulguları

4.1.9.1. Öz Yeterlik Algısı

Bu tema incelendiğinde, öğretmenler tarafından en sık ifade edilen öz yeterlik algısının Kendini Yeterli Görme (f=42) olduğu görülmektedir. Bunu oldukça yakın bir katılımcı sayısıyla Kendini Yetersiz Görme (f=41) ve Kendini Kısmen Yeterli Görme (f=31) ifadeleri takip etmektedir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin Trafik Kültürü

kazanımlarına yönelik öz yeterlik algılarının belirgin bir biçimde tek bir görüş etrafında şekillenmediğini göstermektedir (Şekil 6).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Yeterli görüyorum" (K65).

"Kısmen diyebilirim" (K57).

"Yeterli görmüyorum" (K113).

4.1.9.2. Yeterlik Algısının Kaynağı

Bu tema çerçevesinde öğretmenlerin Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik yeterlik algılarını genellikle sürücülük deneyimleriyle ilişkilendirdikleri (f=19) görülmektedir. Bunun yanı sıra günlük yaşam deneyimleri (f=6), bireysel öğrenme ve araştırmalar (f=2) ile mesleki deneyim ve uygulamaların (f=1) da katılımcıların yeterlik algılarına fayda sağladığı bulgusu elde edilmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Lisans eğitimim süresince bu alana yönelik bir ders almadığım için başlangıçta kendimi yeterli görmüyordum. Ancak bu dersi anlattıkça yeterli hale geldiğimi düşünüyorum" (K106).

"Aktif sürücü ehliyetim olduğu için yeterliyim" (K95).

"Yeterli görmüyorum. Sadece günlük yaşamımda öğrendiğim bilgiler var" (K53).

"Sonradan sahada edindiğim deneyimler ve genel kültür bilgim sayesinde yeterlik kazandım" (K36).

4.1.9.3. Yetersizlik Nedeni

Bu tema incelendiğinde, öğretmenlerin Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik kendilerini yetersiz görmelerini lisans eğitimleri boyunca bu alana ilişkin herhangi bir ders almamış olmalarıyla bağdaştırdıkları (f=17) görülmektedir.

Bu duruma ilişkin katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bu konuyu içeren ders almadım" (K117).

"Lisans eğitimi süresinde trafik kültürü ile ilgili herhangi bir ders almadım" (K88).

4.1.10. Lisans Eğitiminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan öğretmenlere "Lisans eğitiminde "Trafik Kültürü" kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda sunulmuştur (Tablo 13).

Tablo 13
Lisans Eğitiminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Öğretmen Yetiştirme Programı	Zorunlu Olmalı	77
	Zorunlu Olmamalı	35
	Kararsız	2

Öğretmenlerin lisans eğitimlerinde Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasına ilişkin görüşlerinin Öğretmen Yetiştirme Programı teması altında toplandığı görülmektedir. Tablo 13 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik derslerin lisans eğitiminde zorunlu olarak okutulması gerektiğine ilişkin görüş bildirdikleri (f=77) görülmektedir. Bununla beraber, bazı öğretmenlerin Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olmaması gerektiği yönünde görüş bildirdiği (f=35) tespit edilmiştir. Sadece iki öğretmen ise bu konuda kararsız olduklarını bildirmiştir (f=2).

Elde edilen bu bulgular, öğretmenlerin büyük bir kısmının lisans sürecinde Trafik Kültürü alanındaki bilgi ve kazanımları arttırmak amacıyla söz konusu derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Evet, okutulmalı. Sonuçta bunu öğrencilere biz öğretiyorsak, bu konuda bir yetkinliğimiz olmalı" (K119).

"Evet, her bölümde okutulmalı. Bence toplumda bu kuralları bilmeyen çok sayıda kişi var ve kazalara sebebiyet veriyorlar" (K114).

"Çok gerekli olmadığını düşünüyorum" (K88).

4.1.11. Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlere "Öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra "Sağlık Bilgisi" kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı? Yanıtınız evet ise almış olduğunuz eğitimlerin sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin yeterliliği hakkında görüşleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı öğretmenlerden gelen yanıtlar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Tablo 14).

Tablo 14
Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Hizmet İçi Eğitim Deneyimi	Sağlık Bilgisi Alanında Hizmet İçi Eğitim Almama	73
	Sağlık Bilgisi Alanında Hizmet İçi Eğitim Alma	40
Alınan Eğitim Türleri	İlk Yardım Eğitimi Alma	22
	Beslenme ve Hijyen Eğitimi Alma	2
	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Alma	1
	Hijyen Eğitimi Alma	1
	Kişisel ve Toplum Sağlığı Semineri Alma	1
	Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Eğitimi Alma	1
Eğitimlerin Değerlendirilmesi	Eğitimleri Yararlı Bulma	18
	Eğitimleri Yetersiz Bulma	3

Tablo 14 incelendiğinde, öğretmenlerin Sağlık Bilgisi kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim deneyimlerine ilişkin görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Deneyimi, Alınan Eğitim Türleri ve Eğitimlerin Değerlendirilmesi temaları altında toplandığı görülmektedir.

4.1.11.1. Hizmet İçi Eğitim Deneyimi

Bu tema incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi alanına yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim almadığı (f=73) görülmektedir. Bununla birlikte, daha az sayıda öğretmenin ise bu alanda hizmet içi eğitim aldığı (f=40) belirlenmiştir.

Bu duruma ilişkin katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"İlk yardım eğitimi aldım" (K117).

"Hayır, almadım. İlk yardım sertifikası almak için başvurdum ama kurs açılmadı" (K16).

4.1.11.2. Alınan Eğitim Türleri

Bu tema incelendiğinde, hizmet içi eğitim aldığını ifade eden öğretmenlerin en fazla İlk Yardım Eğitimi (f=22) aldıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra oldukça sınırlı sayıda öğretmenin beslenme ve hijyen (f=2), iş sağlığı ve güvenliği (f=1), hijyen eğitimi (f=1), kişisel ve toplum sağlığı (f=1) ile cinsel yolla bulaşan hastalıklar eğitimi (f=1) gibi eğitimlere katıldıkları görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Evet iş güvenliği eğitimi aldım" (K9).

"Evet, 2 yılda bir ilk yardım eğitimi almaktayım. Ayrıca hizmet içi eğitimler kapsamında kişisel ve toplum sağlığı seminerleri almış bulunmaktayım" (K20).

"Aldım. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar eğitimi bütün öğretmenlere verildi" (K58).

"Evet, ilkyardım, obezite ve hijyen hakkında eğitim aldım" (K77).

4.1.11.3. Eğitimlerin Değerlendirilmesi

Öğretmenlerin katıldıkları hizmet içi eğitimlerin sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin yeterliliği hakkındaki görüşleri bu tema altında değerlendirilmiştir. Bu tema incelendiğinde, Sağlık Bilgisi konularına ilişkin hizmet içi eğitim alan bazı öğretmenlerin aldıkları eğitimleri yararlı buldukları (f=18), buna karşın daha az sayıda öğretmenin ise aldıkları eğitimleri yetersiz olarak değerlendirdikleri (f=3) görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Evet, ilkyardım, beslenme ve hijyen eğitimi aldım. Eğitimler yüz yüze ve uygulamalı olduğu için yeterliydi" (K29).

"Sadece ilk yardım kursu aldım. İl Millî Eğitim tarafından zorunlu olarak verildi. Eğitim yetersizdi; iki günde belge aldık" (K105).

4.1.12. Sağlık Bilgisi Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlere "Sağlık Bilgisi konularına ilişkin yeterli sayıda hizmet içi eğitim düzenlendiğini düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15
Sağlık Bilgisi Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliği	Yeterli Sayıda Eğitim Düzenlenmediği Görüşü	86
	Yeterli Sayıda Eğitim Düzenlendiği Görüşü	16
	Kısmen Yeterli Sayıda Eğitim Düzenlendiği Görüşü	11

Tablo 15 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi konularına yönelik düzenlenen hizmet içi eğitimlerin sayıca yeterli olmadığını (f=86) düşündükleri görülmektedir. Bununla birlikte, daha az sayıda öğretmen hizmet içi eğitimlerin yeterli sayıda düzenlendiğine (f=16) ilişkin görüş bildirirken, bazı öğretmenler ise eğitimlerin kısmen yeterli olduğunu ifade etmiştir (f=11).

Elde edilen bulgular, öğretmenlerin büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi alanına yönelik hizmet içi eğitimlerin nicelik bakımından yeterli gelmediğini düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"Hayır, yeterli olduğunu düşünmüyorum" (K4).

"Hizmet içi eğitimlerde ilgili konularda daha fazla eğitim verilmesini olumlu buluyorum" (K20).

"Yeterli" (K89).

"Kısmen Yeterli" (K57).

4.1.13. Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlere "Öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra "Trafik Kültürü" kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı? Yanıtınız evet ise almış olduğunuz eğitimlerin trafik kültürü kazanımlarına ilişkin yeterliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı öğretmenlerden gelen yanıtlar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Tablo 16).

Tablo 16
Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Hizmet İçi Eğitim Deneyimi	Trafik Kültürü Alanında Hizmet İçi Eğitim Almama	98
	Trafik Kültürü Alanında Hizmet İçi Eğitim Alma	12
Eğitimlerin Değerlendirilmesi	Eğitimleri Yeterli Bulma	5
	Eğitimleri Yetersiz Bulma	3

Öğretmenlerin, Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim deneyimlerine ilişkin bulgular Hizmet İçi Eğitim Deneyimi ve Eğitimlerin Değerlendirmesi temaları altında toplanmıştır.

4.1.13.1. Hizmet İçi Eğitim Deneyimi

Tablo 16 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının Trafik Kültürü alanına yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim almadıkları (f=98) görülmektedir. Buna karşın 12 öğretmen Trafik Kültürü alanına yönelik hizmet içi eğitim aldıklarını belirtmiştir (f=12).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcıların görüşü şu şekildedir:

"Evet, bir kez" (K87).

"Sağlıkla ilgili eğitim aldım. Ancak trafikle ilgili eğitim almadım" (K110).

4.1.13.2. Eğitimlerin Değerlendirilmesi

Tablo 16 incelendiğinde, trafik kültürü alanında hizmet içi eğitim alan 5 öğretmen alınan eğitimlerin yeterli olduğunu dile getirirken; 3 öğretmen bu eğitimlerin yetersiz olduğuna ilişkin görüş bildirmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Aldım ve yeterliydi" (K73).

"Evet, aldım. Ancak uzaktan eğitimler olduğu için yüz yüze eğitim kadar etkili değildi" (K29).

4.1.14. Trafik Kültürü Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Benzer şekilde araştırmaya katılan öğretmenlere "Trafik Kültürü konularına ilişkin yeterli sayıda hizmet içi eğitim düzenlendiğini düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen cevaplar Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17
Trafik Kültürü Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliği	Yeterli Sayıda Eğitim Düzenlenmediği Görüşü	97
	Kısmen Yeterli Sayıda Eğitim Düzenlendiği Görüşü	11
	Yeterli Sayıda Eğitim Düzenlendiği Görüşü	4

Tablo 17 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının trafik kültürü konularına yönelik yeterli sayıda hizmet içi eğitim düzenlenmediğine (f=97) yönelik görüş bildirdikleri görülmüştür. Bununla birlikte bazı öğretmenler (f=11) bu konuda düzenlenen eğitim sayısının kısmen yeterli olduğunu belirtmiştir. Sınırlı sayıda öğretmen (f=4) ise yeterli sayıda eğitim düzenlendiğini belirtmiştir. Elde edilen bulgular Trafik Kültürü konularına yönelik hizmet içi eğitim sayısının yeterli görülmediğini ortaya koymaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Trafik kültürü eğitimi artırılmalı" (K104).

"Yeterli" (K54).

"Kısmen Yeterli" (K57).

4.1.15. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Anlatmaya İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular

Bu araştırmada öğretmenlere "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmada kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?" sorusu yöneltilerek öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmaya ilişkin öz yeterlik algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir (Tablo 18).

Tablo 18
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Anlatmaya İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Öz Yeterlik Algısı	Kendini Yeterli Görme	66
	Kendini Kısmen Yeterli Görme	35
	Kendini Yetersiz Görme	14
Yeterliğin Kaynağı	Bireysel Öğrenme ve Öz Geliştirme	5
	Mesleki Deneyime Dayalı Yeterlik	4
	Günlük Yaşam Deneyimleri	1
Yetersizliğin Nedeni	Eksiklik ve Gelişim İhtiyacı	5
	Alan Uzmanlığının Olmaması	1

Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmaya ilişkin öz yeterlik algılarına ait bulguların Öz Yeterlik Algısı, Yeterliğin Kaynağı ve Yetersizlik Nedeni temaları altında toplandığı görülmektedir (Tablo 18).

4.1.15.1. Öz Yeterlik Algısı

Bu tema incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatma konusunda kendilerini yeterli olarak gördükleri (f=66) belirlenmiştir. Bununla beraber bazı öğretmenler kendilerini kısmen yeterli (f=35) olarak nitelendirirken, daha az sayıda öğretmen ise bu konuda kendini yetersiz (f=14) olarak nitelendirmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Gayet yeterli görüyorum" (K41).

"Orta düzeyde yeterli görüyorum" (K47).

"Yeterli değilim" (K28).

4.1.15.2. Yeterliğin Kaynağı

Bu tema incelendiğinde, öğretmenlerin öz yeterlik algılarını genellikle bireysel öğrenme ve kendilerini geliştirme süreçleriyle bağdaştırdıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra bazı öğretmenler mesleki tecrübelerinin yeterlik algılarını desteklediğini ifade ederken, sınırlı sayıda öğretmen ise günlük yaşam deneyimlerinin yeterlik algılarında etkili olduğunu belirtmiştir.

Bu tema kapsamında öğretmenler tarafından en fazla ifade edilen görüş Bireysel Öğrenme ve Öz Geliştirme (f=5) olmuştur. Bunu Mesleki Deneyime Dayalı Yeterlik (f=4) ve Günlük Yaşam Deneyimleri (f=1) görüşleri izlemektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Oldukça yeterliyim; çünkü konuları anlatabilmek için çalışıyorum" (K77).

"Kendim çalışarak anlattığım için orta düzeyde yeterli görüyorum" (K115).

"Pek çok kez bu dersi verdiğim için ileri derecede yeterli görüyorum" (K27).

"30 yıldır anlattığım için yeterli görüyorum" (K86).

"Ders içeriği zaten günlük yaşam ile çok ilişkili olduğu için ve öğrencinin kavrayabileceği bir içerik olduğu için yeterli olduğumu düşünüyorum" (K11).

4.1.15.3. Yetersizliğin Nedeni

Bu tema incelendiğinde, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmaya ilişkin kendilerini yetersiz gören bazı öğretmenlerin (f=5) yetersizliklerinin temel sebebini bilgi eksikliği ve gelişim ihtiyacıyla bağdaştırdıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra bir öğretmen, alan uzmanlığının olmaması sebebiyle dersi anlatmada kendisini yetersiz gördüğünü belirtmiştir (f=1).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Kendimi daha fazla geliştirmek isterim" (K20).

"Bu branşında kendine özgü hocası olması gerektiğini düşünüyorum" (K72).

4.1.16. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Kaynaklara İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatırken yararlandığı kaynaklar da sorulmuştur. Öğretmenlerden gelen cevaplar kodlanmış, sonra bu kodlara uygun temalar oluşturulmuştur (Tablo 19).

Tablo 19
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Kaynaklara İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Basılı Materyal	Ders Kitabı	92
	Ders Notu	2
	Dergi	2
	Makale	2
	Kaynak Kitap	1
	Afiş	1
Çevrim İçi Ortam	EBA	9
	İnternet	7
	YouTube	2
	OGM Materyali	1
Görsel-İşitsel Materyaller	Video	17
	Sunum	9
	Animasyon	3
	Belgesel	1
Kaynak Kullanmama Durumu	Kaynak Kullanmıyorum	4

Tablo 19'da Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğretiminde yararlanılan kaynaklara yönelik 113 öğretmenin görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmenlerin ders anlatımında yararlandığı kaynaklar Basılı Materyal, Çevrim İçi Ortam, Görsel-İşitsel Materyaller ve Kaynak Kullanmama Durumu temaları altında toplanmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenler birden fazla kaynak belirtebildiğinden dolayı frekans toplamı katılımcı sayısını aşmaktadır.

4.1.16.1. Basılı Materyal

Bu tema incelendiğinde, öğretmenlerin dersin öğretimi süresince sıklıkla ders kitabından (f=92) faydalandıkları görülmektedir. Elde edilen bulgular, ders kitabının dersin öğretimi sürecinde temel kaynak olarak kullanıldığını göstermektedir. Bunun yanı sıra katılımcılar ders notu (f=2), dergi (f=2), makale (f=2), kaynak kitap (f=1) ve afiş (f=1) gibi çeşitli basılı materyallerden de faydalandıklarına ilişkin görüş bildirmiş olup, bu materyallerden yararlanan öğretmenlerin sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Müfredata uygun olarak kendim ders notu hazırlıyorum" (K1).

"Makaleler, bilim teknik dergileri ve okuduğum kitaplardan faydalanıyorum" (K39).

"MEB ders kitabını kullanıyorum" (K57).

"MEB kitabından, İçişleri Bakanlığı Trafik Dairesi afişlerinden ve Sağlık Bakanlığı sağlık afişlerinden yararlanıyorum" (K60).

4.1.16.2. Çevrim İçi Ortam

Bu tema kapsamında, öğretmenlerin dersin öğretimi sürecinde çevrim içi kaynaklardan da faydalandıkları görülmektedir. Öğretmenler ders işleniş sürecinde çevrim içi kaynaklar arasında en fazla EBA (f=9) ve internetten (f=7) faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Bunu YouTube (f=2) ve OGM Materyalleri (f=1) izlemektedir. Elde edilen bulgular, katılımcıların dijital kaynaklardan faydalandıklarını, ancak bu kaynakların kullanımının basılı materyallere nazaran daha sınırlı düzeyde olduğunu göstermektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"MEB OGM materyali kullanıyorum" (K62).

"İnternet ve akademik makaleleri kullanıyorum" (K70).

"EBA videolardan ve YouTube videolardan yararlanıyorum" (K75).

4.1.16.3. Görsel-İşitsel Materyaller

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların dersin anlatımı sürecinde çeşitli görsel ve işitsel materyallerden faydalandıkları görülmektedir. Bu materyaller arasında katılımcıların en fazla videoları (f=17) kullandıkları görülmektedir. Ayrıca bazı öğretmenler tarafından sunum (f=9), animasyon (f=3) ve belgesel (f=1) gibi kaynakların da kullanıldığı bilgisi paylaşılmıştır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Ders içeriği ile ilgili videoları kullanıyorum" (K117).

"Millî Eğitim Bakanlığının öğrenciler için hazırladığı slaytlardan faydalanıyorum" (K99).

"Ders kitabı ve kısa animasyonları kullanıyorum" (K74).

"İlgili belgeselleri izletiyorum" (K85).

4.1.16.4. Kaynak Kullanmama Durumu

Bazı öğretmenlerin dersin anlatımı sürecinde herhangi bir kaynak kullanmadığını belirttikleri görülmektedir (f=4).

4.1.17. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular

Araştırmada aynı zamanda öğretmenlere Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularının tek bir ders içerisinde ele alınması ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Tek Ders Okutulmasına İlişkin Görüşler	Derslerin Ayrılması Gerektiği	58
	Tek Ders Olarak Okutulmasını Uygun Bulma	45
Ders Yapısına İlişkin Görüşler	Mevcut Ders Saatinin Yetersizliği	16
	Uygulamalı Öğretim Önerme	1
Derslerin Niteliği	Farklı Uzmanlık Alanları Gerektirmesi	4

108 biyoloji öğretmeninin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularının tek ders olarak okutulmasına yönelik görüşleri Tek Ders Okutulmasına İlişkin Görüşler, Ders Yapısına İlişkin Görüşler ve Derslerin Niteliği temaları altında toplanmıştır (Tablo 20).

4.1.17.1. Tek Ders Okutulmasına İlişkin Görüşler

Bu tema incelendiğinde, öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine ilişkin konularının tek ders olarak okutulmasına yönelik görüşlerinin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

Bu tema kapsamında en fazla ifade edilen görüş Derslerin Ayrılması Gerektiği (f=58) olmuştur. Bunu Tek Ders Olarak Okutulmasını Uygun Bulma (f=45) görüşü izlemektedir. Elde edilen bulgular, öğretmenler arasında "Sağlık Bilgisi" ve "Trafik Kültürü" konularının ayrı dersler olarak okutulması gerektiğini savunan görüşlerin daha fazla olduğunu göstermekte olup, mevcut uygulamayı doğru bulan öğretmenlerin olduğunu da ortaya koymaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Kesinlikle yanlış. Eskiden ayrı ayrı okutulur ve ikişer ders saati verilirdi. Yine aynı şekilde olması gerektiğini düşünüyorum" (K27).

"Çok yanlış. Birbirinden bağımsız konular. Sadece sağlık ve trafiğin arasına ilk yardım konusunu geçiş bariyeri yapmışlar" (K45).

"Dersin tek ders olarak değil de ayrı ayrı okutulmasının daha faydalı olacağını düşünüyorum" (K55).

"Ayrı ayrı olması ve alanında uzman kişilerin derse girmesi daha uygun olacaktır" (K105).

"Genellikle ünite olarak Sağlık Bilgisi birinci dönemde, Trafik Kültürü konusu ise ikinci dönemde anlatıldığı için bir problem oluşturmamaktadır" (K42).

"Müfredat kapsamına göre tek ders okutulması yeterli" (K57).

"Trafik kazaları ve ilk yardım konularını birbiriyle sebep-sonuç ilişkisi bakımından uygun buluyorum" (K85).

4.1.17.2. Ders Yapısına İlişkin Görüşler

Bu tema incelendiğinde, öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin yapısına ilişkin görüşlerinin mevcut ders saati ve uygulamalı öğretime yönelik olduğu görülmektedir.

Bu tema kapsamında öğretmenler tarafından en fazla ifade edilen görüş Mevcut Ders Saatinin Yetersizliği (f=16) olmuştur. Bunu Uygulamalı Öğretim Önerme (f=1) görüşü izlemektedir. Elde edilen bu bulgu, öğretmenlerin haftada bir saat olarak uygulanan ders süresinin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularının anlatımı için yetersiz olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca, bir öğretmen Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin daha etkin şekilde işlenebilmesi için uygulamalı öğretime ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Ders saati, özellikle Sağlık Bilgisi konularını anlatmada yetersiz kalıyor. Bu nedenle ders saati arttırılmalıdır" (K113).

"Dersin uygulamalı olması şart" (K70).

4.1.17.3. Derslerin Niteliği

Bu tema incelendiğinde, bazı katılımcıların (f=4) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü derslerinin niteliğine yönelik görüşlerinin derslerin farklı uzmanlık alanları gerektirmesi üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bazı katılımcılar Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi konularının farklı disiplinlere ait olması sebebiyle tek bir öğretmen tarafından dersin anlatılmasını uygun bulmadıklarını ve bu derslerin kendi alan uzmanları tarafından okutulması gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Trafik dersine biyoloji öğretmenleri girmemeli" (K44).

"Ayrı ayrı olması ve alanında uzman kişilerin derse girmesi daha uygun olacaktır" (K105).

4.1.18. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcı öğretmenlere "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi ile ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin dersle ilgili karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 21 ve Şekil 7'de sunulmuştur.

Tablo 21
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Öğretim Sürecine İlişkin Sorunlar	Ders Saatinin Yetersiz Olması	34
	Öğrenci İlgisizliği ve Motivasyon Eksikliği	20
	Uygulama Yapma İmkânının Yetersizliği	19
	Materyal Eksikliği	14
	Hazır Bulunuşluk Yetersizliği	4
	Öğretmenin Bilgi Eksikliği	4
	Ders Süresinin Başka Amaçlarla Kullanılması	3
	Tek Ders Olarak Okutulması	2
	Farklı Uzmanlık Alanları Gerektirmesi	1
Program ve İçerik Sorunları	Dersin Öneminin Yeterince Kavranamaması	11
	İçeriğin Öğrenci Düzeyinin Altında Olması	8
	Kapsam ve Kazanımların Ayrıntılı Olması	5
Sorun Yaşamama Durumu	Sorun Yaşamama	21

Araştırmaya katılan 114 Biyoloji öğretmeninin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik görüşleri incelendiğinde karşılaşılan sorunların Öğretim Sürecine İlişkin Sorunlar, Program ve İçerik Sorunları ile Sorun Yaşamama Durumu temaları altında toplandığı görülmektedir (Tablo 21). Bu soruya verilen cevapların kelime bulutu ise Şekil 7'de verilmiştir. Öğretmenler birden fazla sorun belirtebildiklerinden dolayı frekans toplamı katılımcı sayısını aşmaktadır.

Şekil 7. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin kelime bulutu bulguları

4.1.18.1. Öğretim Sürecine İlişkin Sorunlar

Şekil 7 incelendiğinde, katılımcıların Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunların genellikle ders süresi ve öğrenci kaynaklı sebepler, uygulama yapma imkanının yetersizliği ve ders materyal eksiklikleri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu tema kapsamında katılımcılar tarafından sıklıkla belirtilen sorun Ders Saatinin Yetersiz Olması (f=34) olmuştur. Bunu Öğrenci İlgisizliği ve Motivasyon Eksikliği (f=20), Uygulama Yapma İmkanının Yetersizliği (f=19) ve Materyal Eksikliği (f=14) izlemektedir. Hazır Bulunuşluk Yetersizliği (f=4), Öğretmenin Bilgi Eksikliği (f=4), Ders Süresinin Başka Amaçlarla Kullanılması (f=3), Tek Ders Olarak Okutulması (f=2) ve Farklı Uzmanlık Alanları Gerektirmesi (f=1) sorunları da öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılar en önemli sorun olarak haftada bir saat ders süresinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğrencilerin derse ilişkin ilgi ve motivasyon eksikliğinin, uygulamaya dayalı etkinliklerin yapılamamasının ve ders materyallerinin yetersiz olmasının da dersin öğretim sürecini olumsuz yönde etkileyen oldukça önemli sorunlar arasında değerlendirildiği tespit edilmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Materyal eksikliğinden dolayı uygulamalı eğitim yapamıyorum" (K27).

"İlk yardım uygulamaları için maketlere ihtiyaç duyuyorum" (K29).

"Materyal eksikliği sebebiyle derslerde uygulama yapamıyorum. Sözel anlatılması ise öğrencilerde kalıcı öğrenmeye yol açmıyor" (K49).

"Uygulamalı eğitim eksikliği ve materyal eksikliği var" (K100).

"Bazı konularda maketlere ve uygulamalı göstermeye ihtiyaç duyuyorum. Eğitim materyali olmadığı için teorikte kalıyor" (K104).

"Hazır bulunuşluk yok" (K3).

"Branşımız değil" (K6).

"Ders saatlerinin yetersizliği kapsamlı bir öğrenme süreci için zorluk oluşturuyor" (K13).

"Ders saati haftada bir saat olduğundan yeterli değil. Kalabalık sınıflarda yaklaşık on dakika yoklama ve defter doldurmayla geçiyor" (K15).

"Birlikte tek ders olarak verilmesi" (K17).

"Biyoloji ders saatinin yetişmemesi nedeniyle bazen biyolojiye kaydırıp içeriği hızlı geçmek zorunda kalmak" (K44).

"Öğrenciler derse karşı çok ilgisiz, ders saati yetersiz" (K48).

"Dersin konuları çok basit olduğu için öğrencilerin ilgisini çekmiyor ayrıca bazı derslerde konular yetişmediği için biyoloji anlatabiliyorum. Açıkçası bu sebeple ders çok verimli olmuyor" (K55).

"Trafik kısmında eğitime ihtiyaç duyuyorum" (K102).

"Eğitimini almadığım bir dersi anlatmak" (K107).

"MEB kitabında uzun uzun anlatılan konuların bir ders saatinde verilmesi" (K116).

4.1.18.2. Program ve İçerik Sorunları

Katılımcıların ifade ettikleri ders programı ve içeriğine yönelik çeşitli problemler bu tema altında yer almıştır. Bu tema kapsamında öğretmenler tarafından en fazla ifade edilen sorun Dersin Öneminin Yeterince Kavranamaması (f=11) olmuştur. Bunu İçeriğin Öğrenci Düzeyinin Altında Olması (f=8) ile Kapsam ve Kazanımların Ayrıntılı Olması (f=5) sorunları takip etmektedir. Bu bulgu, katılımcıların dersin öğrenciler tarafından yeterli biçimde önemsenmediğini düşündüklerini, ayrıca dersin içeriğinin öğrenci düzeyine uygun

olmaması ve kazanımların fazla ayrıntılı yapısının öğretime ilişkin süreci zorlaştırdığına yönelik görüşe sahip olduğunu göstermektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Derse önem verilmemektedir" (K79).

"Öğrencilerin derse önem vermemesi" (K84).

"Bazı konular çok basit olduğu için öğrencinin ilgisini çekmek zor oluyor" (K114).

"Bazı konular çok temel kaldığı için öğrencilerin derse ilgisini çekmek konusunda problem yaşıyorum. Dersi ciddiye almıyorlar" (K56).

"İşaret ve levhaların çok fazla kitapta yer alması, ülkemizde nadir kullanımları, öğrencilerin birçoğuyla karşılaşmaması" (K85).

"Kitap çok ayrıntılı ve çok fazla konu var" (K110).

4.1.18.3. Sorun Yaşamama Durumu

Bu tema incelendiğinde, bazı katılımcıların (f=21) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğretim sürecinde herhangi bir sorun yaşamadıklarına ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir.

4.1.19. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlere Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi ile ilgili karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki Tablo 22 ve Şekil 8'de verilmiştir.

Tablo 22
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Program ve Yapısal Düzenlemeler	Ders Saatinin Artırılması	36
	İçeriğin Düzenlenmesi	17
	Derslerin Ayrı Bir Ders Olarak Yapılandırılması	16
	Eğitim Kademesine Uygunluğun Düzenlenmesi	6
	İçeriğin Sadeleştirilmesi	3
	Üniversite Sınavında Derse İlişkin Soru Sorulması	1
	Değerlendirme Sürecinin Güçlendirilmesi	1
Öğretim Sürecinin Zenginleştirilmesi	Uygulamalı Öğretime Ağırlık Verilmesi	30
	Materyal Eksikliğinin Giderilmesi	23
	Uzman Desteği ve Kurumlar Arası İş Birliğinin Artırılması	9
Öğrenci Motivasyonu	Dersin Öneminin Artırılması	7
	Öğrenci İlgisinin Artırılması	3
Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesi	Uzmanlık Gereksinimi	9
	Hizmet İçi Eğitimlerin Artırılması	4
	Derse Yönelik Lisans Eğitimi Verilmesi	2
Öneri Durumu	Önerim Yok	21

115 Biyoloji öğretmeninin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşleri kodlanmış ve bu kodlar temalandırılmıştır. Öğretmenler birden fazla çözüm önerisi belirtebildikleri için kod frekanslarının toplamı katılımcı sayısını aşmaktadır. Elde edilen bulgular; Program ve Yapısal Düzenlemeler, Öğretim Sürecinin Zenginleştirilmesi, Öğrenci Motivasyonu, Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesi ve Öneri Durumu temaları altında toplanmıştır.

Şekil 8. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin kelime bulutu bulguları

4.1.19.1. Program ve Yapısal Düzenlemeler

Bu tema kapsamında dersin yapısına ve programına ilişkin çözüm önerileri yer almaktadır. Öğretmenler tarafından en sık önerilen çözüm önerisinin Ders Saatinin Arttırılması (f=36) olduğu görülmektedir (Tablo 22, Şekil 8). Bunu sırasıyla İçeriğin Düzenlenmesi (f=17), Derslerin Ayrı Bir Ders Olarak Yapılandırılması (f=16), Eğitim Kademesine Uygunluğun Düzenlenmesi (f=6) ve İçeriğin Sadeleştirilmesi (f=3) önerileri takip etmektedir. Bunun yanı sıra sınırlı sayıda öğretmen tarafından Üniversite Sınavında Derse İlişkin Soru Sorulması (f=1) ve Değerlendirme Sürecinin Güçlendirilmesi (f=1) de sorunlara ilişkin çözüm önerisi olarak belirtilmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Ders süresinin arttırılması" (K2).

"Ders saatinin ikiye çıkarılmasının olumlu olacağını düşünmekteyim" (K20).

"Trafik kültürü çıkarılıp sağlık kısmı daha da yoğunlaştırılmalı" (K7).

"Kapsam ve kazanımlar güncellenmeli. Ders saati haftada iki ders olmalı ve Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü farklı dersler olarak okutulmalı" (K55).

"Ortaokul öğrencilerine anlatılması gereken bir müfredat olup, lise öğrencileri için ilk yardım gibi hayati konuların ağırlıklı olduğu bir müfredata sahip olmasının daha doğru olacağını düşünmekteyim" (K57).

"Kapsam ve kazanımlar öğrencilerin seviyelerine ve yaşlarının gerekliliğine uygun olacak şekilde düzenlenmeli. Lise öğrencilerine diş fırçalamanın önemini anlatmamalıyız" (K69).

"Ders saati artırılmalı ya da Trafik Kültürü konuları ayrılmalı" (K88).

"Dersin ortaöğretimden önceki kademelerde verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Lise düzeyindeki bir gence tırnak kesmenin nasıl olması gerektiğini anlatmamalıyız" (K19).

"YKS'de sorusu yok" (K106).

4.1.19.2. Öğretim Sürecinin Zenginleştirilmesi

Öğretmenlerin öğretim sürecinde uygulamaya yönelik etkinliklerin arttırılması, materyal eksikliklerinin giderilmesi ve farklı kurumlarla iş birliği yapılmasına ilişkin önerileri bu tema altında toplanmıştır. Bu tema kapsamında öğretmenler tarafından sıklıkla ifade edilen öneri Uygulamalı Öğretime Ağırlık Verilmesi (f=30) olmuştur (Tablo 21, Şekil 8). Bunu Materyal Eksikliğinin Giderilmesi (f=23) ile Uzman Desteği ve Kurumlar Arası İş Birliğinin Arttırılması (f=9) önerileri izlemektedir. Öğretmenlerin dersin daha etkili bir şekilde yürütülebilmesi adına materyal ve kaynak desteğinin güçlendirilmesine ilişkin önerilerde bulunması dikkat çekmektedir (Şekil 8).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara çözüm olarak, daha fazla uygulamalı etkinlik, simülasyon ve alan gezileri düzenlenebilir" (K13).

"Her ilçede uygulamalı eğitim için bir merkez açılmalı ve tüm öğrenciler oraya yönlendirilmeli" (K27).

"*Uygulamalı laboratuvarlar kurulmalı. Paydaşlarla hareket edilmeli. Trafik dersi için emniyet müdürlüğü trafik şubesiyle ve sağlık bilgisi için tıp fakülteleri elemanlarıyla protokoller hazırlanabilir"* (K63).

"Öğrenciler, uzman kişiler tarafından uygulamalı olarak bazı dersleri görmelidir. Bunun için de okul dışındaki ortamlar kullanılmalıdır" (K73).

"Dersin daha verimli olması adına Trafik Kültürü dersi için trafik polisi gibi alanında uzman kişilerden destek alınmalı" (K113).

"Her okulun bu dersle ilgili materyali devlet tarafından sağlanmalıdır" (K12).

"Okullara destek sağlanarak maket, ilk yardım dolabı malzemeleri imkânı sağlanmalı" (K16).

"Daha çok kaynak ve soru bankası olmalı" (K33).

"Okullara materyaller gönderilmeli" (K49).

"Kitap daha az tanım içermeli ve maarif modeline uyarlanıp, etkinlikler ön plana çıkarılmalı" (K86).

"Okullarda eğitim materyalleri ve maketler arttırılmalı" (K104).

4.1.19.3. Öğrenci Motivasyonu

Bu tema kapsamında öğretmenlerin öğrencilerin derse yönelik ilgisini ve farkındalığını artırmaya yönelik çeşitli öneriler sundukları görülmektedir. Bu tema kapsamında Dersin Öneminin Arttırılması (f=7) önerisi ön plana çıkarken, daha az sayıda öğretmen tarafından da Öğrenci İlgisinin Artırılması (f=3) önerisi ifade edilmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"Bence çok önemli bir ders ve çocuklara bunu göstermek lazım" (K39).

"Derslerin interaktif dijital materyallerle desteklenmesi, öğrencilerin ilgisini artırarak daha verimli bir öğrenme süreci sağlar" (K13).

"Öğrencilerin 'zaten bu konuyu biliyorum' düşüncesiyle ilgilerinin az olması nedeniyle dikkat çeken materyalleri kullanarak derse olan odaklarını artırabiliriz" (K41).

4.1.19.4. Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesi

Bu tema kapsamında katılımcıların öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesi ile ilgili önerileri yer almaktadır. Katılımcıların öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesine ilişkin önerilerinin genellikle uzmanlık ve eğitim boyutunda yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu tema kapsamında öğretmenler tarafından sıklıkla belirtilen öneri Uzmanlık Gereksinimi (f=9) olmuştur. Bunu Hizmet İçi Eğitimlerin Artırılması (f=4) ve Derse Yönelik Lisans Eğitimi Verilmesi (f=2) önerileri izlemektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Kendi dersinin öğretmeni olmalı" (K5).

"Alanında uzman kişiler dersi anlatmalı" (K48).

"Hizmet içi eğitimle mutlaka desteklenmeli. 3-4 Yılda bir de mutlaka öğretmenler eğitime tabi tutulmalı" (K75).

"Bu konuda öğretmenler hizmet içi eğitimle desteklenmeli" (K92).

"Öğretmenlerin eğitimi artırılmalı" (K100).

"Yeterli hizmet içi eğitim faaliyetleri olmalıdır" (K117).

"Öğretmen adaylarına bu dersin eğitimi verilmeli" (K53).

"Bence bizlere formasyon dönemi teorik ve uygulamalı ders verilmeli" (K108).

4.1.19.5. Öneri Durumu

Bu araştırmada 21 Biyoloji öğretmeninin dersin geliştirilmesine ilişkin herhangi bir öneride bulunmadığı görülmektedir. Bu durum, Önerim Yok (f=21) kodu altında değerlendirilmiştir.

4.2. Biyoloji Öğretmenlerinden Elde Edilen Görüşme Bulguları

Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine ilişkin görüşlerini daha detaylı ortaya koyabilmek amacıyla biyoloji öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Böylelikle anketlerden elde edilmiş bulguların görüşme verileriyle desteklenmesi ve katılımcı görüşlerinin daha detaylı biçimde ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yapılan 14 öğretmene ait demografik bilgiler Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23
Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Şehir	Mezun Olunan Fakülte	Mesleki Kıdem	Okul Türü	Hizmet İçi Eğitim	Öğrenim Durumu
Ö1	Erkek	26–30 yaş	Yozgat	Eğitim Fakültesi	1–5 yıl	Fen Lisesi	Evet	Yüksek Lisans
Ö2	Kadın	40+	Ankara	Eğitim Fakültesi	16–20 yıl	Anadolu Lisesi	Evet	Yüksek Lisans
Ö3	Kadın	40+	Ankara	Eğitim Fakültesi	21 yıl ve üzeri	Anadolu Lisesi	Evet	Lisans
Ö4	Kadın	36–40 yaş	Ankara	Eğitim Fakültesi	11–15 yıl	Anadolu Lisesi	Evet	Yüksek Lisans
Ö5	Kadın	31–35 yaş	Zonguldak	Eğitim Fakültesi	11–15 yıl	Fen Lisesi	Evet	Yüksek Lisans
Ö6	Kadın	40+	Adana	Fen-Edebiyat Fakültesi	21 yıl ve üzeri	Meslek Lisesi	Evet	Lisans
Ö7	Erkek	40+	Ankara	Fen-Edebiyat Fakültesi	21 yıl ve üzeri	Anadolu Lisesi	Evet	Lisans
Ö8	Kadın	40+	Bolu	Eğitim Fakültesi	21 yıl ve üzeri	Fen Lisesi	Evet	Doktora
Ö9	Kadın	31–35 yaş	Konya	Eğitim Fakültesi	11–15 yıl	Anadolu Lisesi	Evet	Yüksek Lisans
Ö10	Kadın	36–40 yaş	Ankara	Fen-Edebiyat Fakültesi	16–20 yıl	Fen Lisesi	Evet	Lisans
Ö11	Kadın	40+	Ankara	Eğitim Fakültesi	21 yıl ve üzeri	Anadolu Lisesi	Evet	Lisans
Ö12	Erkek	40+	Sivas	Eğitim Fakültesi	16–20 yıl	Meslek Lisesi	Evet	Lisans
Ö13	Erkek	40+	Şanlıurfa	Eğitim Fakültesi	16–20 yıl	Fen Lisesi	Evet	Doktora
Ö14	Erkek	40+	Bolu	Eğitim Fakültesi	21 yıl ve üzeri	Anadolu Lisesi	Evet	Lisans

Çalışmaya katılan öğretmenlerin 9'u kadın, 5'i erkek öğretmenlerden oluşmakta olup, çalışmaya farklı cinsiyet gruplarının görüşlerinin yansıtılması amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan biyoloji öğretmenlerini yaş değişkenleri açısından ele aldığımızda 26-30 yaş, 31-35 yaş, 36-40 yaş ve 40 yaş ve üzeri olmak üzere değişken yaş gruplarından katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir. Bu durum, farklı yaş gruplarına mensup öğretmenlerin görüşlerinin ortaya çıkarılmasına olanak sağlamıştır.

Katılımcılar Yozgat, Ankara, Zonguldak, Adana, Bolu, Konya, Sivas ve Şanlıurfa gibi çeşitli illerde görev yapmakta olan biyoloji öğretmenlerinden oluşmaktadır. Böylece çeşitli coğrafi bölgelerde görev yapan biyoloji öğretmenlerinin tecrübe ve görüşlerinin çalışmaya yansıtılması amaçlanmıştır. Mesleki kıdem açısından öğretmenlerin 1-5 yıl ile 21 yıl ve üzeri arasında çeşitlilik gösteren deneyime sahip oldukları görülmektedir. Bu kapsamda mesleğe yeni başlamış olan öğretmenler ile uzun süredir görev yapmakta olan öğretmenlerin görüşlerine yer verilerek deneyime dayalı bir çeşitliliğin sağlanmasına önem verilmiştir.

Aynı zamanda katılımcılar çeşitli okul türlerinde görev yapmakta olup lisans, yüksek lisans ve doktora gibi farklı eğitim geçmişlerine sahiptir. Bu çeşitlilik "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersine ilişkin görüşlerin çeşitli demografik ve mesleki özellikler çerçevesinde değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Katılımcıların belirlenmesinde cinsiyet, yaş, görev yapılan il, mesleki kıdem, okul türü ve öğrenim durumu bakımından farklılıkların sağlanmasına dikkat edilmiş olup, çalışmanın veri çeşitliliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

4.2.1. Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programının Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Görüşme Bulguları

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler sırasında 14 öğretmene Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programının kapsam ve kazanımlarına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar için kodlar ve temalar oluşturulmuş olup, bulgular Tablo 24 ve Şekil 9'da sunulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde verilen cevapların Programın Güçlü Yönleri, Programın Öğrenci Düzeyine Uygunluğu, Ders Süresi, Derse Verilen Önem ve Programa Yönelik Öneriler temaları altında toplandığı görülmektedir (Tablo 24). Katılımcılar aynı soruya ilişkin birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

Tablo 24
Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programının Kapsam ve Kazanımlarına İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans *(f)*	Katılımcılar
Programın Güçlü Yönleri	Kazanımların Yeterli Bulunması	9	Ö1, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14
	Günlük Yaşam Becerilerine Katkı Sağlama	5	Ö4, Ö5, Ö9, Ö10, Ö14
	İlk Yardım Kazanımlarına Verilen Önem	2	Ö1, Ö13
Programın Öğrenci Düzeyine Uygunluğu	İçeriğin Fazla Ayrıntılı Olması	4	Ö2, Ö5, Ö9, Ö11
	İçeriğin Öğrenci Düzeyinin Üzerinde Olması	3	Ö2, Ö5, Ö11
	İçeriğin Öğrenci Düzeyinin Altında Olması	2	Ö6, Ö12
Ders Süresi	Ders Saatinin Yetersiz Olması	5	Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö13
Derse Verilen Önem	Dersin Önemsenmemesi	5	Ö3, Ö8, Ö12, Ö13, Ö14
	Derse Önem Verilmesi	2	Ö13, Ö14
Programa Yönelik Öneriler	Dersin Eğitim Kademesinin Düzenlenmesi	1	Ö6
	Sağlık ve Trafik Konularının Ayrılması	1	Ö13
	Kazanım ve Uygulama Arasındaki Uyumsuzluk	1	Ö4

Şekil 9. Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programının kapsam ve kazanımlarına ilişkin kelime bulutu bulguları

4.2.1.1. Programın Güçlü Yönlerine İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan biyoloji öğretmenlerinin görüşleri ele alındığında, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programının güçlü yönlerine ilişkin pozitif değerlendirmelerde bulundukları ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı programda yer alan kazanımların yeterli olduğunu ve öğrencilerin günlük faaliyetlerinde kullanabilecekleri bilgi ve eylemleri kazandırdığını ifade etmişlerdir (Şekil 9). Ayrıca bazı katılımcılar ilk yardım konularına programda yer ayrılmasının da önemli olduğu şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

Bu tema kapsamında en çok ifade edilen görüş, programda yer alan kazanımların yeterli bulunmasıdır (f=9). Öğretmenler, programın hedeflerini karşılayabilecek seviyede kazanımlar içerdiği ve öğrencilerin gereksinimlerine cevap verdiğini belirtmişlerdir. Günlük yaşam becerilerine katkı sağlama (f=5) kapsamında ise katılımcılar, ders içerisindeki bilgilerin öğrencilerin günlük yaşantılarında faydalanabilecekleri sağlık ve trafik bilgileri kazanmalarına katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları ise ilk yardım kazanımlarına verilen öneme (f=2) değinmiştir. Öğretmenler özellikle ilk yardıma ilişkin konuların öğrenciler için önem arz ettiklerini vurgulamışlardır.

Bu temaya ilişkin örnek katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Kapsam ve kazanımların lise öğrencileri için yeterli olduğunu düşünüyorum." (Ö7).

"Toplu taşıma araçlarına binme ve inme gibi kuralların öğrencilerin günlük hayattaki becerilerine olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum" (Ö4).

"Türkiye'de ilk yardım bilme oranı ortalama %15'lerde bunun en az %70'in üzerine çıkması gerektiğini düşünüyorum" (Ö13).

4.2.1.2. Programın Öğrenci Düzeyine Uygunluğuna İlişkin Bulgular

Biyoloji öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, öğretim programının öğrenci düzeyine uygunluğu konusunda farklı görüşlerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin bir kısmı dersin içeriğinin öğrenci seviyesinin üzerinde olduğunu ifade ederken, bazı öğretmenler içeriğin fazla ayrıntılı olduğunu, bazıları ise dersin içeriğinin öğrencilerin seviyesinin altında kaldığını ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların, dersin programının öğrenci düzeyine uygunluğu konusunda ortak bir fikre sahip olmadığı bulgusunu ortaya çıkarmaktadır.

Bu tema kapsamında en sık ifade edilen görüş içeriğin fazla ayrıntılı olmasıdır (f=4). Öğretmenler özellikle bazı konuların olması gerektiğinden fazla ayrıntı içerdiğini ve öğrencilerin ihtiyaç duyduğu bilgilerin ötesine geçtiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı ise içeriğin öğrenci düzeyinin üzerinde olduğunu (f=3) ifade etmiştir. Özellikle trafik ve ilk yardıma ilişkin konularda bazı kazanımların öğrenci seviyelerine fazla geldiğini belirtmişlerdir. Buna karşılık bazı öğretmenler ise Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü programına ilişkin bazı bölümlerin öğrenci düzeyinin altında kaldığını (f=2) ifade etmişlerdir.

Bu tema ile ilgili bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

"İlk yardım konuları çocuklara tam bir ilk yardımcıymış gibi verilmeye çalışılmış" (Ö5).

"Trafik Kültürü konularının öğrencilerin ehliyet sınavına girecekmiş gibi yoğun şekilde hazırlandığını düşünüyorum" (Ö11).

"Konular genel anlamda çok zor değil ama ilk yardımla ilgili şok, kaza anında müdahaleler gibi bilgiler öğrencilerin seviyelerine göre fazla geliyor" (Ö2).

"Biz bu dersi 11. Sınıfta veriyoruz. 11'lere göre konular basit geliyor" (Ö6).

4.2.1.3. Ders Süresine İlişkin Bulgular

Yapılan görüşmelerde ders süresinin yeterliliğine ilişkin bazı öğretmenlerin olumsuz değerlendirme yaptıkları dikkat çekmektedir. Öğretmenler mevcut ders saatinin programda

yer alan kazanımları etkin bir şekilde aktarabilmek adına yeterli gelmediğini, ders saatinin yetersiz olduğunu (f=5) ifade etmişlerdir. Özellikle uygulama yapılması gereken konuların anlatımında zaman yetersizliğinin oldukça önemli bir sorun oluşturduğunu vurgulamışlardır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bu dersin süresi arttırılabilir. Haftada 1 saatlik ders olduğundan ötürü çok hızlı anlatmaya çalışıyoruz" (Ö5).

"Kazanım açısından içeriği yeterli ancak süre bakımından yetersiz geliyor" (Ö13).

4.2.1.4. Derse Verilen Öneme İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine verilen önem konusuna ilişkin öğretmenlerin farklı değerlendirmeler yaptığı görülmektedir. Bazı öğretmenler (f=2) bu dersin önemsenmesi gerektiğini vurgularken, bazıları (f=2) ise öğrenciler ve eğitim sistemi tarafından gerekli önemi görmediğini ifade etmişlerdir.

Bu tema kapsamında derse önem verilmesi ve dersin önemsenmemesi kodları eşit sıklıkta vurgulanmıştır.

Bu temayla ilgili bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"Bu dersin hakkını vererek işlenmesi gerektiği kanaatindeyim" (Ö14).

"Meslek lisesi olduğundan dolayı biz hiç önem vermedik" (Ö12).

"Öğretmenler açısından da yeteri kadar önem gördüğünü düşünmüyorum" (Ö13).

Görüşme yapılan bazı öğretmenler, çeşitli okullarda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders saatlerinin başka derslerin işlenmesi amacıyla kullanıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin bazıları ders saatlerinde biyoloji konularının işlendiğini (f=4) söylemiştir.

Bu duruma ilişkin bazı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

"Ben her ne kadar doğru bulmasam da bu dersi başka hocalar biyoloji konularını yetiştiremediği için biyoloji anlatarak geçiştirebiliyorlar" (Ö3).

"9. Sınıflarda Biyoloji dersinin iki saat olması ve derslerin büyük bir bölümünde sosyal etkinliklerden kaynaklı olarak ders işlenememesine bağlı olarak ben ve birçok biyoloji

öğretmeni zaman zaman bu derste biyoloji işliyoruz. Bu dersi biyolojiye takviye olacak bir ders şeklinde kullanmak zorunda kalıyoruz" (Ö14).

4.2.1.5. Programa Yönelik Önerilere İlişkin Bulgular

Katılımcı öğretmenler Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü programının geliştirilmesine yönelik çeşitli öneriler sunmuşlardır. Bu öneriler incelendiğinde, dersin eğitim kademesinin düzenlenmesi, sağlık ve trafik konularının ayrılması, kazanımlar ve uygulama arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi konularının ön plana çıktığı görülmektedir.

Dersin eğitim kademesinin yeniden düzenlenmesine ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Bu dersin 11. Sınıflardan ziyade 9. Sınıfta verilmesi çok daha uygun olacaktır" (Ö6).

Bir başka öğretmen ise Sağlık ve Trafik konularının ayrı dersler şeklinde okutulmasına yönelik öneride bulunarak *"Bu derslerin ayrılması gerektiğini düşünüyorum"* (Ö13) ifadesini kullanmıştır.

Ayrıca bir başka öğretmen kazanım ve uygulama arasındaki uyumsuzluğa dikkat çekmiş ve *"Biz bu derste İlk Yardım anlatıyoruz ama öğrenciler ilk yardımcı belgelerine sahip olmadıkları için bu uygulamayı yapamıyorlar. Burada bir tezatlık olduğunu düşünüyorum"* (Ö4) ifadesi ile farklı bir sorunu vurgulamıştır.

4.2.2. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Ünitelerine Ayrılan Ders Sürelerinin Yeterliğine İlişkin Görüşme Bulguları

Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ünitelerine ayrılan ders sürelerinin yeterliğine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Konu ile ilgili öğretmen görüşleri aşağıda özetlenmiştir (Tablo 25).

Tablo 25
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Ünitelerine Ayrılan Ders Sürelerinin Yeterliğine İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Ders Süresinin Yeterliliği	Ders Süresinin Yetersiz Bulunması	10	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14
	Ders Süresinin Yeterli Bulunması	4	Ö4, Ö6, Ö10, Ö12
İçerik ve Süre İlişkisi	Sağlık Bilgisi İçin Sürenin Yetersiz Olması	5	Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö13
	Trafik Kültürü İçin Sürenin Yeterli Olması	3	Ö2, Ö5, Ö8
Program Yapısına İlişkin Görüşler	Derslerin Ayrı Okutulması Gerekliliği	2	Ö9, Ö13

Tablo 25 incelendiğinde, biyoloji öğretmenlerinin görüşlerinin Ders Süresinin Yeterliliği, İçerik ve Süre İlişkisi ile Program Yapısına İlişkin Görüşler olmak üzere üç tema altında toplandığı görülmektedir. Katılımcılar genel olarak ders süresinin yeterliliğine ilişkin değerlendirmelerde bulunmuş, ayrıca Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularına ayrılan süreleri konuların içeriklerinin yoğunluğu bakımından ele almış ve bu dersin program yapısına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcılar aynı soruya ilişkin birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

4.2.2.1. Ders Süresinin Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Katılımcılar ders süresinin yeterliliği hakkında farklı görüşler belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğu (f=10) hali hazırda yer alan ders süresinin yetersiz geldiğini ifade ederken, dört katılımcı (f=4) ders süresini yeterli bulmuştur. Bu bulgu, katılımcıların önemli bir kısmının dersin kazanımlarını etkin bir şekilde işleyebilmesi adına mevcut olan sürenin yeterli gelmediğini düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Ders süresi ile ilgili bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"Hem Trafik Kültürü hem de Sağlık Bilgisi konuları için süre yeterli gelmiyor" (Ö9).

"Yeterli geliyor. Dönemin sonuna kadar bütün konuları bitirmiş oluyoruz" (Ö4).

4.2.2.2. İçerik ve Süre İlişkisine Yönelik Bulgular

Bu tema kapsamında katılımcılar, dersin ünitelerine ayrılan süreleri konuların içeriklerinin yoğunluğu açısından değerlendirmişlerdir. Elde edilen görüşler, Sağlık Bilgisi için sürenin yetersiz olması ve Trafik Kültürü için sürenin yeterli olması kodları altında toplanmıştır.

Bazı katılımcılar Sağlık Bilgisi ünitesine ayrılan sürenin yeterli gelmediğini (f=5) ifade ederken, bazı katılımcılar (f=3) da Trafik Kültürü ünitesine ayrılan sürenin dersin anlatımı için yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşünü *"Trafik kültürü için ayrılan süre yeterli ancak Sağlık Bilgisine ayrılan süre yeterli gelmiyor"* (Ö2) ifadesi ile ortaya koymuştur.

4.2.2.3. Programın Yapısına İlişkin Görüşler

Bu tema kapsamında katılımcılar, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin mevcut yapısına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bazı öğretmenler (f=2) bu derslerin ayrı okutulması gerekliliğini vurgulamıştır. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi konularının farklı uzmanlık alanları gerektirmesi sebebiyle bu dersin iki ayrı ders şeklinde yürütülmesinin daha doğru olacağını belirtmiştir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Öncelikle bu derslerin bağımsız olması gerekiyor. Her iki dersin de birlikte okutulması doğru değil" (Ö13).

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ünitelerine ayrılan ders sürelerinin yeterliliğine ilişkin görüşme bulgularını genel olarak değerlendirdiğimizde katılımcıların büyük bir kısmı mevcut olan ders süresinin yetersiz olduğunu, özellikle Sağlık Bilgisi ünitesine ilişkin içeriğin yoğun olması sebebiyle daha fazla ders saatine ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bazı katılımcılar, bu dersin farklı uzmanlık alanları içermesi sebebiyle "Sağlık Bilgisi" ve "Trafik Kültürü" şeklinde ayrı dersler olarak yapılandırılmasının daha uygun olduğunu belirtmişlerdir.

4.2.3. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Görüşme Bulguları

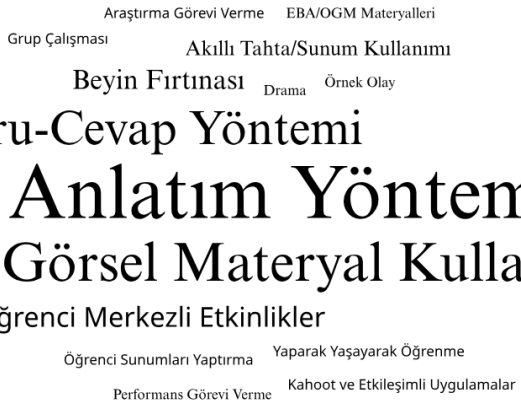
Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde hangi öğretim yöntem ve tekniklerini kullandıkları sorulmuştur. Konu ile ilgili öğretmen görüşleri Tablo 26'da ve Şekil 10'da özetlenmiştir.

Tablo 26
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Geleneksel Öğretim Yöntemlerinden Yararlanma	Düz Anlatım Yöntemi	11	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13
	Soru-Cevap Yöntemi	7	Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö11, Ö13, Ö14
Görsel ve Dijital Materyallerden Yararlanma	Video ve Görsel Materyal Kullanımı	8	Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö13
	Akıllı Tahta/Sunum Kullanımı	3	Ö5, Ö12, Ö13
	EBA/OGM Materyalleri	1	Ö11
Öğrenci Merkezli ve Etkileşimli Yöntemler	Öğrenci Merkezli Etkinlikler	4	Ö2, Ö4, Ö8, Ö11
	Beyin Fırtınası	4	Ö2, Ö6, Ö13, Ö14
	Örnek Olay	2	Ö1, Ö14
	Grup Çalışması	2	Ö8, Ö10
	Drama	2	Ö8, Ö14
	Yaparak Yaşayarak Öğrenme	2	Ö10, Ö13
	Öğrenci Sunumları Yaptırma	2	Ö5, Ö14
	Performans Görevi Verme	1	Ö4
	Araştırma Görevi Verme	1	Ö10
	Kahoot ve Etkileşimli Uygulamalar	1	Ö5

Tablo 26 ve Şekil 10 incelendiğinde, katılımcıların Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğretimi sürecinde çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerden faydalandıkları

görülmektedir. Katılımcılar aynı soruya ilişkin birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

Şekil 10. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin kelime bulutu bulguları

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların en çok Geleneksel Öğretim Yöntemlerinden Yararlanma temasına ilişkin görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Bunun yanında, katılımcıların dersin işlenişinde Görsel ve Dijital Materyallerden Yararlanma ve Öğrenci Merkezli ve Etkileşimli Yöntemler temaları altında değerlendirilen yöntem ve tekniklerden faydalandığı da görülmektedir. Elde edilen bulgular, katılımcıların çoğunlukla öğretmen merkezli öğretim yöntemlerini tercih etmekle beraber, dersin niteliğine bağlı olarak kimi zaman da öğrenci katılımını destekleyen ve teknolojik araçlardan faydalanan çeşitli uygulamalara da yer verdiklerini ortaya koymaktadır (Tablo 26, Şekil 10).

4.2.3.1. Geleneksel Öğretim Yöntemlerinden Yararlanma

Bu tema kapsamında katılımcıların sıklıkla kullandıkları yöntemlerin düz anlatım yöntemi (f=11) ve soru-cevap yöntemi (f=7) olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu, katılımcıların ders içerisinde bilgiyi aktarmaya yönelik olarak sıklıkla geleneksel öğretim yöntemlerinden faydalandıklarını ortaya koymaktadır (Şekil 10).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Genellikle düz anlatım yöntemini tercih ediyorum. Sınıflarımız kalabalık olduğu için soru-cevap yöntemini de kullanıyorum" (Ö2).

"Çocukların konu hakkında ön bilgilerini öğrenmeye çalışıyorum. Doğru el yıkama nasıl olur, doğru diş fırçalama nedir, doğru tırnak kesme yöntemi nasıl olmalı, ülkemizde bebek ölüm oranları kaçtır gibi sorularla çocukların ön bilgisini ortaya çıkarmaya çalışıyorum" (Ö13).

4.2.3.2. Görsel ve Dijital Materyallerden Yararlanma

Öğretmenlerin önemli bir kısmının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini desteklemek amacıyla ders içerisinde video ve görsel materyal kullanımına (f=8) başvurduğu görülmektedir. Bu durum, özellikle sağlık ve trafik konularının daha somut hale getirilmesinde görsel içeriklerin etkin bir araç olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra bazı öğretmenlerin akıllı tahta ve sunum kullanımıyla (f=3) beraber derslerini zenginleştirdikleri ve bazı öğretmenlerin ise EBA ve OGM materyallerden (f=1) faydalandıkları belirlenmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Zaman zaman trafik kültürü konusunda videolardan yararlanıyorum. Bazen de Sağlık Bilgisi kısmında görsellerden yararlanıyorum" (Ö9).

"Temizlik ve trafikle ilgili konularda EBA ve OGM Materyalden faydalanarak video izletiyorum" (Ö11).

4.2.3.3. Öğrenci Merkezli ve Etkileşimli Yöntemler

Bu tema kapsamında öğretmenlerin öğrencilerin aktif bir biçimde katılımını sağlamaya yönelik olarak çeşitli uygulamalara yer verdikleri ortaya çıkmaktadır. Bu tema altında en fazla öğrenci merkezli etkinlikler (f=4) ve beyin fırtınası (f=4) gibi öğretim yöntem ve teknikleri ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında öğretmenlerin örnek olay (f=2), grup çalışması (f=2), drama (f=2), yaparak yaşayarak öğrenme (f=2) ile Kahoot ve etkileşimli uygulamalar (f=1) gibi çeşitli yöntemlerden de faydalandıkları görülmüştür.

Ayrıca sınırlı sayıda öğretmenin öğrencilerin araştırma yapma, bilgiye erişebilme ve sunum becerilerini arttırabilmeye yönelik olarak çeşitli uygulamalara yer verdikleri görülmüştür. Bu bulgu katılımcıların, öğrencilerin sınıf içerisinde derse aktif bir şekilde

katılımını arttırmak ve öğrenmeye ilişkin süreci daha etkili hale getirebilmek amacıyla çeşitli etkileşimli uygulamalardan faydalandıklarını göstermektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Günlük hayattan örnekler vererek dersi daha sohbet havasında anlatmaya çalışıyorum" (Ö1).

"Sınıf içi etkinlikleri kullanıyorum" (Ö4).

"Ayrıca çocuklara konu anlatımına yönelik çeşitli görevler verebiliyorum. Bunu siz araştırın diyerek onlara fırsat tanıyorum" (Ö10).

Genel olarak değerlendirme yapıldığında, katılımcıların dersin anlatımında sıklıkla geleneksel öğretim yöntemlerinden faydalandıkları, bununla beraber görsel-dijital materyallerden yararlandıkları, öğrenci merkezli uygulamalara yer verdikleri görülmektedir. Bu bulgu, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğretimi sürecinde geleneksel öğretim yöntemlerinin sıkça kullanıldığını, ancak katılımcıların öğrenme ortamını zenginleştirebilmek adına çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerden de faydalandıklarını ortaya koymaktadır.

4.2.4. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandıkları ölçme ve değerlendirme yöntemleri de sorulmuştur. Konuya ilişkin bulgular Tablo 27'de ve Şekil 11'de özetlenmiştir.

Tablo 27
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Geleneksel Ölçme-Değerlendirme	Yazılı Sınav Kullanımı	12	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14
Alternatif Ölçme-Değerlendirme	Süreç Değerlendirmesi	6	Ö2, Ö4, Ö6, Ö10, Ö11, Ö13
	Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik) Kullanımı	4	Ö5, Ö10, Ö11, Ö13
	Performans Görevi Kullanımı	3	Ö2, Ö11, Ö13
	Sunumların Değerlendirilmesi	2	Ö5, Ö10
	Kitap/Ödev Kontrolü	1	Ö2
Ölçme Sorunları	Ölçme Yapılmaksızın Yüksek Not Verilmesi	4	Ö1, Ö8, Ö12, Ö14

Tablo 27 incelendiğinde, biyoloji öğretmenlerinin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandıkları ölçme-değerlendirme yöntemlerine ilişkin bulgular Geleneksel Ölçme-Değerlendirme, Alternatif Ölçme-Değerlendirme ve Ölçme Sorunları şeklinde temalandırılmıştır. Katılımcılar aynı soruya ilişkin birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

Şekil 11. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullanılan ölçme değerlendirme yöntemlerine ilişkin kelime bulutu bulguları

4.2.4.1. Geleneksel Ölçme Değerlendirme

Tablo 27 ve Şekil 11 incelendiğinde, katılımcıların ölçme ve değerlendirmeye ilişkin süreçte sıklıkla geleneksel ölçme değerlendirme yöntemini kullandıkları görülmektedir. Bu tema kapsamında katılımcıların tamamının yazılı sınav (f=12) kullandığı bulgusu ortaya

çıkmaktadır. Bu bulgu, öğretmenlerin büyük bir kısmının öğrencilerin başarısını tespit ederken yazılı sınavları öncelikli değerlendirme aracı olarak tercih ettiklerini ortaya koymaktadır.

4.2.4.2. Alternatif Ölçme-Değerlendirme

Alternatif ölçme-değerlendirme temasında katılımcıların öğrencileri sadece sınav notlarına göre değil, ders içerisindeki performanslarına göre de değerlendirdikleri görülmektedir. Bu tema kapsamında öğretmenler sıklıkla ders içi katılımın değerlendirilmesine (f=6) vurgu yapmışlardır. Bu temada öğretmenlerin ders içerisinde dereceli puanlama anahtarı (rubrik) kullanımı (f=4), performans görevi kullanımı (f=3), sunum değerlendirme (f=2) ve kitap/ödev kontrolü (f=1) yaparak da öğrencileri değerlendirdikleri görülmüştür. Bu bulgular, öğrencilerin ders içi performanslarını daha sistematik bir biçimde ve çok yönlü olarak değerlendirmeye yönelik olacak şekilde çeşitli uygulamaların az da olsa kullanıldığını ortaya koymaktadır (Tablo 27, Şekil 11).

Konuya ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bazen de kitap kontrolü yapıyorum. Sınıfta öğrencilere kitaptan sıra sizde gibi kısımları ödev veriyorum ve onları kontrol ediyorum" (Ö2).

"Konuya ne kadar hazırlanmış, sunumu nasıl, öğrencilerle iletişimi nasıl, ders esnasında sorulara nasıl cevaplar veriyor bununla ilgili bir şablonla değerlendiriyorum" (Ö10).

4.2.4.3. Ölçme Sorunları

Ölçme sorunları temasında bazı katılımcılar, öğrencileri yeterli olacak biçimde bir ölçme değerlendirme sürecinden geçirmeden, öğrencilerin tamamına yüksek not vermesi veya hepsine doğrudan tam puan verilmesi uygulamasına dikkat çekmişlerdir (f=4).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcıların görüşü şu şekildedir:

"Ölçme değerlendirme yaparken ünite sonundaki sorulardan soracağımı söylüyorum. Öğrenciler oradan çalışıyorlar. Soruların çoğu belli olduğu için öğrencilerin çoğu hazırladığımız yazılı sınavdan 100 alıyor" (Ö1).

"Herkese 100 veriyorum. Yine sınav yapıyorum ama cevaplarını veriyorum notların tamamı 100 oluyor" (Ö8).

4.2.5. Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşme yapılan öğretmenlere lisans öğrenimleri süresince sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik ders alıp almadıkları sorulmuştur. Öğretmen görüşleri Tablo 28'de özetlenmiştir.

Tablo 28
Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Lisans Eğitimi Deneyimi	Sağlık Bilgisine Yönelik Ders Almama	10	Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö13, Ö14
	Biyoloji Dersleri Kapsamında Sağlık İçeriklerini Görme	2	Ö2, Ö12
	Alan Dışı/Yardımcı Derslerde Sağlık Konularına Yer Verilmesi	1	Ö11
	Lisans Derslerini Hatırlamama	1	Ö4

Tablo 28 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının (f=10) lisans eğitimleri boyunca sağlık bilgisine ilişkin doğrudan bir ders almadıkları görülmektedir. Buna karşın bazı katılımcılar (f=2) sağlık bilgisine ilişkin konulara çeşitli biyoloji derslerinde karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Sadece bir katılımcı, sağlık bilgisi konularına alan dışı veya yardımcı dersler kapsamında yer verildiğine ilişkin görüş bildirmiştir.

Elde edilen bu bulgu, biyoloji öğretmenlerinin lisans süresince Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin sağlık bilgisi konularına ilişkin sistematik bir biçimde eğitim alma durumlarının sınırlı olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Hayır böyle bir ders almamıştım" (Ö3).

"Doğrudan bir ders almadım. Fakat bazı hastalıkları biyoloji dersleri içerisinde gördüm" (Ö12).

4.2.6. Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşme yapılan öğretmenlere lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda sağlık bilgisi ünitesi ile ilgili kazanımlara ilişkin kendilerini ne kadar yeterli gördükleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 29'da ve kelime bulutu bulguları Şekil 12'de verilmiştir.

Tablo 29
Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Öz Yeterlik Algısı	Kendini Kısmen Yeterli Görme	9	Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö14
	Kendini Yeterli Görme	5	Ö2, Ö4, Ö9, Ö12, Ö13
Yeterlik Algısının Kaynakları	Bireysel Araştırma ve Öz Öğrenme	6	Ö2, Ö3, Ö5, Ö10, Ö11, Ö13
	Mesleki Deneyim ve Uygulama	4	Ö2, Ö5, Ö8, Ö13
	Lisans Eğitimiyle Kazanılan Alan Bilgisi	2	Ö1, Ö4
	Hizmet İçi Eğitimlerle Yeterlilik Kazanma	2	Ö4, Ö9
Yetersizlik Nedeni	Eksiklik ve Gelişim İhtiyacı	3	Ö1, Ö6, Ö11
	Alan Uzmanlığının Olmaması	1	Ö7

Tablo 29 incelendiğinde, katılımcıların lisans öğrenimleri süresince aldıkları dersler doğrultusunda Sağlık Bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algıları ile ilgili bu soruda elde edilen bulgular Öz Yeterlik Algısı, Yeterlik Algısının Kaynakları ve Yetersizlik Nedeni temaları altında toplanmıştır. Katılımcılar, sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarının yanı sıra öz yeterliliklerinin arttırılmasında etkili olan çeşitli kaynaklara ve kendilerini yetersiz olarak nitelendirmelerine sebep olan unsurlara yönelik de görüşler ifade etmişlerdir.

Şekil 12. Lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına ait kelime bulutu bulguları

4.2.6.1. Öz Yeterlik Algısı

Elde edilen bulgular görüşme yapılan öğretmenlerin lisans öğrenimleri süresince aldıkları dersler doğrultusunda Sağlık Bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algıları bakımından çoğunlukla kendilerini kısmen yeterli gördüklerini ortaya koymaktadır (Tablo 29, Şekil 12). Öz yeterlik algısına ilişkin tema incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (f=9) kendilerini kısmen yeterli olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Buna karşın bazı katılımcılar (f=5) ise Sağlık Bilgisi kazanımlarını öğretmeye ilişkin kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmiştir. Bu bulgu, katılımcıların önemli bir bölümünün konu alanına ilişkin belirli düzeyde bilgi sahibi olduklarını ancak konuların tamamına hâkim olmadıklarını, sahip oldukları bilgi ve becerilerini geliştirmeye ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Biyolojiyi kapsayan konularda kendimi yeterli görüyorum ama uygulama kısmında eksikliklerim var. Heimlich manevrasını bile anladım ama uygulayamam" (Ö1).

"Kendimi yeterli görüyorum." (Ö12).

4.2.6.2. Yeterlik Algısının Kaynakları

Öğretmenlerin öz yeterlik algılarına hangi kaynakların sebep olduğu incelendiğinde ise en sık vurgulanan unsurun bireysel araştırma ve öz öğrenme olduğu bulgusu ortaya çıkmaktadır (f=6). Öğretmenler eksik olduğunu düşündükleri konuları bireysel araştırmalar sayesinde giderdiklerini ifade etmişlerdir. Bunu mesleki deneyim ve uygulama (f=4) izlemektedir. Öğretmenler, yıllar içerisinde edindikleri sınıf içi deneyimlerin yeterlilik

düzeylerini arttırdıklarını ifade etmişlerdir. Daha az sayıda öğretmen ise öz yeterliliğin kaynağını lisans eğitimiyle kazanılan alan bilgisi (f=2) ve hizmet içi eğitimlere (f=2) dayandırmıştır.

Bu bulgu, katılımcıların öz yeterliliklerinin sadece lisans eğitiminden kaynaklanmadığını, bireysel araştırma süreçlerinin ve mesleki deneyimlerin bu yeterliliği desteklediğini göstermektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bu dersi ilk anlatmaya başladığımda kendimi hiç yeterli görmüyorum. Yine biyoloji anlatırken de kendimi yeterli görmüyordum. Mesleğin ilk 3 yılını kendim ders çalışarak geçirdim. Çünkü üniversitede gördüğüm konuların hiçbiri lise derslerinde yok. Lise kaynaklarından çalışarak konuları öğrendim. Şu an kendimi yeterli hissediyorum" (Ö2).

"Üniversitede aldığım dersler Sağlık Bilgisi konularını desteklemiyordu. Sonrasında ders öncesinde hazırlık yaparak kendim öğrendim" (Ö3).

4.2.6.3. Yetersizlik Nedeni

Yetersizlik nedeni teması ele alındığında, öğretmenlerin en fazla eksiklik hissetme ve gelişim ihtiyacı (f=3) sebebiyle kendilerini tamamen yeterli görmedikleri ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bir öğretmen (f=1) Sağlık Bilgisi kazanımlarının kendi alanı dışında yer almasının yeterlilik algısını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Ben pek yeterli görmüyorum. İlk Yardım eğitimi almadım" (Ö1).

"Kendimi orta düzeyde yeterli görüyorum. Çünkü kendi branşımız değil" (Ö7).

Tablo 29 genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi kazanımlara ilişkin öz yeterliklerini kısmen yeterli düzeyde algıladığı ortaya çıkmaktadır. Öz yeterlik algısının oluşmasında en etkili unsurun bireysel araştırma ve öz öğrenme olduğu, bunu mesleki deneyimin izlediği görülmektedir. Buna karşılık olarak lisans eğitimi ve hizmet içi eğitimlerin daha sınırlı düzeyde yeterlik kaynağı olarak görüş bildirilmesi öğretmenlerin hali hazırdaki eğitim süreçlerinin tek başına yeterli gelmediğini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca bazı öğretmenlerin kendilerini geliştirme

ihtiyacı duymaları ve lisans eğitimleri boyunca bu alana yönelik ders almamış olmaları, öz yeterlik algısını olumsuz şekilde etkileyen temel sebepler arasında yer almaktadır.

4.2.7. Lisans Eğitiminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşme yapılan öğretmenlere lisans eğitiminde "Sağlık Bilgisi" kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulması konusunda ne düşündükleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30
Lisans Eğitiminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Öğretmen Yetiştirme Programı	Zorunlu Olmalı	12	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14
	Zorunlu Olmamalı	2	Ö10, Ö12

Tablo 30 incelendiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının (f=12) Sağlık Bilgisi konularına yönelik derslerin lisans programlarında zorunlu olarak yer alması gerektiğini düşündükleri ortaya koyulmaktadır. Buna karşılık yalnızca iki katılımcı (f=2) bu derslerin lisans eğitiminde zorunlu olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bulgu, katılımcıların çoğunluğunun Sağlık Bilgisi dersi kazanımlarına yönelik bilgilerin ve becerilerin hizmet öncesi dönemde sistematik bir biçimde kişilere kazandırılmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bence okutulmalı. Nihayetinde bu iş bakanlıkta Biyoloji öğretmenlerine veya Beden Eğitimi öğretmenlerine kalıyor" (Ö13).

"Dersin zorunlu olarak okutulmasına gerek olduğunu düşünmüyorum. Bu ders büyük bir beceri ve büyük bir özveri gerektirmiyor" (Ö10).

4.2.8. Lisans Öğrenimi Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Görüşme Bulguları

Benzer şekilde yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere lisans öğrenimleri süresince Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik ders alıp almadıkları da sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31
Lisans Öğrenimi Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Alınan Derslere İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Lisans Eğitimi Deneyimi	Trafik Kültürüne Yönelik Ders Almamış Olma	14	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14

Elde edilen bulgular incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmenlerin tamamının (f=14) lisans öğrenimleri boyunca Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik herhangi bir ders almadıkları görülmektedir (Tablo 31). Bu bulgu, öğretmen yetiştirme programlarında Trafik Kültürü konularına yönelik bir dersin yer almadığını ve katılımcıların Trafik Kültürüne ilişkin bilgi ve becerilerini lisans eğitimleri boyunca sistematik bir biçimde öğrenme fırsatı bulamadıklarını göstermektedir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

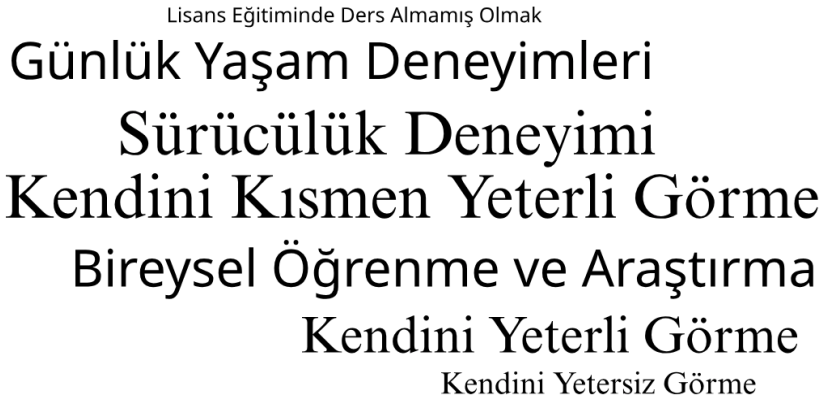
"Hayır hiç almadım. Aldığım dersleri hatırlıyorum ama böyle bir ders yoktu" (Ö14).

4.2.9. Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Trafik Kültürü ile ilgili kazanımlara ilişkin kendilerini ne kadar yeterli gördükleri sorulmuştur. Konu ile ilgili öğretmen görüşleri Tablo 32'de ve kelime bulutu bulguları ise Şekil 13'te verilmiştir. Katılımcıların lisans öğrenimi süresince aldıkları dersler doğrultusunda Trafik Kültürü kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına yönelik görüşlerinin Öz Yeterlik Algısı, Yeterlik Algısının Kaynağı ve Yetersizlik Nedeni temaları altında toplandığı görülmektedir. Katılımcılar aynı soruya ilişkin birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

Tablo 32
Lisans Öğrenimi Süresince Alınan Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Öz Yeterlik Algısı	Kendini Kısmen Yeterli Görme	6	Ö2, Ö3, Ö7, Ö11, Ö13, Ö14
	Kendini Yeterli Görme	5	Ö4, Ö5, Ö9, Ö10, Ö12
	Kendini Yetersiz Görme	3	Ö1, Ö6, Ö8
Yeterlik Algısının Kaynağı	Sürücülük Deneyimi	6	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9
	Günlük Yaşam Deneyimleri	5	Ö4, Ö5, Ö7, Ö10, Ö12
	Bireysel Öğrenme ve Araştırma	5	Ö3, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14
Yetersizlik Nedeni	Lisans Eğitiminde Ders Almamış Olmak	2	Ö2, Ö6

Şekil 13. Lisans öğrenimi süresince alınan dersler doğrultusunda trafik kültürü kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına ait kelime bulutu bulguları

4.2.9.1. Öz Yeterlik Algısı

Tablo 32 ve Şekil 13 incelendiğinde, katılımcıların Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik öz yeterlik algılarının çoğunlukla kendilerini kısmen yeterli görme yönünde olduğu görülmektedir (f=6). Buna karşılık bazı katılımcılar kendilerini yeterli bulduğunu (f=5) ifade ederken, üç katılımcı ise Trafik Kültürü kazanımlarına ilişkin kendilerini yetersiz olarak nitelendirmişlerdir. Bununla beraber katılımcılar, yeterlik algılarının kaynaklarını ve kendilerini yetersiz görmelerine sebep olan unsurlara ilişkin de görüşler ifade etmişlerdir (Şekil 13). Bulgular, katılımcıların büyük bir kısmının Trafik Kültürü kazanımlarına ilişkin kendilerini tamamen yeterli görmediklerini göstermektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"10 üzerinden 8. MEB'in kitabından okuyarak öğrendiğim bilgiler var" (Ö13).
"Hiç yeterli görmüyorum. Ehliyet kursuna bile yeni yazıldım" (Ö1).

4.2.9.2. Yeterlik Algısının Kaynağı

Öğretmenlerin Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik yeterlik algılarının kaynakları incelendiğinde, en sık vurgulanan faktörün sürücülük deneyimi (f=6) olduğu görülmektedir. Bunu günlük yaşam deneyimleri (f=5) ile bireysel öğrenme ve araştırma (f=5) izlemektedir. Elde edilen bu bulgu, öğretmenlerin Trafik Kültürü konularına ilişkin yeterliliklerinin büyük bir kısmının lisans eğitiminden kaynaklı olmadığını, günlük yaşam deneyimleri, sürücülük tecrübeleri ve bireysel öğrenmeye ilişkin süreçlerden kaynaklı olduğunu göstermektedir (Tablo 32, Şekil 13).
Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:
"Lisansta aldığım derslerin Trafik Kültürüne herhangi bir katkısı yoktu. Ehliyet aldığım zaman öğrendiğim derslerin katkısı oldu" (Ö2).
"Yeterli görüyorum. Ehliyet alırken öğrendiğim bilgiler ve yıllar içinde dersi anlatırken edindiğim bilgiler olduğundan dolayı yeterli olduğumu düşünüyorum" (Ö9).

4.2.9.3. Yetersizlik Nedeni

Yetersizlik nedeni teması incelendiğinde, iki katılımcı (f=2) Trafik Kültürü kazanımlarına ilişkin kendilerini yeterli düzeyde donanımlı hissetmemelerinin temel sebebi olarak lisans eğitimleri süresince Trafik Kültürüne yönelik herhangi bir ders almamış olmalarını öne sürmüşlerdir. Bu bulgu, lisans öğretim programlarında Trafik Kültürü konularına yönelik bir dersin olmamasının bazı öğretmenlerin öz yeterlik algısını olumsuz şekilde etkileyebileceğini ortaya koymaktadır.
Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:
"Lisansta böyle bir ders almadım ve araba sürmeyi geçen sene öğrendim ama pek bir tecrübem yok. Bu sebeple anlatmada kendimi yetersiz hissediyorum" (Ö6).

4.2.10. Lisans Eğitiminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere lisans eğitiminde Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 33
Lisans Eğitiminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Öğretmen Yetiştirme Programı	Zorunlu Olmalı	12	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14
	Zorunlu Olmamalı	2	Ö5, Ö10

Tablo 33 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının trafik kültürüne yönelik derslerin lisans eğitiminde zorunlu olarak verilmesi gerektiğini (f=12) vurguladıkları görülmektedir. Konuya ilişkin daha az sayıda öğretmen ise (f=2) Trafik Kültürüne yönelik derslerin lisans eğitiminde zorunlu olmaması gerektiğine ilişkin görüş bildirmişlerdir. Bu bulgu öğretmenlerin büyük bir kısmının mesleğe başlamadan önce Trafik Kültürü konularına ilişkin bilgi ve becerileri sistematik bir eğitim süreci içerisinde edinmelerinin gerekli olduğu görüşünde olduklarını ortaya koymaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Evet kesinlikle almalıyız. Şu anki şartlarda dersi biz anlattığımız için zorunlu olarak bu ders verilmeli diye düşünüyorum" (Ö8).

"Lisans düzeyinde bir öğretmen adayına Trafik Kültürü dersinin verilmesi gerektiğini düşünmüyorum. Zaten öğrencilerin birçoğu ehliyet kurslarına gidiyor. Bu da bir şekilde kişiyi geliştiriyor" (Ö5).

4.2.11. Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Sağlık Bilgisi kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim alıp almadıkları ve bu eğitimlerin yeterlilikleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin konuyla ilgili görüşleri Tablo 34'te ve kelime bulutu bulguları Şekil 14'te verilmiştir. Katılımcıların Sağlık Bilgisi kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim deneyimlerine ilişkin görüşme bulgularının Hizmet İçi Eğitim Deneyimi, Alınan Eğitim Türleri ve Eğitimlerin Değerlendirilmesi temaları altında toplandığı görülmektedir. Katılımcılar aynı soruya ilişkin birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

Tablo 34
Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Hizmet İçi Eğitim Deneyimi	Sağlık Bilgisi Alanında Hizmet İçi Eğitim Alma	12	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14
	Sağlık Bilgisi Alanında Hizmet İçi Eğitim Almama	2	Ö1, Ö8
Alınan Eğitim Türleri	İlk Yardım Eğitimi Alma	11	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14
	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Alma	10	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14
	Hijyen Eğitimi Alma	3	Ö3, Ö11, Ö13
	Sağlıklı Beslenme Eğitimi Alma	3	Ö3, Ö11, Ö13
	Yangın Eğitimi Alma	1	Ö9
Eğitimlerin Değerlendirilmesi	Eğitimleri Yararlı Bulma	6	Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö10, Ö13
	Eğitimlerin Yüzeysel Kaldığını Düşünme	4	Ö5, Ö6, Ö9, Ö14
	Eğitimlerin Uygulamalı Olması Gerektiği Görüşü	2	Ö6, Ö14

Şekil 14. Sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim deneyimlerine ilişkin kelime bulutu bulguları

4.2.11.1. Hizmet İçi Eğitim Deneyimi

Tablo 34 ve Şekil 14 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim deneyimine sahip oldukları (f=12) görülmektedir. Bulgular, öğretmenlerin çoğunluğunun mesleki gelişimlerini arttırmak amacıyla çeşitli içeriklerde hizmet içi eğitimlere katıldıklarını ortaya koymaktadır. Bazı öğretmenlerin ise Sağlık Bilgisi alanında herhangi bir hizmet içi eğitim almadıkları (f=2) görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Evet aldım. İlk Yardım, İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi aldım" (Ö4).

"Hiç böyle bir eğitim almadım. 26 yıldır çok çeşitli hizmet içi eğitimler aldım ama sağlık bilgisine yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim almadım" (Ö8).

4.2.11.2. Alınan Eğitim Türleri

Biyoloji öğretmenlerinin aldıkları hizmet içi eğitimler incelendiğinde, eğitimlerin daha çok ilk yardım (f=11) ile iş sağlığı ve güvenliği (f=10) konuları üzerine olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra hijyen (f=3), sağlık beslenme (f=3) ve yangın eğitimi (f=1) gibi konulara ilişkin hizmet içi eğitimlerin daha sınırlı sayıda öğretmen tarafından alındığı belirlenmiştir (Tablo 34, Şekil 14).

Elde edilen bulgular, biyoloji öğretmenlerinin Sağlık Bilgisi konularına ilişkin hizmet içi deneyimlerinin ağırlıklı olarak temel ilk yardım ve iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinden oluştuğunu göstermektedir (Şekil 14).

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Zorunlu İlk Yardım Eğitimi, İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi aldım. Onun dışında sağlıklı beslenme, hijyen gibi konularda eğitim aldım" (Ö3).

4.2.11.3. Eğitimlerin Değerlendirilmesi

Biyoloji öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlerin yeterliliğine ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde, öğretmenlerin bir kısmı bu eğitimleri yararlı bulduğunu ifade etmişlerdir (f=6). Buna karşın bazı öğretmenler Sağlık Bilgisi konularına yönelik verilen hizmet içi eğitimlerin yüzeysel kaldığını düşünürken (f=4), bazıları da eğitimlerin uygulamalı olması gerektiğine ilişkin görüş bildirmişlerdir (f=2).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"İlk Yardım eğitimi oldukça yeterliydi. Bu eğitimde Heimlich manevrasını, kazada yolcuya, sürücüye nasıl müdahale edeceğimizi gösterdiler" (Ö7).

"Hiçbir eğitimin yeterli olduğunu düşünmüyorum. İlk Yardım eğitiminde bile bir model üzerinden uygulama yapılmadı. Bu sebeple yetersiz olduğunu düşünüyorum" (Ö7).

4.2.12. Sağlık Bilgisi Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliğine İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Sağlık Bilgisi konularına ilişkin yeterli sayıda hizmet içi eğitim düzenlenip düzenlenmediği konusunda görüşleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35
Sağlık Bilgisi Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliği	Yeterli Sayıda Eğitim Düzenlenmediği Düşüncesi	11	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14
	Yeterli Sayıda Eğitim Düzenlendiği Düşüncesi	3	Ö5, Ö9, Ö10

Tablo 35'te yer alan hizmet içi eğitimlerin yeterliliği teması incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi konularına yönelik olarak yeterli sayıda eğitim düzenlenmediği düşüncesinde (f=11) oldukları görülmektedir. Buna karşılık, yeterli sayıda eğitim düzenlendiğini düşünen (f=3) öğretmen sayısı daha azdır. Bu bulgular, öğretmenlerin büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi konularına yönelik olarak verilen hizmet içi eğitimlerin nicelik bakımından arttırılması gerektiğini düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Yeterince hizmet içi eğitim yok. İlk Yardım, İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimini zorunlu olarak alıyoruz" (Ö12).

"Evet. Bakanlığın veya İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin bize atamış olduğu hizmet içi eğitimlerde sağlık bilgisine ilişkin eğitimler bulunuyor" (Ö5).

4.2.13. Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Görüşme Bulguları

Aynı zamanda öğretmenlere görüşmeler sırasında Trafik Kültürü kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim alıp almadıkları ve aldıkları eğitimin yeterliliği hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36
Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerine İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Hizmet İçi Eğitim Deneyimi	Trafik Kültürü Alanında Hizmet İçi Eğitim Almama	14	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14

Görüşmeye katılan biyoloji öğretmenlerinin tamamı, Trafik Kültürü konularına ilişkin herhangi bir hizmet içi eğitime katılmadıklarını ifade etmişlerdir (f=14). Elde edilen bulgular, biyoloji öğretmenlerinin Trafik Kültürü konusunda mesleki gelişimlerini arttıracak hizmet içi eğitimlerden yararlanamadıklarını ortaya koymaktadır.

4.2.14. Trafik Kültürü Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliğine İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Trafik Kültürü konularına yönelik düzenlenen hizmet içi eğitimleri ne kadar yeterli gördükleri sorulmuştur. Görüşmelerden elde edilen bulgular Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37
Trafik Kültürü Konularına Yönelik Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliliğine İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Hizmet İçi Eğitimlerin Yeterliği	Yeterli Sayıda Eğitim Düzenlenmediği Düşüncesi	14	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14

Tablo 37 incelendiğinde, katılımcıların tamamının Trafik Kültürü konularına yönelik olarak düzenlenen hizmet içi eğitimlerin yeterli sayıda gerçekleşmediği görüşünde oldukları ortaya çıkmaktadır (f=14). Bu kapsamda katılımcılar, Trafik Kültürüne ilişkin hizmet içi eğitimlerle karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular, mevcut olan hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin beklentilerini karşılamada yeterli olmadığını ve bu konuda çeşitli hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Hayır böyle bir eğitim verildiğini düşünmüyorum. Daha önce böyle bir eğitimle karşılaşmadım" (Ö3).

"Hayır yok. Hizmet içi eğitimleri son dönemde pek takip edemiyorum ama 35 yıllık eğitimci olarak görev yaptığım dönemde hiç karşılaşmadım" (Ö14).

4.2.15. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Anlatmaya İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere aynı zamanda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmada kendilerini ne kadar yeterli gördükleri sorulmuştur. Tablo 38 incelendiğinde, öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmaya ilişkin öz yeterlik algılarına yönelik görüşlerinin Öz Yeterlik Algısı, Yeterliğin Kaynağı ve Yetersizliğin Nedeni temaları altında toplandığı görülmektedir. Katılımcılar aynı soruya

ilişkin birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

Tablo 38
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Anlatmaya İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Ait Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Öz Yeterlik Algısı	Kendini Kısmen Yeterli Görme	9	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12, Ö13
	Kendini Yeterli Görme	4	Ö5, Ö9, Ö10, Ö14
	Kendini Yetersiz Görme	1	Ö8
Yeterliğin Kaynağı	Mesleki Deneyime Dayalı Yeterlik	3	Ö5, Ö9, Ö11
	Bireysel Öğrenme ve Öz Geliştirme	3	Ö4, Ö9, Ö11
Yetersizliğin Nedeni	Alan Uzmanlığının Olmaması	2	Ö3, Ö8

4.2.15.1. Öz Yeterlik Algısı

Bu tema incelendiğinde öğretmenlerin, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmaya ilişkin öz yeterlik algılarının genellikle kendilerini kısmen yeterli görme (f=9) yönünde olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu görüşü ifade eden katılımcılar, dersi sürdürebilecek bilgiye sahip olduklarını ancak çeşitli konu alanlarında eksik bilgilerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla beraber bazı katılımcılar kendilerini yeterli (f=4) olarak değerlendirirken, yalnızca bir katılımcı kendini yetersiz olarak değerlendirmiştir. Kendilerini yeterli gören katılımcılar dersi etkin bir biçimde sürdürebilmek amacıyla gerekli bilgi ve beceriye sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Elde edilen bu bulgu, katılımcıların çoğunluğunun dersi sürdürebilme konusunda temel düzeyde bir yeterlik algısına sahip olmalarıyla beraber, bazı konularda bilgi ve becerilerini geliştirmeye gereksinim duyduklarını göstermektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Sağlık Bilgisi kısmında yeterli hissediyorum. Ancak Trafik Kültürü kısmında yeterli olduğumu düşünmüyorum. Genel olarak baktığımızda 1 ile 10 arasında 7 verebilirim" (Ö6).

"Genel olarak baktığımızda yetersizim" (Ö8).

4.2.15.2. Yeterliğin Kaynağı

Katılımcıların öz yeterlik algılarının hangi faktörlerden etkilendiğine ilişkin görüşleri incelendiğinde, öz yeterliliklerinin daha çok mesleki deneyim (f=3) ve bireysel öğrenme (f=3) süreçlerine dayandırıldığı ifade edilmektedir. Bu bulgu, katılımcıların lisans dönemlerinde aldıkları eğitimden ziyade meslek yaşantıları boyunca edindikleri tecrübelerin ve bireysel çabaların öz yeterlik algısının gelişmesinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"11 yıllık deneyimime ve kendi bireysel öğrenmelerime dayanarak kendimi yeterli görüyorum" (Ö9).

4.2.15.3. Yetersizliğin Nedeni

Katılımcıların Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmada kendilerini yetersiz hissetmelerine ilişkin görüşleri ele alındığında, bu durumun temel sebebinin konuya ilişkin alan uzmanlığının olmaması (f=2) olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, bazı katılımcıların lisans eğitimleri boyunca Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi konularına yönelik bir eğitim almamalarının öz yeterlik algılarını olumsuz şekilde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Öz yeterlik algısının yetersiz olduğuna ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Yeterli gördüğümü söyleyemem. Bu konuda bir uzmanlığım yok" (Ö3).

4.2.16. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Kaynaklara İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatırken yararlandığı kaynaklar sorulmuştur. Tablo 39 incelendiğinde öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmada yararlandığı kaynakların Basılı Materyaller, Çevrim İçi Ortamlar ve Görsel-İşitsel Materyaller temaları altında yer aldığı görülmektedir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin ders anlatım sürecinde genellikle ders kitabından faydalandıklarını, bunun yanı sıra çevrim içi kaynaklar ve görsel-işitsel materyallerden de faydalandıklarını ortaya koymaktadır. Katılımcılar aynı soruya ilişkin

birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

Tablo 39
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinin Öğretiminde Yararlanılan Kaynaklara İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Basılı Materyal	Ders Kitabı	12	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13
	Kaynak Kitap	2	Ö2, Ö11
Çevrim İçi Ortam	İnternet	6	Ö2, Ö5, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13
	YouTube	2	Ö5, Ö10
	EBA	2	Ö4, Ö10
	OGM Materyalleri	1	Ö4
Görsel-İşitsel Materyaller	Video	3	Ö2, Ö5, Ö10
	Sunum	2	Ö10, Ö14
	Animasyon	1	Ö13

4.2.16.1. Basılı Materyaller

Basılı materyaller kapsamında en sık dile getirilen kaynak ders kitabı (f=12) olmuştur. Elde edilen bu bulgu, katılımcıların büyük bir kısmının dersin işlenişi sürecinde temel öğretim kaynağı olarak ders kitabından yararlandıklarını göstermektedir. Buna karşılık daha az sayıda öğretmen dersin işlenişi sürecinde kaynak kitap (f=2) kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Ders kitabı, internet, fizyoloji kitabım, sürücü kursunun verdiği kitaptan yararlanıyorum. Sürücü kurslarının verdiği kitapta trafik bilgileri çokça yer alıyor" (Ö11).

4.2.16.2. Çevrim İçi Ortam

Çevrim içi ortam teması incelendiğinde öğretmenlerin en sık internetten (f=6) yararlandıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra YouTube (f=2), EBA (F=2) ve OGM materyalleri (f=1) de öğretim sürecinde faydalanılan çeşitli çevrim içi kaynaklar arasında yer almaktadır. Elde edilen bu bulgu, katılımcıların dersin etkin şekilde anlatımını

destekleyebilmek adına çeşitli dijital kaynaklardan da faydalandıklarını ortaya koymaktadır.

4.2.16.3. Görsel-İşitsel Materyaller

Bu tema kapsamında en sık kullanılan materyalin video (f=3) olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra katılımcıların dersin anlatımı esnasında sunum (f=2) ve animasyon (f=1) kullanımına da yer verdikleri görülmektedir. Bu durum katılımcıların konuların daha anlaşılır olması ve ilgi çekici hale getirilmesi amacıyla çeşitli görsel-işitsel materyalleri öğretim sürecine kattıklarını göstermektedir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"EBA, sunum, ders kitabı, Youtube'daki videolar, görseller, internet" (Ö10).

4.2.17. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularının tek bir ders olarak okutulmasına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 40'da verilmiştir.

Tablo 40
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Tek Ders Okutulmasına İlişkin Görüşler	Derslerin Ayrılması Gerektiği	9	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö11, Ö13, Ö14
	Tek Ders Olarak Okutulmasını Uygun Bulma	5	Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö12
Ders Yapısına İlişkin Görüşler	Mevcut Ders Saatinin Yetersizliği	5	Ö3, Ö5, Ö9, Ö13, Ö14
Derslerin Niteliği	Farklı Uzmanlık Alanları Gerektirmesi	5	Ö1, Ö7, Ö8, Ö11, Ö13

4.2.17.1. Tek Ders Okutulmasına İlişkin Görüşler

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularının tek ders olarak okutulmasına ilişkin görüşme bulguları incelendiğinde, öğretmenlerin bu konuda fikir ayrılığı yaşadığı görülmektedir. Bazı öğretmenler mevcut uygulamanın düzenlenmesi gerektiğine dair görüş bildirirken; bazı öğretmenler ise mevcut uygulamanın doğru olduğunu ifade etmektedir (f=5). Bazı öğretmenler, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü alanlarının farklı içerik ve uzmanlık alanı gerektirmesi sebebiyle bu derslerin ayrılması gerektiğini ifade etmişlerdir (f=9). Bu görüşü ifade eden katılımcılar, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi konularının amaç, kapsam ve içerik açısından farklı özellikler barındırdığını, bu sebeple bu derslerin ayrı iki ders olarak okutulmasının daha doğru olacağını belirtmişlerdir.

Konuya ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ayrılmalı diye düşünüyorum" (Ö4).

"Bu dersin tek ders şeklinde okutulması gayet uygundur" (Ö6).

4.2.17.2. Ders Yapısına İlişkin Görüşler

Bu tema içerisinde yer alan mevcut ders saatinin yetersizliği (f=5) sebebiyle öğretmenler, haftada 1 saat olan ders süresinin kazanımların etkin bir biçimde işlenmesi açısından yeterli gelmediğini ve mevcut ders saatinin arttırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Ben bu derslerin "Sağlık Bilgisi" ve "Trafik Kültürü" olarak ayrılması gerektiğini düşünüyorum. Bunun en temel sebebi haftada 1 saat dersin konuları yetiştirmek adına yetersiz olması. Sağlık Bilgisi konuları uzun sürüyor. Böyle olunca Trafik Kültürü konularına vakit kalmıyor. Trafik Kültürü konularını daha hızlı geçiştiriyoruz" (Ö3).

4.2.17.3. Derslerin Niteliği

Bu tema kapsamında konuların farklı uzmanlık alanları gerektirmesi (f=5) vurgulanmaktadır. Katılımcılar, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi konularının farklı bilgi ve uzmanlık alanları gerektirdiğini ifade etmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Sağlık ve Trafik çok farklı branşlar içerisinde yer alıyor. Bence bu sebeple bu iki dersin ayrılması gerekiyor" (Ö8).

"Ben ayrılması gerektiğini düşünüyorum. İlk Yardım ve Trafik çok farklı konular arasında yer alıyor" (Ö11).

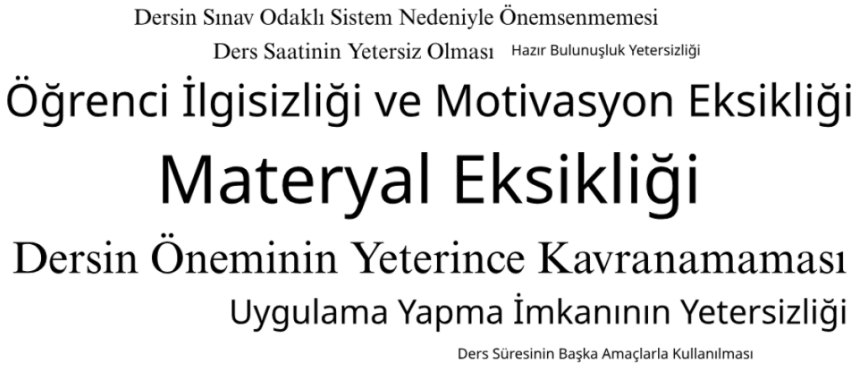
4.2.18. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaştıkları sorunlar sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 41'de ve kelime bulutu bulguları Şekil 15'te verilmiştir.

Tablo 41
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Öğretim Sürecine İlişkin Sorunlar	Materyal Eksikliği	6	Ö3, Ö4, Ö6, Ö9, Ö12, Ö13
	Öğrenci İlgisizliği ve Motivasyon Eksikliği	4	Ö1, Ö9, Ö10, Ö11
	Uygulama Yapma İmkânının Yetersizliği	3	Ö4, Ö12, Ö13
	Ders Saatinin Yetersiz Olması	2	Ö1, Ö2
	Dersin Sınav Odaklı Sistem Nedeniyle Önemsenmemesi	2	Ö1, Ö7
	Hazır Bulunuşluk Yetersizliği	1	Ö5
	Ders Süresinin Başka Amaçlarla Kullanılması	1	Ö8
Program ve İçerik Sorunları	Dersin Öneminin Yeterince Kavranamaması	4	Ö6, Ö9, Ö10, Ö14

Tablo 41 incelendiğinde, biyoloji öğretmenlerinin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin yürütülmesi sürecinde karşılaştıkları sorunların öğretim süreci ile program ve içerik olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Bu bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin en fazla öğretim sürecine yönelik sorunlara vurgu yaptıkları görülmektedir (Tablo 41, Şekil 15).

Şekil 15. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin kelime bulutu bulguları

4.2.18.1. Öğretim Sürecine İlişkin Sorunlar

Öğretim sürecine ilişkin sorunlar temasında en sık dile getirilen sorunlar materyal eksikliği (f=6) ile öğrenci ilgisizliği ve motivasyon eksikliği (f=4) olmuştur (Tablo 41, Şekil 15). Bu görüşü ifade eden öğretmenler, öğrencilerin derse yeterince önem vermediklerini ve bu derse karşı istekli olmadıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler, dersin etkili bir biçimde işlenebilmesi adına gerekli olan materyallerin bulunmadığını ve mevcut kaynakların uygulamaya dayalı öğretimi desteklemede yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir (Şekil 15). Bu sorunları uygulama yapma imkanının yetersizliği (f=3) ile ders saatinin yetersiz olması (f=2) ve dersin sınav odaklı sistemde önemsenmemesi (f=2) gibi sorunlar takip etmektedir. Öğretmenler, haftada 1 saat olan ders süresinin kazanımları etkin bir şekilde işleyebilmek adına yeterli gelmediğini ve üniversite sınavında yer almayan bir ders olması sebebiyle öğrencilerin bu derse yeterli önemi vermediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler özellikle ilk yardım gibi uygulama yapmayı gerektiren konuların yeterince deneyimlenmediğini vurgulamışlardır.

Ayrıca hazır bulunuşluk yetersizliği (f=1) ve ders süresinin başka amaçlarla kullanılması (f=1) da öğretim sürecini olumsuz yönde etkileyen bir diğer faktör arasında yer almaktadır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Öğrenci ilgisi de çok az oluyor. Dersin 1 saat olması öğrencinin gözünde dersi önemsiz kılıyor" (Ö9).

"Öğrenci ilgisiz. Sınav odaklı bir eğitim olması ve maarif modelde sürekli etkinlikler olması sebebiyle süre sıkıntısı yaşıyoruz bundan dolayı bu dersi yeterince anlatamıyoruz" (Ö1).

"Derste sorun yaşadığım yer ise öğrencilerin ailede alması gereken bilgileri almamış olup, bu bilgileri bilmediklerini 9. Sınıfta öğreniyor olmaları benim için bir problem" (Ö5).

"Bu dersi bir ek ders olarak görüp, biyoloji konularını tamamlamaya çalışıyorum" (Ö8).

"İlk yardım uygulamasını yapamayacak olmalarına rağmen bu eğitimi vermeyi bir tezatlık olarak görüyorum. Ayrıca bu derse ilişkin hiç materyalimiz yok" (Ö4).

"İlk yardım uygulamasında görsel üzerinden anlatabildiğimiz kadar anlatabiliyoruz. Elimizde bir maket yok" (Ö12).

4.2.18.2. Program ve İçeriğe İlişkin Sorunlar

Program ve içeriğe ilişkin sorunlar temasında katılımcıların tamamı dersin öneminin yeterince kavranamamasına (f=4) yönelik görüş bildirmişlerdir (Tablo 41, Şekil 15). Katılımcılar hem öğrencilerin hem de diğer bazı meslektaşlarının derse akademik açıdan yeterli önemi vermediklerini ve bu sebeple dersin öğretim sürecini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Aynı zamanda öğrenciler tarafında da çok ciddiye alınan bir ders değil. Bu dersi bir rehberlik dersi gibi değerlendiriyorlar. Biz de yazılıları buna göre hazırlıyoruz. Bu dersten kimseyi bırakmamaya çalışıyoruz" (Ö6).

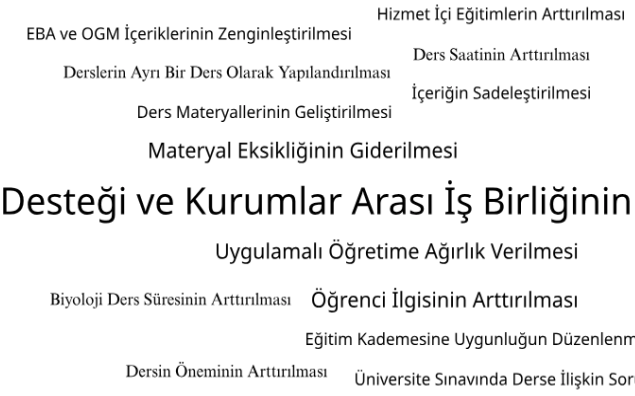
4.2.19. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşme Bulguları

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlere aynı zamanda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin çözüm önerileri sorulmuştur. Öğretmenler tarafından sunulan öneriler Tablo 42'de ve Şekil 16'da özetlenmiştir.

Tablo 42
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşme Bulguları

Tema	Kod	Frekans (*f*)	Katılımcılar
Program ve Yapısal Düzenlemeler	Eğitim Kademesine Uygunluğun Düzenlenmesi	3	Ö5, Ö13, Ö14
	Derslerin Ayrı Bir Ders Olarak Yapılandırılması	3	Ö1, Ö11, Ö13
	Ders Saatinin Arttırılması	2	Ö2, Ö9
	Üniversite Sınavında Derse İlişkin Soru Sorulması	2	Ö7, Ö8
	İçeriğin Sadeleştirilmesi	1	Ö2
	Biyoloji Ders Süresinin Arttırılması	1	Ö8
	Uzman Desteği ve Kurumlar Arası İş Birliğinin Arttırılması	7	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12, Ö14
Öğretim Sürecinin Zenginleştirilmesi	Uygulamalı Öğretime Ağırlık Verilmesi	4	Ö1, Ö5, Ö11, Ö14
	Materyal Eksikliğinin Giderilmesi	4	Ö4, Ö6, Ö11, Ö12
	Ders Materyallerinin Geliştirilmesi	3	Ö2, Ö5, Ö7
	EBA ve OGM İçeriklerinin Zenginleştirilmesi	2	Ö2, Ö11
Öğrenci Motivasyonu	Öğrenci İlgisinin Arttırılması	4	Ö5, Ö9, Ö10, Ö14
	Dersin Öneminin Arttırılması	2	Ö1, Ö9
Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesi	Hizmet İçi Eğitimlerin Arttırılması	1	Ö1

Tablo 42 incelendiğinde, biyoloji öğretmenlerinin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik önerilerinin Program ve Yapısal Düzenlemeler, Öğretim Sürecinin Zenginleştirilmesi, Öğrenci Motivasyonu ve Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesi temaları altında toplandığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgular, katılımcıların çözüm önerilerinin sadece dersin içeriğini değil, ayrıca öğretim süreci, öğrencinin derse katılımı ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik olarak çeşitli düzenlemeleri de kapsadığını ortaya koymaktadır (Tablo 42, Şekil 16). Katılımcılar aynı soruya ilişkin birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

Şekil 16. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin kelime bulutu bulguları

4.2.19.1. Program ve Yapısal Düzenlemeler

Program ve yapısal düzenlemeler teması incelendiğinde katılımcıların sıklıkla eğitim kademesine uygunluğun düzenlenmesi (f=3) ile derslerin ayrı bir ders olarak yapılandırması (f=3) önerilerini dile getirdikleri görülmektedir. Katılımcılar aynı zamanda ders içeriğinin öğrenci seviyelerine uygun hale getirilmesi ve sağlık bilgisi ile trafik kültürü konularının ayrı dersler şeklinde okutulmasının daha doğru olacağını ifade etmişlerdir. Bununla beraber ders saatinin arttırılması (f=2) ve üniversite sınavında derse ilişkin soru sorulmasına (f=2) yönelik önerilerde bulunmaktadır. Daha az sayıda katılımcı ise içeriğin sadeleştirilmesine (f=1) ve biyoloji ders süresinin artırılmasına (f=1) yönelik görüş bildirmişlerdir (Tablo 42, Şekil 16).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bu dersin ortaokula çekilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu dersin konuları içerisinde kişisel hijyen, tırnak kesme, ayak sağlığı, ağız ve diş sağlığı gibi konuların 9. Sınıflara kalmaması gerektiğini düşünüyorum. 6. Veya 5. Sınıfta öğrenim gören öğrencilere bu dersler verilebilir. Trafik kültürü de ikiye ayrılıp bir kısmı lisede bir kısmı da ortaokulda verilebilir" (Ö13).

"Dönemin başında bu dersin önemini vurguluyorum. Bu derse önem verdiğimden, soruları ona göre soracağımdan, dersin konularını sadece kitaptan okuyup geçmeyeceğimizden, günlük hayatta bu bilgileri kullanacağımızdan bahsederek öğrencinin ilgisini çekmeye

çalışıyorum. Ama genel anlamda öğrenciler haftada tek saat olan bu derse ilgisiz kalıyor. Bu sebeple ders saati arttırılabilir" (Ö9).

"Biyoloji dersi konuları 2 saatte yetişmiyor. Biyolojinin ders saati arttırılırsa eğer Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin etkili şekilde anlatılmasına sebebiyet verebilir. Yine üniversite sınavında 2-3 soru eklenmesi de derse verilen önemi arttırabilir. Hem bizler hem öğrenciler bu durumda derse önem vermeye başlarız" (Ö8).

4.2.19.2. Öğretim Sürecinin Zenginleştirilmesi

Öğretim sürecinin zenginleştirilmesine ilişkin temada katılımcılar, derslerin daha etkin ve işlevsel bir biçimde yürütülebilmesi adına uygulama ağırlıklı ve kurumlar arası iş birliğine dayandırılan bir öğretim sürecinin elzem olduğunu vurgulamışlardır.

Bu tema kapsamında sıklıkla ifade edilen öneri uzman desteği ve kurumlar arası iş birliğinin arttırılması (f=7) olmuştur (Tablo 42, Şekil 16). Biyoloji öğretmenleri; sağlık çalışanları, emniyette görev alan personeller veya alan uzmanlarının ders sürecine fayda sağlamasının öğrenmeyi destekleyeceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar, teorik olan bilgilerin pratiğe dökülmesinin öğrencilerin kazanımları daha etkin bir biçimde edinmelerine katkı sağlayacağını ifade ederek, uygulamalı öğrenmeye ağırlık verilmesi (f=4) gerektiğini vurgulamışlardır.

Biyoloji öğretmenleri, dersin daha nitelikli şekilde işlenebilmesi adına öğretim materyallerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Materyal eksikliğinin giderilmesi (f=4) önerisi sıklıkla vurgulanmıştır. Öğretmenler, dersin öğretim sürecini destekleyecek materyallerin okullara temin edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunu ders materyallerinin geliştirilmesi (f=3) önerisi izlerken, bazı biyoloji öğretmenleri de EBA ve OGM içeriklerinin zenginleştirilmesine (f=2) yönelik önerilerde bulunmuştur.

Bu temayla ilgili katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Yetkili kişiler okula gelip bilgi verebilir. Trafik Haftasında kulübüm için okula trafik polisi davet etmek istedim. Ancak bunun gerçekleşmesi adına gerekli belgelerin ve yazışmaların fazlalığı sebebiyle bunu yapamadım. Bu sürecin kolaylaştırılması gerektiğini düşünüyorum. Bunun önü açılırsa çocuklar uygulamalı şekilde öğrenebilirler. Böyle bir uygulamayla öğrenciler çeşitli bölgelerde trafiğe ilişkin simülasyon çalışmaları yapabilirler. Yine benzer bir uygulama İlk Yardıma ilişkinde yapılabilir" (Ö11).

"Ders için materyal eksiklikleri giderilebilir. Herhangi bir kurum veya kuruluş bu derse ilişkin materyal sağlamıyor" (Ö7).

"Konularla ilgili EBA ve OGM materyalde daha fazla etkileşimli animasyonlar yapılabilir. Böylelikle konular daha akılda kalıcı olur. Etkileşimli ders kitaplarındaki etkinlikler arttırılabilir" (Ö2).

4.2.19.3. Öğrenci Motivasyonu

Öğrenci motivasyonu teması incelendiğinde katılımcıların, dersin verimliliğini arttırabilmek adına öğrencilerin derse yönelik ilgi ve farkındalıklarının geliştirilmesi gerektiğine ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir.

Bu tema kapsamında en sık vurgulanan öneri öğrenci ilgisinin arttırılması (f=4) olmuştur. Katılımcılar, öğrencilerin derse daha efektif katılımını sağlayacak çeşitli uygulamaların arttırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı katılımcılar, dersin öneminin arttırılması (f=2) yönünde görüş bildirmiş olup, bu dersin öğrenciler tarafından daha fazla önemsenmesine neden olacak çeşitli düzenlemelerin yapılmasını önermişlerdir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Bu ders daha keyifli hale getirilebilir. Örneğin ben temel yaşam desteğini anlatırken kendi imkanlarımla sınıfa maket getirmiştim. Bu derste sosyal hizmet etkinlikleri de yapılabilir. Örneğin Trafik Eğitimi alan öğrenci Trafik Eğitimine ilişkin bir farkındalık çalışması yapabilir. Böylelikle öğrendikleri bilgilerde hafızasında canlı kalır" (Ö5).

4.2.19.4. Öğretmen Yeterliliklerinin Geliştirilmesi

Öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesi temasında ise az sayıda katılımcı görüş bildirmiştir. Bu tema içerisinde yalnızca hizmet içi eğitimlerin arttırılması (f=1) önerilmiştir. Bu görüşü dile getiren biyoloji öğretmeni, dersin öneminin vurgulanması adına verilen hizmet içi eğitimlerin arttırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimler sıklaştırılabilir. Böylelikle dersin önemi iyice vurgulanabilir" (Ö1).

Genel olarak öğretmen görüşleri incelendiğinde, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine ilişkin en dikkat çekici unsur, dersin önemli ve gerekli görülmesine rağmen mevcut öğretim programının uygulama boyutunun yetersiz bulunmasıdır. Öğretmenler, dersin özellikle ilk yardım, trafik kültürü ve günlük yaşam becerileri kazandırması açısından işlevsel olduğunu ifade ederken, teorik bilgilerin ağırlıklı olması sebebiyle öğrenmelerin kalıcı hale gelemediğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra dersin kazanımlarının bazı konularda yüzeysel kaldığı, öğrencilerin yaş ve gereksinimlerine uygun, güncel içeriklerle desteklenmesi gerektiği görüşü ön plana çıkmıştır.

Bir diğer dikkat çeken bulgu ise ders süresi ve öğretim materyallerine ilişkin ortak eleştirilerdir. Öğretmenlerin önemli bir bölümü haftada bir ders saatinin hem sağlık bilgisi hem de trafik kültürü kazanımlarını etkin bir biçimde öğrenciye kazandırmak için yetersiz olduğunu vurgulamış; uygulamalı etkinlikler ve materyallerle zenginleştirilmiş bir öğretim sürecinin gerekliliğini belirtmişlerdir. Genel olarak öğretmen görüşleri, dersin önemine ilişkin güçlü bir uzlaşı bulunduğunu; ancak programın içerik, süre ve uygulama açısından geliştirilmesinin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin etkililiğini arttıracağı yönünde ortak bir beklentinin olduğunu göstermektedir.

4.3.Biyoloji Öğretmen Adaylarından Elde Edilen Açık Uçlu Anket Bulguları

4.3.1. Öğretmenlik Uygulaması Yapılan Okullarda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Yürüten Öğretmenlerin Uzmanlık Alanlarına İlişkin Bulgular

Çalışmada öğretmen adaylarına, öğretmenlik uygulaması yaptıkları okullarda "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersini yürüten öğretmenlerin uzmanlık alanları sorulmuştur. Öğretmen adaylarının soruya verdikleri cevaplar Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43
Öğretmenlik Uygulaması Yapılan Okullarda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersini Yürüten Öğretmenlerin Uzmanlık Alanlarına İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Öğretmenin Uzmanlık Alanı	Biyoloji Öğretmeni	30
	Beden Eğitimi Öğretmeni	1

Tablo 43 incelendiğinde, katılımcıların öğretmenlik uygulaması yaptıkları okullarda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini yürüten öğretmenlerin uzmanlık alanlarının genellikle

biyoloji öğretmenliği olduğu görülmektedir (f=30). Yalnızca bir katılımcı, bazı okullarda bu dersin Beden Eğitimi Öğretmeni (f=1) tarafından da yürütüldüğünü ifade etmiştir.

4.3.2. Öğretmen Adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programındaki İçerik ve Kazanımlarına İlişkin Bilgilerine Yönelik Bulgular

Çalışmada öğretmen adaylarına "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersi öğretim programında yer alan içerik ve kazanımlar hakkında ne bildikleri sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 44 ve Şekil 17'de sunulmuştur.

Tablo 44
Öğretmen Adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programındaki İçerik ve Kazanımlara İlişkin Bilgilerine Yönelik Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Programın İçeriğine İlişkin Bilgi	Kişisel ve Toplumsal Sağlık	9
	Beslenme ve Fiziksel Aktivite	8
	Temel İlk Yardım	6
	Trafik Kültürü ve Trafik Kuralları	6
	Sağlık Bilgisi Konuları	4
	Zihinsel, Duygusal ve Sosyal Sağlık	3
	Sağlığa Zararlı Alışkanlıklar ve Madde Kullanımının Sağlık Üzerindeki Etkileri	1
	Ergenlik	1
Programa Hâkimiyet Düzeyi	Programı Bilmediğini İfade Etme	10
	Program Hakkında Sınırlı Bilgiye Sahip Olma	3
	Programı İncelemiş Olma	2
Uygulama Deneyimi	Staj Okulunda Dersin Etkili ve Amacına Uygun İşlenmemesi	2

Tablo 44 ve Şekil 17 incelendiğinde öğretmen adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programındaki içerik ve kazanımlara ilişkin bilgilerine yönelik bulguların yer aldığı görülmektedir. Elde edilen bulgular; Programın İçeriğine İlişkin Bilgi, Programa Hakimiyet Düzeyi ve Uygulama Deneyimi temaları altında toplanmıştır. Katılımcılar aynı soru kapsamında birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı, kodlara ilişkin frekansların toplamı öğretmen sayısından farklılık göstermektedir.

Şekil 17. Öğretmen adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programındaki içerik ve kazanımlara ilişkin bilgilerine yönelik kelime bulutu bulguları

4.3.2.1. Programın İçeriğine İlişkin Bilgi

Bu tema kapsamında, öğretmen adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programındaki içerik ve kazanımlara yönelik bilgilerinin genellikle öğretim programının sağlık boyutunda yer edinen konular üzerinde yoğunlaştığı bulgusu elde edilmektedir. Bu tema kapsamında en sık vurgulanan konu Kişisel ve Toplumsal Sağlık (f=9) olmuştur. Bunu sırasıyla Beslenme ve Fiziksel Aktivite (f=8), Temel İlk Yardım (f=6) ile Trafik Kültürü ve Trafik Kuralları (f=6) konuları takip etmektedir. Daha az sayıda öğretmen adayı ise Sağlık Bilgisi Konuları (f=4), Zihinsel, Duygusal ve Sosyal Sağlık (f=3), Sağlığa Zararlı Alışkanlıklar ve Madde Kullanımının Sağlık Üzerindeki Etkileri (f=1) ve Ergenlik (f=1) konularına değinmiştir (Tablo 44, Şekil 17).

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Sağlık Bilgisi ile ilgili Beslenme, Ruh Sağlığı vb. konuların iyileştirilmesi ve öğretilmesine yönelik kazanımlar olduğunu düşünüyorum. Trafik kültüründe ise Temel trafik kuralları öğrencilere kazandırılmaktadır" (A15).

4.3.2.2. Programa Hakimiyet Düzeyi

Programa Hakimiyet Düzeyi teması incelendiğinde, katılımcıların önemli bir bölümünün Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğretim programını bilmediğini vurguladıkları görülmektedir (f=10) (Tablo 44, Şekil 17). Bunun yanı sıra bazı katılımcılar Program

Hakkında Sınırlı Bilgiye Sahip Olduklarını (f=3) ifade ederken, buna karşılık daha az sayıda katılımcı ise Programı İncelemiş Olduklarını (f=2) ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının programa hakimiyet düzeylerine ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Öğretmenlik uygulaması kapsamında bu ders için sınav hazırlamıştık. Bu nedenle içeriğine ve kazanımlarına biraz hakimim" (A3).

4.3.2.3. Uygulama Deneyimi

Bazı öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarını yürüttükleri okullarda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin etkin bir şekilde ve amacına uygun olarak işlenmediğini vurguladıkları görülmektedir (f=2).

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Bu ders hakkında açıkçası pek bilgim yok. Staj yaptığım okulda da genellikle bu derste Biyoloji derslerinin anlatımına devam ediliyor" (A14).

4.3.3. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Ders Alma Durumu ve Aldıkları Derslere İlişkin Bulgular

Bu araştırmada öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri süresince sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik bir ders alıp almadıkları sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45
Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimi Süresince Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Ders Alma Durumu ve Aldıkları Derslere İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Lisans Eğitimi Deneyimi	Sağlık Bilgisine Yönelik Ders Alma	30
Lisans Programında Yer Alan Dersler	Sağlık Bilgisi ve Eğitimi	29
	Beslenme ve Sağlık	8
	İlk Yardım	1
Sağlık Bilgisini Destekleyen Alan Dersleri	Genetik	2
	Mikrobiyoloji	1
	Moleküler Biyoloji	1
	Genel Biyoloji	1
	Embriyoloji	1
	Eğitim Psikolojisi	1

Tablo 45 incelendiğinde, katılımcıların lisans öğrenimleri süresince sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik ders alma durumlarına ilişkin bulgularının Lisans Eğitimi Deneyimi, Lisans Programında Yer Alan Dersler ve Sağlık Bilgisini Destekleyen Alan Dersleri temaları altında toplandığı görülmektedir. Katılımcılar aynı soru kapsamında birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı, kodlara ilişkin frekansların toplamı öğretmen sayısından farklılık göstermektedir.

4.3.3.1. Lisans Eğitimi Deneyimi

Lisans Eğitimi Deneyimi teması incelendiğinde, öğretmen adaylarının hepsinin lisans öğrenimleri süresince en az bir kez Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Ders Aldıkları (f=30) görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, öğretmen adaylarının lisans öğrenimlerinde sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin içeriklerle ilgili öğrenim gördüklerini ortaya koymaktadır.

4.3.3.2. Lisans Programında Yer Alan Dersler

Öğretmen adayları sağlık bilgisi kazanımlarını doğrudan destekleyen sağlık bilgisi dersleri aldıklarını belirtmiştir. Öğretmen adaylarının sıklıkla Sağlık Bilgisi ve Eğitimi dersi (f=29) aldıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra katılımcılar Beslenme ve Sağlık (f=8) ile İlk Yardım (f=1) derslerini de aldıklarını bildirmişlerdir.

Bu soruyla ilgili bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Beslenme ve Sağlık dersi, Sağlık Bilgisi ve Eğitimi derslerini aldım" (A9).

4.3.3.3. Sağlık Bilgisini Destekleyen Alan Dersleri

Bazı katılımcıların sağlık bilgisi kazanımlarını doğrudan sağlık dersleri dışında, biyoloji ve eğitim alanına ilişkin bazı dersler aracılığıyla da edindikleri görülmektedir. Katılımcılar özellikle Genetik (f=2), Mikrobiyoloji (f=1), Moleküler Biyoloji (f=1), Genel Biyoloji (f=1), Embriyoloji (f=1) ve Eğitim Psikolojisi (f=1) gibi derslerin sağlık bilgisi kazanımlarına katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Evet, sağlık bilgisi dersi alıyoruz. Aynı zamanda genel biyoloji, genetik, moleküler biyoloji derslerinde hastalıklar ve sebepleri üzerine konuşuyoruz" (A4).

4.3.4. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Aldıkları Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Yönelik Bulgular

Araştırmada ayrıca öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri süresince almış oldukları dersler doğrultusunda Sağlık Bilgisi dersi ile ilgili kazanımlara ilişkin kendilerini ne kadar yeterli gördükleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 46
Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Aldıkları Dersler Doğrultusunda Sağlık Bilgisi Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Yönelik Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Öz Yeterlik Algısı	Kendini Yeterli Görme	17
	Kendini Kısmen Yeterli Görme	6
	Kendini Yetersiz Görme	5
Yeterliğin Kaynağı	Biyoloji Alan Dersleri	6
	Sağlık Bilgisi ve Eğitimi Dersi	2
	Konferans, Etkinlik ve Ek Öğrenmeler	2

Tablo 46 incelendiğinde, biyoloji öğretmen adaylarının lisans öğrenimleri süresince aldıkları dersler doğrultusunda sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına yönelik bulguların Öz Yeterlik Algısı ve Yeterliğin Kaynağı temaları altında toplandığı görülmektedir. Katılımcılar aynı soruya ilişkin birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı bazı katılımcılar birden fazla kod altında yer almaktadır.

4.3.4.1. Öz Yeterlik Algısı

Bu tema kapsamında, öğretmen adaylarının büyük bir kısmının lisans öğrenimleri sürecinde aldıkları dersler doğrultusunda sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin kendilerini yeterli gördükleri (f=17) bulgusu elde edilmektedir. Bununla beraber bazı öğretmen adayları kendilerini kısmen yeterli (f=6), bazıları ise yetersiz (f=5) şeklinde nitelendirmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Sağlık Bilgisi dersi konusunda kendimi yeterli görüyorum. Bu dersin kazanımlarına yönelik yeterli bilgiye ve donanıma sahibim" (A14).

"Eksik olduğum noktalar olduğunu düşünüyorum ama genel olarak yeterli görüyorum" (A25).

4.3.4.2. Yeterliğin Kaynağı

Bu tema incelendiğinde, öğretmen adaylarının sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin yeterlik algılarının çeşitli öğrenme deneyimlerine dayandıkları görülmektedir. Biyoloji öğretmen adayları, yeterliklerinin kaynağı olarak en sık Biyoloji Alan Derslerini (f=6) ifade ederken, bunun yanı sıra Sağlık Bilgisi ve Eğitimi Dersi (f=2) ile Konferans, Etkinlik ve Ek Öğrenmelerin (f=2) de Sağlık Bilgisi dersine ilişkin öz yeterliklerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Biyoloji öğretmenliği okuduğum, biyoloji ve sağlıkla ilgili dersler aldığım, konferanslara ve etkinliklere katıldığım için, bu alanda uzman biri kadar olmasa da kendimi yeterli buluyorum" (A3).

4.3.5. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarına lisans öğreniminde sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulması gerekip gerekmediği sorulmuştur. Bu soruya ilişkin öğretmen adaylarının cevapları Tablo 47 ve kelime bulutu bulguları Şekil 18'de verilmiştir.

Tablo 47
Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Sağlık Bilgisi Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Dersin Zorunlu Olmasına Yönelik Görüşler	Zorunlu Olmalı	28
	Zorunlu Olmamalı	2
Gerekçeler	Öğretmenlik Mesleği İçin Gerekli Olması	8
	İlk Yardım ve Acil Durum Becerileri Kazandırması	7
	Her Bireyin Temel Sağlık Bilgisine Sahip Olması Gerektiği	6
	Toplum Sağlığına Katkı Sağlaması	5
	Biyoloji Alanı ile Doğrudan İlişkili Olması	2
	Günlük Yaşamla İlişkili Olması	1
Zorunlu Olmamasına Yönelik Gerekçeler	Dersin Zaman Kaybı Olarak Değerlendirilmesi	1
	Mevcut Derslerin Yeterli Görülmesi	1

Tablo 47 incelendiğinde, öğretmen adaylarının lisans öğreniminde sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasına ilişkin görüşlerine yönelik bulguların Dersin Zorunlu Olmasına Yönelik Görüşler, Gerekçeler, Zorunlu Olmamasına Yönelik Gerekçeler temaları altında toplandığı görülmektedir.

Şekil 18. Öğretmen adaylarının lisans öğreniminde sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasına ilişkin görüşlerine yönelik kelime bulutu bulguları

4.3.5.1. Dersin Zorunlu Olmasına Yönelik Görüşler

Bu tema kapsamında, biyoloji öğretmen adaylarının büyük bir kısmının lisans öğreniminde sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğine yönelik görüş bildirdikleri (f=28) görülmektedir (Tablo 47, Şekil 18). Buna karşılık daha az sayıda öğretmen adayı ise bu derslerin lisans öğrenimlerinde zorunlu olmaması (f=2) gerektiğine ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Evet düşünüyorum. Hayatımız için önemli ve temel bir ders olduğunu düşünüyorum. Her an sağlık bilgisine, ilk yardım bilgisine ihtiyaç duyan durumlarla karşılaşabiliriz" (A8).

4.3.5.2. Gerekçeler

Katılımcıların sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasının gerekçelerinin yer aldığı bu temada çoğunlukla öğretmenlik mesleğine katkı sağlaması, ilk yardım ve acil durum becerileri kazandırması ile temel sağlık bilgisinin her birey için elzem olması gibi gerekçeler yer almıştır. Bunun yanı sıra Sağlık Bilgisi dersinin toplum sağlığına katkı sağlaması, biyoloji alanıyla ilişkili olması ve günlük yaşamla ilişkili olması da katılımcılar tarafından ifade edilen diğer gerekçeler arasında yer almaktadır (Tablo 47, Şekil 18).

Bu tema kapsamında en sık ifade edilen gerekçe Öğretmenlik Mesleği İçin Gerekli olması (f=8) olmuştur. Bununla beraber İlk Yardım ve Acil Durum Becerileri Kazandırması (f=7),

Her Bireyin Temel Sağlık Bilgisine Sahip Olması Gerektiği (f=6), Toplum Sağlığına Katkı Sağlaması (f=5), Biyoloji Alanı ile Doğrudan İlişkili Olması (f=2) ve Günlük Yaşamla İlişkili Olması (f=1) gerekçeleri de katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Evet kesinlikle bir "Biyoloji Öğretmeni" sağlık bilgisi konuları hakkında bilgi ve yetkinlik sahibi olmalıdır. Çünkü "Biyoloji" doğası ve kapsamı gereği bu ders içeriklerini de içerisinde bulundurur. Öğrencilerin sağlık alanındaki sorularına cevap verebilmelidir. Onları doğru yönlendirebilmeli ve bilinçlerini arttırmalıdır" (A4).

"Evet, tüm öğrencilerin/öğretmen adaylarının temel ilk yardım becerisi, beslenme sağlığı, ruh sağlığı gibi konularda eğitim almasının daha sağlıklı bir toplum oluşturacağını düşünüyorum" (A15).

4.3.5.3. Zorunlu Olmamasına Yönelik Gerekçeler

Zorunlu Olmamasına Yönelik Gerekçeler teması incelendiğinde, sınırlı sayıda öğretmen adayının sağlık bilgisi kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olmaması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu görüşü dile getiren öğretmen adayları, dersi zaman kaybı olarak nitelendirmeleri (f=1) ve mevcut lisans derslerini yeterli görmeleri (f=1) sebebiyle bu derslerin zorunlu olarak okutulmasına gerek duymadıklarını ifade etmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Çok ayrı bir ders olarak okutulması gerektiğini düşünmüyorum. Çünkü diğer derslerimizde pek çok şeyi gördüğümüz için derste çok farklı bir şeyler öğreneceğimizi düşünmüyorum" (A10).

4.3.6. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimleri Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Ders Alma Durumuna İlişkin Bulgular

Bu araştırmada öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri süresince "trafik kültürü" kazanımlarına yönelik ders alıp almadıkları sorulmuştur. Bu soru ile ilgili öğretmen adaylarının cevapları Tablo 48'de verilmiştir.

Tablo 48
Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimleri Süresince Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Ders Alma Durumuna İlişkin Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Lisans Eğitimi Deneyimi	Trafik Kültürüne Yönelik Ders Almama	30

Tablo 48 incelendiğinde, katılımcıların tamamının lisans öğrenimleri süresince trafik kültürü kazanımlarına yönelik herhangi bir ders almadıkları (f=30) görülmektedir.

4.3.7. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimlerinde Aldıkları Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarına yöneltilen lisans öğrenimleri süresince trafik kültürü kazanımlarına yönelik ders alıp almadıkları sorusunu takiben trafik kültürü kazanımlarına ilişkin kendilerini ne kadar yeterli gördükleri sorulmuştur. Tablo 49 ve Şekil 19'da öğretmen adaylarının lisans öğrenimlerinde aldıkları dersler doğrultusunda trafik kültürü kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına yönelik bulgular sunulmaktadır.

Tablo 49
Öğretmen Adaylarının Lisans Öğrenimlerinde Aldıkları Dersler Doğrultusunda Trafik Kültürü Kazanımlarına İlişkin Öz Yeterlik Algılarına Yönelik Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Öz Yeterlik Algısı	Kendini Yetersiz Görme	19
	Kendini Yeterli Görme	4
	Kendini Kısmen Yeterli Görme	4
Yeterliğin Kaynağı	Ehliyet Kursu ve Sürücülük Deneyimi	3
	Günlük Yaşam ve Genel Kültür Bilgisi	2
	İlk Yardım Bilgisine Sahip Olma	1
Yetersizlik Nedeni	Lisans Eğitiminde Ders Almamış Olmak	19
	Program ve Kazanımlara Hâkim Olmama	2
Mesleki Gereksinim	Trafik Kültürü Alanında Eğitim Alma Gereksinimi	1

Şekil 19. Öğretmen adaylarının lisans öğrenimlerinde aldıkları dersler doğrultusunda trafik kültürü kazanımlarına ilişkin öz yeterlik algılarına yönelik kelime bulutu bulguları

Elde edilen bulgular; Öz Yeterlik Algısı, Yeterliğin Kaynağı, Yetersizlik Nedeni, Mesleki Gereksinim temaları altında toplanmıştır. Katılımcılar aynı soru kapsamında birden fazla görüş belirtebildiklerinden dolayı, kodlara ilişkin frekansların toplamı öğretmen sayısından farklılık göstermektedir.

4.3.7.1. Öz Yeterlik Algısı

Bu tema kapsamında, katılımcıların lisans öğrenimleri süresince aldıkları dersler doğrultusunda trafik kültürü kazanımlara ilişkin öz yeterlik algılarının genellikle kendilerini yetersiz görme (f=19) yönünde olduğu görülmektedir. Buna karşın daha az sayıda katılımcı ise kendisini yeterli (f=4) ya da kısmen yeterli (f=4) olarak nitelendirmiştir (Tablo 49, Şekil 19).

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bu dersi almadığım için, yeterli hissetmiyorum" (A24).

"Ders kapsamında eğitim almadım ama kendimi yeterli hissediyorum" (A17).

4.3.7.2. Yeterliğin Kaynağı

Bu tema kapsamında, kendisini yeterli veya kısmen yeterli olarak nitelendiren öğretmen adaylarının bu yeterliği lisans sürecinde aldıkları eğitimlerden ziyade çeşitli bireysel deneyimlere dayandırdıkları görülmektedir. Öğretmen adayları yeterliklerinin kaynağı

olarak sıklıkla ehliyet kursu ve sürücülük deneyimini (f=3) vurgulamış olup, bununla beraber günlük yaşam deneyimleri (f=2) ile ilk yardım bilgisine (f=1) de vurgu yapmışlardır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Genel olarak genel kültür açısından bildiklerim ve ehliyet sahibi bir sürücü olarak yeterli olabileceğimi düşünüyorum" (A1).

"Lisans öğrenimim süresince "Trafik Kültürü" ile ilgili bir ders almadım. Ancak ehliyet kursunda öğrenmiş olduğum bilgiler sayesinde biraz bilgim olduğunu söyleyebilirim" (A3).

4.3.7.3. Yetersizlik Nedeni

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların trafik kültürü kazanımlarına ilişkin kendilerini yetersiz olarak nitelendirmelerinin temel nedeninin lisans eğitimleri boyunca bu alana yönelik herhangi bir ders almamış olmaları (f=19) olduğu görülmektedir (Şekil 19). Bunun yanı sıra bazı katılımcılar, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin program ve kazanımlarına yeterince hâkim olmadıklarını da (f=2) belirtmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Lisans eğitiminde Trafik kültürü ile alakalı ders almadığım için kazanımlara hâkim değilim" (A9).

"Yani açıkçası ders olarak düşünürsem içeriğini bilmiyorum. Böyle bir ders de almadım" (A13).

4.3.7.4. Mesleki Gereksinim

Bu tema kapsamında, bir öğretmen adayı trafik kültürü alanına yönelik mesleki gelişimlerini arttırabilmek amacıyla eğitim alma gereksinimi duyduğunu ifade etmiştir.

Bu duruma ilişkin bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

"Kendi temel trafik bilgilerim mevcut ancak eğitim almayı isterdim" (A15).

4.3.8. Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarına lisans öğrenimlerinde trafik kültürü kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 50'de sunulmuştur.

Tablo 50
Öğretmen Adaylarının Lisans Öğreniminde Trafik Kültürü Kazanımlarına Yönelik Derslerin Zorunlu Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Dersin Zorunlu Olmasına Yönelik Görüşler	Zorunlu Olmalı	21
	Seçmeli Olarak Okutulmalı	4
	Zorunlu Olmamalı	2
	Kararsız Görüş	1
Gerekçeler	Her Bireyin Trafik Kurallarını Bilmesi Gerektiği	9
	Toplumsal Trafik Bilincini Geliştirme	7
	Öğretmenlik Mesleğine Hazırlık Sağlaması	3
	Trafik Kazalarını ve Can Kayıplarını Azaltma	2
Alternatif Öneriler	Konferans/Seminer Şeklinde Verilmesi	1
	Alt Sınıflarda Verilmesi Gerektiği	1

Tablo 50 incelendiğinde, katılımcıların lisans öğrenimlerinde trafik kültürü kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasına ilişkin görüşleri farklı temalar altında toplanmıştır. Elde edilen bulgular; Dersin Zorunlu Olmasına Yönelik Görüşler, Gerekçeler ve Alternatif Öneriler temaları altında toplanmıştır.

4.3.8.1. Dersin Zorunlu Olmasına Yönelik Görüşler

Bu tema incelendiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının lisans öğrenimleri süresince trafik kültürü kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiği (f=21) görüşünde oldukları görülmektedir. Buna karşın daha az sayıda katılımcı dersin seçmeli olarak okutulmasına (f=4) ilişkin öneride bulunurken, bazı katılımcılar ise dersin zorunlu olmaması gerektiğini (f=2) ya da bu konuda kararsız (f=1) olduklarını belirtmişlerdir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bu dersin lisans öğreniminde en azından yarım dönemlik olacak şekilde zorunlu olması faydalı olacaktır" (A9).

"Çok zorunlu olması gerektiğini düşünmüyorum fakat seçmeli ders olarak verilebilir" (A4).

4.3.8.2. Gerekçeler

Bu tema altında öğretmen adaylarının trafik kültürü kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu okutulması konusundaki fikirlerinin gerekçeleri yer almıştır. Gerekçeler teması incelendiğinde, katılımcıların trafik kültürü kazanımlarına yönelik derslerin zorunlu olarak okutulmasını genellikle bireylerin temel trafik kurallarını bilmelerinin gerekliliği (f=9) ve toplumsal trafik bilincinin geliştirilmesi (f=7) ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bununla beraber öğretmenlik mesleğine hazırlık sağlaması (f=3) ile trafik kazaları ve can kayıplarının azaltılmasına katkı sağlayacağına ilişkin görüşler (f=2) de gerekçe olarak katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bence zorunlu okutulması gereken bir ders. Ülkemizde trafik kazaları, kavgalar, çatışmalar gün geçtikçe artmakta olduğundan bireyler bu konuda bilinçlendirilmelidir" (A3).

"Evet, toplumdaki bireylerin temel trafik kurallarına hâkim olmasının can kayıplarını da azaltacağını düşünüyorum" (A15).

4.3.8.3. Alternatif Öneriler

Bu tema incelendiğinde, bazı öğretmen adaylarının zorunlu ders uygulamasına bir alternatif olarak, eğitimin konferans veya seminerler aracılığıyla verilmesini (f=1) ya da dersin daha alt sınıf düzeylerinde sunulmasını (f=1) önerdikleri görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bir ders olarak değil de daha çok her yıl yapılan ve katılımı zorunlu tutulacak konferanslar şeklinde olabilir" (A1).

"Alt sınıflarda verilebilecek bir ders olabilir. Bu sayede derslere de daha bilinçli bir şekilde girebiliriz" (A10).

4.3.9. Öğretmen Adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Bu araştırmada ayrıca öğretmen adaylarına "Sağlık Bilgisi" ve "Trafik Kültürü" konularının tek bir ders olarak okutulmasına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu soru ile ilgili öğretmen adaylarının cevapları Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51
Öğretmen Adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Konularının Tek Ders Olarak Okutulmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Tema	Kod	Frekans (*f*)
Tek Ders Okutulmasına İlişkin Görüşler	Derslerin Ayrılması Gerektiği	16
	Tek Ders Olarak Okutulmasını Uygun Bulma	12
Gerekçeler	Farklı Disiplinlere Ait Olmaları	8
	Konular Arasında İlişki Bulunması	6
	Konuların Farklı Uzmanlık Alanları Gerektirmesi	4
Program Sorunu	Sürenin Yetersiz Olması	1

Tablo 51 incelendiğinde, elde edilen bulgular; Tek Ders Okutulmasına İlişkin Görüşler, Gerekçeler ve Program Sorunu temaları altında toplanmıştır.

Katılımcıların büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularının ayrı dersler olarak okutulması gerektiğini düşündükleri (f=16) bulgusu görülmektedir. Buna karşın bazı katılımcılar Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularının tek ders kapsamında okutulmasının uygun olduğuna (f=12) ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Bu soruya ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"İkisi birbirinden bağımsız dersler olduğu için ayrı ayrı okutulması daha verimli olabilir" (A17).

"Evet. Birbiriyle ilişkili olduğu için birlikte verilmeli" (A22).

Öğretmen adaylarının derslerin ayrı olarak okutulmasına ilişkin görüşlerini ağırlıklı olarak Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularının farklı disiplinlere ait olmasıyla gerekçelendirdikleri (f=8) görülmektedir. Bunun yanı sıra bazı katılımcılar, bu dersin anlatımı için farklı uzmanlık alanları gerektiğini (f=4) ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılar (f=6) ise konuların tek ders olarak okutulmasının gerekçesi olarak Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konuları arasında ilişki olduğu gerekçesini sunmuşlardır.

Bu duruma ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Bence tek bir ders olmamalı. İki farklı disiplinin tek bir ders olması ve lisans eğitiminde Trafik kültürü bulunmayan biyoloji öğretmenlerinin bu dersi veriyor olması bana doğru gelmiyor" (A13).

"Evet birbiriyle ilişkili olduğu için birlikte verilmeli" (A22).

Ayrıca bir öğretmen adayının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü konularının tek ders olarak okutulmasının programdaki süre yetersizliğinden kaynaklandığını ifade ettiği görülmektedir.

Bu duruma ilişkin bu öğretmen adayının görüşü şu şekildedir:

"Program içerisinde süre sıkıntısı olması nedeniyle tek bir ders olarak okutulmak durumunda kalınabiliyor" (A7).

Öğretmen adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine ilişkin görüşleri genel olarak incelendiğinde, katılımcıların Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi konularına ilişkin lisans eğitimleri boyunca edindikleri bilgi ve deneyimlerin farklılaştığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının sağlık bilgisi alanında çeşitli ders ve öğrenme deneyimlerine sahip oldukları, sağlık bilgisine yönelik öz yeterlik algılarının ise genel olarak yeterli ve kısmen yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, öğretmen adaylarının trafik kültürüne yönelik lisans eğitiminde ders alma deneyiminin bulunmaması nedeniyle bu alandaki öz yeterlik algılarının daha düşük olduğu ve yetersizliklerini lisans eğitiminde bu alana yönelik ders almamış olmalarıyla ilişkilendirdikleri görülmüştür. Öğretmen adayları hem sağlık bilgisi hem de trafik kültürü kazanımlarının öğretmenlik açısından gerekli olduğunu ve bu alanlara yönelik eğitimin lisans programlarında yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu kapsamda özellikle temel sağlık bilgisi, ilk yardım ve acil durum becerileri ile trafik kuralları ve trafik bilincine ilişkin bilgi ve becerilerin önemli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının bir bölümü Sağlık Bilgisi ve Trafik

Kültürü dersi konularının farklı disiplinlere ve uzmanlık alanlarına ait olması nedeniyle ayrı dersler olarak okutulması gerektiğini belirtirken, bir bölümü ise bu konuların tek ders kapsamında ele alınmasını uygun bulmuştur.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, biyoloji öğretmenleri ve öğretmen adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular sonuçlandırılmış ve ilgili alan yazın doğrultusunda tartışılmıştır. Sonuç ve tartışmalar aşağıdaki başlıklar altında sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

5.1.1. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Programına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin programına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, Biyoloji öğretmenlerinin önemli bir kısmının dersin kapsam ve kazanımlarını genel olarak yeterli bulduğu ve mevcut kazanımların öğrencilerin günlük yaşam becerilerinin geliştirilmesine fayda sağladığını düşündükleri belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmenler, özellikle ilk yardım gibi hayati önem taşıyan konuların etkin bir biçimde işlenebilmesi adına haftada bir ders saatinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Ayrıca bazı öğretmenler, program kapsam ve kazanımlarının yetersiz olduğunu, bazı kazanımların öğrencilerin gelişim düzeyinin altında kaldığını vurgulamıştır. Buna karşın bazı öğretmenler ise içeriğin gereğinden fazla ayrıntılı olduğunu, özellikle Trafik Kültürü konularında yer alan tüm trafik levhalarının öğretilmesinin öğrenci düzeyine uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, bazı Biyoloji öğretmenlerinin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders saatlerinde program kazanımlarını anlatmak yerine Biyoloji dersine

ilişkin konuları anlatmaya devam ettiklerinin belirlenmesidir. Bunun yanında öğretmenlerin önemli bir kısmı dersin gerekli ve önemli olduğunu vurgulamış, dersin amacına uygun şekilde işlenebilmesi adına uygulamalı etkinliklere yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgular, öğretmenlerin dersin önemini kabul etmekle beraber mevcut programın etkili şekilde uygulanabilmesi için süre ve uygulama boyutunda çeşitli noksanlıklar gördüklerini ortaya koymaktadır.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise Biyoloji öğretmen adaylarının genel olarak Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi programının kapsam ve kazanımlarına ilişkin bilgi sahibi olduklarının ortaya çıkarılmasıdır. Öğretmen adayları, dersin kapsamını ağırlıklı olarak kişisel ve toplumsal sağlık, beslenme ve fiziksel aktivite, temel ilk yardım, trafik kültürü ve trafik kuralları ile sağlık bilgisi konuları çerçevesinde değerlendirmiştir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının yaklaşık üçte birinin programın kapsam ve kazanımlarına ilişkin bilgi sahibi olmadığı, sınırlı sayıda öğretmen adayının ise programa ilişkin yalnızca genel düzeyde bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca bazı öğretmen adayları, öğretmenlik uygulamasını sürdürdüğü okullarda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin işlenmediğini belirtmişlerdir. Bu durum, öğretmen adaylarının programa ilişkin bilgi düzeylerinin öğretmenlik uygulaması sürecinde edindikleri deneyimlerden de etkilendiğini düşündürmektedir.

2005 yılından beri uygulamada olan programlarda “hedef davranışlar” kavramının yerini “kazanım” kavramı almıştır. 2024 yılında ortaya çıkan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli programıyla birlikte “kazanım” kavramının yerini “öğrenme çıktısı” almıştır. Literatürde bulunan şekliyle kazanımların açık ve net olması, öğrenen bireylerin hazır bulunuşluk seviyelerine uygun bir biçimde düzenlenmesi, gerçekleştirilebilir düzeyde olması, değerlendirilmeye uygun olması, öğreten kişilerin yeterliliklerine uygun bir biçimde olması, öğretimin genel amaçlarıyla ilişkili olması ve eğitim programının hedeflerine yönelik olması gereklidir (Durukan, 2013; Yılmazer & Kayahan Yüksel, 2025). Nitelik bakımından güçlü içerik, öğrencilerin gelişim dönemlerine ve hazır bulunuşluklarına uyacak bir biçimde, gereksiz ayrıntılardan uzak, açık ve anlaşılır bir biçimde olmanın yanında öğrenme motivasyonunu olumlu yönde etkileyecek nitelikler de taşımalıdır (Yılmazer & Kayahan Yüksel, 2025). Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, katılımcılar Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini önemli görmekle birlikte, derse ilişkin kapsam ve kazanımlarının öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ve gelişim özellikleri açısından yeniden yapılandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sonuç, Türkiye’de

sağlığa yönelik eğitimlerin gözden geçirilmesini vurgulayan Özgül'ün (2018) önerileriyle de örtüşmektedir (Çakırlar Altuntaş & Yılmaz, 2023).

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders süresinin yeterliliğine ilişkindir. Biyoloji öğretmenlerinin önemli bir bölümünün haftada bir ders saati süresinin dersin kazanımlarını etkili bir şekilde anlatmak için yeterli gelmediğini belirttikleri görülmektedir. Bazı öğretmenler ise bu sürenin dersin etkili bir şekilde anlatımı için yeterli geldiğini belirtmiş olup, sınırlı sayıda öğretmen ise süreyi kısmen yeterli bulmuştur. Öğretmenler genel olarak Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin etkili anlatımı için özellikle sağlık bilgisi konularına ilişkin sürenin artırılması gerektiğine ilişkin görüş bildirmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi süresinin artırılmasının, dersin etkililiğini artıracağını söylemek mümkündür. Önemli bilgiler içeren bu kazanımların öğrencilere verimli şekilde kazandırabilmesi adına bu değişikliğin yapılması oldukça önem arz etmektedir.

Araştırma sonucunda Biyoloji öğretmenleri ve öğretmen adaylarının büyük bir kısmının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin tek ders olarak okutulmasını uygun bulmadığı belirlenmiştir. Öğretmenler bu durumu, 'Sağlık Bilgisi' ve 'Trafik Kültürü' konularının farklı disiplinlere ait olması, farklı uzmanlık alanları gerektirmesi ve haftada bir saat olan ders süresinin her iki alanın öğretimi için yetersiz kalmasıyla açıklamışlardır. Buna karşılık daha az sayıda öğretmen, her iki konunun yaşam becerileri kapsamında birbiriyle ilişkili olduğunu ifade ederek mevcut uygulamayı yeterli bulmuştur. Bu araştırmada elde edilen bu bulguya ilişkin benzer sonuçlara ulaşan bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle elde edilen bu bulgu mevcut araştırmanın özgün sonuçlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Araştırma sonucunda Ankara'da bir üniversitede öğrenimine devam eden son sınıf biyoloji öğretmen adaylarının tamamının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin okullarda biyoloji öğretmenleri tarafından yürütüldüğünü belirttikleri görülmüştür. Buna karşın öğretmen adaylarının yaklaşık üçte birinin dersin öğretim programı hakkında bilgi sahibi olmadığı, sınırlı sayıda öğretmen adayının ise program hakkında kısmen bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Bu durum, öğretmen adaylarının dersin hangi branş öğretmeni tarafından yürütüldüğünü bilmelerine rağmen öğretim programının kapsam ve kazanımlarına ilişkin bilgilerinin aynı düzeyde gelişmediğini göstermektedir. Ayrıca bazı öğretmen adaylarının uygulama yaptıkları okullarda bu dersin işlenmediğini belirtmeleri,

programa ilişkin bilgi edinme fırsatlarının sınırlı kalmış olabileceğini de düşündürmektedir.

Bu bulguya ilişkin benzer sonuçlara ulaşan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bulgunun, biyoloji öğretmen adaylarının Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine ilişkin farkındalıklarının değerlendirilmesi adına alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin kapsam ve kazanımlarının öğrencilerin günlük yaşam becerilerini desteklemesi açısından önemli görülmekle birlikte; içeriğin öğrenci düzeyine uygunluğu, uygulamaya dönüklüğü ve ders süresi bakımından geliştirilmesi gereken yönlerinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında güncellenen Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programı incelendiğinde ise öğrenme çıktılarının sağlığı etkileyen faktörleri sorgulama, halk sağlığı ve sağlık hizmetlerine ilişkin bilgi toplama, kişisel hijyen ve temizliğin sağlık üzerindeki etkileri hakkında eleştirel düşünme gibi öğrencinin yalnızca bilgi edinmesini değil; sorgulama, bilgi toplama ve eleştirel düşünme becerilerini de kullanmasını gerektiren bir yapıda düzenlendiği görülmektedir (MEB, 2026). Bu yönüyle güncellenen programın öğrenme çıktılarında beceri temelli bir yaklaşımın öne çıktığı söylenebilir. Araştırmada öğretmenlerin özellikle dersin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi ve uygulamalı öğretimin artırılması yönündeki görüşleri dikkate alındığında, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde benimsenen beceri odaklı öğrenme çıktılarının araştırma sonuçlarında ortaya çıkan bazı gereksinimlerle örtüştüğü değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, söz konusu öğrenme çıktılarının öğrencilerde kalıcı bilgi, beceri ve davranışa dönüşebilmesi için dersin uygulama boyutunun güçlendirilmesi ve öğrenme çıktılarının gerçekleştirilebilmesi için ayrılan sürenin yeterliliğinin göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır.

5.1.2. Öğretim Sürecine İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin yürütülmesi süresince öğretmenlerin yararlandıkları öğretim yöntem ve teknikler incelenmiş olup, öğretmenlerin dersin öğretimi süresince genellikle geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerden faydalandıkları görülmektedir. Hem öğretmen görüşmeleri hem de açık uçlu anket bulguları birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin en sık kullandıkları yöntemin düz anlatım olduğu, bunu soru-cevap yönteminin izlediği görülmüştür. Bunun yanı sıra daha az sayıda olmakla

birlikte tartışma, örnek olay ve beyin fırtınası gibi yöntemlerin de kullanıldığı görülmektedir. Elde edilen bu sonuç, katılımcıların dersin öğretiminde bilgi aktarımını esas alan öğretmen merkezli bir yaklaşımı benimsediklerini göstermektedir.

Bu bulgu, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü gibi bilgi aktarımının önem arz ettiği derslerde temel kavramların kazandırılması amacıyla öğretmenlerin geleneksel yöntemleri tercih etmeleriyle açıklanabilir. Bununla birlikte Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi sadece bilişsel kazanımların değil, aynı zamanda tutum ve beceri gelişiminin de amaçlandığı uygulamaya yönelik bir derstir. Bu sebeple sadece düz anlatım ve soru-cevap yöntemlerinin ağırlıklı olarak kullanılması, öğrencilerin aktif katılımını ve kalıcı bir biçimde öğrenmelerini destekleme açısından yetersiz kalabilmektedir. Bu durum, araştırmanın diğer bulgularında öğretmenlerin uygulamalı öğretimin artırılması yönündeki önerileriyle de örtüşmektedir.

Kayabaşı (2012), yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin çok büyük bir kısmının öğretmeni merkeze alan öğretim yöntem ve tekniklerden faydalandıklarını ve en sık düz anlatım yöntemini kullandıklarını ortaya koymuştur. Literatürde yer alan bu çalışma araştırmadan elde edilen bu sonucu destekler niteliktedir.

Yine bir başka çalışmada da Taşkaya ve Bal (2009), öğretmenlerin soru-cevap, düz anlatım ve tartışma yöntemlerini ders esnasında sıkça kullandıklarını ortaya koymuştur. Söz konusu bu çalışmada araştırmada ulaşılan sonucu destekler niteliktedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu, öğretmenlerin derslerini desteklemek amacıyla video ve görsel materyaller, akıllı tahta, sunum ile EBA ve OGM materyalleri gibi çeşitli dijital kaynaklardan yararlanmalarıdır. Özellikle video ve görsel materyal kullanımının hem görüşme hem de açık uçlu anket bulgularında öne çıkması, katılımcıların soyut bilgileri somut hale getirmek, öğrencilerin dikkatini derse çekmek ve dersi daha verimli hale getirmek amacıyla teknolojik araçlardan faydalandıklarını göstermektedir. Sağlık ve trafik konularının günlük yaşamla doğrudan ilişkili olması sebebiyle görsel materyallerin ve dijital içeriklerin öğrencilerin konuları daha kolay anlamalarına yarar sağlayacağı ifade edilebilir.

Araştırmada elde edilen bu sonuç, Millî Eğitim Bakanlığı (2026) tarafından öğretim programının uygulanmasında görsel ve etkileşimli öğretim etkinliklerine yer verilmesi gerektiği yönündeki açıklamalarla paralellik göstermektedir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç ise öğretmenlerin öğrenci merkezli ve etkileşimli öğretim yöntemlerini de kullandıkları, ancak bu yöntemlere geleneksel öğretim yöntemlerine kıyasla daha sınırlı bir biçimde yer verdikleridir. Görüşme bulgularında öğrenci merkezli etkinlikler, grup çalışması, drama, yaparak-yaşayarak öğrenme ve Kahoot gibi uygulamalar ön plana çıkarken; açık uçlu anket bulgularında bunlara ek olarak gösterip yaptırma, iş birlikli öğrenme, problem çözme, benzetim, panel ve gezi-gözlem gibi yöntemlerin de kullanıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte bu yöntem ve tekniklerin kullanım sıklığının düşük olması, katılımcıların derslerinde öğrenci merkezli uygulamalara yeterli biçimde yer veremediklerini düşündürmektedir. Bu sonuç öğretmenlerin öğretim sürecinde geleneksel yöntemlerden daha fazla yararlandıklarına ilişkin alan yazın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Eğitim ve öğretime ilişkin uygulamalarda rol alan öğretmenlerin, öğrenme sürecinde etkili olan unsurlardan biri olan öğretim yöntem ve teknikleri konusuna ilişkin belirli seviyede bir bilgi düzeyine sahip olmaları gerekmektedir. Fakat günümüzde öğretmenlerin ortaya çıkan yeni ve farklı öğretim yöntem ve tekniklerini öğrenip, eyleme geçme konusunda yetersiz ve isteksiz olduklarını söylemek mümkündür. Okullarda görev alan öğretmenler daha çok kendilerini merkeze alan, dersin akışını ve öğrenen bireyleri yönlendiren, değerlendirme sürecini kendilerinin yürüttüğü öğretim yöntem ve tekniklere yoğunluk vermekte ve öğrenen kişilerin daha çok rol aldığı öğretim yöntem ve tekniklerden faydalanmama durumundadırlar (Jungst, Licklider & Wiersema, 2003; Kayabaşı, 2012; Marbach, Seal & Sokolove, 2001). Bu çalışmalar, araştırmadan elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

Bu sonucun ortaya çıkmasında, ders saatinin yetersiz olması, sınıf mevcutlarının fazla olması, uygulama ortamlarının ve materyallerinin sınırlı olması gibi unsurların rol oynadığı düşünülebilir. Nitekim araştırmanın diğer bulgularında öğretmenler uygulamalı etkinliklerin artırılması, ders saatinin artırılması ve materyal desteğinin sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla öğretim sürecinde daha aktif öğrenme ortamlarının oluşturulabilmesi adına gerekli fiziksel ve pedagojik koşulların iyileştirilmesinin önem arz ettiği söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen son sonuç ise görev ve performans temelli uygulamalara sınırlı düzeyde yer verilmesidir. Öğrenci sunumları yaptırma, araştırma görevi verme, performans görevi verme ve proje tabanlı öğrenme gibi uygulamaların bazı katılımcılar tarafından yararlanıldığı belirlenmiş olmakla birlikte, bu uygulamaların kullanım sıklığının diğer

öğretim yöntemlerine nazaran daha düşük olduğu görülmektedir. Oysa sağlık okuryazarlığı, ilk yardım becerileri ve trafik güvenliği gibi uygulama gerektiren kazanımların kalıcı şekilde öğretilebilmesi adına öğrencilerin aktif olarak görev aldığı uygulama temelli öğrenme süreçlerinin daha fazla kullanılması oldukça önemlidir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, yarı yapılandırılmış görüşme ve açık uçlu anket bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir. Biyoloji öğretmenleri Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin anlatımı sırasında genellikle düz anlatım ve soru-cevap yöntemini kullanmakta, bu yöntemleri görsel ve dijital materyallerle desteklemektedir; buna karşılık daha sınırlı biçimde öğrenci merkezli ve görev-performans temelli uygulamalara yer vermektedirler. Bu sonuç, dersin uygulama ağırlıklı yapısına rağmen öğretime ilişkin süreçte geleneksel öğretim anlayışının baskınlığını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Bu sebeple öğretmenlerin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini etkin bir biçimde kullanmalarını sağlayacak hizmet içi eğitimlerin planlanması, uygulama yapmalarına olanak sağlayacak materyallerin geliştirilmesi dersin etkililiğini arttırmak amacıyla yararlı olacaktır.

Öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini sürdürürken kullandıkları ölçme değerlendirme yöntemlerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların sıklıkla geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerinden faydalandıkları görülmektedir. Hem yarı yapılandırılmış görüşme hem de açık uçlu anket bulguları, katılımcıların en sık kullandıkları yöntemin yazılı sınav olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra açık uçlu anket bulgularında öğretmenlerin çoktan seçmeli test ve sözlü sınav uygulamalarına da yer verdiği ortaya çıkmaktadır. Yazılı sınavın diğer ölçme araçlarına nazaran daha yüksek oranda tercih edilmesi, katılımcıların değerlendirmeye ilişkin süreçte daha çok sonuç odaklı olan geleneksel ölçme araçlarını benimsediklerini düşündürmektedir. Elde edilen bu sonuç, dersin bilgi boyutunun değerlendirilmesine öncelik verildiğini, beceri ve tutumlara ilişkin değerlendirmelerin yapılacağı ölçme yöntemlerinin ise sınırlı düzeyde kullanıldığını göstermektedir.

Ertürk'e (2013) göre değerlendirme süreci, öğretim programının amaçlarını gerçekleştirebilme kabiliyetlerini ortaya çıkaran ve programın düzenlenmesinin en son basamağıdır (Yılmazer & Kayahan Yüksel, 2025). Değerlendirme, eğitime ilişkin programların bütün aşamalarının verimliliğini ortaya çıkararak sorunlu yönlerini veya noksan yönlerini ortaya koymak ve düzenlemek adına gereklidir (Demirtaş, 2017;

Yılmazer & Kayahan Yüksel, 2025). Bu sebeple dersin etkililiğini belirlemek amacıyla nitelikli ve kapsamlı bir ölçme değerlendirmenin yapılması oldukça önem arz etmektedir.

Gelbal & Kelecioğlu (2007), yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin öğrencileri tanımlamada ve başarı seviyelerini tespit etmede sıklıkla geleneksel yöntemleri tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Literatürde yer alan bu çalışma araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç, biyoloji öğretmenlerinin süreç temelli ölçme ve değerlendirme yöntemlerini de kullandıkları, ancak bu yöntemlere geleneksel ölçme araçlarına nazaran sınırlı düzeyde yer verdikleridir. Yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen bulgularda ders içi katılımın değerlendirilmesi, performans görevi, sunumların değerlendirilmesi ve kitap/ödev kontrolü gibi uygulamalar belirtilirken; açık uçlu anket bulgularında performans görevi, ders içi katılımın değerlendirilmesi ve süreç değerlendirilmesi uygulamalarından yararlanıldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte bu uygulamalarının frekanslarının sınırlı olması, katılımcıların öğrencilerin öğrenme süreçlerini izlemeye ilişkin değerlendirme uygulamalarını yeterli düzeyde kullanmadıklarını düşündürmektedir. Oysa Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi, öğrencilerin sadece bilgi düzeylerini değil, günlük yaşantılarındaki becerilerini, sağlığa yönelik eylemlerini ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarını arttırmalarını amaçlayan bir ders niteliği taşımaktadır. Bu sebeple süreç odaklı değerlendirme uygulamalarının dersin amaçlarına erişilebilmesine daha fazla yarar sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise katılımcıların alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden faydalandıkları, ancak bu uygulamaların oldukça sınırlı düzeyde kaldığıdır. Yarı yapılandırılmış görüşme bulgularında dereceli puanlama anahtarı (rubrik) ve süreç değerlendirilmesi uygulamalarının öne çıktığı; açık uçlu anket bulgularında ise bunlara ek olarak öz ve akran değerlendirilmesi yöntemlerinin de kullanıldığı belirlenmiştir. Ancak alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinin kullanım sıklığının oldukça düşük olması, bu yaklaşımların öğretim sürecine yeterince yansıtılamadığını göstermektedir. Öğrencilerin uygulama yetenekleri, problem çözmeye ilişkin yeterlikleri ve sorumluluk bilinci gibi çeşitli kazanımların değerlendirilmesinde alternatif ölçme araçlarının daha sık kullanılmasının dersin niteliğini destekleyebileceği ifade edilebilir.

Literatürde yer alan alternatif ölçme tekniklerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelendiği çalışmalarda ders saatinin yetersiz olması, bu yöntemlerin kullanılmasının zaman gerektirmesi sebebiyle öğretmenlerin alternatif ölçme yöntemlerinden faydalanma konusunda çeşitli güçlükler yaşadığı ortaya çıkmıştır (Bayat & Şentürk, 2015; Gelbal & Kelecioğlu, 2007; Soycan, 2006; Şan, 2008; Tabak, 2007). Nitekim bu araştırmada da öğretmenlerin önemli bir kısmının ders saatinin arttırılması gerektiğini ifade etmeleri, alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin uygulanmasında yaşanan güçlüklerin ders süresinin yetersizliği ile ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı (2026), Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programında öğrencilerin bilgi, tutum ve becerilerini bir bütün olarak arttırmayı hedefleyen bir yaklaşım benimsemiştir. Bu kapsamda, özellikle ilk yardım uygulamaları, sağlıklı yaşam alışkanlıkları ve trafik güvenliği gibi uygulama ihtiyacı gereken öğrenme çıktılarının değerlendirilmesinde sadece yazılı sınavlara dayalı ölçme uygulamalarının yeterli olmadığı; öğrencilerin performanslarını eksiksiz ortaya koyabilecek alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerine yer verilmesinin programın felsefesiyle daha tutarlı olacağı ifade edilebilir.

Araştırmada dikkat çeken bir diğer sonuç ise ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin bazı uygulama sorunlarının bulunmasıdır. Hem yarı yapılandırılmış görüşme hem de açık uçlu anket bulgularında bazı katılımcılar, herhangi bir ölçme yapılmaksızın öğrencilere yüksek not verildiğini belirtmiştir. Bu durumun her ne kadar az sayıda öğretmen tarafından ifade edildiği görülse bile, dersin değerlendirme sürecinin bazı okullarda programın öngördüğü ölçme anlayışı doğrultusunda yürütülmediğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Eğitimde değerlendirme faaliyeti en temelde öğrenen bireylerin başarılı olma veya eksik olma durumlarını tespit etmek amacına yönelik gerçekleştirilirken, daha bütün açıdan bakıldığında uygulamaya yönelik programların etkili olmasını ve noksan olmasını tespit edip bunları düzenlemek amacıyla gerçekleştirilmektedir (Özdemir, 2009; Yılmazer & Kayahan Yüksel, 2025). Ölçme ve değerlendirmenin öğrenme sürecine ilişkin çıktılarını nesnel ve güvenilir bir şekilde ortaya çıkarmayı amaçlayan bir süreç olduğu düşünüldüğünde, değerlendirme yapılmaksızın yüksek not verilmesi dersin işlevini ve öğrencilerin derse ilişkin algılarını olumsuz etkileyebilecek bir uygulama olarak değerlendirilebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma sonuçları, biyoloji öğretmenlerinin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin yürütülmesinde geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden sıkça faydalandıklarını, buna karşın süreç temelli ve alternatif ölçme değerlendirme uygulamalarına daha sınırlı düzeyde yer verdiklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca bazı öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme sürecinde dersin programının temel ilkeleriyle örtüşmeyen uygulamalar gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuçlar, dersin amaçlarına uygun olacak biçimde öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını birlikte değerlendirecek çeşitli ölçme ve değerlendirme uygulamalarının yaygınlaştırılmasının gerekli olduğunu göstermektedir.

Araştırmada öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini yürütürken yararlandığı kaynaklara ilişkin sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin en sık basılı materyallerden, özellikle de ders kitabından faydalandıkları görülmektedir. Hem yarı yapılandırılmış görüşme hem de açık uçlu anket bulgularında ders kitabının en sık yararlanılan öğretim kaynağı olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra daha az sayıda katılımcının ders notu, dergi, makale, kaynak kitap ve afiş gibi çeşitli basılı materyallerden de yararlandıkları görülmüştür. Bu sonuç, ders kitabının öğretime ilişkin süreçte en temel başvuru kaynağı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte çeşitli basılı kaynakların kullanımının oldukça az olması, öğretmenlerin öğretime ilişkin süreçte ders kitabına büyük ölçüde bağlı kaldıklarını düşündürmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, katılımcıların dersin öğretiminde çevrim içi kaynaklardan da faydalandıklarıdır. Görüşme bulgularında öğretmenlerin en sık internetten yararlandıkları, bunun yanı sıra YouTube, EBA ve OGM Materyallerini de kullandıkları belirlenmiştir. Açık uçlu anket bulgularında ise EBA ve internet kullanımının ön plana çıktığı, YouTube ve OGM Materyallerinin ise daha sınırlı düzeyde kullanıldığı görülmüştür. Bu durum, katılımcıların ders anlatımını desteklemek ve öğrencilerin derse olan ilgisini artırabilmek amacıyla çeşitli dijital kaynaklardan faydalandıklarını göstermektedir. Ancak çevrim içi kaynakların kullanım sıklığının ders kitabına göre daha düşük olması, dijital materyallerin öğretim sürecine temel kaynak niteliğinde yansımadığını düşündürmektedir. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde ilk yardım, trafik levhaları gibi konuların öğretilmesinde çevrim içi kaynaklardan faydalanmanın dersin niteliğini arttırmasına fayda sağlayacağını ifade etmek mümkündür.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç, öğretmenlerin görsel ve işitsel materyallerden de faydalandıkları ancak bu materyallerin kullanımının basılı materyallere nazaran daha sınırlı

kaldığıdır. Hem yarı yapılandırılmış görüşme hem de açık uçlu anket bulgularında en fazla kullanılan görsel-işitsel materyalin video olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra sunum, animasyon ve belgesel gibi materyallerden de faydalanıldığı görülmektedir. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin uygulamaya ve günlük yaşam becerilerine dayalı yapısı göz önüne alındığında, görsel ve işitsel materyallerin konuları somutlaştırma ve öğrenmeye ilişkin süreçte öğrenciye aktif rol vermeye katkı sağlayacağı söylenebilir. Buna rağmen bu materyallerin kullanım sıklığının ders kitabına nazaran daha düşük düzeyde olması, öğretim sürecinde materyal çeşitliliğinin istenilen seviyede olmadığını göstermektedir.

Araştırmanın dikkat çeken sonuçlarından biri de sınırlı sayıda öğretmenin herhangi bir kaynak kullanmadığını belirtmesidir. Her ne kadar bu görüş az sayıda öğretmen tarafından ifade edilse de öğretim sürecinde farklı kaynaklardan yararlanılmamasının dersin verimliliğini olumsuz etkileyebileceği değerlendirilmektedir. Özellikle sağlık ve trafik gibi günlük yaşamla iç içe olan konuların anlatıldığı bu derste güncel ve çeşitli öğretim kaynaklarından yararlanılması öğrencilerin öğrenmelerini arttırabilecek elzem unsurlardan bir tanesi olarak nitelendirilebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma sonuçları, öğretmenlerin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde genellikle ders kitabını kullandıklarını, bunun yanı sıra çevrim içi kaynaklar ve görsel-işitsel materyallerden de faydalandıklarını, ancak bu kaynaklardan yararlanma sıklığının düşük olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, öğretim sürecinde ders kitabının merkezde yer almayı sürdürdüğünü, buna karşın teknolojik ve görsel materyallerin öğretime ilişkin sürece daha fazla entegre edilmesinin dersin verimliliğini arttırabileceğini düşündürmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı (2026) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programında öğretmenlerin öğretim sürecinde yalnızca ders kitabıyla sınırlı kalmayıp çeşitli öğretim materyalleri ve dijital içeriklerden de faydalanmalarını önermektedir. Bu doğrultuda, öğretim sürecinin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre yapılandırılması, öğrenme çıktılarının da daha etkin bir biçimde kazandırılmasına olanak sağlayacaktır.

5.1.3. Lisans Eğitimine ve Öz Yeterliğe İlişkin Sonuç ve Tartışma

Lisans eğitimine ve öz yeterliğe ilişkin elde edilen ilk sonuç, biyoloji öğretmenleri ile öğretmen adaylarının lisans öğrenimleri süresince sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin aldıkları dersler bakımından farklılaştıklarını ortaya koymaktadır. Bulgular, biyoloji

öğretmenlerinin büyük bir kısmının sağlık bilgisine ilişkin doğrudan bir ders almadığını, sağlıkla ilgili bilgileri daha çok anatomi, fizyoloji, mikrobiyoloji, biyokimya ve genel biyoloji gibi çeşitli alan dersleri aracılığıyla edindiklerini göstermektedir. Görüşmelerden elde edilen bulgular da bu sonucu destekler niteliktedir. Buna karşılık öğretmen adaylarının tamamının lisans eğitimleri sürecinde sağlık bilgisi konularına ilişkin en az bir ders aldığı, bu derslerin genellikle Sağlık Bilgisi ve Eğitimi, Beslenme ve Sağlık ile İlk Yardım derslerinden oluştuğu belirlenmiştir.

Bu bulgu, biyoloji öğretmenliği lisans programlarında zaman içerisinde gerçekleştirilen program değişikliklerinin öğretmen adaylarının aldıkları eğitime yansıdığını düşündürmektedir. Aktif olarak halen görev yapan biyoloji öğretmenlerinin büyük bir kısmının mezun oldukları yıllarda sağlık bilgisi odaklı derslerin lisans programlarında yer almaması, bu öğretmenlerin sağlık bilgisine ilişkin yeterliklerini farklı kaynaklardan edindiklerini göstermektedir. Buna karşın güncel lisans programlarında öğretmen adaylarına sağlık bilgisine ilişkin derslerin sunulması, bu konudaki bilgi ve becerilerin daha sistematik bir şekilde kazandırılmasına katkı sağlamaktadır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, biyoloji öğretmen ve öğretmen adaylarının tamamının lisans öğrenimleri süresince trafik kültürü kazanımlarına ilişkin herhangi bir ders almadıklarını ortaya koymaktadır.

Bu bulgu, biyoloji öğretmenliği lisans programlarında trafik kültürü alanına ilişkin sistematik bir eğitimin yer almadığını göstermektedir. Oysa Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi kapsamında öğretmenlerden sadece sağlık bilgisi konularını değil, aynı zamanda trafik güvenliği, trafik kuralları ve güvenli ulaşım bilincine yönelik kazanımları da öğrencilere kazandırmaları beklenmektedir. Lisans eğitiminde bu alana ilişkin herhangi bir dersin bulunmaması, biyoloji öğretmenlerinin trafik kültürü konularındaki bilgi ve öğretim yeterliklerini mesleki yaşantıları içerisinde bireysel çabaları ve kendi araştırmalarıyla geliştirmek durumunda olduklarını göstermektedir. Bu durum, öğretmenlerin trafik kültürü konularını öğretirken yaşayabilecekleri güçlüklerin sebeplerinden biri olarak nitelendirilebilir.

Ülkemizde trafikte güvenliğe yönelik verilen eğitimlerin üniversitelerde yer alan ders durumlarına bakıldığında bütün fakültelerde bu konuda bir eğitim verilmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Örnek olarak inşaat mühendisliği bölümünde okuyan öğrencilere kısıtlı bir şekilde de olsa trafik güvenliği dersi verilmektedir (Çelik, 2007; Parmak, 2014). Ancak

bunun dışında üniversitelerde verilmekte olan dersler arasında trafik güvenliği eğitimi kapsamında herhangi bir ders bulunmamaktadır (Parmak, 2014). Literatürde yer alan bu çalışma da araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Lisans eğitimine ve öz yeterliğe ilişkin bir diğer sonuç, biyoloji öğretmenleri ve öğretmen adaylarının genellikle lisans öğrenimleri boyunca aldıkları dersler doğrultusunda kendilerini Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin sağlık bilgisi öğrenme çıktılarını öğretme konusunda yeterli gördüklerini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte her üç veri grubunda da kendini kısmen yeterli veya yetersiz olarak nitelendiren katılımcıların bulunması, sağlık bilgisi alanında öz yeterlik algısının bütün katılımcılar açısından aynı seviyede olmadığını göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular, katılımcıların öz yeterliğe ilişkin algılarının sadece lisans eğitiminde aldıkları derslerden kaynaklanmadığını göstermektedir. Öğretmenler ve öğretmen adayları öz yeterliklerini sıklıkla lisans eğitiminde edindikleri alan bilgisi, biyoloji alan dersleri, bireysel araştırma ve öz öğrenme süreçleri ile mesleki deneyimlerine dayandırmışlardır. Bunun yanı sıra bazı öğretmenler hizmet içi eğitimler ve ilk yardım sertifikalarının da yeterliliklerinin arttırılmasına katkı sağladığını belirtmişlerdir. Buna karşılık, kendilerini yetersiz olarak nitelendiren katılımcılar ise lisans eğitiminde konuya ilişkin ders almamış olmalarını, bu alanda uzmanlaşmamış olmalarını ve bilgi eksikliklerini gerekçe olarak göstermişlerdir.

Bu bulgu, biyoloji öğretmenlerinin öz yeterliliğinin yalnızca lisans programında alınan derslerle açıklanamayacağını göstermektedir. Öz yeterlik algısının; lisans eğitimiyle kazanılan alan bilgisinin yanı sıra mesleki deneyim, bireysel öğrenme çabaları ve mesleki gelişim faaliyetleriyle de şekillendiği söylenebilir. Nitekim lisans eğitimi süresince sağlık bilgisine ilişkin doğrudan bir ders almamış olmalarına rağmen birçok öğretmenin kendini yeterli olarak görmesi, alan derslerinde edindikleri bilgi birikimini meslek yaşamında edindikleri deneyimlerle bütünleştirebildiğini düşündürmektedir. Buna karşın bazı katılımcıların kendilerini kısmen yeterli veya yetersiz olarak değerlendirmesi, sağlık bilgisi konularında devamlı olacak bir mesleki gelişime ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Bu sonuç, biyoloji öğretmenlerinin sağlık bilgisi öğrenme çıktılarını etkin bir biçimde öğrencilere aktarabilmeleri için lisans eğitiminde edinilen bilgi ve becerilerin meslek yaşantıları içerisinde de devamlı güncellenmesi ve desteklenmesinin önem arz ettiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise biyoloji öğretmenleri ile öğretmen adaylarının trafik kültürü öğrenme çıktılarını öğretmeye yönelik öz yeterlik algılarının sağlık bilgisi öğrenme çıktılarına nazaran daha düşük olduğudur. Araştırma bulguları incelendiğinde öğretmen adaylarının büyük bir kısmının kendisini trafik kültürü konularında yetersiz olarak nitelendirdiği görülmüştür. Öğretmenlerde ise kendisini yetersiz ve yeterli olarak nitelendiren katılımcı sayısının birbirine oldukça yakın olduğu, görüşme bulgularında ise öğretmenlerin büyük bir kısmının kendisini kısmen yeterli olarak nitelendirdiği görülmektedir. Bu durum, trafik kültürü öğrenim çıktılarının öğretimine yönelik öz yeterlik algılarının katılımcılar arasında tam olarak oluşmadığını ortaya koymaktadır.

Katılımcılar yeterlik algılarının temel kaynağı olarak sıklıkla sürücülük deneyimi, ehliyet kurslarında edindikleri bilgiler ve günlük yaşam deneyimleri olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra bireysel araştırma ve öğrenme süreçlerinin de yeterlik algısına fayda sağladığı belirtilmiştir. Buna karşılık kendilerini yetersiz olarak nitelendiren katılımcılar, lisans eğitimleri süresince trafik kültürüne ilişkin herhangi bir ders almamış olmalarını en önemli sebep olarak belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adaylarının bir kısmı program ve öğrenme çıktılarına yeterince hâkim olamadıklarını dile getirmiş, bazı katılımcılar ise bu alanda eğitim almaya gereksinim duyduklarını ifade etmişlerdir.

Bu bulgu, trafik kültürü konularına yönelik öz yeterlik algısının büyük oranda lisans eğitimi dışındaki yaşantılar yoluyla geliştiğini ortaya koymaktadır. Nitekim araştırmanın önceki bulgularında bütün katılımcıların lisans sürecinde trafik kültürü konularına yönelik ders almadıkları belirlenmiştir. Buna rağmen bazı katılımcıların kendilerini yeterli görmeleri, bu yeterliği daha çok sürücülük deneyimi, günlük yaşam tecrübeleri ve bireysel öğrenme süreçleriyle kazandıklarını düşündürmektedir. Ancak özellikle biyoloji öğretmen adaylarının büyük bir kısmının kendini yetersiz olarak nitelendirmesi, trafik kültürü öğrenim çıktılarının kazandırılmasında sadece bireysel deneyimlerin yeterli gelmediğini ve lisans eğitiminin bu konuda önemli bir eksiklik oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim trafik kazalarına ilişkin nedenler incelendiğinde; diğer nedenlerin yanında trafik bilinci ve trafiğe ilişkin eğitim eksikliğinin ilk sıralarda yer aldığı, yapılan çeşitli araştırmalar ve istatistiksel bulgular sonucunda ortaya koyulmaktadır (Gökdağ & Atalay, 2015). Bu nedenle, öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sürecinde trafik kültürüne ilişkin bilgi ve becerilerinin arttırılması hem öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesi hem de öğrencilere doğru ve etkin bir trafik bilincinin kazandırılması açısından önem taşımaktadır.

Lisans eğitimine ve öz yeterliğe ilişkin bir diğer sonuç, öğretmen ve öğretmen adaylarının büyük bir kısmının sağlık bilgisi öğrenim çıktılarına ilişkin derslerin biyoloji öğretmenliği lisans programlarında zorunlu olarak okutulması gerektiği görüşünde olduklarını ortaya koymaktadır. Hem açık uçlu anket hem de görüşme bulgularında öğretmenlerin büyük bir kısmı bu derslerin zorunlu olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının da neredeyse tamamı sağlık bilgisi alanına yönelik derslerin lisans programında zorunlu olarak okutulması gerektiğini ifade etmiştir.

Katılımcılar bu görüşlerini sıklıkla öğretmenlik mesleğine gereksinim duyulacak bilgi ve becerileri kazandırması, ilk yardım ve acil durumlara müdahale yeterliklerini geliştirmesi, toplum sağlığının korunmasına fayda sağlaması ve her bireyin temel sağlık bilgisine sahip olması gerektiği düşünceleriyle gerekçelendirmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılar sağlık bilgisine ilişkin konuların biyoloji alanıyla doğrudan ilişkili olduğunu ve günlük yaşamda karşılaşılan sağlık sorunlarıyla başa çıkabilmek adına önemli olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşılık, zorunlu olmaması gerektiğini ifade eden sınırlı sayıdaki katılımcı ise mevcutta yer alan lisans derslerini yeterli gördüklerini veya yeni bir dersin zaman kaybına sebebiyet vereceğini ifade etmiştir.

Bu bulgu, araştırmanın önceki sonuçlarıyla da tutarlılık göstermektedir. Araştırmada öğretmenlerin önemli bir kısmının lisans eğitimleri boyunca sağlık bilgisine yönelik doğrudan bir ders almadıkları, buna rağmen sağlık bilgisi konularını genellikle alan dersleri, bireysel öğrenme süreçleri ve mesleki tecrübeler aracılığıyla öğrenmek zorunda kaldıkları belirlenmiştir. Katılımcıların sağlık bilgisi derslerini zorunlu olarak okutulmasını istemeleri, lisans eğitiminde hissettikleri bu eksikliğin giderilmesine ilişkin bir ihtiyaç olarak değerlendirilebilir. Özellikle öğretmen adaylarının bu konuda yüksek oranda görüş birliği içerisinde olmaları, mesleğe başlamadan önce sağlık bilgisi konularına ilişkin sistematik bir eğitimin gerekli görüldüğünü ortaya koymaktadır. Ortaya koyulan araştırmalar, sağlık eğitimine ilişkin çeşitli alt başlıklar hakkında bilgi seviyeleri yüksek olan kişilerin konu hakkındaki bilgilerini okul dışında yer alan kaynaklardan kazandıklarını ortaya koymaktadır (Çakırlar Altuntaş & Yılmaz, 2023; Karabulutlu & Kılıç, 2011). Buna karşın okul, açık şekilde iletişim faaliyetlerinin gerçekleşebileceği ve gelişen teknolojiyle birlikte artmakta olan bilgi kirliliğine karşı en doğru bilgilerin erişilebileceği bir kurum olarak düşünülmelidir (Çakırlar Altuntaş & Yılmaz, 2023).

Bu sebeple elde edilen bulgular, biyoloji öğretmenliği lisans programlarında sağlık bilgisi kazanımlarına ilişkin derslerin zorunlu olarak yer almasının hem öğretmenlerin mesleki

yeterliklerinin arttırılması hem de öğrencilerin nitelikli bir sağlık eğitimi alabilmeleri adına önemli görüldüğünü göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, öğretmen ve öğretmen adaylarının büyük bir kısmının trafik kültürü kazanımlarına ilişkin derslerin biyoloji öğretmenliği lisans programlarında zorunlu olarak okutulması gerektiği görüşünde olduklarını ortaya koymaktadır. Katılımcıların önemli bir bölümü bu derslerin lisans eğitiminde zorunlu olması gerektiğini ifade etmiştir. Buna karşılık, sınırlı sayıda katılımcı trafik kültürü derslerinin seçmeli olarak okutulabileceğini veya zorunlu olmaması gerektiğini ifade etmiş, çok az sayıda katılımcı ise bu konuda kararsız görüş bildirmiştir.

Katılımcılar, trafik kültürü derslerinin zorunlu olması gerektiğini sıklıkla her bireyin temel trafik kurallarını bilmesi gerektiği, toplumsal trafik bilincinin arttırılmasına katkı sağlaması ve öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi ve becerilerin kazandırılmasıyla gerekçelendirmiştir. Bunun yanı sıra trafik kültürü eğitiminin trafik kazalarının ve buna bağlı olarak can kayıplarının azaltılmasına fayda sağlayacağı yönünde görüşler de ifade edilmiştir. Sınırlı sayıda katılımcı tarafından da derslerin seminer, konferans ve seçmeli ders olarak yürütülmesine ilişkin görüşler belirtilmiştir.

Bu bulgu, araştırmada yer alan önceki sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde anlamlı bir bütünlük oluşturmaktadır. Araştırmada hem biyoloji öğretmenlerinin hem de öğretmen adaylarının lisans eğitimleri boyunca trafik kültürü konularına ilişkin bir ders almadıkları belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların trafik kültürü konularına ilişkin öz yeterlik algılarının genellikle sürücülük deneyimi, günlük yaşam deneyimleri ve bireysel öğrenme süreçlerine dayandırıldığı görülmüştür. Buna rağmen katılımcıların büyük bir kısmının trafik kültürü derslerinin lisans programlarında zorunlu olarak yer alması gerektiğini ifade etmeleri, mevcut öğretmen yetiştirme programlarında bu alana ilişkin bir eksiklik algıladıklarını göstermektedir. Özellikle öğretmen adaylarının trafik kültürü derslerini zorunlu olarak verilmesini desteklemeleri, mesleğe başlamadan önce trafik kültürü alanında sistematik bir eğitim almaya gereksinim duyduklarını ortaya koymaktadır.

Bu durum, trafik kültürü konularında edinilecek bilgi ve becerilerin sadece bireysel deneyimlerle değil, planlı ve programlı bir şekilde lisans eğitimi süreciyle kazandırılması gerektiğine ilişkin güçlü bir beklentinin bulunduğunu göstermektedir. Almanya'da, üniversitelerin bazılarında trafik emniyeti eğitimine ilişkin dersler bulunmakta ve Bavyera şehrindeki meslek liselerinde ise öğretmenler trafik emniyeti eğitimine ilişkin mesleki bir

eğitim görmektedir (Payam, 2012; Süslü, 2021). Türkiye'de de Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü derslerini anlatan biyoloji öğretmenlerinin gelişimini desteklemek amacıyla böyle uygulamaların yürürlüğe koyulması oldukça önemlidir.

5.1.4. Hizmet İçi Eğitimlere İlişkin Sonuç ve Tartışma

Hizmet içi eğitimler, öğretmenlik mesleğine başlayan kişilerin meslek yaşantıları süresince devam eden bir eğitimdir (Özdemir, 2021). Hizmet içi eğitim programları iş yapmakta olan kişilerin kendilerinden talep edilmiş olan işleri daha nitelikli yapmasını, çok çeşitli düşünmelerini ve üretmelerini, kişilerin kendilerini olumlu yönde geliştirmesini ve daha üst seviye olan görevlere hazırlıklı olmasını sağlamaktadır (Özdemir, 2021).

Biyoloji öğretmenlerinin Sağlık Bilgisi konularına yönelik aldıkları hizmet içi eğitimlere ilişkin sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının sağlık bilgisi konularına yönelik hizmet içi eğitim almadıkları, hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin ise sıklıkla ilk yardım eğitimine katıldıkları görülmüştür. Açık uçlu anket bulgularında öğretmenlerin büyük bir kısmının sağlık bilgisi alanına ilişkin herhangi bir hizmet içi eğitim almadıkları belirlenirken, görüşme bulgularında ise katılımcıların önemli bir kısmının en az bir hizmet içi eğitime katıldıkları görülmektedir. Bu farklılığın, görüşmeye katılan öğretmenlerin farklı hizmet içi eğitim tecrübelerine sahip olmalarından veya görüşme grubunda sınırlı sayıda öğretmen olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte veriler birlikte değerlendirildiğinde, sağlık bilgisi alanında sistematik ve bütün öğretmenleri kapsayan hizmet içi eğitimlerin yeterince yaygınlaşmadığı görülmektedir. Mesleklerin geliştirilmesi adına oldukça büyük önem arz eden hizmet içi eğitimler, değişmekte ve gelişmekte olan dünyamız için hali hazırda var olan bilgilerin geliştirilmesi ve edinmiş olduğumuz yeni bilgilerle içerisinde olduğumuz düzene uyum sağlamamızda oldukça önemli bir rol üstlenmektedir (Özdemir, 2021).

Araştırmada hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin sıklıkla ilk yardım eğitimine katıldıkları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra iş sağlığı ve güvenliği, hijyen, sağlıklı beslenme, kişisel ve toplum sağlığı ile cinsel yolla bulaşan hastalıklara yönelik eğitimlerin ise sınırlı sayıda biyoloji öğretmeni tarafından alındığı görülmektedir. Görüşme bulguları da bu sonucu destekler nitelikte olup; ilk yardım ve iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin diğer eğitim türlerine nazaran daha yaygın olduğu görülmektedir (bkz. s. 40). Bunun en temel sebebi ilk yardım ve iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından biyoloji

öğretmenlerine zorunlu olarak verilmesidir. Bu durum, hizmet içi eğitimlerin Sağlık Bilgisi dersinin bütün öğrenme alanlarını kapsayacak şekilde planlanmadığını ve sadece bazı konular üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir (bkz. s. 41). Oysa Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi sadece ilk yardım bilgisinden ibaret olmayıp kişisel ve toplum sağlığı, beslenme, hijyen, bağımlılıkla mücadele, hastane kuralları gibi çok sayıda öğrenme çıktısını içermektedir. Öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimden sonra edindikleri bilgileri özümseyip, bu bilgilerini sınıfta etkin bir biçimde uygulamaya dökerek ders içi performanslarına aktarmaları beklenmektedir (Özdemir, 2021). Bu sebeple öğretmenlerin ders programındaki bütün kazanımları etkili bir şekilde aktarabilmeleri adına hizmet içi eğitim içeriklerinin daha kapsamlı bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç ise hizmet içi eğitim alan biyoloji öğretmenlerinin büyük bir kısmının bu eğitimleri yararlı bulduğudur. Açık uçlu anket bulgularında eğitimleri yararlı bulan katılımcı sayısının, yetersiz bulanlara nazaran oldukça fazla olduğu görülmüştür. Görüşme bulgularında da katılımcılar genellikle hizmet içi eğitimlerin mesleki gelişimlerine fayda sağladığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte bazı katılımcılar eğitimlerin yüzeysel kaldığını ve uygulamaya yeterli düzeyde yer verilmediğini ifade etmiş, eğitimlerin uygulamalı bir biçimde yürütülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durum, hizmet içi eğitimlerin içerik bakımından yararlı bulunmasına rağmen uygulama boyutunda geliştirilmeye gereksinim duyulduğunu göstermektedir.

Hizmet süresince verilen eğitimlerin öğretmenlik mesleğine katkıları pozitif yönde bir etki oluştururken, uygulamaya dökülmesi esnasında karşılaşılan problemler bu eğitimlere karşı olumlu olmayan bir düşünceyi ortaya çıkartmaktadır. Bu durumu ortadan kaldırmak adına eğitim uygulamalarını en başından başlayarak değiştirme ve dönüştürme sürecine başlanmalıdır (Gebel & Tekin Bozkurt, 2022; Özdemir, 2021).

Sonuç olarak araştırma bulguları, sağlık bilgisi konularına ilişkin hizmet içi eğitimlerin biyoloji öğretmenlerinin hepsine ulaşmadığını, eğitimin genellikle ilk yardım konularında yoğunlaştığını ve programda yer alan diğer sağlık konularını kapsamada yetersiz kaldığını göstermektedir (bkz. s. 41). Bununla birlikte hizmet içi eğitimlere katılan biyoloji öğretmenlerinin genellikle bu eğitimleri yararlı bulmaları, hizmet içi eğitimlerin öğretmen yeterliklerini arttırması açısından oldukça önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından planlanan hizmet içi eğitimlerin Sağlık Bilgisi dersinin bütün konularını kapsayacak şekilde yapılandırılması, uygulamalı etkinliklere daha fazla yer verilmesi ve tüm biyoloji öğretmenlerinin bu

eğitimlere düzenli şekilde katılımının sağlanması, dersin amaçlarına daha etkili şekilde ulaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Sağlık bilgisi konularına yönelik düzenlenen hizmet içi eğitimlerin yeterliliği incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir kısmının sağlık bilgisi konularına ilişkin düzenlenen eğitimleri nicelik bakımından yetersiz buldukları görülmüştür. Açık uçlu anket bulgularında ve yarı yapılandırılmış görüşmelerde öğretmenlerin büyük bir kısmı sağlık bilgisi alanında yeterli sayıda eğitim düzenlenmediğini ifade ettikleri görülmüştür. Buna karşılık, sınırlı sayıda katılımcı ise mevcuttaki eğitimlerin yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular, açık uçlu anket ve görüşme verilerinin birbirini desteklediğini ve biyoloji öğretmenlerinin sağlık bilgisi alanında daha fazla hizmet içi eğitime gereksinim duyduklarını göstermektedir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgu, Gebel ve Tekin Bozkurt (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Söz konusu çalışmada farklı branşlardaki 15 öğretmene "Uzaktan hizmet içi eğitim faaliyetlerinde hangi konular hakkında eğitimler olmalıdır?" sorusunu yönlendirmiş olup, aldığı cevaplar arasında sağlık ve ilk yardım konularının olduğu da ifade edilmiştir. Bu durum sağlık bilgisi konularına ilişkin hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğunu ve öğretmenlerin bu eğitimlere gereksinim duyduğu sonucunu desteklemektedir.

Öğretmenlik yapmakta olan kişiler, mesleki yaşantıları süresince yeni geliştirilen etkinliklerin ve öğretim yöntemlerinin araştırılması sürecini devamlı olarak sürdürmelidir. Bu noktada önemli görülen şey yalnızca meslekte ilk yılında olan öğretmenlerin öz-yeterliliklerinin eksik olması sebebiyle yeni gelişmelere yönelmesi değil; ayrıca meslekte yıllarını geçirmiş olan bireylerin de deneyimledikleri tecrübeleri yeterli düzeyde bulmayıp kendilerini süreç içerisinde devamlı olarak yenilemeleridir. Bu kapsamda eğitim kurum ve kuruluşlarının süreç içinde devamlı olması öğretmenlik mesleğini yerine getiren bireylerin devamlı bir biçimde yeni gelişmeleri takip etmeleri ve kişilerin kendilerinin de sürece dahil olmalarıyla mümkün olmaktadır (Özdemir, 2021). Bu bağlamda hizmet içi eğitimlerin yeterli sayıda ve etkin bir biçimde verilmesi oldukça büyük önem arz etmektedir.

Trafik kültürü kazanımlarına ilişkin hizmet içi eğitim alma durumuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin trafik kültürü konularına ilişkin hizmet içi eğitim deneyimlerinin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Açık uçlu anket bulgularında katılımcıların büyük bir kısmı trafik kültürü konularına ilişkin herhangi bir hizmet içi

eğitim almadıklarını belirtirken, görüşme yapılan biyoloji öğretmenlerinin tamamı ise konuya ilişkin hizmet içi eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, trafik kültürüne yönelik öğretmen yeterliklerinin hizmet içi eğitimlerle desteklenmediğini ve bu alandaki mesleki gelişim olanaklarının oldukça sınırlı kaldığını göstermektedir (bkz. s. 43).

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi, öğrencilerin güvenli ulaşım eylemlerini benimsemelerini, trafik kurallarını bilmelerini ve trafik güvenliğine ilişkin farkındalık geliştirmelerini amaçlamaktadır. Ancak araştırma bulguları, biyoloji öğretmenlerinin bu öğrenme çıktılarını destekleyecek nitelikte herhangi bir hizmet içi eğitim almadıklarını göstermektedir. Özellikle görüşme bulgularında bütün katılımcıların trafik kültürü konularına ilişkin hizmet içi eğitim almadıklarını ifade etmeleri, bu durumun kişisel bir eksiklikten ziyade sistematik bir uygulama noksanlığına işaret ettiğini düşündürmektedir.

Hizmet içi eğitim alan az sayıdaki biyoloji öğretmeni ise bu eğitimleri genel olarak yararlı bulduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte eğitim alan öğretmen sayısının oldukça az olması, bu değerlendirmelerin trafik kültürü alanındaki hizmet içi eğitimlerin etkililiğini ortaya koymak adına yeterli olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla araştırmanın temel bulgusu, katılımcıların hizmet içi eğitimi yeterli bulup bulmamalarından ziyade bu alanda hizmet içi eğitimlere erişimin oldukça sınırlı olmasıdır.

Sonuç olarak araştırma bulguları, trafik kültürü kazanımlarına ilişkin hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin mesleki gelişim süreçlerinde yeterli biçimde yer almadığını göstermektedir. Bu durum öğretmenlerin trafik kültürü konularındaki mesleki gelişimlerinin daha çok bireysel bilgi birikimleri ve öğretim deneyimleriyle şekillendiğini düşündürmektedir. Öğretmenlerin trafik kültürüne yönelik hizmet içi eğitimlerin yeterliliğine ilişkin görüşleri de önceki bulguları destekler niteliktedir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı bu alanda düzenlenen hizmet içi eğitimleri sayıca yetersiz bulmuştur. Bu durum, katılımcıların trafik kültürüne yönelik hizmet içi eğitimlere erişiminin sınırlı olduğuna ilişkin önceki bulguyla da tutarlılık göstermektedir. Dolayısıyla araştırma, trafik kültürü alanına ilişkin hem hizmet içi eğitimlere katılımın hem de mevcut eğitimlerin yeterliliğine yönelik algının çok düşük olduğunu göstermektedir.

Bu sonuç, Süslü'nün (2021) Türkiye ve Almanya'da verilmekte olan trafik emniyeti eğitimlerinin karşılaştırılmasına ilişkin yaptığı derleme araştırması sonucunda ülkemiz okullarında verilen trafik eğitimi dersini verecek olan öğretmenlere yönelik trafik emniyeti

alanında çeşitli hizmet içi eğitimlerin verilmesi gerekliliği ve bu eğitimlerin sürekliliğinin sağlanması konusundaki önerilerini destekler niteliktedir.

5.1.5. Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin anlatımına ilişkin karşılaşılan sorunlara yönelik elde edilen sonuçlar incelendiğinde, sorunların genellikle öğretim süreci, fiziksel ve eğitsel altyapı ile program ve içerik boyutları altında toplandığı görülmektedir. Açık uçlu anket ve yarı yapılandırılmış görüşme bulguları birlikte değerlendirildiğinde, biyoloji öğretmenlerinin benzer sorunları ifade ettikleri ve elde edilen verilerin büyük oranda birbirini desteklediği görülmektedir.

Araştırmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlardan biri, ders saatinin yetersiz bulunmasındır. Açık uçlu anket bulgularında en fazla ifade edilen sorun ders saatinin yetersiz olması iken, görüşme bulgularında da bu durum katılımcılar tarafından ifade edilen temel sorunlardan biri olarak ön plana çıkmıştır. Bu bulgu, haftada bir ders saati olan sürenin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü programının etkin bir biçimde uygulanması açısından yeterli gelmediğini göstermektedir.

Bunun yanında öğrencilerin derse yönelik ilgisizliği ve motivasyon eksikliği de araştırmada dikkat çeken bir diğer sonuçtur. Hem açık uçlu anket hem de görüşme bulgularında bu sorun sıklıkla ifade edilmiştir. Özellikle görüşmelerde bazı biyoloji öğretmenlerinin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin sınav odaklı eğitim sistemi içerisinde yeterli önemi görmediğini belirtmeleri, öğrencilerin derse yönelik ilgi düzeylerini olumsuz etkileyen faktörlerden bir tanesi olarak değerlendirilebilir. Bu durum, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğrenciler tarafından akademik açıdan ikinci planda görülmesine ve derse olan ilginin azalmasına neden olabilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise dersin uygulanmasına yönelik fiziksel ve eğitsel olanakların yetersiz olmasıdır. Açık uçlu anket bulgularında uygulama yapma imkanlarının yetersizliği ve materyal eksikliği dersin yürütülmesinde karşılaşılan sorun olarak ifade edilirken, görüşme bulgularında özellikle materyal eksikliği en sık ifade edilen sorun olarak belirtilmiştir. Ayrıca uygulama yapmaya ilişkin imkanların sınırlı olması da görüşmelerde sıklıkla dile getirilmiştir. Bu bulgular, dersin uygulamaya dayalı yönünün mevcut koşullarda yeterince gerçekleştirilemediğini göstermektedir.

Program ve içeriğe yönelik sonuçlar incelendiğinde ise biyoloji öğretmenlerinin önemli bir kısmının öğrencilerin dersin önemini yeterince kavrayamadıklarını düşündükleri görülmüştür. Bu durum hem açık uçlu anket hem de görüşme bulgularında ortak bir sorun olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra açık uçlu anket verilerinde, dersin içeriğinin öğrenci düzeyinin altında olması ile kapsam ve kazanımların ayrıntılı olması da ifade edilen sorunlar arasında yer almaktadır. Sağlığa ilişkin eğitimlerin toplum içerisindeki bütün bireyleri kapsayacak biçimde, yararlı eylemler oluşturması ve kişilerin sağlıklarını güçlendirmesi amacıyla kurgulanması oldukça önemlidir (Çakırlar Altuntaş & Yılmaz, 2023). Bu bulgular, öğretim programının öğrencilerin gelişim özellikleri ve dersin amaçları açısından yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Araştırmada daha düşük sıklıkta ifade edilen sorunlar arasında hazır bulunuşluk yetersizliği, öğretmenin bilgi eksikliği, ders süresinin başka amaçlarla kullanılması, dersin tek ders olarak okutulması ve farklı uzmanlık alanları gerektirmesi yer almaktadır. Bu sonuçlar, söz konusu sorunların bütün öğretmenler tarafından ortak biçimde yaşanmasa da bazı öğretmenler tarafından dersin etkin şekilde yürütülmesini güçleştiren unsurlar olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Diğer taraftan açık uçlu anket bulgularında öğretmenlerin önemli bir kısmının bu derste herhangi bir sorun yaşamadığını ifade etmesi de araştırmanın önemli sonuçlarından biridir. Bununla birlikte görüşme bulgularında katılımcıların çeşitli problemleri daha ayrıntılı bir şekilde ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum, görüşmelerin katılımcıların karşılaştıkları sorunları daha kapsamlı bir şekilde açıklamalarına olanak sağlanmasıyla ilişkili olabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma bulguları, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde karşılaşılan problemlerin tek bir sebepten kaynaklanmadığını; öğretim süreci, öğrenciye ilişkin unsurlar, uygulama olanakları, materyal yeterliliği ve programın uygulanmasına yönelik çeşitli faktörlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıktığını göstermektedir. Özellikle ders süresi, öğrenci motivasyonu, materyal eksikliği ve uygulama yapma imkanlarının yetersizliği katılımcılar tarafından sıklıkla ifade edilen sorunlar olarak öne çıkmaktadır. Bu sonuçlar, dersin daha etkili bir biçimde yürütülebilmesi adına hem öğretim sürecine hem de dersin uygulanma koşullarına yönelik iyileştirmelere gereksinim duyulduğunu göstermektedir.

Araştırmada Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğretiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin genellikle

programın yeniden düzenlenmesi, öğretim sürecinin güçlendirilmesi ve dersin uygulanma koşullarının iyileştirilmesine ilişkin önerilerinin yer aldığı görülmektedir. Açık uçlu anket ve görüşme bulguları birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin çözüm önerileri bakımından büyük ölçüde ortak görüşlere sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmanın en belirgin sonuçlarından biri, mevcut ders saatinin arttırılmasına ilişkin beklentidir. Özellikle açık uçlu anket bulgularında en yüksek frekansa sahip önerinin ders saatinin arttırılması olması, katılımcıların haftada bir ders saati olan süreyi dersin amaçlarına erişilmesi açısından yeterli bulmadıklarını ortaya koymaktadır. Görüşme bulgularında da aynı önerinin ifade edilmesi, bu ihtiyacın farklı veri toplama yöntemleriyle de doğrulandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra ders içeriğinin yeniden yapılandırılması ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun hale getirilmesine ilişkin öneriler, programın mevcut yapısının öğretmen beklentilerini karşılamadığını düşündürmektedir.

Araştırmada öğretmenlerin ders içeriğinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin önerilerde bulunmaları, sağlığa ilişkin bilgi ve davranışların geliştirilmesi amacıyla öğretim programlarının sürekli gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerektiğini vurgulayan Yalçın'ın (2025) araştırmasıyla paralellik göstermektedir.

Araştırmada ön plana çıkan bir diğer sonuç, öğretim sürecinin daha çok uygulama temelli bir yapıya dönüştürülmesine duyulan ihtiyaçtır. Açık uçlu anket bulgularında uygulamalı öğretimin arttırılması en fazla ifade edilen önerilerden biri olurken, görüşmelerde de katılımcılar benzer şekilde uygulama odaklı öğretimin arttırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca uzman desteğinin sağlanması ve çeşitli kurumlarla iş birliğinin arttırılmasına ilişkin öneriler, dersin sadece sınıf ortamında sürdürülen teorik bir süreç olarak görülmediğini; farklı paydaşların katkısıyla daha etkin bir öğretim sürecinin oluşturulmasının beklendiğini göstermektedir. Benzer şekilde Süslü (2021), Almanya'da trafik parklarında görev yapan polislerin öğrencilere trafik kurallarını uygulamalı olarak öğrettiğini ve öğretmenler ile velilerin katılımıyla trafik emniyeti kamplarının düzenlendiğini belirtmektedir. Bu uygulamalar, araştırmada öğretmenler tarafından ifade edilen uygulamalı öğretim ve kurumlar arası iş birliğinin arttırılması yönündeki önerilerle paralellik göstermektedir.

Bu araştırmada katılımcıların uygulama yapma imkanlarının yetersizliğini önemli bir sorun olarak ifade etmeleri, sağlık eğitiminde tek yönlü bilgi aktarımından ziyade uygulamaya

dayalı öğrenme etkinliklerine yer verilmesi gerektiğini ifade eden Çakırlar Altuntaş ve Yılmaz'ın (2023) görüşlerini de destekler niteliktedir.

Araştırmada materyal ve kaynak desteğine ilişkin bulgular da dikkat çekicidir. Hem açık uçlu anket hem de görüşme bulgularında materyal eksikliğinin giderilmesi ve ders materyallerinin zenginleştirilmesine ilişkin öneriler ön plana çıkmıştır. Bunun yanı sıra EBA ve OGM içeriklerinin zenginleştirilmesine ilişkin görüşler, katılımcıların mevcut dijital uygulamaları geliştirilmeye açık gördüklerini ortaya koymaktadır. Bu durum, dersin daha etkin bir biçimde yürütülebilmesi adına öğretim materyallerinin nicelik ve nitelik bakımından güçlendirilmesine gereksinim duyulduğunu göstermektedir.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise öğrencilerin derse yönelik ilgilerinin arttırılmasına ilişkin beklentidir. Katılımcıların öğrenci ilgisinin artırılması ve dersin öneminin daha fazla vurgulanmasına ilişkin önerileri, dersin etkililiğinin sadece program ve materyallerle sınırlandırılmadığını, öğrencilerin derse ilişkin tutumlarının da öğretim sürecini doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Bunun yanı sıra bazı katılımcılar, dersin yürütülmesinde uzmanlık gereksinimine dikkat çekmiş, hizmet içi eğitimlerin artırılması ve lisans düzeyinde bu alana ilişkin eğitim verilmesine yönelik önerilerde bulunmuştur. Bu bulgular, öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin geliştirilmesini ve alan bilgisine yönelik gelişim fırsatlarının artırılmasını dersin niteliğini destekleyecek faktörler arasında değerlendirdiklerini göstermektedir. Bu sonuç, Yalçın'ın (2025) öğretmenlerin sağlık konularına yönelik eğitim almalarının gerekli olduğunu ve öğretmen yeterliliğinin öğrencilerde sağlık bilincinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığını ortaya koyan araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Araştırmada dikkat çeken sonuçlardan biri de derslerin ayrı bir ders olarak yapılandırılması önerisinin hem açık uçlu anket hem de görüşme bulgularında ortak olarak yer almasıdır. Bu durum, katılımcıların sağlık bilgisi ve trafik kültürü konularının içerik ve amaç bakımından birbirlerinden farklı özellikler taşıdığı yönünde bir değerlendirme yaptıklarını düşündürmektedir.

Diğer taraftan, açık uçlu anket bulgularında önemli sayıda biyoloji öğretmeninin herhangi bir çözüm önerisi belirtmemiş olması da dikkat çekicidir. Bu durum, bazı öğretmenlerin mevcut uygulamaları yeterli görmeleriyle ilişkili olabileceği gibi, dersin geliştirilmesine ilişkin somut öneri geliştirmede çekimser kalmalarıyla da açıklanabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma bulguları, öğretmenlerin derste karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerinin birbirini tamamlayan bir yapı ortaya koyduğunu göstermektedir. Katılımcılar yalnızca programda yapılacak düzenlemeleri değil, öğretim sürecinin uygulamaya ilişkin yönünün güçlendirilmesini, materyal desteğinin sağlanmasını, öğrenci motivasyonun artırılmasını ve öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesini de dersin niteliğini arttıracak temel unsurlar olarak değerlendirmektedir. Bu sonuçlar, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin daha etkili bir şekilde yürütülebilmesi adına tek bir alanda yapılacak düzenlemelerin yeterli gelmeyeceğini; program, öğretim süreci, materyal, öğrenci ve öğretmen boyutlarını birlikte ele alan bütüncül iyileştirmelere gereksinim duyulduğunu ortaya koymaktadır.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler

- Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders saati yeniden değerlendirilmeli, özellikle uygulama gerektiren konuların yeterli sürede anlatılabilmesi amacıyla haftada 1 saat olan Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ders süresi arttırılmalıdır.
- Dersin öğretim programı, öğrencilerin gelişim özellikleri, hazır bulunuşluk düzeyleri ve güncel ihtiyaçları doğrultusunda gözden geçirilmeli; kapsam ve öğrenme çıktıları sadeleştirilerek gerekli güncellemeler yapılmalıdır.
- Uygulamalı öğretim etkinliklerine daha fazla yer verilmelidir. Özellikle ilk yardım ve trafik güvenliği konularında öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini destekleyecek uygulama ortamları oluşturulmalıdır.
- Okullardaki öğretim materyalleri arttırılmalı, ilk yardım maketleri ve trafik eğitim materyalleri bakımından okullar desteklenmelidir.
- EBA ve OGM Materyal gibi dijital eğitim platformlarında Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine yönelik etkileşimli içeriklerin sayısı ve niteliği artırılmalıdır.
- Biyoloji öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitimler düzenli olarak planlanmalı; özellikle ilk yardım, trafik güvenliği ve güncel sağlık konularında öğretmenlerin mesleki gelişimleri desteklenmelidir.

- Biyoloji öğretmenliği lisans programlarında, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini yürütecek öğretmenlerin yeterliklerini arttırmak amacıyla ders veya uygulamalara yer verilmedir.
- Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde, Emniyet Genel Müdürlüğü, AFAD, Sağlık Bakanlığı gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılarak uygulamalı eğitimler planlanmalıdır.
- Öğrencilerin derse yönelik ilgi ve motivasyonlarını artırmak amacıyla günlük yaşamla ilişkilendirilen etkinliklere, proje çalışmalarına, drama, senaryo ve simülasyon gibi çeşitli uygulamalara daha fazla yer verilmelidir.
- Dersin okul içerisindeki önemini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmalı, öğrencilerin dersin bireysel ve toplumsal yaşam açısından taşıdığı önemi fark etmelerini sağlayacak farkındalık etkinlikleri düzenlenmelidir.

5.2.2. Gelecekte Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu araştırma biyoloji öğretmenleri ve öğretmen adaylarıyla yürütülmüştür. Gelecek araştırmalarda liselerde Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini alan öğrencilerin görüşleri de incelenebilir.
- Farklı demografik özelliklere sahip biyoloji öğretmenlerinin Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine yönelik görüşleri ve dersin uygulanmasına ilişkin deneyimlerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği çalışmalar yürütülebilir.
- Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersine ilişkin uygulamaların öğrenci başarısı, sağlık okuryazarlığı ve trafik bilinci üzerindeki etkisini inceleyen deneysel araştırmalar yapılabilir.
- Farklı illerde ve farklı okul türlerinde yürütülecek araştırmalarla mevcut bulguların karşılaştırılması sağlanabilir.

Sonuç olarak bu araştırmada Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi farklı boyutlarıyla, öğretmen ve öğretmen adayları bakış açılarıyla bütüncül bir biçimde ele alınmıştır. Elde edilen bulgular, dersin amaçlarına ve içeriğine ilişkin mevcut uygulamaların yanı sıra, dersin etkililiğini doğrudan etkileyebilecek öğretim süreci, öğretmen yeterlikleri, materyal

kullanımı ve ölçme değerlendirme gibi boyutlarda da çeşitli geliştirme gereksinimlerinin bulunduğuna işaret etmektedir. Bu doğrultuda Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin yalnızca öğretim programında yer alan bir ders olarak değil, bireylerin sağlıklı yaşam davranışları geliştirmeleri, sağlıklarını korumaları ve trafik ortamında güvenli ve sorumlu davranışlar sergilemeleri açısından işlevsel bir eğitim alanı olarak değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Dolayısıyla dersin öğretim programının güncel ihtiyaçlar doğrultusunda gözden geçirilmesi, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bu dersi etkili biçimde yürütebilmelerini destekleyecek lisans eğitimi ve hizmet içi eğitim olanaklarının güçlendirilmesi, uygun öğretim materyallerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi ile süreçle uyumlu ölçme ve değerlendirme uygulamalarının yaygınlaştırılması, dersin niteliğinin ve etkililiğinin artırılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Aiken, L. R. (1997). *Questionnaires and inventories: Surveying opinions and assessing personality*. New York, NY: John Wiley & Sons.

Altınışık, S. (2006). Hizmet içi eğitimin işlevlerine ilişkin görüş ve tutumlar. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, *13*, 362–372.

Arı, A., Arslan K. & Deniz B. (2020). Fen bilimleri öğretmen adaylarının ilk yardım eğitimine yönelik görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *43*; 327-342.

Balçık, P. Y., Taşkaya, S., & Şahin, B. (2014). Sağlık okur-yazarlığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, *13*(4), 321–326.

Bayat, S., & Şentürk, Ş. (2015). Fizik, kimya, biyoloji ortaöğretim alan öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine ilişkin görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *4*(1), 118–135.

Bilir, N. (2014). Sağlık okur-yazarlığı. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, *12*(1), 61–68.

Bröder, J., Okan, O., Bauer, U., Bruland, D., Schlupp, S., Bollweg, T. M. & Pinheiro, P. (2017). Health literacy in childhood and youth: A systematic review of definitions and models. *BMC Public Health*, *17*, 361.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *3*(2), 133–148.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2022). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (33. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Cerrah, L., & Ayas, A. (2003). Meslek liselerinde görev yapan biyoloji öğretmenlerinin karşılaştıkları problemler: Biyoloji ve sağlık bilgisi öğretim programına bir bakış. *Millî Eğitim Dergisi*, *159*, 149-159.

Creswell, J. W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri* (H. Özcan, Çev.). Ankara: Anı.

Çakırlar Altuntaş, E., & Yılmaz, M. (2023). Biyoloji eğitimi sağlık eğitimine ilişkin görüşleri etkiler mi? *Başkent University Journal of Education*, *10*(1), 1–16.

Çelik, C. (2007). *AB ulaştırma politikasına uyum sürecinde Türkiye'de kara ulaşımı trafik güvenliği*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Yüksek Lisans Enstitüsü, İstanbul.

Çetin, M. (2023). Trafik kültürü, taşıt park bilinci, taşıt park problemleri ve çözüm önerileri. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *10*(39), 277–287.

Çınar, S, Ay, A., & Boztepe, H. (2018). Çocuk sağlığı ve sağlık okuryazarlığı. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, *14*(2), 25-39.

Çoban, A., Çoban, M. S., & Topal Taşkın, S. B. (2021). Türk eğitim sisteminin sağlık bilgisi açısından değerlendirilmesi. *Smart Journal International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, *7*(49), 2055-2070.

Çopurlar, C. K., & Kartal, M. (2016). Sağlık okuryazarlığı nedir? Nasıl değerlendirilir? Neden önemli? *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, *10*(1), 42–47.

Dalkılıç, M. (2006). *Lise öğrencilerinin ana-baba ve ergen ilişkilerinde algıladıkları problem çözme ve iletişim becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Demirtaş, Z. (2010). Öğretmeni hizmet içinde yetiştirmenin bir aracı olarak eğitim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *9*(31), 41–52.

Demirtaş, Z. (2017). Eğitimde program değerlendirme yaklaşımlarına genel bir bakış. *Sakarya University Journal of Education*, *7*(4), 756–768.

Dewey, J. (1916). Democracy and education: An introduction to the philosophy of education. Project Gutenberg. https://www.gutenberg.org/ebooks/852, sayfasından erişilmiştir.

Dönel Akgül, G., & Karaca, Ö. (2024). Fen bilimleri öğretmenlerinin sağlık okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, *21*(1), 28–47.

Durukan, E. (2013). Öğretmen görüşleri açısından Türkçe dersi öğretim programı kazanımları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(8), 1–14.

Ekici, A. (2014). *Trafik güvenliği kampanya modeli ve uygulaması.* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ertürk, S. (2013). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Edge Akademi.

Gebel, S., & Tekin Bozkurt, A. (2022). Öğretmenlerin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen uzaktan hizmet içi eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *6*(1), 42–62.

Gelbal, S., & Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *33*, 135–145.

Gökdağ, M., & Atalay, A. (2015). Trafik eğitiminin trafik kazaları üzerindeki etkisi. *Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, *8*(2), 272–283.

Gökoğlu, A. G. (2021). Kadınların sağlık okuryazarlığı düzeyinin sağlık davranışlarına ve çocuk sağlığına etkisi. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *6*(2), 132–148.

Helvacı, M. A. (2015). *Eğitim örgütlerinde değişim yönetimi: İlke, yöntem ve süreçler* (3. baskı). Ankara: Nobel Akademik.

Işık, S., & Soran, H. (2005). Biyoloji öğretmeni yetiştiren kurumların öğretim programlarının karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *28*, 109–117.

İhtiyaç Yayıncılık. (2009). *Eğitim bilimleri konu anlatımlı modüler set*. Ankara: İhtiyaç.

İnal, K. (2014). Sürücü eğitiminde informal öğrenmenin rolü: Türkiye örneği. *Mediterranean Journal of Humanities*, *4*(1), 181–189.

Jacob, C. M., Hardy-Johnson, P. L., Inskip, H. M., Morris, T., Parsons, C. M., Barrett, M., & Baird, J. (2021). A systematic review and meta-analysis of school-based interventions with health education to reduce body mass index in adolescents aged 10 to 19 years. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, *18*(1), 1.

Jungst, S., Licklider, B., & Wiersema, J. (2003). Providing support for faculty who wish to shift to a learning-centered paradigm in their higher education classrooms. *The Journal of Scholarship of Teaching and Learning*, *3*(1), 69–81.

Kalkınma Bakanlığı (2018). *On birinci Kalkınma Planı (2019–2023): Karayolu trafik güvenliği çalışma grubu raporu*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Karabulutlu, Ö., & Kılıç, M. (2011). Üniversite öğrencilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, *14*(2), 39–45.

Kayabaşı, Y. (2012). Öğretmenlerin öğretim sürecinde kullandıkları öğretim yöntem ve teknikleri ile bunları tercih etme nedenleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *15*(27), 45-65.

Kerimoğlu, E., Kızılçelik, S., & Gündüz, M. (1996). *Eğitim sosyolojisi: Sosyoloji teorileri-3*. İzmir: Saray.

Kırım, C., & Hırça, N. (2015). Lise öğrencilerinin kişisel hijyen ve temizlik alışkanlıklarının fen okur-yazarlığına göre değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *4*(2), 790–802.

Kickbusch, I. (2012). *Learning for well-being: A policy priority for children and youth in Europe: A process for change*. Lisbon, Portugal: Calouste Gulbenkian Foundation.

Kickbusch, I. S. (2001). Health literacy: Addressing the health and education divide. *Health Promotion International*, *16*(3), 289–297.

Kilit, D. Ö., & Eke, E. (2019). Bireylerin sağlık bilgisi arama davranışlarının değerlendirilmesi: Isparta ili örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, *22*(2), 401–436.

Lee, S. M., Szucs, L. E., Young, E., & Fahrenbruch, M. (2023). Using health education to address student physical activity and nutrition: Evidence and implications to advance practice. *Journal of School Health*, *93*(9), 788–798.

Malakcıoğlu, İ. (2022). *Biyoloji ve fen bilimleri öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin yansıtıcı yazmalarla belirlenmesi.* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Marbach-Ad, G., Seal, O., & Sokolove, P. (2001). Student attitudes and recommendations on active learning. *Journal of College Science Teaching*, *30*(6), 434–438.

MEB Tebliğler Dergisi. (1984). Sağlık bilgisi dersi müfredat programı ve sağlık bilgisi dersinin genel amaçları. *Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, *47,* 4-21.

MEB Tebliğler Dergisi. (2017). Ortaöğretim sağlık bilgisi ve trafik kültürü dersi öğretim programı. *Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, *2718*, 41-56.

MEB Tebliğler Dergisi. (2018). Ortaöğretim kurumları haftalık ders çizelgesi. *Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, *2726*, 38-51.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Trafik güvenliği dersi öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2018a). *Ortaöğretim sağlık bilgisi ve trafik kültürü dersi öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2018a). *Trafik adabı dersi öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2025). *Merkezî ve mahallî hizmet içi eğitim faaliyetlerinde kullanılacak standart hizmet içi eğitim programları*. https://oygm.meb.gov.tr/dosyalar/StPrg/, sayfasından erişilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2026). *Ortaöğretim sağlık bilgisi ve trafik kültürü dersi öğretim programı (Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

Millî Eğitim Temel Kanunu (1973). *T.C. Resmî Gazete,* 14574, 24 Haziran 1973.

Morrison, H. J., Sulz, L., Robinson, D. B., & Kiama, E. W. (2026). Health education teachers' views on supports and barriers to health education programs. *Health Education*, *126*(1), 108–125.

Moschovi, D., Kapetanakis, E. I., Sfyridis, P. G., Rammos, S., & Mavrikaki, E. (2020). Physical activity levels and self-efficacy of Greek children with congenital heart disease compared to their healthy peers. *Hellenic Journal of Cardiology*, *61*(3), 180–186.

Nawaz, I., Cuenen, A., Ahmed, T., Zeb, A., Wets, G., & Janssens, D. (2026). Road safety education for children and adolescents: A systematic review of effectiveness, methods, and challenges. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, *119*, 103591.

Nutbeam, D. (2000). Health literacy as a public health goal: A challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. *Health Promotion International*, *15*(3), 259–267.

OECD. (2004). *Keeping children safe in traffic*. Paris: OECD.

Ögel, K., Tamar, D., Evren, C., & Çakmak, D. (2000). İstanbul'da lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. *Klinik Psikiyatri*, *3*(4), 242–245.

Özcebe, H., Ulukol, B., Mollahaliloğlu, S., Yardım, N., & Karaman, F. (Eds.). (2008). *Sağlık hizmetlerinde okul sağlığı*. Ankara: Sağlık Bakanlığı.

Özdemir, L. (2021). Türkiye'de hizmet içi eğitim süreci ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinimlerinin nedenleri ile uygulamada karşılaşılan sorunlar hakkında literatür taraması. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, *8*(2), 495–523.

Özdemir, S. (2010). *Türkiye'de örgün eğitim sistemi içerisinde trafik eğitiminin durumu; Avrupa ve dünya ülkeleri ışığında geliştirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye'de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *6*(2), 126–149.

Özgül, B. (2018). Türkiye'de ön lisans düzeyinde sağlık eğitimi ve geleceği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, *9*(21), 129–144.

Özoğlu, S. Ç. (1992). Davranış bilimlerinde anket: Bilgi toplama aracının geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *25*(2), 321–337.

Özyürek, L. (1981). *Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programlarının etkinliği*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Parmak, A. (2014). Türkiye'de trafik güvenliği eğitimi ve diğer ülkelerdeki uygulamalar. *5. Karayolu Trafik Güvenliği Sempozyumu: Seçilmiş bildiriler* içinde (ss. 154–159). Ankara: İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü.

Parvanta, C., Nelson, D. E., Parvanta, S. A., & Harner, R. N. (2010). *Essentials of public health communication*. Sudbury, MA: Jones & Bartlett.

Payam, M. M. (2012). *İlk ve ortaöğretim okullarında trafik eğitimindeki temel sorunlar: Siirt ili örneği*. Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Payam, M. M. (2018). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de trafik güvenliği eğitimi*. Adıyaman: İksad.

Pelen, K., & Günay, O. (2013). İlköğretim okulu öğrencilerine verilen sağlık eğitiminin öğrencilerin bilgi, tutum ve davranışlarına etkisi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, *22*(1), 52–63.

Rahman, F., Jumani, N. B., Akhter, Y., Chisthi, S. U. H., & Ajmal, M. (2011). Relationship between training of teachers and effective teaching. *International Journal of Business and Social Science*, 2(4), 150–160.

Sağlam, N. (1996). Orta öğretimde sağlık bilgisi dersinin niteliği ve öğrencilerin derse ilgileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *12*, 201–206.

Sağlık Bakanlığı (2018). *Türkiye'de sağlık okuryazarlığı düzeyi ve ilişkili faktörleri araştırması*. Ankara: Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü.

Sağlık Bakanlığı. (2011). *Toplum sağlığı merkezi çalışanlarına yönelik sağlığın geliştirilmesi eğitimi rehberi*. Ankara: Deniz.

Sarıkaya, Ö., & Görgülü, G. (2022). Fen bilgisi öğretmen adaylarının sağlık okuryazarlığı durumları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *63*, 280-310.

Seçken, N., & Morgil, F. İ. (2000). Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin beslenme sorunları ve ders kitaplarında beslenme konusunun incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *18*, 123–127.

Seferoğlu, S. S. (2001). Sınıf öğretmenlerinin kendi mesleki gelişimleriyle ilgili görüşleri, beklentileri ve önerileri. *Millî Eğitim Dergisi*, *149*, 6-21.

Selvi, H., & Bıçak, B. (2013). Millî Eğitim Bakanlığı sürücü kurslarında kullanılan sürücü eğitim programının değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *9*(2), 315–325.

Sezgin, D. (2014). Sağlık okuryazarlığını anlamak. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, *3*, 73–92.

Shackleton, N., Jamal, F., Viner, R. M., Dickson, K., Patton, G., & Bonell, C. (2016). School-based interventions going beyond health education to promote adolescent health: Systematic review of reviews. *Journal of Adolescent Health*, *58*(4), 382–396.

Shahril, N. S., & Sidek, S. (2023). Road safety education as an effective intervention in school: A systematic literature review. *Asian Journal of Research in Education and Social Sciences*, *5*(4), 140–151.

Shi, H.-J., Nakamura, K., & Takano, T. (2004). Health values and health-information seeking in relation to positive change of health practice among middle-aged urban men. *Preventive Medicine*, *39*(6), 1164–1171.

Simovska, V., Dadaczynski, K., Grieg Viig, N., Tjomsland, H. E., Bowker, S., de Ruiter, S., & Buijs, G. (2010). *HEPS tool for schools: A guide for school policy development on healthy eating and physical activity*. Woerden, The Netherlands: Nıgz.

Soycan, S. B. (2006). *2005 yılı ilköğretim 5. sınıf matematik programının değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Sönmez, S. (2015). *Ortaöğretimde sağlık okuryazarlığı.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Stemler, S. (2001). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, *7*(1), 17-23.

Süslü, A. (2021). Türkiye ve Almanya'da verilen trafik güvenliği eğitimlerinin karşılaştırılması. *Millî Eğitim*, *50*(232), 407–419.

Sütçü, E., & Yılmaz, M. (2023). Ortaöğretimde sağlık konusunun öğretim programlarındaki yerinin incelenmesi. *Kocaeli University Journal of Education*, *6*(1), 2000-2019.

Şahinöz, T., Şahinöz, S., & Kıvanç, A. (2017). Sağlığı geliştirmenin en kolay yolu: Okul sağlığı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *6*(4), 303–312.

Şan, İ. (2008). *Lise II. sınıf biyoloji dersinde okutulan bitkilerde taşıma sistemi konusunun kavram haritalarıyla öğretilmesinin başarıya etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Şenyurt, Ö. (2021). Öğretim programlarında sağlık okuryazarlığının yeri: kütüphanelerin ve kütüphanecilerin artan önemi. *Bilgi Yönetimi Dergisi*, *4*(6), 264-282.

Tabak, R. (2007). *İlköğretim 5. sınıf fen ve teknoloji ders programının öğrenme-öğretme ve ölçme değerlendirme yaklaşımları kapsamında incelenmesi (Muğla ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Taşkaya, M., & Bal, T. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, *27*, 173–185.

Taymaz, H. (1978). *Hizmet içi eğitim ders notları*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Tekeş, B. (2020). *Trafik psikolojisi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.

Turner, D. W., III. (2010). Qualitative interview design: A practical guide for novice investigators. *The Qualitative Report*, *15*(3), 754–760.

Türkiye İstatistik Kurumu (2025). *Karayolu trafik kaza istatistikleri*, 2024. Ankara: TÜİK.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, *24*, 543–559.

Ulusoy Gökkoca, F. Z. (2001). Sağlık eğitimi açısından temel ilkeler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, *10*(10), 371–374.

World Health Organization (1998). *Health promotion glossary*. Geneva, Switzerland: WHO.

World Health Organization (2026). Road traffic Injuries. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/road-traffic-injuries, sayfasından erişilmiştir.

World Health Organization. (2023). Health literacy. https://www.who.int/activities/improving-health-literacy, sayfasından erişilmiştir.

Xu, T., Tomokawa, S., Gregorio, E. R., Jr., Mannava, P., Nagai, M., & Sobel, H. (2020). School-based interventions to promote adolescent health: A systematic review in low- and middle-income countries of WHO Western Pacific Region. *Plos One*, *15*(3), e0230046.

Yalçın, A. (2025). Sağlıklı bir toplum için sağlıklı bireyler yetiştirmek: Hayat bilgisi dersi öğretim programlarında sağlık konusunun incelenmesi. *International Primary Education Research Journal*, *9*(1), 19–34.

Yavuz, C. (2015). *Uzaktan ve yüz yüze hizmet içi eğitimin öğrenenlerin başarısı ve öğrenmenin kalıcılığı açısından karşılaştırılması.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, *23*(112), 7–17.

Yılmaz, H. (2014). Türk eğitim sisteminde trafik eğitiminin yeri ve yapılması gerekenler. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *1*(2), 11–21.

Yılmazer, Z., & Kayahan Yüksel, D. (2025). Eğitim programlarında kalite. P. Erten (Ed.), *Eğitim programları alanında uluslararası derleme, araştırma ve çalışmalar* içinde (ss. 29–38). Ankara: Serüven.

Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.10.2024-E.1076846

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-1076846 28.10.2024
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Buket GÖKÇEN'in, Prof. Dr. Melike ÖZER KESKİN'in** danışmanlığında yürüttüğü ***"Biyoloji Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi"*** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **22.10.2024** tarih ve **17** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2024 - 1606

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Prof. Dr. Melike ÖZER KESKİN

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu :BSP1PVR5P3 Belge Takip Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/gazi-universitesi-ebys

Emniyet Mahallesi Bandırma Caddesi No :6/1 06560 Yenimahalle/ANKARA
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/
Kep Adresi: gaziuniversitesi@hs01.kep.tr
Bilgi için :Nursel Güner
Genel Evrak Sorumlusu
Telefon No:202 20 57

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 2. Etik Kurul İzni Uzatma

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.04.2026-E.1511586

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-1511586 13.04.2026
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

DAĞITIM YERLERİNE

Daha önce 28.10.2024 tarih ve E.1076846 sayılı yazımız ile onay alan 2024 – 1606 kod numaralı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Buket GÖKÇEN**'in, **Prof. Dr. Melike ÖZER KESKİN**'in danışmanlığında yürüttüğü ***"Biyoloji Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi"*** başlıklı tez çalışması hakkında alınan 27.03.2026 tarihli dilekçe Komisyonumuzun **31.03.2026** tarih ve **06** sayılı toplantısında görüşülmüştür.

Uygulaması halen devam eden çalışmanın süresinin 25.05.2026-20.08.2026 tarihleri olarak güncellenmesi ile ilgili talebin uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

DAĞITIM
Gereği:
Sayın Prof. Dr. Melike ÖZER KESKİN

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu :BSASFJTNJZ Belge Takip Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/gazi-universitesi-ebys

Emniyet Mahallesi Bandırma Caddesi No :6/1 06560 Yenimahalle/ANKARA
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/
Kep Adresi: gaziuniversitesi@hs01.kep.tr
Bilgi için :Tülay AKÇAKOCA
Genel Evrak Sorumlusu
Telefon No:2023877

Ek 3. Görüşme Formu

SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ DERSİNE İLİŞKİN YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

Bu çalışmada liselerde okutulmakta olan "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersine yönelik öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ders içinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin tespit edilmesi, dersin işlenişi sürecinde karşılaşılan sorunların belirlenmesi, öğretmenlerin derse ilişkin yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi ve öğretmenlerin bu konuya yönelik aldıkları eğitimin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yüksek lisans tez çalışmama katkı sağlayacak olan bu araştırma için aşağıdaki yarı yapılandırılmış görüşme sorularını içtenlikle ve samimiyetle cevaplandırmanız büyük önem taşımaktadır. Araştırma sonuçlarının yalnızca bilimsel çalışma amaçlı kullanılacağını belirterek katkılarınız için çok teşekkür ederim. Saygılarımla…

Buket Gökçen

Danışman: Prof. Dr. Melike Özer Keskin

Demografik Form

a. Cinsiyetiniz
    - Kadın
    - Erkek
    - Belirtmek İstemiyorum

b. Yaşınız
    - 20-25
    - 26-30
    - 31-35
    - 36-40
    - 40 ve Üzeri

c. Mezun Olduğunuz Fakülte
    - Eğitim Fakültesi
    - Fen-Edebiyat Fakültesi
    - Diğer:

d. Öğrenim Durumu
    - Ön Lisans
    - Lisans
    - Yüksek Lisans
    - Doktora

e. Mesleki Kıdeminiz (Yıl)
    - 1-5 Yıl
    - 6-10 Yıl
    - 11-15 Yıl
    - 16-20 Yıl
    - 21 Yıl ve Üzeri

f. Görev Yaptığınız İl

   o

g. Çalıştığınız Okul Türü

   o Anadolu Lisesi

   o Meslek Lisesi

   o Fen Lisesi

   o Diğer:

h. Daha Önce Hizmet İçi Eğitim Aldınız Mı

   o Evet

   o Hayır

Görüşme Soruları

1) "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersi öğretim programını kapsam ve kazanımlar açısından değerlendirdiğinizde ders hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

2) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde "Sağlık Bilgisi" ünitesine ayrılan süre 20 ders saati olup, "Trafik Kültürü" ünitesine ayrılan süre ise 16 ders saatidir. Ünitelere ayrılan bu ders saatlerini dersin kazanımlarının işlenmesi açısından yeterli buluyor musunuz?

3) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğretimi sürecinde kullandığınız öğretim yöntem ve teknikler nelerdir?

4) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandığınız ölçme ve değerlendirme yöntemleri nelerdir?

5) Lisans öğreniminiz süresince "Sağlık Bilgisi" kazanımlarına yönelik herhangi bir ders aldınız mı? Yanıtınız evet ise hangi ders/dersleri aldınız?

6) Lisans öğreniminiz süresince almış olduğunuz dersler doğrultusunda "Sağlık Bilgisi" ünitesi ile ilgili kazanımlara ilişkin kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?

7) Lisans eğitiminde "Sağlık Bilgisi" kazanımlarına yönelik ders/derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini düşünüyor musunuz?

8) Lisans öğreniminiz süresince "Trafik Kültürü" kazanımlarına yönelik herhangi bir ders aldınız mı? Yanıtınız evet ise hangi ders/dersleri aldınız?

9) Lisans öğreniminiz süresince almış olduğunuz dersler doğrultusunda "Trafik Kültürü" ile ilgili kazanımlara ilişkin kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?

10) Lisans eğitiminde "Trafik Kültürü" kazanımlarına yönelik ders/derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini düşünüyor musunuz?

11) Öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra "Sağlık Bilgisi" kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı? Yanıtınız evet ise almış olduğunuz eğitimlerin "Sağlık Bilgisi" kazanımlarına ilişkin yeterliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

12) "Sağlık Bilgisi" konularına ilişkin yeterli sayıda hizmet içi eğitim düzenlendiğini düşünüyor musunuz?

13) Öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra "Trafik Kültürü" kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı? Yanıtınız evet ise almış olduğunuz eğitimlerin "Trafik Kültürü" kazanımlarına ilişkin yeterliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

14) "Trafik Kültürü" konularına ilişkin yeterli sayıda hizmet içi eğitim düzenlendiğini düşünüyor musunuz?

15) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmada kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?

16) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatırken yararlandığınız kaynaklar nelerdir?

17) "Sağlık Bilgisi" ve "Trafik Kültürü" konularının tek ders olarak okutulmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

18) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi ile ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

19) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi ile ilgili karşılaştığınız sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?

Ek 4. Öğretmenlere Uygulanan Açık Uçlu Anket Formu

SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ DERSİNE İLİŞKİN AÇIK UÇLU ANKET SORULARI

Bu çalışmada liselerde okutulmakta olan "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersine yönelik öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ders içinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin tespit edilmesi, dersin işlenişi sürecinde karşılaşılan sorunların belirlenmesi, öğretmenlerin derse ilişkin yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi ve öğretmenlerin bu konuya yönelik aldıkları eğitimin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yüksek lisans tez çalışmama katkı sağlayacak olan bu araştırma için aşağıdaki açık uçlu anket sorularını içtenlikle ve samimiyetle cevaplandırmanız büyük önem taşımaktadır. Araştırma sonuçlarının yalnızca bilimsel çalışma amaçlı kullanılacağını belirterek katkılarınız için çok teşekkür ederim. Saygılarımla…

Buket Gökçen

Danışman: Prof. Dr. Melike Özer Keskin

Anket Soruları

1) “Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü” dersi öğretim programını kapsam ve kazanımlar açısından değerlendirdiğinizde ders hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

2) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde “Sağlık Bilgisi” ünitesine ayrılan süre 20 ders saati olup, “Trafik Kültürü” ünitesine ayrılan süre ise 16 ders saatidir. Ünitelere ayrılan bu ders saatlerini dersin kazanımlarının işlenmesi açısından yeterli buluyor musunuz?

3) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinin öğretimi sürecinde kullandığınız öğretim yöntem ve teknikleri nelerdir?

4) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersinde kullandığınız ölçme ve değerlendirme yöntemleri nelerdir?

5) Lisans öğreniminiz süresince “Sağlık Bilgisi” kazanımlarına yönelik herhangi bir ders aldınız mı? Yanıtınız evet ise hangi ders/dersleri aldınız?

6) Lisans öğreniminiz süresince almış olduğunuz dersler doğrultusunda “Sağlık Bilgisi” ünitesi ile ilgili kazanımlara ilişkin kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?

7) Lisans eğitiminde “Sağlık Bilgisi” kazanımlarına yönelik ders/derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini düşünüyor musunuz?

8) Lisans öğreniminiz süresince “Trafik Kültürü” kazanımlarına yönelik herhangi bir ders aldınız mı? Yanıtınız evet ise hangi ders/dersleri aldınız?

9) Lisans öğreniminiz süresince almış olduğunuz dersler doğrultusunda “Trafik Kültürü” ile ilgili kazanımlara ilişkin kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?

10) Lisans eğitiminde “Trafik Kültürü” kazanımlarına yönelik ders/derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini düşünüyor musunuz?

11) Öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra “Sağlık Bilgisi” kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı? Yanıtınız evet ise almış olduğunuz eğitimlerin “Sağlık Bilgisi” kazanımlarına ilişkin yeterliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

12) “Sağlık Bilgisi” konularına ilişkin yeterli sayıda hizmet içi eğitim düzenlendiğini düşünüyor musunuz?

13) Öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra “Trafik Kültürü” kazanımlarına yönelik hizmet içi eğitim aldınız mı? Yanıtınız evet ise almış olduğunuz eğitimlerin “Trafik Kültürü” kazanımlarına ilişkin yeterliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

14) “Trafik Kültürü” konularına ilişkin yeterli sayıda hizmet içi eğitim düzenlendiğini düşünüyor musunuz?

15) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatmada kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?

16) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersini anlatırken yararlandığınız kaynaklar nelerdir?

17) “Sağlık Bilgisi” ve “Trafik Kültürü” konularının tek ders olarak okutulmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

18) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi ile ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

19) Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi ile ilgili karşılaştığınız sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?

Ek 5. Öğretmen Adaylarına Uygulanan Açık Uçlu Anket Formu

SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ DERSİNE İLİŞKİN AÇIK UÇLU ANKET SORULARI

Bu çalışmada liselerde okutulmakta olan "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersi ile ilgili biyoloji öğretmen adaylarının görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.
Yüksek lisans tez çalışmama katkı sağlayacak olan bu araştırma için aşağıdaki açık uçlu anket sorularını içtenlikle ve samimiyetle cevaplandırmanız büyük önem taşımaktadır. Araştırma sonuçlarının yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağını belirterek katkılarınız için çok teşekkür ederim.

Buket Gökçen
Danışman: Prof. Dr. Melike Özer Keskin

1) Öğretmenlik uygulaması yaptığınız okulda/okullarda "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersini yürüten öğretmenin uzmanlık alanı nedir?

2) "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersi öğretim programında yer alan içerik ve kazanımlar hakkında ne biliyorsunuz?

3) Lisans öğreniminiz süresince "Sağlık Bilgisi" kazanımlarına yönelik bir ders aldınız mı? Yanıtınız evet ise hangi ders/dersleri aldınız?

4) Lisans öğreniminiz süresince almış olduğunuz dersler doğrultusunda "Sağlık Bilgisi" dersi ile ilgili kazanımlara ilişkin kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?

5) Lisans öğreniminde "Sağlık Bilgisi" kazanımlarına yönelik ders/derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini düşünüyor musunuz? Neden?

6) Lisans öğreniminiz süresince "Trafik Kültürü" kazanımlarına yönelik bir ders aldınız mı? Yanıtınız evet ise hangi ders/dersleri aldınız?

7) Lisans öğreniminiz süresince almış olduğunuz dersler doğrultusunda "Trafik Kültürü" ile ilgili kazanımlara ilişkin kendinizi ne kadar yeterli görüyorsunuz?

8) Lisans öğreniminde "Trafik Kültürü" kazanımlarına yönelik ders/derslerin zorunlu olarak okutulması gerektiğini düşünüyor musunuz? Neden?

9) "Sağlık Bilgisi" ve "Trafik Kültürü" konularının tek bir ders olarak okutulmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Ek 6. Katılımcı Bilgi ve Onam Formu

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Araştırmanın adı:	*Biyoloji Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının 'Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü' Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi*	
Tez Danışmanı	Adı: Melike Soyadı: ÖZER KESKİN	İmza:
		Email: mozerkeskin@gazi.edu.tr Telefon: 0536 882 86 71

Değerli Katılımcı,

Sizi, "Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü" dersi kapsamında kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin tespit edilmesi, dersin işlenişi sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, öğretmenlerin derse ilişkin yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi ve öğretmenlerin eğitim süreçlerinde bu konuya yönelik aldıkları eğitimin incelenmesi ve buna ek olarak Ankara'da bir üniversitede öğrenimine devam eden Biyoloji Öğretmen Adaylarının bu konuya ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapacağımız araştırmaya davet ediyoruz. Bu çalışmaya katılmanız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmaya ilişkin kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Araştırma ile ilgili anlayamadığınız bir şey varsa veya daha fazla bilgi almak isterseniz bize soru sormaktan çekinmeyiniz.

- Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz. Araştırmadan çekilmeniz ya da herhangi bir nedenle araştırmadan çıkmanız halinde, sizinle ilgili veriler kullanılmayacaktır.
- Bu çalışmaya sizin/velisi/vasisi bulunduğunuz kişi gibi Biyoloji Öğretmeni olma özelliklerine sahip toplam 5 sayıda bireyin dahil edilmesi planlanmaktadır.
- Çalışmaya katılma durumunuzda aşağıda isimleri verilen ***anket/ölçek/test/görüşme formu vb. araçlar uygulanacaktır***:

  1)Yarı yapılandırılmış görüşme formu

  Veri toplama sırasında ses kaydı alınacaktır. Veri toplama araçlarının uygulanması yaklaşık olarak 30 dakika sürecektir.
- Bu çalışmada size/ velisi/vasisi bulunduğunuz kişiye herhangi bir fiziksel, ruhsal ve manevi boyutta zarar verebilecek riskli bir durum söz konusu değildir.
- Bu çalışmaya katılmanız için sizden veya velisi/vasisi bulunduğunuz kişilerden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme yapılmayacaktır.
- Araştırma sürecinde elde edilen veriler gizli kalacaktır ve sadece araştırma amacıyla (veya "bilimsel amaçlar için") kullanılacaktır. Bu araştırma kapsamında paylaşmış olduğunuz kişisel verileriniz ***"Kişisel Verilerin Korunması Kanunu"*** kapsamında korunacak olup verilerinizin güvenliğini sorumlu araştırmacı tarafından sağlanacaktır.

KATILIMCI BEYANI

Yukarıda amacı ve içeriği belirtilen bu araştırma ile ilgili bilgiler tarafıma aktarıldı. Bu bilgilerden sonra araştırmaya katılımcı olarak davet edildim. Bana ait verilerin kullanımına izin veriyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin dikkatle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden çekilebilirim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana herhangi bir ödeme yapılamayacaktır. Araştırma ile ilgili bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu çalışmaya hiçbir baskı altında kalmadan kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

Katılımcı/Veli/Vasi;	**Veri Toplayan Araştırmacının;**
Adı- soyadı:	**Adı- soyadı:**
Tarih:	**Tarih:**
İmza:	**İmza:**

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...